

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КОПИТІНА АНАСТАСІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 81'37:114(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА СОЦІОЛІНГВАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ЛЕКСИКО-
СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ПРОСТІР»**

(на матеріалі англійської, російської, української та французької мов)

035 Філологія
03 Гуманітарні науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ Копитіна А.С.

Науковий керівник:

Махачашвілі Русудан Кирилевна
доктор філологічних наук, професор

Київ - 2021

АНОТАЦІЯ

КОПИТІНА А.С. Лінгвокогнітивні та соціолінгвальні параметри лексико-семантичного поля «простір» (на матеріалі англійської, російської, української та французької мов) – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія (03 Гуманітарні науки). – Київський університет імені Бориса Грінченка, МОН – Київ, 2021.

Дисертаційна робота присвячена встановленню лінгвокогнітивних та соціолінгвальних особливостей лексико-семантичного поля «простір», а саме параметрам його створення, наповнення та модифікації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі вперше здійснено всебічний аналіз лексико-семантичного поля «простір» та проведено зіставний аналіз лексико-семантичних полів «простір», «пространство», «espace», «espace». Побудовано структурне представлення сукупності лексем-репрезентантів ЛСП «простір», «пространство», «espace», «espace». Уперше запропоновано п'ятирівнену структуру ЛСП «простір» як фіксатор історичних смислів, актуальних значень та гіпотетичних образів концепту. Проаналізовано динаміку якісних та кількісних характеристик ЛСП «простір», «пространство», «espace», «espace». Вперше встановлено асоціативне поле стимулів *e-простір* та *кіберпростір* в українськомовній логосфері. Новою є лексична фіксація зміни в асоціативному полі ЛСП «простір», спричиненого впливом інформаційного розвитку.

Теоретичне значення роботи зумовлене тим, що основні положення й висновки дисертації про лінгвокогнітивні та соціолінгвальні особливості процесів вербалізації просторового досвіду становлять внесок до теорії вербалізації та концептуалізації, дослідження національних особливостей наповнення та модифікації ЛСП «простір», становлять внесок до теорії лексичного поля, а положення про асоціативні параметри ЛСП «простір» значно розширюють спектр

наукових знань про теорію інформатизації та кібернетизації мовних систем. Вони поглиблюють уявлення про набутий просторовий досвід людства; про динаміку просторових образів; тяжіння людини до структуризації дійсності та досвіду через мову; про лексичні групування; про лінгвокогнітивну, соціокультурну природу мовної системи; про властивості мовних одиниць різних рівнів ЛСП «простір» до фіксації дійсності.

Практичне значення одержаних результатів пов'язане з тим, що отримані дані можуть бути застосовані під час проведення психолінгвістичних експериментів, у викладанні та підготовці підручників із курсу концептології, курсу лексикології про системні організації лексичного складу, про динаміку мовного знаку, у курсі цифровізації мови, створенні семантичних моделей для роботизованого перекладу просторових відносин та при викладанні теорії міжкультурної комунікації.

Лексико-семантичне поле «простір» у дослідженні визначається як мовна реалізація категорії простір, структурована сукупність номінативних одиниць, що вербалізують складові концепту «ПРОСТІР», відтворюючи його окремі смисли та уявлення представниками української культури. В дослідженні вивчалися та порівнювалися якісні та кількісні параметри вербалізації уявлення про просторовий досвід людства у російському ЛСП «пространство», англійському ЛСП «space», французькому ЛСП «espace», усі вони в сукупності представляють логосферу «простір» – інтеркультурну збірку лексем-репрезентантів просторового досвіду.

Структура ЛСП «простір» – це п'ятирівнева ієрархічна організація усього лексичного складу ЛСП на позначення просторового досвіду людини, в якій виокремлюються такі п'ять рівнів на основі семантичної наближеності лексем до імені ЛСП та частотності їх вжитку: 1) ядро, 2) приядрова зона, 3) ближня, 4) дальня периферія, 5) смужні концепти.

Дослідження образно-перцептивної складової концепту «ПРОСТІР» відбувалося в рамках аналізу його вербалізації через словникові визначення простору в досліджуваних європейських мовах та в рамках корпусних досліджень

на основі програмного забезпечення Sketch Engine, Voyant Tools. Проведено аналіз лексикографічних джерел для встановлення ядрової зони ЛСП «простір», де розташовані семантично близькі лексеми з отриманих визначень. Дані корпусу служили статистичною основою для перевірки отриманих даних. Для дослідження образно-перцептивної та ціннісної складової були також застосовані матеріали з глобальної мережі Інтернет та пошукової системи Google, а саме – з 83 різних новинних веб-порталів, інформаційних та розважальних сайтів, представлених у межах електронного дискурсу, які в сукупності становлять матеріальну основу досліджень ЛСП «простір» та його аналогів ЛСП «пространство», ЛСП «space», ЛСП «espace».

Спільні базові семи для всіх чотирьох архілексем простір, пространство, space, espace: ВІЛЬНЕ МІСЦЕ, СЕРЕДОВИЩЕ, яка охоплює значення МЕСТО, СПОСОБНОЕ ВМЕСТИТЬ ЧТО-ТО в російській мові, що відповідає французькій семі MILIEU GÉOGRAPHIQUE OÙ VIT L'ESPÈCE HUMAINE, що відповідає англійськомовній семі OCCUPIED PLACE, BUILDING та українськомовній СПОРУДА. Визначені семи лягли в основу процесу побудови рівневої структури ЛСП «простір», оскільки місце лексем у структурі визначається їх семантичним зв'язком, семантичною відповідністю до архілексеми.

Збірка ЛР дослідження утворює логосферу «простір», до якої належать 441 унікальних лексем: 121 ЛР українськомовного ЛСП, 102 французькомовного ЛСП, 114 ЛР з ЛСП «space» та 97 ЛР російськомовного ЛСП «пространство». Так, ядро ЛСП «простір» становить 3 лексеми-репрезентанти *простір, місце, шир.* Приядрову зону становлять 18 лексем-репрезентант, ближню периферію – 36 лексем, дальню – 45 лексем-репрезентант, а рівень суміжних концептів нараховує 5 таких концептів. Суміжні концепти – джерело розширення ЛСП, довкола яких уможлиблюється виведення гіпотетичних векторів розвитку ЛСП.

97 ЛР ЛСП «пространство» розповсюджені на рівнях таких чином: ядро – 5 лексем, приядрова зона представлена у лексикографічних та корпусних базах даних у вигляді 10 лексем, ближня периферія у нашій роботі містить 34 лексем-

репрезентант, дальня периферія представлена 44 ЛР, виявлено також 4 суміжних концепти.

ЛСП «space» – 114 лексем: ядра зона ЛСП «space» містить 5 лексем, 18 лексем-репрезентант приядрової зони, 27 лексем-репрезентант займають ближню периферію, і 59 ЛР замає дальню периферію. Виявлено 5 суміжних концептів.

У свою чергу, польова організація концепту «espace» складається зі 105 лексем і передбачає 4 лексеми ядрової зони, 38 лексем-репрезентант приядрової зони, 31 лексема-репрезентант займає ближню периферію, дальня периферія представлена 29 лексемами, та виявлено 2 суміжні концепти.

Соціолінгвальні параметри лексико-семантичного поля виявляються не тільки в лексичному різноманітті вербалізації, але й у семантичній організації лексем довкола певних сценаріїв, шаблонів вербалізації концепту «ПРОСТІР». Відповідно до контекстуального аналізу ЛР ЛСП «простір», в електронному дискурсі було встановлено соціолінгвальні параметри вербалізації сценаріїв просторового досвіду. В таких сценаріях «ПРОСТІР» має такі лінгвокогнітивні параметри як здатність вступати у контакт з людиною, бути суб'єктом та об'єктом дії. Спільними соціолінгвальними параметрами стали такі сценарії вербалізації просторового досвіду в українськомовній та російськомовній картинах світу стала ознака ПРОСТІР РІЗНИЙ та ПРОСТІР ЧУЖИЙ. Спільною для англійськомовної, українськомовної та франкомовної МКС став сценарій ПРОСТІР Є. Ознака ПРОСТІР ГАРНИЙ є спільною для англійськомовної та українськомовної МКС.

Поява електронного простору в кінці ХХ століття спричинила зміни у лексико-семантичному полі «простір», які виражаються кількісними (утворення нових лексем на позначення нового середовища) та якісними показниками (нові конотативні значення вже наявних раніше слів). Окреме місце в логосфері простір займає кіберлексика, яка здатна розширювати уявлення про просторовий досвід і є основним способом вербалізації продуктів концептуальної метафори ІНФОРМАЦІЯ – це ПРОСТІР: Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР. До кіберлексики належать семантичні інновації, які є активним джерелом заповнення лакун у номінаціях нових частин інформаційного простору. На матеріалі

контекстуального та лексикографічного аналізу встановлено, що семантичні інновації *диск* та *миша* отримали абсолютно нові значення в межах функціонування у новому середовищі. Лексеми *диск*, *миша*, *портал* з новими лексичними значеннями активно застосовуються в електронному дискурсі. Ключовим для всіх трьох нових значень лексем є введений суміжний концепт «ІНФОРМАЦІЯ». Концептуальна інтеграція ПРИСТРОЇ – це ІНФОРМАЦІЯ, а ІНФОРМАЦІЯ – це ПРОСТІР, тобто ПРИСТРОЇ – це ПРОСТІР для ІНФОРМАЦІЇ призвели до того, що саме *обмін інформації* є ключовим актом у межах інформаційного простору. Таким чином, *диск*, *портал* – контейнери ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ, а *миша* – людина в ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ.

На матеріалі експериментального дослідження встановлено, що *е-простір* та *кіберпростір* є частковими синонімами, які позначають середовище ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ. Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР відповідають семам архілексеми ЛСП «простір» МЕЖА, ОБ'ЄМ, ЧАСТИНА ПРОСТОРУ, ТИП ПРОСТОРУ, ЯКІСТЬ ПРОСТОРУ. Відрізняються вони такими додатковими семами як ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ та ШТУЧНІСТЬ у лексеми *кіберпростір*. Результати було зібрано методом асоціативного експерименту стимулів е-простір та кіберпростір, з 1732 реакцій зібраних в онлайн-анкетуванні.

В результаті асоціативного дослідження була зафіксована 20 нових лексем, яка раніше не входила до ЛСП «простір»: *Інтернет, інформація, мережа, комп'ютер, комунікація, електронний, онлайн, навчатись, працювати, читати, дізнаватись, отримувати, система, дані, майбутнє, інформаційний, інтерактивний, віртуальний, цифровий, інформувати*. Суміжний концепт «ІНФОРМАЦІЯ» як продукт розвитку людства, визначено актуальним позамовним фактором якісної та кількісної динаміки ЛСП «простір».

Ключові слова: концепт, категорія простір, лексико-семантичне поле, мікрополе, лексема, архілексема, інформація, кіберпростір, електронний.

ABSTRACT

KOPYTINA A.S Linguocognitive and sociolinguistic parameters of the lexical-semantic field "space" (in English, Russian, Ukrainian and French) - Manuscript.

Thesis for the Doctor of Philosophy Degree. 035 Philology. - Borys Grinchenko University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine - Kyiv, 2021.

The thesis aims at a complex analysis of the linguocognitive and sociolinguistic features of the lexical-semantic field "space" creation, filling and modification.

The scientific novelty of the study is that for the first time a comprehensive analysis of the lexical-semantic field "space" and a comparative analysis of lexical-semantic fields "простір", "пространство", "space", "espace" was held. A structural representation of the set of lexemes-representatives of LSF "простір", "пространство", "space", "espace" is constructed. For the first time, a five-level structure of LSF "space" was proposed as a fixer of historical meanings, actual meanings and hypothetical images of the concept. The dynamics of qualitative and quantitative characteristics of LSF "space", "space", "space", "espace" is analyzed. For the first time, the associative field of stimuli e-space and cyberspace in the Ukrainian-language logosphere has been established. New is the fixation of the change in the associative level of LSF "простір" caused by the influence of information development.

The theoretical significance of the work is due to the fact that the main provisions and conclusions of the dissertation on linguocognitive and sociolinguistic features of verbalization of philosophical categories of existence such as space contribute to the theory of verbalization and conceptualization. Study of national features of filling and modification and the provisions on the associative parameters of LSF "space" expand the achievements of the theory of informatization and cybernetization of language systems. They: deepen the idea of the acquired spatial experience of mankind; about the dynamics of spatial images; human attraction to the reality and experience structuring through the language; about lexical groupings; about

the linguocognitive, sociocultural nature of the language system; about the properties of language units of different levels of LSF "space" to fix the reality.

The practical significance of the obtained results is due to the fact that the obtained data can be used in conducting psycholinguistic experiments, teaching Ukrainian, Russian, English and French, in the course of conceptual studies, in the course of lexicology on systemic lexical structure, on the dynamics of language sign, in the course of digitalization of language and in teaching the theory of intercultural communication.

The lexical-semantic field "space" is defined in the study as the linguistic realization of the category of space, a structured set of nominative units that verbalize the components of the concept "ПРОСТІР", reproducing its individual meanings and ideas by representatives of Ukrainian culture. The qualitative and quantitative parameters of verbalization of the idea of the spatial experience of mankind in the Russian LSF "space", English LSF "space", French LSF "espace" were studied and compared. Altogether they represent the logosphere space - an intercultural collection of lexemes representing spatial experience.

The structure of LSF "space" is a five-level hierarchical organization of the entire lexical structure of LSF to denote the spatial experience of humanity in which the following five levels are distinguished on the basis of semantic proximity of lexemes to the name of LSF and frequency of their use: 1) the core, 2) the nearest-core zone 3) the nearest periphery, 4) the farthest periphery, 5) adjacent concepts.

The study of the image-perceptual component of the concept "SPACE" took place in the analysis of its verbalization through the definition of "space" in the dictionaries and in the framework of corpus research based on Sketch Engine software. The analysis of lexicographic sources for the establishment of a core zone of LSF "space" where semantically close lexemes from the received definitions are located is carried out. The corpus data served as a statistical basis for verifying the obtained data. Materials from the digital discourse presented within the Internet, namely from 83 different news, information and entertainment web portals, were also used to study the image-perceptual

and value component. "Простір" and its analogues LSF "пространство", LSF "space", LSF "espace".

Common basic meanings for all four archilexemes простір, пространство, space, espace: EMPTY PLACE, ENVIRONMENT: A PLACE ABLE TO CAPE SOMETHING. The identified meanings formed the basis of the process of constructing the structured LSF "space", because the place of lexemes in the structure is determined by their semantic connection, semantic correspondence to the archilexeme.

The collection of LR forms the logosphere of space in the research to which belong 441 unique lexemes: 121 LR of Ukrainian-speaking LSF, 102 - French-speaking LSF, 114 LR within LSF "space" and 97 LR of Russian-speaking LSF "пространство". Thus, the core of LSF "простір" is 3 lexemes which express the actual concept in all its possible meanings. The nearest-core zone has 18 lexemes-representative, the nearest periphery is 40 lexemes, the farthest periphery is 50 lexemes, and in has 5 related concepts.

97 LR LSF "пространство" are distributed at the following levels: the core has 5 lexemes, core zone is presented in lexicographic and corpus data in the form of 10 lexemes, the nearest periphery in our work contains 34 lexeme-representative, the farthest periphery is represented by 44 LR and found 4 adjacent concepts.

LSF "space" 114 lexemes: the core zone LSF "space" has 5 lexemes, 18 lexeme-representative of the core zone, 27 lexemes-representative occupy the nearest periphery, and 59 LR occupies the farthest periphery. 5 related concepts were identified.

In turn, the field organization of the concept of "espace" with 105 lexemes - provides 4 lexemes of the nuclear zone; 38 lexemes-representative of the nuclear zone, 31 lexemes-representative occupies the nearest periphery, the farthest periphery is represented by 29, 2 related concepts are identified.

Sociolinguistic parameters of the lexical-semantic field are manifested not only in the lexical diversity of verbalization, but also in the semantic organization of tokens around certain scenarios, patterns of verbalization of the concept "SPACE". According to the contextual analysis of LR of LSF "space", sociolinguistic parameters of verbalization of scenarios of spatial experience were established in electronic discourse.

In such scenarios, SPACE has such linguistic-cognitive parameters as the ability to come into contact with a person, to be a subject and an object of action. The following sociolinguistic parameters were the following scenarios of verbalization of spatial experience in the Ukrainian-speaking and Russian-speaking pictures of the world became a sign: SPACE IS DIFFERENT and SPACE IS ALIEN. The SPACE IS scenario became common for the English-speaking, Ukrainian-speaking and French-speaking LPoW. The sign SPACE is GOOD is common for the English-speaking and Ukrainian-speaking LPoW.

The emergence of electronic space in the late twentieth century has led to changes in the lexical and semantic field of "space", which are expressed in quantitative terms (the formation of new tokens to denote a new environment) and qualitative indicators (new connotative meanings of already existing words). A special place in the logosphere space is occupied by cyber vocabulary which has the ability to expand the idea of spatial experience and is the main way to verbalize the products of the conceptual metaphor INFORMATION is SPACE: E-SPACE and CYBERSPACE. Cyber vocabulary includes semantic innovations that are an active source of filling gaps in the nominations of new parts of the information space. Based on the material of contextual and lexicographic analysis, it was found that the semantic innovations *disk* and *mouse* have acquired completely new meanings within the framework of functioning in the new environment. The lexemes *disk*, *mouse*, *portal* with new lexical meanings are actively used in digital discourse, on the pages of news portals. The key to all three new lexeme meanings is the introduced concept of "INFORMATION". Conceptual integration of the DEVICE is INFORMATION, and INFORMATION is SPACE, ie DEVICES are SPACE have led to the fact that the exchange of information is a key act within the information space. Thus, the *disk*, the *portal* - the container of the INFORMATION SPACE, and the *mouse* - the person in the INFORMATION SPACE.

Based on the material of the experimental study, it was established that E-SPACE and CYBERSPACE are partial synonyms that denote the environment of the INFORMATION SPACE and are distinguished by additional meanings INFORMATION PROTECTION, ARTIFICIAL for cyberspace. The results were

collected by the method of the associative experiment of stimuli e-space and cyberspace, from 1732 responses in the online questionnaire.

E-SPACE and CYBERSPACE correspond to the boundaries BOUNDARY, VOLUME, PART OF SPACE, TYPE OF SPACE, QUALITY OF SPACE. As a result of the associative research, 20 new lexemes were recorded, which were not previously included in the LSF простір»: *Інтернет, інформація, мережа, комп'ютер, комунікація, електронний, онлайн, навчатись, працювати, читати, дізнаватися, отримувати, система, дані, майбутнє, інформаційний, інтерактивний, віртуальний, цифровий, інформувати.*

The related concept of INFORMATION, as a set of ideas about the product of human development, is an important extralinguistic factor in the qualitative and quantitative dynamics of LSF "space".

Keywords: concept, category space, lexical-semantic field, microfield, archilexeme, information, cyberspace, electronic.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу

1. Kopytina, A., Makhachashvili, R. (2021). ASSOCIATIVE CONCEPTUAL CONSTANT OF SUBCONCEPTS E-SPACE AND CYBERSPACE. Scientific Journal of Polonia University, 44(1), 71-84. <https://doi.org/10.23856/4408> ISSN (Print): 1895-9911, ISSN (Online): 2543-8204.

Публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»

1. Копитіна, А.С. (2020) *Семантичні інновації англомовного та українськомовного електронного дискурсів*. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Філологія. Соціальні комунікації, 31 (2 (3)). С. 26-33. ISSN 2663-6069; 2663-6077, DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-3/05>

2. Копитіна А. (2019). Cognition, language and society in the conceptual field “space” Науковий вісник Херсонського державного університету (35). pp. 46-50. ISSN 2663-2748

3. Копитіна, А.С. (2018). *Актуалізація лексико-семантичного поля "простір" в інтернет-дискурсі* Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Серія "Філологічні науки" Мовознавство, 1 (8). С. 105-109. ISSN 2312-6353

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження

1. Копитіна, А.С. (2018). *Електронний простір у системі концептуального поля «Простір»*. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених дрогобицького

державного педагогічного університету імені Івана Франка (19). С. 95-100. ISSN 2308-4855, DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/19.167599>

2. Махачашвілі, Р.К., Копитіна, А.С. (2021). *Семантичні інновації у концептуальному полі «Espace»* ΛΟΓΟΣ: collection de papiers scientifiques (4). С. 61-65. ISSN 978-617-7991-08-2, DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v4.15>

3. Копитіна, А. (2020) *Socio-cultural factors of conceptual field changes (on the example of the conceptual field space)* Розвиток філології та лінгвістики на сучасному історичному етапі. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Одеса, 11-12 грудня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений». С.48-51. ISBN 978-966-992-322-6

4. Копитіна, А.С. (2018) *"ПРОСТІР" як міжкультурний лінгвістичний елемент: спільні та відмінні риси.* II Міжнародна науково-практична конференція: Пріоритети наукових досліджень – 2018: теоретична та практична цінність, 26-29 червня 2018 р., Wyższa Szkoła Biznesu - National-Louis University, Новий Сонч, Польща.

5. Копитіна, А.С. (2017). *Лексико-семантичне поле "простір" у сучасному політичному дискурсі* In: International research and practice conference "Contemporary issues in philological sciences experince of scholars and educationalists of Poland and Ukraine", 28-29 квітня, 2017, Люблін, Польща.

6. Копитіна, Анастасія Сергіївна (2016) *Мовна репрезентація концепту «простір» в англомовному та франкомовному теледискусі* «Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення»: Міжнародна науково-практична конференція. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень». С.73-75.

7. Копитіна, Анастасія Сергіївна (2016) *Вербалізація концепту «Простір» на прикладі англомовного та франкомовного газетного дискурсів* «Мова та література у полікультурному просторі» Мова та література у полікультурному просторі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ΛΟΓΟΣ». С.162-165

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	16
ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ I. КАТЕГОРІЯ, КОНЦЕПТ ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «ПРОСТІР».....	27
1.1 Категорія простір крізь призму мовознавчих досліджень	27
1.2 Реалізація категорії простір у свідомості : концепт «ПРОСТІР».....	32
1.3 Теоретичні базиси процесу вербалізації концепту	39
1.3.1 Систематизація вербалізацій концепту «ПРОСТІР»	44
1.3.2 Лексико-семантичне поле «простір».....	49
1.4. Методологія дослідження лексико-семантичного поля «простір».....	53
1.5 Робочі поняття дисертаційного дослідження.....	65
Висновки до розділу 1	66
РОЗДІЛ II. СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ПРОСТІР»	70
2.1 Семи архілексеми «простір»	70
2.1.1 Синоніми архілексеми ЛСП «простір» у електронному дискурсі на прикладі соціальних мереж	86
2.2 Система ЛСП «простір» на матеріалі електронного дискурсу	93
2.2.1 Соціальний та індивідуальний модули ЛРЛСП «простір»	93
2.2.2 Контекстуалізація у новинному жанрі електронного дискурсу.....	107
2.2.3 ЛР ЛСП «простір у соціальних мережах	113
2.2.4 Суміжні концепти ЛСП «простір» у новинному піджанрі	116
2.3 Структура ЛСП «простір» на матеріалі електронного дискурсу	123
Висновки до розділу 2	129
РОЗДІЛ III. МІКРОПОЛЕ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР У СИСТЕМІ ЛСП «ПРОСТІР»	135
3.1. Суміжні концепти «ІНФОРМАЦІЯ» та «ПРОСТІР»	135

3.2. Неологізми у ЛСП «простір»	142
3.3 Семантичні інновації ЛСП «простір»	146
3.3.1 Диск – контейнер простору	151
3.3.2 Миша – агент простору	156
3.3.3. Портал – контейнер простору	161
3.4 Субконцепти мікрополя ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР	168
3.4.1 Інтерпретація реакцій на стимули «е-простір» та «кіберпростір»	174
3.4.2 Вербалізація якості е-простору та кіберпростору.....	185
3.4.3. Дієслівні реакції мовців-концептуалізаторів на стимули «е-простір» та «кіберпростір»	193
Висновки до розділу 3	197
ВИСНОВКИ	203
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	214
СЛОВНИКИ ТА ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА	235
ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА	237
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ.....	238
ДОДАТКИ.....	243

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ККС – концептуальна картина світу

КП – концептуальне поле

ЛСП – лексико-семантичне поле

ЛР – лексема-репрезентант

МКС – мовна картина світу

ОПС – образно-перцептивна складова

ЦС – ціннісна складова

ВСТУП

Множинність аспектів вивчення мови свідчить про неперервний інтерес до мови, її сутності, закономірностей та явищ, які входять у систему мови. Процес вивчення мовних явищ пройшов етап активного, суто лінгвального аспекту вивчення мови в середині мови. У мовознавстві ХХІ ст. панівним напрямом визначають прикладний (Селіванова, 2008; Grabe, Kaplan, 1991). Проте вивчення мови – це системний процес, що вимагає розвитку різних напрямів, симбіоз яких дає повну картину, оскільки мова, як і буття, є багатограним явищем. Лексико-семантичне поле (ЛСП) в нашому дослідженні розглядається з точки зору системного підходу до вивчення мови. Ми враховуємо людиноцентричний підхід до процесів його утворення, як продукту людської діяльності, а також прикладний аспект властивості ЛСП фіксувати актуальні глобальні зміни людства. ЛСП демонструє всю багатогранність зв'язків буття та мови.

Категорія простір є незмінною категорією виміру буття. Уявлення про неї, зміни в її образі, досвіді людини щодо категорії простір зберігаються в концепті «ПРОСТІР». Стрімкий інформаційний розвиток кінця ХХ ст. спричинив відкриття нових середовищ існування не тільки інформації, але й людини у цій інформації, у віртуальному світі. Нові середовища змушують людину адаптувати своє уявлення про світ та буття. У свою чергу, зміни у концепті створюють нові умови мовленнєвої актуалізації просторових відношень, що фіксує лексико-семантичне поле «простір». ЛСП демонструє зміну досвіду, пов'язаного з простором, і поширює його далі.

В основі створення нових середовищ лежать традиційні базові уявлення про організацію реального простору. Розкривши основу концепту «ПРОСТІР» через варіацію його лексичної презентації, представлені в ЛСП, можна досягнути актуальний стан просторового досвіду людства та простежити за фундаментальними зсувами у розвитку людства загалом. Варто враховувати різні темпи інформаційно-технологічного розвитку, що спричиняє і різні етапи входження окремих культур, народів до нових середовищ, до буття.

Оскільки категорія простір є світовим феноменом буття, тож і використання просторових лексем у спілкуванні неминуче. Порівняльний аналіз ЛСП різних мов світу слугує засобом порівняння досвіду окремих народів світу. Про необхідність зіставного вивчення концептів та їх вербалізацій говорила А. Вежбицька, яка продемонструвала відмінності у значенні концептів «ДРУЖБА», «БАТЬКІВЩИНА», «СВОБОДА» різних концептосфер світу і їх вербалізації відповідно (Wierzbicka, 1997). Відтак, і список лексем, що вербалізують просторові відносини, може одночасно відображати культурну концептуальну картину простору і відмінність у досвіді окремих груп людства.

Варіативність лексичного втілення категорії може стати проблемою на рівні міжособистісного та міжкультурного спілкування. Вибір лексем при перекладі їх на іншу мову базується на особистому або культурному лексико-семантичному полі, яке може відрізнятися від людини до людини, від культури до культури тощо. Саме тому, з точки зору соціолінгвістики, обов'язковим є знання попереднього досвіду співрозмовника (Sharifian, 2005; Щербин, 2013; Ширмова, 2017). Коли *універсальний концепт* «ПРОСТІР» (Карасік, 2002; Піменова, 2004) зазнає змін, спричинених людською діяльністю лише всередині однієї групи чи культури, виникає ризик непорозуміння у процесі концептуалізації цієї ж категорії мовцями поза цією групою під час спілкування.

Thornbury пояснює постійний інтерес до лексики тим, що мова сама по собі виникає зі слова, як з історичної точки зору, так і з точки зору опанування першої мови та всіх подальших мов людиною, все починається зі слова (Thornbury, 2000, с.1). Саме через лексику ми можемо поринути у вивчення концепту «ПРОСТІР» та його національної специфіки. Інтерес до нього був встановлений у працях Уорфа в 50-х роках минулого століття: «*Probably the apprehension of space is given in substantially the same form by experience irrespective of language ... but the concept of space (author's selection) will vary somewhat with language* (Whorf, 1956, с.158)». «Простір» становить універсальну категорію філософії та існує в усіх культурах світу, що була досліджена такими філософами, як Аристотель, Спіноза, Кант, фізиками, як Ньютон, Енштейн, Босьо, Гокінг,

інформатиками – Р. Коломб (2002), Т. Кун (2015) і, звичайно, такими мовознавцями, як Л. Талмі (1983), С. Левінсон (2003), і утворює окремий спільний концепт у європейськомовному просторі. Вивченням вербалізації концептів займались В.З. Дем'янков (2007), В.І. Карасик (2002), Г.Г. Слишкін (2001), В.В. Красних (2003), О.С. Кубрякова (2006), І.В. Щеболева (2008). Змінам у концептах та його вербалізаціях присвячено праці Е.В. Довганюк (2017), О.М. Дзюбенко (2013). Власне вербалізації просторових відношень та концепту «ПРОСТІР» присвячувались праці таких сучасних науковців, як Ж. Пікош (2013), К. Ванделуаз (1987), Б. Ландау (2017), С.І. Потапенко (2011), М.П. Ющенко (2007), О.Б. Бачишина (2014) та ін. Серед праць, присвячених безпосередньо організації лексики у групи лексичних та семантичних полей, виокремлюємо роботи Й.Тріра (1931), Г. Щура (1974), О.В. Бондарка (1988), О.С. Потапової (2020), К.Р. Близнюк (2017), Н.Гешко (2014) та ін. Дослідженням впливу інформаційних технологій на зміни у мові на рівні лексичного складу займались Ю.О. Жклутенко (1983), Ю.А. Зацний (2008), Р.К. Махачашвілі (2014). Мало дослідженим залишається питання організації сукупності лексичного складу вербалізації концепту «ПРОСТІР», а саме ЛСП «простір», якому присвячували свої праці наступні українські науковці: Т.М. Нікульшина (2013), Л. Прокопович (2013), Є. Чекарева (2009). Відсутність досліджень динаміки ЛСП «простір» та його зіставних досліджень в українській, російській, англійській та французькій мовах, лежить в основі актуальності нашого дослідження.

Актуальність наукової праці зумовлена: по-перше, загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень до вивчення впливу стрімкого розвитку інформаційних технологій на мовну систему; по-друге, властивістю лексичних одиниць бути першими фіксаторами перспективних напрямів розвитку людства до того, як це стає суспільною нормою; по-третє, відмінностями досвіду різних культур і народів світу і, відповідно, складу ЛСП «простір» у різних європейських мовних картинах світу та необхідністю враховувати це при міжкультурних контактах; по-четверте, необхідністю усвідомлення актуального стану мірила людського буття – категорії простір, яка втілюється у людському

пізнанні через концепт «ПРОСТІР» для прогнозування майбутнього. **Актуальність дослідження** зумовлена функціонуванням віртуальних середовищ, що спричиняє динаміку просторового досвіду як окремих індивідів, так і груп людей, цілих культур. Це також провокує якісні відмінності у ЛСП та семантичні зміни окремих лексем, що входять до складу ЛСП «простір» у різних сучасних європейських мовах. Аналіз принципів організації та створення лексико-семантичного поля «простір» у різних картинах світу як частин логосфери простору має на меті пояснити процеси створення, сприйняття, акумулювання та передачі інформації про просторовий досвід.

Об'єкт дослідження – вербалізація просторового досвіду в англійській, французькій, українській та російській мовах.

Предмет дослідження є параметри формування, наповнення, фіксації, динаміки та організації сукупності лексем на позначення просторового досвіду в англійській, французькій, українській та російській мовах.

Мета роботи полягає у встановленні актуальних лінгвокогнітивних та соціолінгвальних параметрів лексико-семантичного поля «простір».

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) опрацювати термінологічно-методологічну базу досліджень концепту та лексико-семантичного поля та поглибити дефініцію поняття «лексико-семантичне поле «простір» та необхідних для подальшої роботи термінів;
- 2) виокремити системні та структурні параметри лексико-семантичного поля «простір»;
- 3) встановити лексикографічні параметри лексико-семантичного поля «простір» у досліджуваних мовах;
- 4) зафіксувати соціолінгвальні особливості вербалізації просторового досвіду в українській, російській, англійській та французькій мовах ;
- 5) дослідити динаміку лексико-семантичного поля «простір» української, російської, англійської та французької мов під впливом розвитку інформаційних технологій;

б) визначити актуальні асоціативні параметри лексико-семантичного поля «простір».

Виконання дослідження передбачає використання загальнонаукових, методів таких як *метод аналізу і синтезу, дедукції та індукції, узагальнення*. Серед спеціальних мовознавчих методів було застосовано наступні *методи дослідження* :

- *аналіз словникових дефініцій*, що передбачає собою обробку словникового матеріалу та його порівняльне опрацювання для встановлення актуальних сем архілексеми простір та її синонімів.

- *компонентний аналіз* дозволяє встановити усі мінімальні значення ключової архілексеми ЛСП «простір» з моменту її появи і до сьогодення, та встановити напрямки руху для встановлення лексем-репрезентантів ЛСП «простір». Для цього необхідно провести *етимологічний аналіз* з метою встановлення історичних значень архілексеми ЛСП «простір» та їх порівняння у модусі ТОДІ – ЗАРАЗ, що дозволяє простежити можливу траєкторію руху ЛСП «простір» в окремих взятих мовах та пояснити актуальні особливості національних ЛСП «простір» і встановити причини їх схожості.

- *контекстуальний аналіз* ЛР ЛСП «простір» в англійських, французьких, українських та російських джерелах електронного дискурсу для відображення актуального стану наповнення ЛСП «простір»; для встановлення соціолінгвального аспекту вербалізації концепту «ПРОСТІР»; дозволяє зафіксувати факти впливу концепту «ІНФОРМАЦІЯ» на ЛСП «простір»

- *метод компаративного аналізу* складників ЛСП «простір» англійської, французької, української та російської мов і культур з метою виявлення спільних та відмінних рис у мовній та мовленнєвій реалізації просторового досвіду в європейських мовах.

- *змішаний (вільний та цілеспрямований) асоціативний експеримент*, який мав на меті встановити відношення впливу стимулів *e-простір* та *кіберпростір* на склад ЛСП «простір» та дослідити його лінгвокогнітивні параметри.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять теоретичні праці про категорію простір як першочергову категорію пізнання світу: Ч. Фріз (2007), А. Імре (2012); про концепт: Ю.С. Степанов (1997), Г.Г. Слишкін (2000), І.А. Стернін (2002), М.В. Піменова (2013), О.С. Кубрякова (2007); про лексичне поле роботи: Й. Трір (1931), Г.С. Щур (22), О.С. Потапової (2020), М.А. та А.А. Ромащенко (2015), С.П. Денисової (1996), А.Н. Приходько (2013а); про вербалізацію концепту «ПРОСТІР»: Л. Талмі (1983), А. Кітсупулос (2005), Дж. Жанг, І. Якоб (2013), С.І. Потапенко (2011), В.К. Щербин (2013), М.В. Піменова (2004), М.П. Ющенко (2007); про методологію досліджень концепту: О.П. Воробйова (2013), А.Н. Приходько (2013b); присвячені динаміці у мові: Дж. Ейчісон (2001), Р. Кан, Р. Кемпсон, Л. Мартен (2007), А. Вежбицька (1997), Р.К.Махачашвілі (2020), Е.В. Довганюк (2017), О.М. Дзюбенко (2013), в т.ч. семантичним змінам та семантичним інноваціям: Ш. Кріз (2018), В.І. Заботкіна (1989), Р.К. Махачашвілі (2008; 2014); про розвиток інформаційного простору: Р. Коломб (2002), Д. Марк (1995), П. Мальйо та Т. Метлок (2003), Дж. Жанг, І. Якоб (2011;2013).

Дослідницьку базу роботи утворюють три групи джерел:

1. лексикографічні джерела склали 36 словників, серед яких тлумачні (20), етимологічні (9) та словники синонімів (5), словники з інформатики та комп'ютерних технологій (2), які мають вигляд традиційних друкованих, електронних та Інтернет-словників.

2. корпус із 227 виразів з електронного дискурсу, зібраних через пошукову систему Google із соціально важливих дискурсів письмового та аудіовізуального формату, новинного та розважального характеру, що містилися на сторінках 83 сайтів.

3. 1732 реакції респондентів, зібраних у власному проведеному анкетуванні в Google Forms для реалізації асоціативного експерименту.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі вперше здійснено всебічний аналіз лексико-семантичного поля «простір» та проведено зіставний аналіз лексико-семантичних полів «простір», «пространство», «space»,

«espace». *Побудовано* структурне представлення сукупності лексем-репрезентантів ЛСП «простір», «пространство», «space», «espace». Уперше *запропоновано* п'ятирівнену структуру ЛСП «простір» як фіксатор історичних смислів, актуальних значень та гіпотетичних образів концепту. *Проаналізовано* динаміку якісних та кількісних характеристик ЛСП «простір», «пространство», «space», «espace». Вперше *встановлено* асоціативне поле стимулів *e-простір* та *кіберпростір* в українськомовній логосфері. Новою є *лексична фіксація* зміни в асоціативному полі ЛСП «простір», спричиненого впливом інформаційного розвитку.

Теоретичне значення роботи зумовлене тим, що основні положення й висновки дисертації про лінгвокогнітивні та соціолінгвальні особливості процесів вербалізації філософських категорій буття, таких, як простір, становлять внесок до теорії вербалізації та концептуалізації, дослідження національних особливостей наповнення та модифікації ЛСП «простір», становлять внесок до теорії лексичного поля, а положення про асоціативні параметри ЛСП «простір» розширюють доробок теорії інформатизації та кібернетизації мовних систем. Вони поглиблюють уявлення про набутий просторовий досвід людства; про динаміку просторових образів; тяжіння людини до структуризації дійсності та досвіду через мову; про лексичні групування; про лінгвокогнітивну, соціокультурну природу мовної системи; про властивості мовних одиниць різних рівнів ЛСП «простір» до фіксації дійсності.

Практичне значення одержаних результатів пов'язане з тим, що отримані дані можуть бути застосовані при проведенні психолінгвістичних експериментів, викладанні української, російської, англійської та французької мов, у курсі концептології та лексикології про системні організації лексичного складу, про динаміку мовного знаку, у курсі цифровізації мови, створенні семантичних моделей для роботизованого перекладу просторових відносин та при викладанні теорії міжкультурної комунікації.

Особистий внесок. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, в якому викладено авторський погляд на питання вербалізації

просторового досвіду, систематизації, структурування вербалізації та її динаміки. Наукові результати належать особисто авторці і становлять особистий внесок здобувача в розвиток вітчизняної лінгвістичної науки. 2 публікації із 7 здійснено у співавторстві. У статті «Associative conceptual constant of subconcepts E-SPACE and CYBERSPACE» дисертанту належить висування гіпотези дослідження, підбір методики реалізації експерименту, розробка анкетування, його організація і проведення, а також статистична обробка та аналіз отриманих даних, що становить 80% тексту статті. У публікації «Семантичні інновації у концептуальному полі «Espace» дисертанту належить обґрунтування проблеми, збір контекстуального матеріалу та аналіз результатів, що становить 70% тексту.

Структура дослідження. Дисертаційна робота містить вступ, три розділи основної частини з підпунктами, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел з 212 найменувань (з них 135 кирилицею та 77 латиницею), список словників та довідкових джерел (37), список електронних ресурсів (5) та список ілюстративних джерел (84) та додатків (10). Робота містить 13 таблиць та 19 рисунків. Обсяг основного тексту дисертації складає 196 сторінок друкованого тексту.

У **вступі** подано обґрунтування теми дисертації, її актуальність, наукову новизну, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, його матеріальну базу, перераховано та деталізовано методи дослідження, з'ясовано теоретичне та практичне значення дослідження.

У **першому розділі** розкриваються теоретичні аспекти онтологічної категорії простір, її реалізації у мисленні у формі концепту «ПРОСТІР» та системної організації всіх її вербалізацій у мові у вигляді лексико-семантичного поля «простір» та їх сукупності у всіх культурах світу у вигляді логосфери простір. Розкрито лінгвокогнітивний та соціолінгвальний підходи до вивчення концепту. Базуючись на структурному підході до систематизації лексики на позначення концепту, було охарактеризовано поняття **лексико-семантичне поле** та принципи його побудови. Визначено його рівні. ЛСП «простір» охарактеризовано як структурну та системну одиницю. Перший розділ містить

узагальнення та чітку характеристику суті та системно-структурної організації поля «простір». Визначено основні методи роботи з концептом та лексико-семантичним полем.

У другому розділі роботи матеріал проаналізовано з точки зору лінгвокогнітивного підходу у вивченні компонентного складу архілексеми та соціолінгвального підходу до контекстуалізації архілексеми та її складових. У процесі розкриття параметрів лексико-семантичного поля «простір» встановлено його мовні параметри вербалізації, лексичні та семантичні характеристики. У результаті першої частини контекстуального аналізу було встановлено основні базові семи чотирьох архілексем з кожного ЛСП, довкола яких розгортається нашарування лексем для вербалізації концепту «ПРОСТІР». Визначено ціннісну складову концепту через лексичні одиниці індивідуального та соціального модусів. Проведено порівняння національної специфіки організації та реалізації ЛСП «простір» у сучасних європейських мовах – англійській, французькій, українській та російській мовах. Порівняння відбулось на основі побудованих лексико-семантичних полів «простір» в українській мові, «пространство» в російській мові, «space» в англійській мові та «espace» у французькій. В результаті наочно представлено чотири лексико-семантичні поля та їх складові лексеми-репрезентанти.

Третій розділ містить дослідження впливу позамовного чинника «Інформація» на розвиток лексико-семантичного поля «простір» з урахуванням лінгвокогнітивного підходу до концептуальної метафори двох концептів «ІНФОРМАЦІЯ» та «ПРОСТІР». Досліджено динаміку лексико-семантичного поля «простір» через зафіксовані у ході контекстуального аналізу семантичні інновації *диск*, *миша*, *портал*, які потрапили до лексико-семантичного поля «простір» та визначено їх новий семний компонент. Проведено лінгвокогнітивні дослідження з метою встановлення спільних сем лексем *e-простір* та *кіберпростір* та їх спільних сем з архілексемою *простір* та встановлення відношень між субконцептами та концептом «ПРОСТІР». Для реалізації завдання було проведено асоціативний експеримент, у результаті якого було зібрано 1732

реакції респондентів на задані стимули. У розділі подається детальна інтерпретація даних на цілеспрямовані та вільні запитання анкетування.

Загальні висновки показують основні результати виконаної роботи та ступінь виконання задач, поставлених у рамках мети дослідження.

Робота виконана у межах наукової теми № **0116U006607**, кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства, Київського університету імені Бориса Грінченка: «Розвиток європейських мов і літератур у контексті міжкультурної комунікації (European languages and literatures development in cross-communication»).

РОЗДІЛ І . КАТЕГОРІЯ, КОНЦЕПТ ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «ПРОСТІР»

1.1 Категорія простір крізь призму мовознавчих досліджень

Буття як найвища сутність існування всього вимірюється категоріями часу та простору. Стосовно сутності часу точаться постійні суперечки. А от щодо виокремлення простору сходяться і фізики, і філософи. Історично склалась традиція розглядати простір у двох концепціях: простір як фізико-математичний об'єкт та простір як категорія філософії. Простір як категорія філософії бере витoki з моменту зародження філософської думки і, разом із часом, позначає засіб категоризації світу, базову форму буття, форму існування матерії. Визначити першоджерело пояснення категорії простір дуже важко, оскільки сформульоване визначення – це плід праці і філософів, і фізиків, які мали на меті довести або незалежність простору від часу: простір – це там, де є об'єкт (Аристотель); або довести нерозривність категорій час і простір, де простір, частина часопростору, синонім часу для вимірювання відстані, форма координації (А. Енштейн). Видатні фізики також доводили як його сталу природу (І.Ньютон), так і динамічну (С. Гокінг).

Проте, окрім фізики та філософії, простір стає об'єктом досліджень у психології, інформатиці, лінгвістиці та інших науках. Розрізнявальна функція мовного знака вказує на наявність відмінностей між словами час і простір, вкладених людиною, а отже, в руслі антропоцентричної парадигми ми розглядатимемо простір як окрему категорію, оскільки пересічну людину не цікавлять філософські чи фізико-математичні визначення «простору», їх цікавить пережитий просторовий досвід.

Мовознавчі дослідження простору, які є симбіозом надбань людства у формі мови як знакової системи, базуються в т.ч. на результатах і фізико-математичних, і філософських досліджень категорії. Актуальна парадигма мовознавчої наукової думки ставить на перше місце вивчення категорії простір через призму людини, в антропоцентричний розріз дослідження. Як підкреслює

Н.В. Таценко (2006, o.s.) антропоцентричний підхід важливий для інтерпретації мови як моделі світу в епоху глобалізації. Онтологічні дослідження простору, для яких буття є вищою категорією сутності, стають основою для мовознавчих опрацювань реалізацій простору як елементу буття у мові, та, відповідно, його інтерпретації мовцем.

У роботі «Складання розуму: як мозок створює наш психічний світ» Г. Фріз (2007, с.135) подає уявлення про зв'язок руху і пізнання світу в дитинстві. Він зазначає, що просторова орієнтація є основою пізнання світу людиною від самого дитинства, а звідси випливає, що категорія простір формулюється в уявленні людини як одна з перших. А. Імре (2012, с.248), продовжує цю ідею і підкреслює, що таким чином немовлята розуміють просторові відносини та поняття руху, перш ніж вони зможуть використовувати слова для їх опису. Але без символів, узгоджених знаків цей перший досвід неможливо передати.

З точки зору антропоцентризму, простір існує там, де його категоризує людина. Так, як казав К. Поппер (1959:111,378,404), те, що ми не бачили чорного лебедя, не означає що його не існує, а стверджуючи, що його не існує, ми нівелюємо і буття тих лебедів, що вже зафіксовані. Проте й описати чорного лебедя ми не зможемо, поки не побачимо (емпіричний досвід). Тому, ми прагнемо зафіксувати як можна більше мовних об'єктивізацій простору, емпіричних реалізацій у мові всього, що відомо про простір іншими людьми.

Л. Талмі у фундаментальному дослідженні про категорії простір та її реалізації у мові зазначає, що схематизація структурних частин просторових відносин є частковим представленням великого цілого. Тобто дослідження категорії простір у мовознавстві може відбуватися через використання методів, що досліджують конкретні, часткові презентації простору в мові, тобто рух від конкретного до абстрактного, адже узагальнюючу картину простору уже раніше надали філософські та фізико-математичні дослідження. Він говорить про простір як не сувору структуру в мові, а «точкові» загальні репрезентації простору (Talmy, 1983). По-друге, вчений говорить про схеми, які є певними

структурними організаціями цих «точкових» варіантів репрезентації простору. Така ідея базових схем розвивалася також у роботах М. Lakoff, J. Johnson (1980), М.П. Ющенко (2007), С.І. Потапенка (2011) та ін..

Вираження просторових координат залежить від власне індивідуального сприйняття довкілля, яке виражається завдяки образ-схемам, що мають часове та просторове маркування (Lakoff, Johnson,1980). Відповідно до Т. Оклі, який розвивав та уточнював ідеї М. Джонсона і Дж. Лакофа (Lakoff, 1987; Johnson,1990), за якими категорія простір в уявленні людини розглядається крізь уявлення про простір як шлях та об'єкти на шляху до цілі, положення відповідно до неї, про простір як частину чи ціле, про рух об'єкту у просторі, траєкторії руху і можливі перешкоди, та простір як об'єкт, що не має меж (Oakley,2010).

Ніщо в цьому світі не може існувати ізольовано від інших процесів та об'єктів дійсності. Розуміння цього факту змінило підходи до вивчення в різних галузях науки, в тому числі до вивчення категорій буття у мовознавчому розрізі. З минулого століття міждисциплінарні зв'язки виникли в усіх сферах дослідження. По-перше, психологи та біологи довели, що людина стає індивідуальністю, особистістю лише у межах суспільства і не може розвиватися без інших людей. Тоді лінгвісти довели, що мова може розвиватися лише за умови активної соціальної взаємодії (Бодуэн де Куртенэ, 1917; Crystal,1997; Щерба, 1974). Щоб підтвердити цю думку, ми також хочемо згадати дослідження І.Р. Павлова (1932) про якісні відмінності нервової діяльності людей від нервової діяльності тварин – наявність другої сигнальної системи, тобто мови. Більше того, лінгвісти довели, що наше пізнання світу подається в свідомості за допомогою мови, а мовні зміни пов'язані зі зміною пізнання і навпаки (Whorf, 1956; Гумбольд, 1985), а детальніше вивчення мови, якою користуються люди, забезпечує більше розуміння будови розуму (Perlovsky, Sakai, 2014).

Категорія простір також підлягає процесам пізнання людини і стає предметом спілкування. Відповідно для соціального обміну досвідом про

пережитий просторовий досвід, категорія простір у мові проходить наступні етапи:

1. народження уявлення в пізнанні (наприклад, поява нового продукту, активності). У цей момент виокремлюється певне уявлення про об'єкт буття, утворюється когнітивна одиниця, створення нематеріальної ідеї, у вигляді картинки, образу = когнітивний етап реалізації категорії простір. Цей етап для категорії простір уже відбувся мільйони років тому з появою людства на планеті Земля.

2. реалізація цієї ідеї за допомогою символів. Мова стає ресурсом фізичної форми, знаку для позначення когнітивної одиниці, ідеї для створення власне лінгвістичної одиниці = лінгвістичний етап реалізації категорії простір. Категорія простір отримала свої номінації ще філософами Платоном та Аристотелем до початку нашої ери.

3. соціалізація та об'єктивна фіксація ідеї. Відбувається між людьми, через взаємообмін втіленого у мові поняття. У результаті обміну можуть додаватися нові слова, для відтворення просторового досвіду, з метою уточнення й конкретизації. Цей етап відповідає за фіксацію та модифікації списку лексичних одиниць на позначення просторового досвіду = соціальний рівень узгодження, фіксації можливих мовних знаків реалізації категорії простір. Актуальний і досі етап трансформацій, модифікацій (додавання нових значень, контекстів, додавання мовних знаків) способів передачі просторового досвіду в мові (Корутіна, 2019).

У процесі сприйняття процес рухається в зворотному порядку, і для реципієнта першим виступає соціальний рівень: одержувач інформації отримує нову концепцію в процесі спілкування, він отримує спочатку лінгвістичну форму, а потім через процес мовленнєвого тлумачення, через пояснення досягає рівня пізнання.

Антропоцентричний підхід, який ставить у залежність мову від людини, зосередив увагу мовознавців довкола поняття логосфера. Логосфера це: «1) множинність мовних одиниць, які є умовно вичерпними феноменологічними

реалізаціями абстрактних та емпіричних елементів різних сфер буття; 2) зона інтеграції мисленнєво-мовленнєвих континуумів (лінгво) культур (Махачашвілі, 2014, с.12). Таким чином логосферу можна представити як сукупність мовних одиниць усіх мов і культур, які відтворюють бачення буття та його елементів, в т.ч категорії простір. А *логосфера «простір»* є сукупністю всіх мовних представлень людської уяви про просторовий досвід, категорію простір.

Поняття логосфери є синтетичним здобутком досліджень попередніх парадигм лінгвістики та онтологічних вчень. Ідея про світоглядну функцію слів певної мови не є новою, але активно користується в антропоцентричній парадигмі. Ще В.фон Гумбольдт визначив на основі структурних особливостей мов поняття мовної картини світу (МКС) як сукупність характерного певній мові погляду на світ (Гумбольдт, 1985). А його послідовник Л. Вейсберг додав, що мовна картина світу ніколи не відповідає собі вчорашній і є динамічною. Динамічність мовної картини світу спричинена природою мови, її функціями відтворювати реальність, буття, життя людини, її носія. Уявлення про світ, до яких звертається мовна картина, представлені у вигляді концептуальної картини світу (ККС). Концептуальна картина світу це «глобальный образ, мир существующий в сознании какого-либо социума в определенный период его истории и лежащий в основе мировидения человека» (Постовалова, 1978). Категорія простору репрезентована в усіх національних картинах світу і має втілення у МКС, що їм відповідають.

Тобто, інформація про категорію простір з усіх можливих МКС та ККС світу разом і утворюють логосферу «простір» – сукупність всіх мовних одиниць на позначення пережитого просторового досвіду.

Останні мовознавчі дослідження простору присвячені також наступним проблемам: онтологічні базиси просторової вербалізації (Потапенко, 2011; Левицький, 2013; Романюк, 2013), номінації просторових координат (Ющенко, 2007; Щербин, 2013), вербалізація «локативності» як одного зі способів розмежування простору (Романюк, 2013), функціональні

дослідження категорії простір представлені дослідженнями на матеріалі різних мов (Канонік, 2011), типів дискурсів та текстів (Нікульщина, 2013).

Отже, **категорію простір** ми усвідомлюємо як філософське поняття для позначення абстрактної частини буття, яка існує незалежно від людини, але використовується нею для виміру відстані, що, в свою чергу, вимагає від людини об'єктивізації категорії засобами мови. Наша мета дослідження передбачає саме вивчення способів реалізації цієї категорії буття мовними знаками.

1.2 Реалізація категорії простір у свідомості : концепт «ПРОСТІР»

Визначивши людину і мову нерозривними, І. Бодуен де Куртене (1917), В.Ф. Гумбольдт (1985), Л.В. Щерба (1974), Д. Крістал (1997), Ф.С. Бацевич (2004) поставили людство на ту сходинку вивчення мови, коли вона стала розглядатись як жива істота, яка народжується, розвивається, впливає і піддається впливу. Людиноцентризм у науці привів мовознавство до етапу розвитку лінгвокогнітивного аспекту мовознавчих досліджень, який увійшов у методологічну базу із розвитком психологічних вчень і проходить зараз активну фазу вживлення у доробок галузей прикладного мовознавства, наприклад, нейролінгвістичне програмування НЛП (Селіванова, 2008). Зв'язок мови та мисленневих процесів, турбує мовознавців (Wierzbicka, 1997; Панфілов, 1971; Кубрякова, 2006) і досі не полишає місце серед об'єктів мовознавчих досліджень.

Розглянемо детальніше етапи реалізації категорії простір людиною. «Найдієвішим та найнаочнішим засобом такої рефлексії завжди було поповнення словникового складу мови за рахунок виникаючих реалій та концептів буття» (Махачашвілі, 2010).

Перший етап реалізації пов'язаний з формуванням уявлень про категорію в свідомості людини. У когнітивістиці та мовознавстві за цей процес відповідає термін **концепт** – «певне уявлення про фрагмент світу або частини такого фрагменту, що має складну структуру, виражену різними групами ознак,

втілених різноманітними мовними способами і засобами» (Піменова, 2004, с.10). Останні десятиріччя стан розвитку науки, що його вивчає – концептології – залишається незмінним : в Україні та поза її межами не існує одностайного визначення концепту як такого. Різні науковці, заглиблюючись у вивчення концепту з різних точок зору, через призму інших галузей науки наводили свої визначення поняття. Ускладнення термінів, тяжіння до виведення власного, більш влучного, точнішого (Трубачев, 1998, с.3) та більш конкретного чи навпаки більш широкого та навіть красивішого терміну призводить до перенасичення теоретичних робіт, присвячених одному явищу, та уповільнює подальше глибше просунення певної галузі й науки в цілому.

Велика кількість інформації змусила широке коло науковців займатися лише напрямом структурування та систематизації таких підходів (Попова, Стернін, 2007; Щербин, 2013). Розподілення на напрями концептології базується на тих актуальних пластах знань, до яких більше звертаються вчені в певний період часу : психологія, культурологія, філософія, інформатика, структуралізм і т.д. Багато мовознавців, які займались питанням концептів, пропонують свої класифікації напрямів вивчення концепту. Проте, враховуючи багатогранність галузі знань та їх розширень, вважаємо недоречним намагатись перекатегоризувати ще раз ці напрями. Широка, всеохоплююча, міждисциплінарна сутність концепту сама спровокує зміни у напрямках, тому поява нових є неминучою.

Когнітивна, або когнітивно-психологічна школа є, власне, пранапрямом, витоком розвитку концепту в межах лінгвістики. Концепт пов'язаний з мисленнєвими процесами, які є об'єктами дослідження психології, нейробіології та інших наук, що досліджують такі процеси (Щербин, 2013). Когнітивно-психологічні аспекти концептів розкривали Ч. Філлмор (1985), Р. Ланекер (1991), Ф. Форест (1994), А.П. Бабушкін (1996), І.А. Стернін (2002), В.І. Карасік (2002), З.Д. Попова (2015), О.С. Кубрякова (2006), І.В. Ласка (2015) та інші. Мовознавці когнітивного напрямку шукають пояснення концептів та їх модифікацій у когнітивних процесах мозку людини.

Відповідно до когнітивно-психологічного напрямку існування поняття «концепт» неможливо без творчої діяльності особистості, як при його створенні, так і особливо при його відтворенні після процесу уявлення, що викликано варіативністю мовних засобів. С.Г. Воркачев (2003, с.5) стверджує, що : «Концепт у когнітивній науці є основною аксіоматичною категорією; гіперонім поняття, ідеї, кадру, фрейму, сценарію, гештальту тощо». Серед англійськомовних та франкомовних мовознавців термін концепт традиційно має когнітивно-психологічне визначення, а його дослідження розглядається в площині «поняття», «семантичне поле», «ідея», «прототип», «паттерн», термінами когнітивної семантики (Lagnacker, 1991;Filmore, 1985).

Концепти можуть відрізнятися за структурою, яка, в свою чергу, залежить від складності когнітивного складника і може мати такі типи організації: однорівнева – містить тільки базовий шар; багаторівнева – містить кілька когнітивних шарів різного ступеня абстрактності; сегментна – складається з базового шару, оточеного рівноправними за абстрактністю сегментами. На думку (Стернин, 2002, с.65), когнітивні шари, що відображають розвиток концепту, його відносини з іншими концептами, утворюються концептуальними ознаками і доповнюють базовий когнітивний шар. Сукупність базового шару і додаткових когнітивних ознак і шарів складають обсяг концепту і визначають його структуру. Базовий когнітивний шар з чуттєво-образним ядром є обов'язковою складовою будь-якого концепту, а численні когнітивні шари в структурі концепту можуть бути відсутні (Стернин, 2002).

Антропоцентричний підхід наштовхнув С.І. Потапенка на виокремлення конкретних назв об'єктів буття, які необхідні для усвідомлення категорії простір людиною, та об'єднав їх у п'ять груп образ-схем: соматичні перцептивні, просторово-моторні, динамічні: сили та руху (2011, с.254). Таким чином, людина як центр простору усвідомлює його через дії у просторі, відстань від себе до інших об'єктів буття.

Сприйняття простору описує в своїй дисертації М.П. Ющенко (2007): «Концептуалізація простору відбувається на основі повсякденного сприйняття просторових ситуацій. Концепт «ПРОСТІР» формується як результат відображення у природній мові перцептивного простору, що є суб'єктивно-людським баченням світу в просторових категоріях...» .

Тобто концепт «ПРОСТІР» за принципами лінгвокогнітивного підходу є найвищою категорією узагальнення, сукупністю всіх уявлень, досвіду про категорію простір.

Не обійтись в сучасних дослідженнях і без соціального чинника в мові, тобто так званого соціолінгвального аспекту вивчення мови, якому протягом останніх двох століть приділяється особлива увага науковців. Той факт, що соціум і культура тісно переплітаються, співіснують з мовою і завдяки мові, можуть впливати на її форму і сприйняття, визнано багатьма визначними лінгвістами: В. Гумбольдтом (1985), О. Потебнею (1192,1993), Б. Уорфом (1956). Соціальні фактори – культурні відмінності, соціальний рівень автора, умови використання мови, обрання тематики висловлювання – впливають на використані в ньому лексичні одиниці, а тому становлять актуальне коло інтересів мовознавців. Такі процеси лінгвокогнітивних досліджень, як розходження у конотативних, денотативних значеннях, що втілені в цих одиницях, зумовлюють труднощі перекладу та подальше ускладнення при розумінні інформації, її зберігання та передачі, що відбувається на соціолінгвальному рівні, й потребує поєднання різних підходів до вивчення проблем.

Концептологи когнітивного напрямку не відсторонюють від концепту позамовні фактори впливу і використовують надбання культурологічного напрямку, враховуючи культурний досвід як фон, контекст розвитку концепту. «Концептуалізації, що виражаються в мові, мають експериментальну основу, тобто вони пов'язані з тим, як люди переживають реальність як культурно, так і фізіологічно» (Oakley, 2010, с.27). О.С. Кубрякова (2003, с.328) говорить про концепт, як про суспільний досвід, утілений через мовні одиниці. Встановлені у

суспільстві параметри психічних норм і відхилень можуть слугувати чинником різноманітності протікання процесів вербалізації, пошуку синонімів та суміжних, дотичних явищ концепту. Тому принагідним вважаємо відзначити інші напрями, які разом з лінгвокогнітивним є базою для теперішніх досліджень концепту і основою для появи комбінаторних напрямів: соціолінгвальний і лінгвокультурологічний підходи.

Соціолінгвальний та лінгвокультурологічний напрям, який є підтипом першого, не існують окремо від когнітивного, адже вони утворилися в межах когнітивної семантики і так само визнають когнітивну базу концепту, проте значну роль у його творенні, наповненні та передачі приділяє саме культурному маркеру. Проте представники соціолінгвального напрямку ставлять як важливий фактор для вивчення концептів соціум, який, у свою чергу, є носієм культури. Його представники говорять про концепт як згусток культурного досвіду в мові. Концепт постає «... наслідком зіткнення словникового значення слова з особистим і народним досвідом людини» (Лихачев, 1993, с.78). В.В. Красних розглядає концепт як максимально абстраговану ідею культурного явища (2003, с.272). Представники культурологічного напрямку звертають особливу увагу на дослідження національних особливостей світосприйняття, менталітету, а також специфіки мовної комунікації, що знаходить відображення в мовній картині окремої етнічної спільноти. У культурологічному напрямі концепт є константою культури (Степанов, 1997), способом мовлення культури, а окрема людина – мовцем, спікером від культури (Телія, 1986). Результати діяльності культурного напрямку мають значення для міжкультурних досліджень, побудови промов на міжнародній арені та інших мовленнєвих актів переплітання різних культур і народів.

Серед культурологічно направлених досліджень концепту зустрічаємо праці наступних науковців: уже згаданої раніше А. Вежбицької (1997) про відмінності концептів у культурах світу в праці «Розуміючи культури через ключові слова», Дж. Лакофа (1980), К. Ванделуаза (1985), Ф. Шаріф'ян (2005), О.П. Вороб'йової (2013), А.Е. Левицького (2013), А.Н. Приходько (2002),

Ф.С. Бацевича (2004), С.Г. Воркачова (2003), Н.А. Красавського (2001), В.З. Дем'янова (2007), С. Степанова (2002), І.В. Скриннікової (2004), В.І. Карасика (2002), Г.Г. Слишкін (2000, 2001), В.В. Красних (2003), та інших. Лінгвокультурному напрямку завдячуємо і виведенням окремих досліджень концептосфер, концептуальних картин світу, що впливають з твердження про відмінність культур світу між собою і водночас про спільні риси, він цікавиться природою відмінностей, їх походженням. Сукупність концептів утворює концептосферу народу і, відповідно, – концептосферу мови, що має безпосереднє відношення до мовної картини світу.

У руслі культурологічних досліджень концептів була представлена типологія концептів, в основі якої лежить характер ціннісної складової, що є однією з основних рис концепту. Г.Г. Слишкін (2002, с.35) говорить про протиставлення індивідуальних (персональні, авторські), мікрогрупових (у родині, між близькими друзями), макрогрупових (соціальні, рольові, статусні та ін), етнічних і загальнолюдських цінностей. За цим критерієм концепти поділяються на індивідуальні, мікрогрупові, макрогрупові, національні, цивілізаційні, загальнолюдські.

Дослідження концепту є складним процесом, що потребує міждисциплінарних знань мовознавця. Концепт є синкретичним і не може розглядатись абстрактно в одній площині, він є багатоаспектним. Не можна розглядати культурний аспект концепту без відсилання до когнітивної складової, а структуру концепту – без культурного маркування і психологічної бази створення структури. Подальші дослідження побудовані на лінгвокультурно-когнітивному підході до вербалізації концепту та структурно-культурному до її систематизації.

Як когнітивно-культурна одиниця концепт має слоїсту структуру, яку відзначають Ю.І. Степанов (1997, с.45), В.І. Карасик (2002), А.М. Приходько (2013, с.22), С. Крацило (2016, с.41). Вчені виокремлюють *історичний* та *актуальний* рівні. Це спричинено тим, що семантичні нашарування довкола концепту спричинені його актуалізацією людини в різних умовах, вони мають

здатність впливати на початкові дані про концепт. Оскільки концепт – це оперативна одиниця пам'яті як здатність пам'ятати, що саме відповідає цьому концепту (Wierzbicka, 1997, с.32), то зміни в пам'яті всього соціуму є причиною динаміки та розвитку концепту. Ознаки концепту в мові «стираються» як спогади в пам'яті людини. Е.В. Довганюк (2017) зазначає, що серед причин, які спричиняють зміни у концептах, є викликані зміною ціннісної (актуальної) складової в ході соціально-культурного розвитку. Динаміку концептів різними методами досліджень простежують також Т.Г. Попова та О.В. Курочкіна (2015), О.М. Дзюбенко (2013).

На синтезі лінгвокогнітивного та лінгвокультурного напрямів С.В. Іванова (2014), О.В. Прищепа (2018) констатують концепт як триєдність: понятійного або лінгвістичного, образно-перцептивного (когнітивного) та ціннісного (оцінювального) складників. Образно-перцептивна (ОПС) є власне той ідеальний образ, початкове уявлення, яке ми хочемо передати, а ціннісна складова (ЦС) несе в собі як індивідуальні прояви репрезентації концепту з його оцінкою, так і те соціально узгоджене і прийняте нами ставлення до цього елемента дійсності.

На думку В.І. Карасіка (2002), М.В. Піменової (2013), *категорія простір*, поряд з іншими категоріями, явищами, є базовими універсальними, аксіологічними концептами, які мають давні історичні витоки (Карасик, 2002; Піменова, 2013). В.К. Щербин (2013, с.57) також стверджує, що цей концепт належить до ряду базових концептів мови разом з «ВРЕМЯ, ДВИЖЕНИЕ, МИР, ПРИРОДА, ПРОСТРАНСТВО, СОСТОЯНИЕ, ФОРМА, ЧЕЛОВЕК, ЧИСЛО, ЯЗЫК». Проте, поряд з іншими концептами, Л.В. Щерба вбачає ПРОСТРАНСТВО як такий, що є представленим у великій кількості досліджень, проте дуже різнопланового характеру, що потребує систематизації та узагальнення. Дослідження концепту «ПРОСТІР» неможливе без поєднання двох підходів, визначених О.П. Воробйовою (2013, с.12-13): фізичного і духовного, східного і західного, оскільки категорія простір передбачає фізично вимірювану одиницю в сучасному розумінні, з притаманним усьому духовному

безмежжям. Враховуючи складну етимологію та семантику слова простір, О. Воробйова (2013) визначає ПРОСТІР як концепт категоріальний у порівнянні з теософськими ЖИТТЯ, СМЕРТЬ, телеономічним ПРАВДА, БРЕХНЯ, антропоконцептам, екококонцептам, емоційним концептам та міфоконцептам».

Як соціолінгвальне явище, концепт «ПРОСТІР» має культурну специфіку, спричинену відмінністю одиниць, якими оперують носії різних культур для відтворення концепту, а також ціннісну специфіку в різних культурах та соціальних прошарках. Відмінність індивідуального, соціального та культурного просторового досвіду становить соціолінгвальну і лінгвокультурну специфіку концепту «ПРОСТІР».

Таким чином, враховуючи панівне становище людини у новотворчій діяльності у всесвіті, вбачаємо доречним звернутись до поєднання лінгвокогнітивного напрямку, та таких параметрів як індивідуальний рівень зародження і наповнення концепту, так і соціолінгвальних параметрів: підходу до концепту, як одиниці відтворення діяльності соціуму і культури, колективного процесу його наповнення.

Таким чином, онтологічні особливості просторових координат та їх когнітивні процеси були вивчені на достатньо глибокому рівні сучасними науковцями. Лінгвістичний аспект, а саме універсальність мовних одиниць довкола концепту «ПРОСТІР», є широким полем для дослідження і може надати базиси для цифровізації мов (інтерв'ю Р.К. Махачашвілі, 2021), яка є майбутньою формою життя і розвитку мови.

1.3 Теоретичні базиси процесу вербалізації

Мова дозволяє людині пізнати світ та навіть абстрактні явища. «Пізнаючи об'єктивний світ, людина прагне розглянути досліджуваний предмет зовні та зсередини, помацати його руками, а якщо потрібно, то і послухати, понюхати, спробувати на смак, словом, сприйняти усіма п'ятьма органами почуттів» (Попова, 2010, с.11). Тому, фіксація мовних реалізацій абстрактних явищ у

мовознавчих дослідженнях стає ресурсом для пізнання таких абстрактних категорій як простір.

Актуалізація (А.Н. Приходько, М.В. Пименова), *репрезентація у мові* (Ю.А. Зацний, А.В. Косенко) чи *вербалізація* (З.Д.Попова, С.Г.Стернін, Н.В. Таценко, Ю. Лебеденко, О.С. Колесник, В.П. Васильєв) – такі номінації можна зустріти у дослідженнях про відтворення уявлень про елементи світу засобами мови. Це процес, що є стиковим процесом між процесом пізнання концепту та процесом його поширення в суспільстві. Мовознавці вдаються до різних номінацій процесу в своїх наукових дослідженнях, проте вкладають одне й те саме визначення: 1) одиничне вживання мовної одиниці, що становить план вираження концепту, і 2) сукупність вживань усіх мовних одиниць, з яких план вираження концепту формується» (Щёболева, 2008, с.11). Тобто, це процес, відповідно до якого мовець обирає з відомої йому мовної системи лексичні одиниці для позначення певного явища світу під час мовленнєвого акту.

Принагідно відзначимо, що номінації «*вербалізація*» в англійській є два визначення. При перекладі обидва варіанти мають бути розглянуті в контексті, для адекватного визначення їх референтності. Перше, загальне, визначення дії «*to verbalize*» подане у тлумачних словниках як «*to express ideas, opinions, or emotions in words*» (CED). Друге, належить до конверсії, процесу словотворення і позначає процес перетворення іменників на дієслова, для якого в англійській мові також використовуються форми *verbification* та *verbing*. Такі особливості перекладу номінацій варто враховувати при роботі з іншомовними джерелами.

Вербалізація концепту – це його реалізація у мовленні доступними засобами мови, і цей процес має свої особливості незалежно від мови користування. Концепт може існувати лише тоді, коли він має референт в об'єктивному світі й об'єктивно зображений у мові. Тут і виявляється основна особливість концепту – він не може бути повністю вербалізованим, оскільки одночасно він є ментальною структурою (Карасик, 2002). О.С. Кубрякова та В.З. Дем'янков (2007, с.9) виражають наступну думку стосовно репрезентацій

одних концептів іншими: «X відображає не в повному обсязі властивості Y як своєрідного прообразу, а тільки деякі, будучи збіднінням (в кількісному і якісному відносінах) цього прообразу Y». Таким чином, концепт може представлятися в мові словами, і якщо взяти концепт як сталу Y, а слово як сталу X, то Y все рівно ніколи не стане тотожним X.

Когнітивний контекст концепту, який актуалізується кожного разу при використанні певних лексем, що і репрезентують його, може бути представлений як картина події, яка має як мінімум двох учасників – носія інформації про події чи явища та реципієнта інформації. Спостерігач, який оперує мовними засобами, репрезентаціями концепту, може по-різному описувати взаємозв'язок з реальним середовищем. На вибір лексичних форм можуть впливати такі фактори: вибіркового характеру спостереження, індивідуальний досвід того, хто описує та спостерігає, а також те, хто проводить опис. Таким чином, різний пережитий просторовий досвід, на що впливає вік, стать, культурна приналежність, соціальний статус та інші фактори, спричиняє різницю у виборі лексем для вербалізації концепту.

Людину, яка вербалізує концепт, М.П. Ющенко (2007) називає «мовець-концептуалізатор» і зазначає, що він «у побудові та описі просторових ситуацій спирається на власний досвід пізнання світу та на узвичаєні для носіїв мови типові моделі просторових відношень, які профілює відповідно до нових умов». «Адресат сприймає передану йому просторову ситуацію через свій пізнавальний та мовний досвід» (Ющенко, 2007, с.7). Тобто, вербалізація концепту ПРОСТІР відбувається з урахуванням попереднього життєвого досвіду та уже отриманого раніше чужого досвіду у вигляді вербалізованих лексем-репрезентантів. Мовець-концептуалізатор використовує доступні йому лексеми, в тому числі з будь-якої доступної йому МКС. «Мовне представлення ККС здійснюється через внутрішній лексикон особистості, який характеризується високим ступенем інформованості про організацію дійсності» (Драч, Миколенко, Тишковець, 2019). Таким чином, асоціації – як внутрішній лексикон особистості, є зразком того об'єктивізованого знання в мові про ККС.

Таким чином, при вербалізації концепту, люди, які володіють різними мовами, можуть шукати необхідних лексем-репрезентантів, що, на їхню думку, точніше відтворюватимуть буття у тій МКС, яка семантично ближча до ядра. ЛСП одиниця реалізації картини світу у двох вимірах: це особисті судження, оцінки, які мають право перейти з категорії оціночних, ціннісних до перцептивно-образних. Межі концепту стійкі, але людина, прогрес та час є тими стимулами та мірилами концептуальних змін, які ігнорують перешкоди.

Структура мови дозволяє учасникам дискурсу описати одне й те саме дійство та явище, використовуючи різноманітні мовні засоби. Ця особливість мови лежить в основі розгляду концепту «ПРОСТІР», що має безліч мовних репрезентацій.

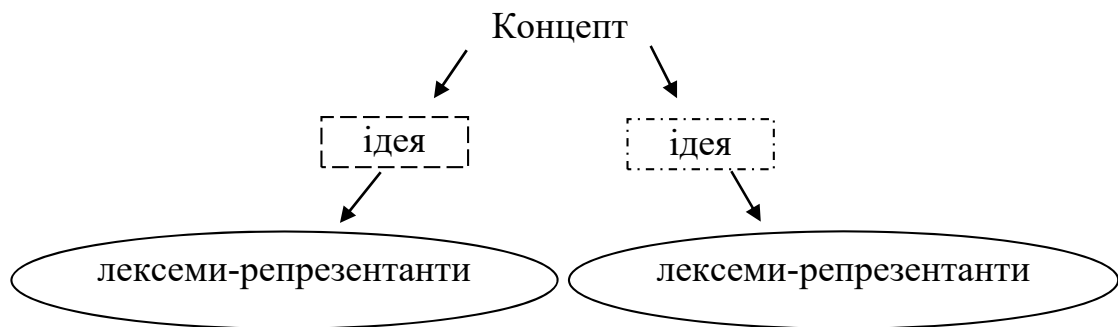

Рис. 1.1 Вербалізація концепту

На прикладі створеного нами рисунку 1.2 видно, що концепт не має меж, ідеї, які йому відповідають в уявленні людини, обмежуються образами, картинками в уяві, а лексеми-репрезентанти є обмеженими системою мови. Вербалізація концепту охоплює два рівні: мисленнєвий та об'єктивний. Концепт – рівень ментальний, ідеальний, образний. Ідеї представляють собою спробу надати форму уявленням про концепт. Але оскільки наше мислення також протікає і в мовній формі, у сукупності всіх доступних одиниць, **лексеми-репрезентанти (ЛР)** (Ананьєва, 2005, с. 113) становлять уже об'єктивний, мовленнєвий рівень, ті лексичні одиниці використані для опису ідеї і концепту. Для кожної людини є знайомим явище, коли «не вистачає слів», щоб описати явище чи предмет, чи замість однієї мови носій хоче використати

лексему з іншої мови, шукаючи спосіб заповнити лексичну, інколи конотативну, нестачу семантики доступних йому слів. «Коли ми замислюємось над тим, що означає слово – тобто над тим, як воно сприяє інтерпретації, – ми знов виявляємо, що значення слів може бути набагато слабшим, ніж тлумачення, яке вони мають у контексті» (Cann, Kempson, Marten, 2007, с.7). Вираження однієї ідеї різними лексемами-репрезентантами на основі власного людського досвіду, когнітивно-психологічні процеси людини поповнюють лексичну варіативність вербалізації концепту. Саме сукупність усіх репрезентацій концепту важлива при його культурній інтерпретації. Вона виражається у вигляді лексем-репрезентантів, які підсилюють дію один одного в сукупності та оформлюють сам концепт.

Бачення залежить від кута зору культури, яка його сприймає. Тобто кожна сторона може зовнішньо представляти ідею в іншій формі, відмінно від трактування іншої сторони, залишаючи суть незмінною. Тобто за множинністю лексем-репрезентант ховається базова ідея. Це відповідає вченням Г.Фреге про знак та його твердженню, що регулярні зв'язки між знаком, концептом та денотатом такі, що до одного знака є чіткий денотат, але до концепту може бути декілька знаків (Frege, 1952). Тобто, як концепт може мати декілька знаків, так і різні знаки можуть мати спільний денотат.

Індивідуальний психічний та психологічний стан людини впливає на вербалізацію концепту, а особливий та індивідуальний розвиток кожної людини спричиняє також різні варіанти їх інтерпретації. Проте, як ми вже встановили, індивід не відірваний від соціуму, тому є ряд факторів, що впливають на процес вербалізації концепту. Надбання культурологічного напрямку в концептології узагальнюють, що культура/ країна/ нація/ суспільство слугує місцем сходження різних відтінків концепту до його одного універсального варіанту.

Про соціолінгвальну природу та суспільну вмотивованість концепту говорить і І.А. Стернін (2002, с.65), зазначаючи, що концепти відсутні у мові через відсутність у них суспільної потреби для його обговорення, суспільство

номінує все те, що стає об'єктом обговорень у суспільстві, проте не все, що є предметом мислення.

Отже, актуалізація або вербалізація концепту – це процес відтворення концепту, який кожного разу має варіативні шляхи протікання в межах певних траєкторій, обмежених досвідом мовця-концептуалізатора. Варіації вербалізацій концепту спричиняють і систематизацію лексем-репрезентантів.

1.3.1 Систематизація вербалізацій концепту «ПРОСТІР»

У мовознавстві прийнято виокремлювати назви списку лексичних одиниць для вербалізації категорій буття – лексичне поле (Й.Трір), номінативне поле (С.П. Денисова, І.А. Стернін), функціонально-семантичне поле (О.В. Бондарко, М.О. Вінтонів, А.С. Грачова, О.О. Новікова, Т.С. Тютюма), концептуальне поле (М.А. та М.М. Ромащенко, Н.А. Красавський, Н.В. Телія), лексико-семантичне поле (О.С. Потапова, К.Р. Близнюк, Н.Гешко) та інші. Загальна ознака всіх названих типів поля – це сукупність лексичних одиниць, пов'язаних довкола певного явища чи об'єкту життя людини.

Й.Трір (1931) вперше відзначає тяжіння слів до групування у кластери на основі парадигматичної подібності. Він зазначив, що дослідження лексем має розглядатися лише у зв'язках з іншими пов'язаними лексемами. Він розглядав *лексичне поле* як сукупність семантично пов'язаних слів, набір споріднених слів, значення яких допомагають розмежовувати одне одного, та висловив думку про зіставне вивчення значення слова у порівнянні з іншими в полі. Проте у Й.Тріра відзначають взаємозамінність термінів лексичне та семантичне поле (Васильєв, 2002). Як зазначає Г.С. Щур, це викликано тим, що Й.Трір не міг визначитись із найточнішим терміном, і коли зустрів термін семантичне поле у Г.Ібсена, став вживати і його (Щур, 1974). *Семантичне поле* – сукупність слів зі спільним значенням (Щур, 1974). Отже, ідеї обох дослідників не суперечили одне одному і навіть навпаки доповнювали. Звідси відмічаємо сучасну тенденцію до вживання терміну саме лексико-семантичне поле.

Інші типи полей, запропоновані в сучасному мовознавстві, беруть за увагу додаткові фактори, які проігнорував у своєму лексичному полі Й.Трір. Так, наприклад, термін *номінативне поле* враховує часові рамки актуалізації поля, які не можуть не впливати на склад такого поля, а також системність значення. Він був запропонований у працях «Лексична система мови», «Полюві моделі концепту» І.А. Стерніна та З.Д. Попової (2007, с.8), де таке поле визначається як сукупність мовних засобів, всіх частин мови, які об'єктивують (вербалізують, репрезентують) окремі частини концепту, його семи в певний період розвитку суспільства. Вони говорять про номінативне поле як структуру, що містить чуттєвий образ, інформаційний зміст та інтерпретаційне поле, подібно до знакової структури. У своєму дослідженні мовознавці розглядають поле як сукупність проявів сприйняття та реалізації категорій пізнання у мові, які містять як індивідуальні, так і загальнопоширені варіанти його мовної репрезентації, оскільки всі вони є матеріалом для когнітивної інтерпретації побудови моделі концепту (Стернін, Попова, 2007). Індивідуальні, okazіональні випадки відтворення концепту мають питоме значення для його глибинного аналізу та проектування.

Концептуальне поле, на відміну від інших типів полів, охоплює інші концепти та вбирає в себе і гіпотетичні сценарії розвитку лексичного представлення об'єкту дійсності, які залежать від ситуативності вживання. Це одночасно сукупність ситуацій і сукупність понять, пов'язаних між собою, тобто значення поняття походить не лише з однієї ситуації, а з безлічі ситуацій і що, в той же час, ситуація не може бути проаналізована однією концепцією, а скоріше кількома поняттями, що утворюють системи (Верньо, 1995).

Функціонально-семантичне поле (Бондарко, 1988) враховує ще й комунікативні функції лексем, які входять до такого поля: «це система різнорівневих мовних одиниць (лексичних, морфологічних, синтаксичних), здатних виконувати одну спільну функцію на основі спільності категоріального змісту» (Бондарко, 1988).

Й.Трір також не брав до уваги антоніми, які бере до уваги *лексико-семантичне поле*. Вивченням ЛСП займались К.Р. Близнюк, (2017), Н.Гешко (2014), О.С. Потапова (2020).

Аналіз теоретичних праць вказує на узагальнюючий термін *лексико-семантичне поле*, якому властиве:

- 1) спільність змісту складових мовних одиниць (семантичний зв'язок)
- 2) спільність вираження окремого поняття
- 3) структурним елементом із семантико-парадигматичними зв'язками всередині (врахування антонімічних зв'язків)
- 4) виокремлюється на основі когнітивної діяльності людини (передбачає динаміку та зміни)
- 5) категоризує явища навколишньої дійсності (функціональність) (Гешко, 2014; Потапова, 2020; Близнюк, 2017).

Як зазначає О.С. Потапова, ЛСП : «... характеризує антропоцентричну спрямованість сучасних досліджень, оскільки спільність змісту складових поля, ступінь близькості їх лексичним значення відображають людську природу, свідомість суб'єкта, що формує його» (Потапова, 2020, с.21).

Лексико-семантичні поля є меншими складовими МКС (Близнюк, 2017) та логосфери, які відповідають за *точкові репрезентації* (Talmy, 1983) досвіду людства щодо категорій простір у мові.

Простір становить універсальну категорію філософії та існує в усіх культурах світу і утворює окремі ЛСП в європейськомовному просторі. Останні дослідження просторових відношень, їх реалізації через лексичне, семантичне та лексико-семантичне поле «простір» серед науковців здійснювали: Н.В. Іовхімчук (2014), яка досліджує специфіку вербалізації просторових відношень за допомогою прийменників і шляхи вербалізації концепту «ПРОСТІР» у фольклорі. Ж.Пікош (1993) розглядає лексеми *bord, coté* для вираження локативності та зіставляє їх як синонімічні варіанти відтворення просторового відношення у французькій мові. І хоча термін лексико-семантичне поле не фігурує у праці, проте саме такий підхід до

протиставлення, розбору семантики слова через інше відповідає постулату Й. Тріра про вивчення лексичних полів. Конкретним вивчення вербалізації концепту через ЛСП «простір» на прикладі художнього твору займався Л. Прокопович (2013). Т.М. Нікульшина у дослідженні ЛСП «простір» на матеріалі казок, виокремила інші складові поля всередині ЛСП: онтологічний простір (геологічний, географічний, простір проживання); та метафоричний (соціальний простір, релігійний, фізико-математичний) (Нікульшина, 2013, с.103). Робота про прийменник *à* у французькій мові є джерелом не тільки інформації про реалізацію просторових відношень через прийменники, але й містить значний список дієслів французької мови, які оперують простором (Vandeloise, 1985).

У сучасній українській лінгвістиці лексико-семантичне поле «простір» визначається як структурована група просторових слів, зібраних навколо фундаментальної концепції «ПРОСТІР» з усіх сфер людського існування (Іовхімчук, 2014).

ЛСП «простір» є загальною сукупністю всіх (точкових) реалізацій простору в мові і можуть вступати у будь-які зв'язки і пересуватися на будь-які рівні через мовленнєву діяльність людини, її образно-перцептивну діяльність.

ЛСП «простір» – це результат когнітивної, мовної та соціальної, роботи людства по знаковій реалізації категорії простір. Як когнітивну одиницю ЛСП було представлено сукупністю взаємопов'язаних понять (Ахманова, 2004, с.334). ЛСП є когнітивно-лінгвістичною одиницею, оскільки воно народжується в пізнанні і там же помирає, але воно може бути представлене від однієї людини до другої лише за допомогою таких видів мовних одиниць, як звуки, букви та слова. ЛСП – це поєднання лексикографічних, наукових, okazійних, асоціативних значень. ЛСП є соціальним явищем, оскільки воно існує навколо явища реального життя і пояснює об'єкти реального життя.

ЛСП не можуть досліджуватись окремо від їх носія, а кожен носій або є активно культурно-маркованим, тобто таким, що свідомо поглинає та відтворює досвід своїх прашчурів, культурного оточення, або є пасивно

культурно-маркованим, наприклад переселенці з інших країн, діти з інтернаціональних сімей, які можуть вважати себе представниками однієї набутої протягом свідомого життя культури, але пасивно бути носіями досвіду свої генетичних пращурів. Тому вивчення концепту як основи ЛСП має відбуватися з урахуванням культурного фону.

Говорячи про ЛСП «простір», варто враховувати, що перший просторовий досвід є абсолютно особистим, і його відображення в мові має лише пізнавальний фундамент. Суспільство не бере участі в його формуванні. Але саме життєвий процес і спілкування цей просторовий досвід трансформує і включає соціально нав'язаний досвід. Досвід просторової орієнтації містить культурні припущення і ділить досвід на *культурний* та *фізичний* (Cormac, 1985,с.66). Ці два різні типи просторового досвіду представлені як соціальний модус та когнітивний атрибут концепту та ЛСП «простір».

Суспільство та мова взаємопов'язані, вони є очевидною частиною повсякденного життя, але за ними завжди ховається процес пізнання світу. Таким чином, ЛСП «простір» – це результат моделювання пізнання категорії простір через мовну реалізацію для обміну просторовим досвідом з іншими членами суспільства і є матеріалом для компаративних досліджень, що викликано зв'язком мови, мовної картини світу, до якої входить ЛСП «простір».

Підсумовуючи отриману інформацію про шляхи об'єктивізації абстрактних категорій буття, що становлять об'єкт філософських досліджень, ми визначили ЛСП як засіб об'єктивізації категорії простір у мовній формі.

Ми розглядаємо процес реалізації категорії простір як лінійний процес: категорія простір, як засіб оцінки буття реалізується у свідомості людини у вигляді концепту «ПРОСТІР», який є способом осягнення просторового досвіду людиною, що у тому ж мозку людини отримує об'єктивну форму та через мовленнєвий апарат людини виходить у вигляді сукупності слів.

Отже, ЛСП «простір» – це сукупність парадигматично пов'язаних лексем для вербалізації концепту «ПРОСТІР», що містить сукупність уявлень, досвіду людини щодо простору.

1.3.2 Лексико-семантичне поле «простір»

ЛСП «простір» як сукупність лексем, що максимально тяжіють вербалізувати концепт «ПРОСТІР», тобто зібрати всю інформацію про пережитий просторовий досвід, та дозволяє нам краще простежити, як з плином часу змінюється чи залишається актуальним уявлення про категорію простір. Лексеми, які входять до поля або виходять з нього, вказують на зміни в уявленні людини концептуалізації простору.

За С. Денисовою (1996, с.65), всередині поля лексеми організуються на рівні за принципом градування – ступеня виявлення ознак із центром, що складається з ознак високого ступеня детермінованості, і периферії – явищ із високим рівнем варіативності». Тобто ступінь виявлення ознак вимірюється семантикою лексеми, яке розглядається для входження у поле.

ЛР ЛСП характеризують концепт з різним ступенем семантичної наближеності до початкової ідеї. Під *семантичною наближеністю* ми розуміємо можливість лексеми відтворювати часткове значення ядра, його функцій у відірваному контексті. Для цього треба взяти доступні дефініції ядра та встановити відношення досліджуваної лексеми, відштовхуючись до семантично близьких у напрямі асоціативно близьких. Для цього необхідний *компонентний аналіз*, який проводиться в обраному слові, значення його розбивається на мінімальні складові – семи (Попова, Стернин, 2001, с. 57-59).

Довкола сем відбувається кластерна організація системи ЛСП. Всередині можуть утворюватися паралельно існуючі *мікрополя* – сукупності слів всередині ЛСП, які будуть об'єднуватись довкола одного конкретного значення та окремої *архілексеми*. Це лексема із загальним значенням, яке є найточнішим відповідником концепту, семантично нейтральна, позбавлена додаткових диференційних ознак, конотацій та емоційного забарвлення. Архілексема

виконує роль мовного семантичного центру, вона є ЛР визначеного ЛСП, яка, в свою чергу, відтворює окремий субконцепт. Він є складовим концептом у системі ЛСП, який має свою окрему систему лексем і може розглядатись як конкретна сема більшого ЛСП.

Окрему групу досліджень лінгвокогнітивного напрямку становлять вивчення прийменників місця, локативності, довкола яких розвивається вивчення концепту «ПРОСТІР» (Vandeloise, 1987; Бачишина, 2014), і які розглядаються як когнітивні основи орієнтації у просторі і *перед тим, як сприяти описанню нейтралізованого простору, перетворюють переживання щодо простору в якісні виміри* (Cadiot, 2002). Відповідно, применники займають особливе місце у сприйнятті концепту «ПРОСТІР» (Копитіна, 2016). Проте їх список є відомим і сталим у кожній мові. В чотирьох досліджуваних мовах виокремлюють групи прийменників місця, які виражають самі по собі різний ступінь просторової близькості, членують простір по колу, динамічну локацію, членують простір по горизонталі, по вертикалі, із загальною просторовою семантикою можуть передавати обидва типи значень: бозна-де, де, десь, звідки, звідси, звідусіль, кудись, назустріч, повсюдно, скрізь тощо (Бачишина, 2014, с.8). Ці прийменники розглядаються в дослідженні як фіксовані вербалізанти концепту «ПРОСТІР» і складові ЛР ЛСП «простір» і слугуватимуть поруч із архілексею засобом для аналізу лексем-репрезентантів на потенційне відношення до ЛСП «простір». Але вважаємо доречним зупинитися на вербалізаціях іншими названими частинами мови. У запропонованій структурі аналізу ЛСП ми розглядаємо через повнозначні частини мови – іменники, займенники, прикметники, дієприкметники та дієслова.

Усі частини мови групуються довкола конкретних відмінних значень, так, наприклад прикметник – ОЗНАКА, ЯКІСТЬ, дієслово – ДІЯ, ПРОЦЕС і т.д.. Усі лексеми є тими або іншими частинами мови. Від їхньої семантики залежить їх місце в ЛСП, тобто від того, що саме вони вносять до ЛСП.

Серед існуючих підходів до організації лексичних полей довкола концепту його ділять на наступні: *трирівнені* – ядро, ближня периферія, дальня периферія (Ю.А. Шталтовна, 2015); на *чотирирівневі* – ядро, приядрова зона, ближня периферія, дальня периферія (Д. Попова, Ю.Стернін).

Ядро конституюється однойменним стрижневим словом, самостійно визначеним автором як головним, до приядрової зони належать семантично зв'язані слова з ключовою лексичною одиницею, а периферія репрезентована індивідуально-авторськими номінаціями (Пасічник, 2014; Матушевська, 2015, с.76). Чим далі за значенням такі авторські номінації від колективно усталених, та чим менше спільних сем вони поділяють з архілексею, тим далі вони від ядра. Відповідно, розмежовуючи *колективне* та *індивідуальне* у ЛСП, ми пропонуємо рівень дальньої периферії в якому розміщуватимуться такі далекі від усталених прикметники, означення, дієслова, які входили до ЛСП на асоціативному рівні, на рівні власних переживань та досвіду, нейтрального відношення до просторих лексем поза контекстом. Окрім того, заперечуючи ідею суміжних концептів, мовознавці відмовляються від ідеї динаміки концепту та його гіпотетично можливих наповнень у майбутньому.

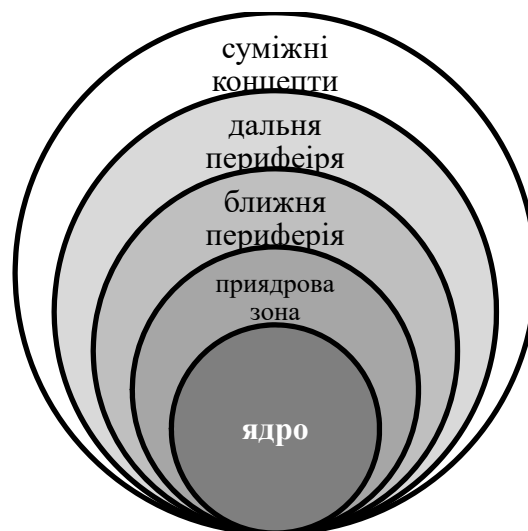

Рис.1.2 Структура лексико-семантичного поля

У рисунку 1.2 ми втілили зібрання запропонованих рівнів лексичного поля концепту і візуалізували наш п'яти-рівневий підхід до структурування

лексико-семантичного поля вербалізації концепту: ядро (базовий шар, визначається його іменем та є гіперонімом, або *архілексемою* (Б. Потье) та ключові дефініції, приядрова зона – синоніми, ближня та дальня периферії (кілька когнітивних шарів різного ступеня абстрактності), які складаються з лексем, що додатково відображають концепт. У дослідженні вербалізації концепту «ПРОСТІР» ми також враховуємо наявність п'ятого рівня *суміжних концептів* як додаткових інформаційних джерел, які допомагають краще усвідомити концепт «ПРОСТІР», а їх наявність або відсутність вказує на складність структур системи його вербалізації.

Звичайно, концепт не може існувати як окрема відірвана одиниця і часто вступає у взаємодоповнюючі відносини з іншими концептами, що змушує нас вивести окремий рівень суміжних концептів. Дальня периферія слугує зв'язним ланцюгом між суміжними концептами. Суміжні концепти – це концепти, які мають абсолютно іншу сукупність смислів, не тотожних зі смислами іншого концепту, проте ці концепти часто зустрічаються разом у контексті, обмінюються лексемами-репрезентантами зі своїх ЛСП для посилення вираження значення іншого концепту, і можуть породжувати нові змісти : **концептуальна метафора** перенесення ознак одного концепту на інший (Lakoff, Johnson, 1980) та **концептуальна інтеграція** як продовження метафори та створення абсолютно нового продукту поєднання цих ознак (Fauconier, Turner, 2008). Результатом такого процесу є утворення нових **субконцептів**, які, в свою чергу, є субкатегоріями (Langacker, 1991), що використовуються, щоб краще пояснити інші категорії, концепти. Концепт часто допускає виділення всередині себе складових, які є повноцінними концептами, але не зводиться при цьому до їх суми та не розкладається на кінцеве число складових (Минченков, 2015).

Окрім того, різні концепти можуть мати окремі спільні значення або навіть декілька. Так, наприклад, концепти ХЛОПЧИК та ДІВЧИНКА мають різний список смислів. У них є як відмінні семи ЧОЛОВІЧА СТАТЬ / ЖІНОЧА СТАТЬ, так і спільні смисли: ДИТИНА, ЛЮДИНА.

Ми враховуємо історично усталені семи, суспільно-визнані у ядровій та приядровій зонах, та нові актуальні колективні та індивідуальні семи та асоціації, які існують на двох наступних рівнях периферії, та додаємо також *гіпотетичний рівень* – суміжні концепти як ресурси для утворення концептуальних інтеграцій та запозичення ЛР.

Таким чином, розташування лексем-репрезентантів у структурі ЛСП залежить від семантичної відповідності, повноти відтворення концепту обраною лексемою та колективною й індивідуальною оцінкою через каузативні, атрибутивні й асоціативні зв'язки, що впливає на частотність її вжитку і таким чином закріплює її хоч і не синонімічно, проте асоціативно поруч із ядром, архілексемою. У ЛСП «простір» ядром виступатиме архілексема на позначення просторових відносин, до приядрової зони уже входять прийменники місця, а додаткові цих та інших зон ЛСП «простір» будуть встановлені в процесі методологічного дослідження.

Окрім того, всі рівні ЛСП мають бути окремо побудовані для кожної з досліджуваних мов. Розбіжності можуть бути в образному компоненті, інтерпретаційному полі, у присутності різних класифікаторів – одні класифікатори важливіші та яскравіші в одній культурі, другі – в іншій, в різній оцінці і т.д. (Приходько, 2013, с.59). Одне еквівалентне слово може бути ядром концепту в різних мовах, тоді ж одне й те саме слово при вираженні концепту може його описувати опосередковано в одній мові, тобто бути на периферії вираження, і бути ядром в іншій мові. Фіксація структурованої системи ЛСП у різних мовах дозволяє дослідити соціолінгвальні особливості перцепції просторового досвіду.

1.4. Методологія дослідження лексико-семантичного поля «простір»

Фізичну форму має лише мовна сторона концепту, лише за нею може простежити людина. Незабаром ми опинимося на новому етапі досліджень концептів, коли стане повністю можливим відображення на будь-якому екрані візуальних образів, які виникають у мозку людини. Проте зараз традиційними є

вивчення концептів «у словах» мовця та «зі слів» мовця. Дослідження концепту завжди відбуваються у мовній площині.

Саме по собі ЛСП є методом моделювання певної категорії дійсності, за які у свідомості людей і відповідають концепти. Визначивши ЛСП «простір», ми зможемо пізнати сприйняття категорії простір на актуальному стані розвитку людства. Порівняльний аналіз ЛСП «простір» у європейських мовах дозволить встановити не тільки спільні лексичні складові поля, але й етапи розвитку культур, які ховаються за концептуалізацією досвіду і його вербалізацією. Що саме належить до поля, та які його межі – це питання структуризації поля. Воно пов'язано, по-перше, зі ступенями реалізації концепту в мові, які виражаються через семантику лексем, по-друге, зі способами встановлення меж між такими одиницями.

Перед тим, як зафіксувати лексеми-репрезентанти концепту «ПРОСТІР», зібрати їх в колекцію ЛСП та побудувати взаємозв'язки між лексемами, нам необхідно пройти етапи наступних досліджень ЛСП, які передбачають:

- **Визначення центру** ЛСП, гіпероніму, архілексеми, яка буде узагальнюючою і від якої буде просуватися подальше конструювання ЛСП «простір». У сучасній методології дослідження ЛСП методика визначення центральної лексеми поля передбачає процес ідентифікації імені поля (Балли, 1961, с.181) через штучне встановлення, задачу імені поля вибором лексеми зі спільним значенням для одиниць, що будуть входити в поле, лексему з найменшим емоційним забарвленням та найбільш об'єктивною формою (Балли, 1961). Будь-яка лексема може братися за центральну і довкола буде вибудовуватися власне ЛСП конкретної лексеми. *«В якості ядерної лексеми або групи лексем на роль імені поля можна обрати будь-яку лексему, яка цікавить дослідника, проте, результати аналізу можуть бути обмеженими, якщо лексема підібрана невдало, якщо вона не володіє властивостями притягувати велику кількість лексем»* (Бреник, 2009). Оскільки ми досліджуємо мовну реалізацію досвіду людства щодо категорії простір, то і в центр нашого ЛСП ми ставимо лексему **простір**.

Центр ЛСП «простір» в інших досліджуваних мовах ми також задали самостійно, визначивши актуальні словникові відповідники до слова простір в англійській, французькій та російській мовах. Відповідно, центром об'єднання вербалізацій концепту ПРОСТІР у інших досліджуваних стала лексема пространство для російського ЛСП, лексема espace для англійського ЛСП та лексема espace для французькомовного ЛСП.

Отримавши ключову лексему, ми можемо перейти до наступних етапів дослідження вербалізації концепту «ПРОСТІР». За О.П. Воробйовою (2013,с.26), узагальнений алгоритм моделювання ЛСП містить декілька етапів аналізу концепту: 1) встановлення способів входу-виходу з концепту 2) вербальне титулування 3) етимологічний та компонентний аналіз 4) понятійний аналіз за довідниками та енциклопедіями, 5) побудування синонімічних рядів, 6) реконструкція перцептивно-образного шару концепту, 7) встановлення асоціативних зв'язків.

Через категорію простір ми входимо у концепт «ПРОСТІР». Вербальне титулування ЛСП відбулося відповідно до імені концепту, який є об'єктом дослідження, вибором архілексеми, яка має узагальнююче значення для всіх слів в ЛСП – лексема *простір*.

Відповідно, наступний етап передбачає **етимологічний та компонентний аналіз** ключового слова, імені ЛСП. Етимологічне вивчення слова простір дає нам не просто дефініцію в статичі, воно вказує нам на варіативність ЛСП «простір» у модусі ТОДІ – ЗАРАЗ та дозволяє простежити можливу траєкторію руху ЛСП «простір» в окремо взятих мовах та пояснити актуальні особливості національних ЛСП «простір», встановивши причини їх схожості. Базу етимологічних даних було зібрано з етимологічних словників англійської, французької, української та російської мови. **Компонентний аналіз** при вивченні походження кожної з чотирьох архілексем дозволяє встановити усі мінімальні значення ключової архілексеми, які були раівнше та є актуальними зараз, та встановити напрямки руху для поповнення лексем-репрезентантів ЛСП «простір». Компонентний та етимологічний аналіз входять

до процесу **аналізу словникових дефініцій**, слів що об'єктивують конкретний концепт, опис значень лексичних одиниць ЛСП, опис архілексеми. Такий метод передбачає собою обробку словникового матеріалу та його порівняльне опрацювання. Відповідно, нами було проаналізовано етимологічні та сучасні тлумачні словники, дефініції архілексеми в них з метою встановлення усіх можливих значень або **сем.** Актуальність аналізу словникових дефініцій концепту підтверджують останні дослідження концепту «ПРОСТОРОВА ЛОКАЛІЗАЦІЯ» І.В. Скриннікової та «ПРОСТІР» Т.Н. Маляр (93, 94).

Методологія ЛСП простір передбачає аналіз його стану в минулому, що відповідає процесу появи категорії простір та оформлення її концепту. Історичний та актуальний рівні досягатимуться аналізом словникових дефініцій у лексикографічних джерелах та етимологічних джерелах. Таким чином, методи будуть використані для встановлення ЛР приядрової зони ЛСП «простір».

Як базу для нашого аналізу словникових дефініцій архілексеми *простір* та її еквівалентів у досліджуваних мовах ми обрали 27 словників, з них словники англійської (8), французької (6), російської (7) та української мов (6), до яких належать тлумачні (13), етимологічні (9) та словники синонімів (5), які мають вигляд друкованих, електронних та Інтернет-словників.

1. **Словники української мови (6):** Тлумачний словник української мови; Словник української мови: в 11 томах; Словарь Грінченка; Етимологічний словник української мови Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України; Практичний словник синонімів української мови; Словник синонімів Л. Полюги;

2. **російської мови (7):** Толковый словарь русского языка С.И. Ожегова и Н.Ю. Шведовой; Толковый словарь живого великорусского языка В.И. Даля; Толковый словарь русского языка Ушакова; Словарь русских синонимов и сходных по смыслу выражений; Словарь синонимов русского языка. Практический справочник; Школьный этимологический словарь

русского языка. Происхождение слов; Этимологический словарь русского языка.

3. **англійської мови** (8): Merriam-Webster dictionary; Oxford dictionary; Collins dictionary; Cambridge dictionary; Chambers's Etymological Dictionary of the English Language; Oxford Concise Dictionary of English Etymology; Anglo-Saxon Dictionary; Concise Anglo-Saxon Dictionary.

4. **французької мови** (6): Dictionnaire fondamental de la langue française; Dictionnaire des synonymes (1977); Le Robert; Larousse (онлайн); та два етимологічних словники Dictionnaire étymologique de la langue française; Dictionnaire historique A.Рея.

Додаткові 5 словників тематичного спрямування було додано для аналізу семантичних інновацій у третьому розділі дослідження.

Метод аналізу словникових дефініцій саме в синонімічних та тлумачних словниках також дозволяє виконати наступний етап побудування синонімічних рядів. **Кількісний аналіз** у межах корпусів дозволить встановити частотності вживань (популярність) синонімічних лексем в електронному дискурсі, охопленому чотирма корпусами на базі платформи Sketch Engine: *Ukrainian Web 2014, Russian Web 2011, English Web 2015, French Web 2017*. Кількісно домінуючі лексеми було також перевірено у корпусах шести соціальних мереж *Twitter, Facebook, Instagram, LinkedIn, Myspace, Skyrock* для виявлення таких, що статистично тяжіють замінити архілексеми ЛСП. Пошук здійснювався через формулу: **X site:Y** де : X – це вербалізатор, лексема, яка розглядається як така, що репрезентує концепт у мовленні; Y – повна адреса сайту, яка звужує поле досліджуваних даних. Найуживаніші лексеми ми віднесли до ядрової зони, оскільки частота вжитку вказує на соціолінгвальні потреби вербалізації просторового досвіду.

Таким чином, аналіз словникових дефініцій та етимологічний, компонентний аналізи мають на меті встановити лінгвокогнітивні основи вербалізації просторового досвіду, встановити базові образи, уявлення про просторовий досвід, довкола яких формуються нові додаткові образи, що

будуть становити соціолінгвальні особливості вербалізації та встановлені в ході **контекстуального аналізу**.

Якісне дослідження передбачає реконструкцію перцептивно-образного шару та встановлення ціннісної складової концепту з допомогою **методу контекстуального аналізу**, в результаті використання якого ми встановимо ЛР периферії та суміжні концепти ЛСП «простір»:

- **контекстуальний аналіз** ЛР ЛСП «простір» – це виявлення мовних засобів репрезентації концепту в різних письмових та усних контекстах, в дискурсах, для опису змісту і структури значення. Такий метод дозволяє зібрати ЛР індивідуального, okazionalного характеру, нефіксовані енциклопедично та дефініційно, або мають різний рівень національної фіксації. У результаті дослідження мовознавець отримує набір лексичних одиниць, які вербалізують концепт і входять до ЛСП (Потапенко, 2015; Сердійчук, 2014; Скриннікова, 2004) (36, 39, 93).

- початково, для проведення контекстуального аналізу, **методом добору** з цифрових джерел було зібрано 119 виразів, які містять лексеми ядрової, приядрової зони ЛСП «простір», та такі, що відповідали б семам архілексеми ЛСП «простір» логічним методом.

Пошук ми обмежили **електронним дискурсом**, унікальним поєднанням різноманітних жанрів та форм дискурсу. Кожний існуючий дискурс виступає як певна форма буття, що об'єднує в собі культуру свого часу, диктує власні правила їх наповнення та оформлення концепту і його ЛСП, урізноманітнює його. До джерел увійшли такі ресурси, що входять до електронного дискурсу:

- новинний дискурс текстової форми : українські портали *Уніан, ТСН, Газета*, британські *BBC, SkyNews, Independent*, франкомовні : *France 24, RFI, France Diplomatie News, Le Monde diplomatique* та російські портали *Ведомости, Коммерсант, Лента*.

- розважальний дискурс письмової форми: *Tripadvisor, Pinterest, Hromadske, Independent, Interfax, Kadastrru, Gazeta, Forbes, Economist, 1 News, 24 News* та ін.. (див. СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ).

- соціальні мережі: *Facebook.com, Twitter.com., Instagram.com, Linkedin.com , Skyrock.com, Myspace.com.*
- новинні та розважальні ресурси аудіовізуальної форми: записи з прямого мовлення у теледискурсі *tsn.ua, rbk.ua, Youtube.com (lenta.ru, vesti.ru), bbc.com, tv5monde.com, The New York Times Magazine, The Greeneville Sun, The graham norton show season 19 — Episode 6, France 24, ABC News, The Travel Show, BBC.*

Пошукова система Google – збірка електронного дискурсу, великий корпус даних, з якого ми обирали пласт інформації і отримали статистику вживання по конкретних лексемах. Ця система має недолік, який полягає в тому, що вона генерує результати за критерієм популярності ресурсу, а також за новизною, що ускладнює пошук, але, на відміну від конкордансів, постійно оновлюється самостійно (Швачко, Дорда, Руденко, Назаренко, 2017, с.17). Відтак, в електронному дискурсі більш доцільно використовувати саме пошукові системи, аби охопити більший масив лексичних одиниць.

Ми шукали лексеми, які відповідають узагальненому значенню головної архілексеми ЛСП «простір». Пошук через пошукові системи здійснювався введенням конкретних лексем до пошуковика Google. Пошук обмежувався результатами конкретною мовою, встановленою в налаштуваннях пошукової системи GOOGLE відповідно до ЛСП, до якої входить досліджувана ЛР. Початково ми шукали ядрову лексему простір, її синоніми, що були віднесені до ядрової та приядрової зони в чотирьох мовах. Оскільки перші сайти, які видає пошуковик за запитом на конкретну лексему, найчастіше містять посилання на словники та власні назви, що містять задану лексему та однаковий контекст вживання заданої лексеми, ми продовжували пошук на наступних сторінках, що видавав пошуковик, аби знайти ті веб-сторінки, які мають різноманітний контекст вжитку лексеми та демонструють варіативність ЛСП «простір». Відповідно, знайшовши такі ресурси у новинних та розважальних ресурсах, до яких входять і соціальні мережі, наш пошук зосереджувався саме на результатах таких сайтів та їх сторінок. Відповідно, для

пошуку вже на конкретних сайтах ми використовували відому формулу **X site:Y**.

При опрацюванні веб-сторінок було зафіксовано нові лексеми, що також відповідали семам встановленим методом лексикографічного аналізу. Добірка виразів нашаровувалась при опрацюванні сторінок, де ми знаходили вказані лексеми, і поруч фіксували нові, вбивали їх у пошук, і таким чином збирали колекцію виразів. Добірка склала 227 виразів, які стали матеріалом нашого дослідження, з них 121 вираз використовувався для опрацювання периферії та суміжних концептів, а 106 виразів стали джерелом аналізу динаміки семантичного складу лексем ЛСП «простір», його семантичних інновацій. Збірка використовувалась для подальшого аналізу семантичної наближеності ЛР до архілексеми *простір*, встановлення їх місця у структурі ЛСП «простір» та системності таких одиниць входження.

Таким чином, контекстуальний аналіз був проведений на матеріалі електронного дискурсу з метою: по-перше, встановити соціолінгвальні особливості вербалізації просторового досвіду в чотирьох МКС (українській, російській, англійській та французькій), які втілюються на рівні ближньої, дальньої периферії та суміжних концептів; по-друге, визначити стадії фіксації семантичних інновацій окремих лексем ЛСП «простір», «пространство», «space», «espace».

- **зіставний аналіз** концептів полягає у виявленні соціальної, національної або культурної специфіки концепту і зазвичай проходить у поєднанні з іншими методами. Він дозволяє встановити національну сталу компоненту в разі порівнянь дефініцій еквівалентних концептів у різних мовах, та віднайти найближче тотожне за значенням до мови, встановленої як мірило порівнянь. Так, наприклад, Т.М. Нікульщина (2013) зазначає відмінності лексико-семантичного поля «простір» в англійському та українському казковому дискурсах, а концепт «ПРОСТІР» у порівняльному аспекті української та французької мов досліджувала М.П. Ющенко (2007).

- **асоціативний експеримент** як метод вивчення реальних складових квантів знань, закладених у концепти, як «реальності свідомості» людей, для встановлення одиниць компонентів ЛСП (Wierzbicka, 1997; Скобінкова, 2017; Сурмач, 2012).

Персональний досвід (Горошко, 2005, с.53) та суспільний досвід, вкладений у ЛСП, зберігається у вигляді асоціацій. Асоціація – це прояв зв'язків в уяві, які зумовлені попереднім досвідом і завдяки яким одне уявлення, що з'являється у свідомості, викликає інше на основі схожості, суміжності або протилежності (Климкова, 1991, с.45). Асоціативні дослідження ЛСП направлені на когнітивні процеси формування концепту, на прояв як індивідуальних, так і суспільно узгоджених ціннісних складових.

За А.М. Приходько, понятійний шар концепту відповідає змісту ЛР, а перцептивний шар важко піддається вербалізації, проте саме завдяки асоціативному психолінгвістичному експерименту може бути встановлений (Приходько, 2013, с.58). Асоціативні зв'язки концепту – це окремий індивідуальний шар концепту, який, на нашу думку, на протигагу соціальному, є нефіксованим проявом концепту і активним джерелом наповнення ЛСП.

Асоціативний експеримент дозволяє мовцеві використовувати будь-які зображення свідомості, які приходять при згадуванні концепту без нав'язування комунікативної мети та суспільного шару. Асоціативний експеримент дає змогу виявити сукупність парадигматично пов'язаних вербальних репрезентантів концептів, а також систему породжених ними асоціацій.

Останні експериментальні дослідження з простором обертались довкола сприйняття когнітивних процесів просторової орієнтації (Amoranth et al., 2012). У нашому дослідженні вербалізації просторового досвіду застосовуються два типи асоціативного лінгвістичного експерименту: 1. «Вільний» асоціативний експеримент, де піддослідним не дається ніяких обмежень на словесні реакції); 2. «Спрямований» асоціативний експеримент. Випробуваному пропонується називати тільки слова певного граматичного або

семантичного класу (наприклад, підібрати прикметники до іменників) (Глухов, 2005).

При дослідженні концептуального поля «простір» та ЛСП «простір» необхідно враховувати не лише відомі та зафіксовані в словниках та відкритих інформативних ресурсах номени, але й ті, що вже використовуються певною групою людей чи навіть окремими індивідами, оскільки концепт вербалізується і одиничними випадками вживання лексем. Саме вільний асоціативний експеримент спрямований на встановлення нових лексем у концептуальному полі. Цілеспрямований експеримент же навпаки може встановити лексеми, що традиційно пов'язуються з концептом, але вже виходять або вийшли з ужитку, та навпаки підтвердити актуальність інших уже відомих. Отже, змішаний асоціативний експеримент має дати можливість повного асоціативного опису слова-стимулу, яке може бути і самим концептом.

Особливість електронного асоціативного експерименту полягає у відсутності часових обмежень на відповіді респондента, у зміні каналу сприйняття інформації та слів-стимулів замість аудіального каналу на візуальний канал. Так, респондент може вдаватись не до перших асоціацій, а до асоціацій другого ряду. Проте для мети експерименту це не є суттєвим відхиленням, оскільки його мета передбачає дослідження всіх імовірних асоціацій та виявлення їх сполучуваності та спільності.

Таким чином, методологічна база дослідження концепту представлена широким спектром методів і спрямована на різний рівень заглибленості дослідження через сукупність лексем-репрезентант в історичний шар концепту «ПРОСТІР» через етимологічні дослідження, аналіз словникових дефініцій та на вищий, актуальний шар концепту «ПРОСТІР» у сучасних контекстах, корпусах мов та в асоціативних рядах.

Ми також пропонуємо використовувати асоціативний експеримент як спробу погляду в майбутнє концепту. Концепт як складна система здатен розвиватись у різноманітних просторово-часових вимірах, а швидкість цих змін відрізняється залежно від місця та сили впливу культури осередку його

розвитку (Попова, Курочкина, 2015, с.56). Серед досліджень концепту ми зустріли окремі праці, присвячені динаміці концепту, які порівнювали вербалізацію концепту в минулому та сьогодні, склад його ЛСП. Але ж, окрім минулого й сьогодні, існує й майбутнє, що, власне, спровокувало нас до зосередження уваги на окремому понятті *концептуальне поле (КП)*.

КП розглядається як аналог до природничого поняття «фазовий простір» який «у математиці й фізиці розглядається як множинність усіх станів системи у фіксований момент часу. Кожному можливому стану системи відповідає точка фазового простору» (Широков, 1979) та зустрічається у мовознавчих дослідженнях (Буніятова, 2009). Концептуальне поле втілює всі можливі зв'язки й динаміку розвитку концепту в інших гіпотетичних умовах.

Про динаміку просторів говорить у своїх дослідженнях міфопростору Колесник О.С. та виводить поняття «поліверсуму» як можливість існування різних рівноправних варіантів станів речей та як результат утворення ІНШОГО СВІТУ, який утворюється кожного разу при відмінності від первинного уявлення (Колесник, 2020, с.84), а також вбачає причину процесів змін таких відкритих систем як міфопростір в «ірраціональному мисленні» (Колесник, 2019, с.2).

Подібної думки притримуються М.А. Ромащенко та А.А. Ромащенко, стверджуючи, що КП – «это самоорганизующееся пространство распространения смыслов и символов, создающих своеобразное ментальное напряжение, функционирующее в качестве интерпретационной активности то возникающей, то угасающей в зависимости от актуализации отдельных составляющих этого концептуального поля» (Ромащенко, Ромащенко, 2015, с.149). Концепт фіксує «нотатки» з минулого, теперішнього й, націлений у майбутнє, він має потенціал до отримання нових кластерів знань. Поле стає єдиним середовищем генезису нових потенційних смислів (Ромащенко, Ромащенко, 2015).

Говорячи про концептуальне поле, ми розуміємо його як окрему площину довкола концепту, яка є перехідною ланкою між концептуальним та

лінгвістичним рівнями. Тобто, площина для гіпотетичної проєкції, припущення семантичного зрушення, яке ще не існує, внаслідок того самого ірраціонального мислення на основі асоціативних зв'язків, спричинених зовнішніми чинниками.

Говорячи про гіпотетичний стан ідей, образів, асоціацій, які будуть стосуватися концепту «ПРОСТІР» у майбутньому (можливий стан системи у фіксований момент), ми не можемо точно вказати лексеми, які будуть входити в ЛСП «простір», але на основі випадкових лексем говоримо про можливі концептуальні зміни, відповідно, про можливі смисли, інтерпретації – концептуальне поле «простір». Асоціативні зв'язки в такому випадку становлять той прояв індивідуальної картини світу, який дозволяє вийти за рамки традиційному (раціональному) уявленню про категорію, зіштовхнутись з новими реаліями та увібрати в себе часові маркери. Сукупність асоціацій відображає не тільки одну МКС, але й міжкультурну інтеракцію в новому баченні явища.

Концептуальне поле як захисна оболонка концепту допускає нові зв'язки у поле концепту, а потім дає можливість закріпити і розширити або змінити периферії концепту. Концептуальне поле – можливість паралельних стадій існування та реалізацій концепту, ті можливі шляхи розвитку в усіх напрямках, як у різних паралельних реальностях. Звертаючись до фізичних термінів, вбачаємо КП як «кота Шредінгера» (Шредінгер, 1976, с.335). Воно одночасно існує і ні. Концептуальне поле – це площина відображення діяльності людини та культури з концептом, яка може бути зафіксованою в концепті й ні. Концепт у КП – це кіт у коробці. Яким буде концепт після відкриття коробки, живим чи мертвим, залежить від людини і того, що вона покладе в ту коробку разом з ним.

Таким чином, ми пропонуємо використати метод асоціативного експерименту для встановлення не тільки актуального лексичного складу ЛСП «простір» та стану концепту «ПРОСТІР», але й для спроби спрогнозувати можливі, гіпотетичні варіанти розвитку та розширення уявлень та асоціацій з

концептом «ПРОСТІР». Асоціативний експеримент дозволяє встановити індивідуальні випадки вживання лексем для вербалізації концепту «ПРОСТІР», які можуть слугувати для побудови траєкторій розвитку й розширення складу ЛСП «простір». Тобто, асоціативний експеримент – це спроба заглянути у майбутнє концепту «ПРОСТІР», у його КП.

1.5 Робочі поняття дисертаційного дослідження

У результаті опрацювання теоретичної бази вербалізації в мові досвіду людини щодо категорії простір, системної організації лексем, що його вербалізують, ми винесли такі ключові поняття у нашому дослідженні:

Категорія простір – онтологічна сутність, філософське поняття для позначення абстрактної частини буття для виміру відстані між об'єктами.

Концепт «ПРОСТІР» – ментальне утворення, одиниця мислення, уявлення, ідея, образи про категорію простір та досвід, пов'язаний з ним у свідомості людини як члена соціуму та представника певної культури світу.

Мовець-концептуалізатор – людина, яка вербалізує концепти, у побудові та описі просторових ситуацій спирається на власний досвід пізнання світу та на узвичаєні для носіїв мови типові моделі буття, які профілює відповідно до нових умов.

Вербалізація – процес відповідно до якого мовець-концептуалізатор, під час комунікації, обирає лексичні одиниці з відомої йому мовної системи для вираження концепту, що існує у його свідомості.

Лексема-репрезентант – матеріальна форма існування концепту, лексичні одиниці використані для вербалізації концепту.

ЛСП «простір» – це сукупність парадигматично-пов'язаних лексем-репрезентантів для вербалізації концепту «ПРОСТІР».

Структура ЛСП «простір» – п'ятирівнева організація усього лексичного складу ЛСП на позначення просторового досвіду людини. В організації виокремлюються п'ять рівнів на основі семантичної наближеності лексем до

імені ЛСП та частотності їх ужитку: 1) ядро, 2) приядрова зона, 3) ближня, 4) дальня периферія, 5) суміжні концепти.

Архілексема – лексема з узагальнюючим для всіх лексем ЛСП значенням.

Субконцепт – субкатегорія, яка позначає виокремлений складовий концепт у межах іншого концепту.

Мікрополе – сукупність слів довкола одного конкретного значення та окремої архілексеми, яке існує всередині більшого ЛСП.

Концептуальне поле «простір» – сукупність фазових просторів ЛСП «простір», що існує за межами п'ятого рівня суміжних концептів на стику мовного та мисленнєвого. Майбутній, ще невимовний, гіпотетичний стан концепту «ПРОСТІР», спричинений ірраціональним мисленням людини під впливом позамовних факторів, вербалізація якого може або бути зафіксована у ЛСП «простір», або ні.

Висновки до розділу 1

1. Концепт «ПРОСТІР» є синтетичною, когнітивною, психологічною, культурною, структурно-системною, інформаційною одиницею репрезентації просторового досвіду в свідомості людини, яка потребує всебічного духовно-емоційного та прагматичного підходу до аналізу.

2. Концепт має дві сторони: з одного боку, концепт на стадії його виникнення, генезис якого є суто індивідуальним, а з іншого – концепт, який є соціально прийнятим, і під час процесів уявлення й осмислення ключового образу людина керується нав'язаним суспільним досвідом. В момент нашарування нових уявлень та образів, пов'язаних з концептом, невимовних, складних для передачі словами, мовець-концептуалізатор керується лише власним досвідом та, спираючись лише на власні знання, оформлює концепт через знакові системи, вербалізує його. В такому випадку ми говоримо про концепт як лінгвокогнітивну одиницю фіксації буття. Асоціативні зв'язки з

концептом є індивідуальним нашаруванням досвіду, конотацій, які мають перспективу отримати визнання групою людей, суспільством.

3. Суспільна діяльність людини, яка відбувається за допомогою мови, і в лінгвістичному значенні є лише процесом обміну концептів від людини до людини, перцепцією, оперуванням цих концептів. У такому випадку ми говоримо про соціолінгвальну природу концепту, який акумулює знання соціальної групи, суспільства і всього людства довкола певного образу в мовному концентраті. Соціальна взаємодія концепту впливає на індивідуальні сприйняття, дає базу для узгодження/відторгнення індивідом. Індивідуальні нашарування у прийнятті однією групою суспільства не завжди поділяються іншою групою. В такому випадку спільний досвід нашаровується і утворює груповий (професійний, національний, гендерний, віковий і т.д.) концепт. Лексикографічні джерела служать проявом фіксації таких усталених наукових та групових уявлень концепту.

4. вербалізація концепту є процесом відтворення уявлення про фрагмент світу мовними одиницями, який залежить від таких факторів як уявлення в свідомості мовця-концептуалізатора, досвід, знання, культурна приналежність та мета. Вербалізація концепту має як індивідуальні, так і національні специфіки, які впливають з когнітивної природи концепту.

5. Концепт не може бути повністю відтворений у мові, а ті частини образу, які підлягають вербалізації, не можуть бути вербалізовані лише однією лексемою, тому вербалізація концепту передбачає створення лексико-семантичного поля довкола концепту «простір», яке ми визначаємо як сукупність пов'язаних лексем-репрезентантів для вербалізації концепту «ПРОСТІР». Всередині кожного поля може відбуватися виокремлення мікрополей довкола окремих сем, кількість яких обмежена лише людською фантазією та здатністю людини категоризувати об'єкти. ЛСП «простір» це одиниця МКС, яка об'єднує уявлення про концепт «ПРОСТІР» окремої ККС, а сукупність ЛСП з різних МКС утворюють логосферу «простір».

6. Структура ЛСП «простір» складається з п'яти рівнів: ядром є архілексема *простір* та її ключові значення, його приядрову зону становлять синоніми архілексеми, периферійну зону складають соціально визнані частини простору та їх назви, а дальню периферію – лексеми ціннісної оцінки індивідом та суспільством просторового досвіду, відношення, ставлення, осмислення, ядрового образу, а останній рівень містить суміжні концепти (перспективні джерела динаміки ЛСП).

7. Концептуальне поле – це проектування динаміки розвитку концепту у всіх його гіпотетичних проявах. Концептуальне поле «простір» – окремий шар доступних образів про простір, з яких мовець-концептуалізатор зможе через унікальні ЛР, близькі до власного досвіду, обрати нові та включити їх до ЛСП «простір».

8. Одна лексема була встановлена як ім'я ЛСП – лексема *простір*, яка входить до його ядра як узагальнююче значення для всіх ЛР. Методологія дослідження ЛСП «простір» була звужена до таких послідовних методів, як етимологічний аналіз, аналіз словникових дефініцій, компонентний аналіз, корпусний аналіз, контекстуальний аналіз, порівняльний аналіз, асоціативний експеримент, які в результаті становлять основу у визначення лексем-репрезентант кожного рівня ЛСП «простір».

9. Таким чином, ЛСП «простір» є сукупність лексем-репрезентант індивідуального, групового, національного, загальнолюдського досвіду про просторові відношення, які здатні утворювати окремі внутрішні угруповання.

10. Дослідження лінгвоконітивних параметрів концепту «ПРОСТІР» включає в себе: 1) встановлення етапів процесу вербалізації просторового досвіду; 2) визначення логічних зв'язків між варіантами вербалізації всередині ЛСП; 3) фіксацію індивідуальних варіантів вербалізації концепту «ПРОСТІР». Формулювання соціолінгвальних параметрів передбачає: 1) діахронічне вивчення семного складу головної лексеми-репрезентанти концепту, визначення історичних та актуальних значень архілексем; 2) визначення групових варіантів вербалізації концепту «ПРОСТІР»; 3) встановлення

національних специфік колективної вербалізації просторового досвіду. Опрацювання вербалізації просторового досвіду з урахуванням обох напрямів дає змогу :1) дослідити вплив позамовних чинників на вербалізацію концепту «ПРОСТІР»; 2) прогнозування можливих чинників впливу на склад ЛСП «простір».

Основні положення розділу висвітлені у таких публікаціях автора:

Копутіна А. (2019). *Cognition, language and society in the conceptual field «space»*. Науковий вісник Херсонського державного університету (35). С. 46-50. ISSN 2663-2748

РОЗДІЛ II. СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ПРОСТІР»

2.1 Семи архілексеми «простір»

Перший етап опрацювання ЛСП «простір» через його ім'я у вигляді лексеми *простір* та її словникових відповідників *пространство* в російській, *space* у англійській, та *espace* у французькій мові передбачає виконання таких етапів:

1. підбір лексикографічних джерел з кожної мови, як змістовного базису дослідження
2. збір етимологічних даних для визначення історичних сем
3. збір актуальних дефініцій/синонімів для визначення нових сем та порівняння з історичними
4. визначення високочастотних, актуальних базових сем ядрової зони у вигляді лексем-репрезентант
5. підтвердження/спростування актуальної частотності лексем-репрезентант через корпусні дані
6. виокремлення приядрової зони ЛСП «простір» на основі інших менш частотних сем у європейських мовах.

Етимологічні дослідження простору в українській мові у лексикографічних джерелах вказують на корені слова «простір» від **СКІРТА** – що є запозиченням з балтійських мов: у лит. *stirta* позначало «стіг сіна», лтс. *stīrta* «оборіг», споріднені з лат. *sterno* - «стелю, розстилаю», яке, в свою чергу, шляхом чергування голосних та додаванням префіксу *pro-* до дієслова **sterti* отримало форму **ПРОСТЕРТИ** у праслов'янській мові (ЕСУМ).. Дієслово **sterti* не збереглося у слов'янських мовах, але було споріднене з дінд. *stṛnāti* (*stṛnōti*, *stárati*) – «сипле, кидає», ав. *staraiti* «сипле, стеле», лтс. *stirināt* «рухати, трясти», алб. *shtrinj* «розстиляю», гр. *στόρνῶμι* «стелю», *σπορέννῶμι*, *στροώννῶμι* «тс.», лат. *sterno* «стелю, розстиляю», дірл. *sernim* «тс.», сірл. *srath* «берег, долина» (ЕСУМ). Можна простежити природу слова, як дії над певною

поверхнею, захоплення певної частини поверхні землі її закриванням/ захопленням, шляхом посіву зерна чи прикриттям тканиною, іншими матеріалами. Тобто, простір мав значення опрацьованої поверхні, території.

Етимологічний аналіз архілексеми *простір* дає нам можливість виокремити такі історичні значення у концепті «ПРОСТІР»: СТИГ СІНА, ОБОРИГ, СТЕЛИТИ, СИПЛЕ, КИДАТИ, ТРЯСТИ, РУХАТИ, БЕРЕГ, ДОЛИНА.

Аналіз дефініцій у тлумачних словниках та колекції синонімів у відповідних словниках до лексеми *простір* мають встановити збережені, втрачені та модифіковані значення концепту «ПРОСТІР»:

У тлумачних словниках української мови простір постає наступним чином:

1. площа чого-небудь на земній поверхні (Син. Територія) (ІТСУМ; СУМ);
2. необмежена протяжність у всіх напрямках (ІТСУМ);
3. *перен.* Відсутність яких-небудь ускладнень, перешкод (на відміну від праслов'янського простерти, тобто охопити площу) (Івченко, 2002) та вільний, великий обшир; просторінь (ІТСУМ);
4. філос. одна з основних форм існування матерії, яка характеризується протяжністю і обсягом (ІТСУМ; СУМ);
5. Необмежена протяжність (в усіх вимірах, напрямках); тривимірна протяжність над землею (ІТСУМ);
6. Вільне незайняте місце, Пространство (СУМГ);

Враховуючи соціальну природу концепту, приядрова зона за лексикографічними джерелами представлена у вигляді дефініцій та окремо визначених лексем: слова ширина, обшир, дозвілля, довкілля (ІТСУМ). Окремі групи синонімів подає Практичний словник синонімів української мови в залежності від секторального значення простору: (степовий) безмежжя, широчінь, незмірнінь; (землі) територія, площа, терен ; розмах, воля, роздолля, свобода; (для дії) поле; (під що) вільне місце; (безповітряний) безповітря;

просторище, просторість (ПССУМ). О.М. Селіверстова у своїх роботах дає широке розуміння простору, також стверджуючи, що під словом «простір» варто розуміти: «не тільки фізичний (геометричний) простір, але й простір класу, множинності, простір дії, події, ситуації, такі простори, як «інститут, завод» (Сільвестрова, 1975, с.12). Спільними згадуваними із запропонованих постають варіанти *протяжність*, **шир**, *місце*, *площа* для вербалізації простору.

Ставлячи перед собою різну мету, мовознавці зачіпали спільне питання семантики слова «простір» та прагнули дати свою дефініцію простору. «Мовна особистість сприймає простір тільки через «еманацію» речей, тому стосовно людини він є вторинним. Термін «простір» («просторовість») виступає гіперонімом стосовно термінів «локум» та «місце», оскільки він має ширшу семантику» (Романюк, 2013). Так, автор відносить також до синонімів, до приядрової зони, периферії лексеми *локум* та *місце*.

Таким чином, дослідивши походження слова простір в українській мові, встановивши першочергові значення концепту «ПРОСТІР» та дослідивши сучасні тлумачні та словники синонімів, ми можемо виокремити значення СТЕЛИТИ, РОЗСТИЛАТИ СТИГ СІНА, довкола якого відбулося оформлення концепту «ПРОСТІР». Проте саме це значення з часом зникло, і вже у словниках української мови від XVIII ст. незафіксоване, але процеси, пов'язані з ним, зберегли наступні значення: ВІДСУТНІСТЬ ПЕРЕШКОД, УСКЛАДНЕНЬ від процесів РУХАТИ, ТРЯСТИ, КИДАТИ, СИПАТИ; НЕОБМЕЖЕНА ПРОТЯЖНІСТЬ у всіх напрямках – від дії СТЕЛИТИ; ВІЛЬНЕ МІСЦЕ як антонім до ОБОРИГ (споруда для збереження сіна); значення ВІЛЬНИЙ, ВЕЛИКИЙ ОБШИР, ПРОСТОРИНЬ від ДОЛИНА та значення ЗЕМНА ПОВЕРХНЯ від БЕРЕГ.

Простір постає як абстрактна одиниця, що робить необмеженим процес його вербалізації. Для дослідження загальноновизнаних параметрів ЛСП «простір» ми спочатку звертаємось до даних соціальних медіа, що несуть у собі колективний (інституційний) погляд на концепт. Щоб остаточно визначити

ядрові та приядрові лексеми ЛСП «простір», ми перевіримо лексеми-репрезентанти, які отримали більшу кількість вживань у базі Sketch Engine через корпус текстів соціальних медіа в електронному дискурсі. Sketch Engine є збором різних даних з Інтернету, прив'язаних до доменів, де є відповідна задана мова спілкування: .ua для української мови, .ru,.by,.kz,.kg – домени країн, де російська мова офіційна, .eu, .uk, .nz, .au, .ca, .ie – домени країни, де англійська мова є офіційною, та домени .fr, .sa для країн з французькою мовою спілкування. Також до кожного з чотирьох корпусів входили дані з вільної енциклопедії Wikipedia. Корпусні підрахунки дають змогу простежити наявність панівних за частотним принципом лексем-репрезентант у національному дискурсі. Дослідивши лексеми-репрезентанти через корпус української мови Ukrainian Web 2014 (ukTenTen14), 2,194,447,594 слів, представленої на базі Scetch Engine, використовуючи функцію Word list, яка дає змогу згенерувати список усіх можливих виявів слова із зазначенням кількості всіх згадувань у конкретному корпусі текстів, ми отримуємо такі дані:

Ядро **Простір** налічує 122,435 випадків вживання лексеми у корпусній базі; далі ми дослідили лексеми приядрової зони: *місце, шир (в т.ч. обшир 12,206), площа, територія, терен, довкілля, протяжність, безмежжя, роздолля, просторинь*. На рис. 2.1 у спадаючому порядку вказано лексеми-репрезентанти концепту «ПРОСТІР» на матеріалі корпусу української мови. Як видно зі статистичних даних корпусу лексеми *місце, шир, площа та територія, терен, довкілля* складають найбільшу репрезентативну частину, тобто є реальними вербалізованими варіантами презентації, тлумачення ядра ЛСП «простір» і входять до приядрової зони ЛСП. Активно представлена в лексикографічних джерелах лексема *протяжність* має низький показник в українському дискурсі. Кількісні показники вживання лексем *протяжність, безмежжя, роздолля, просторинь* говорять про їх пасивний стан і дають нам право віднести їх до ЛСП «простір», як зрозумілі та запасні для мовців-концептуалізаторів репрезентанти на рівні приядрової зони.

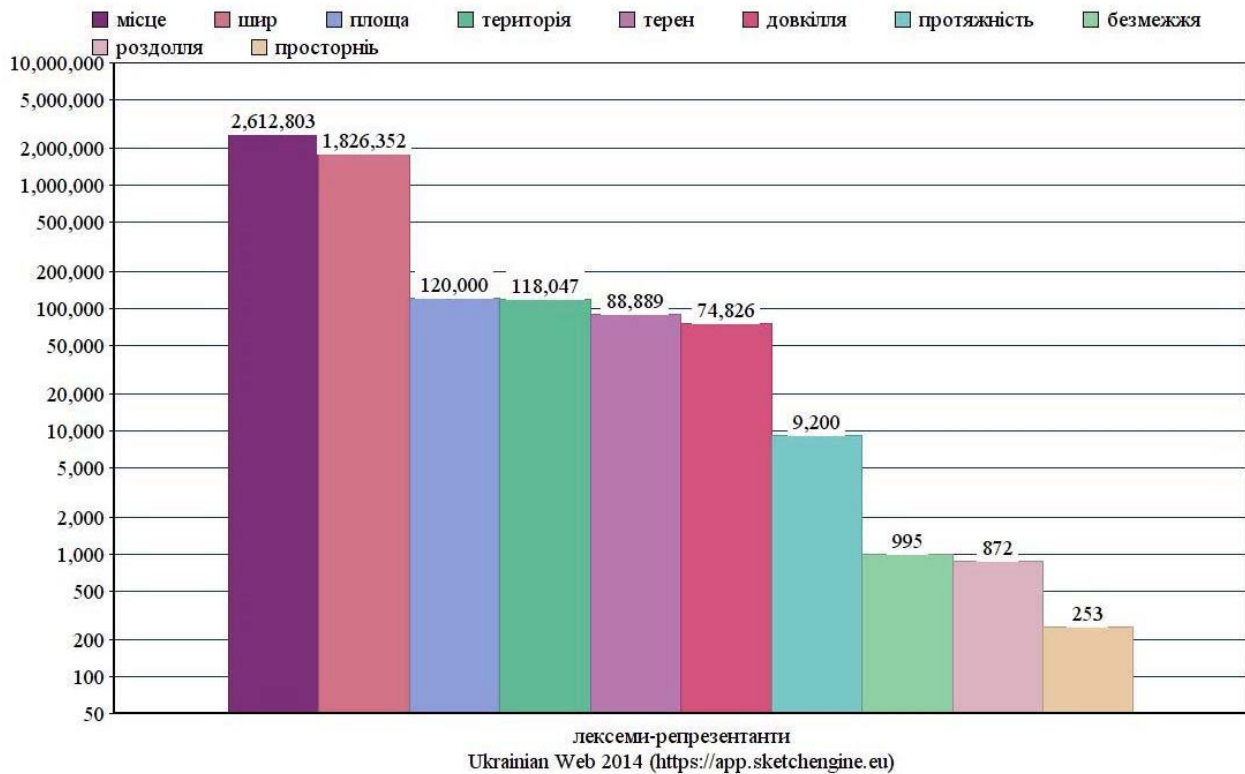

Рис. 2.1 Частотна презентація синонімів «простір» у Ukrainian Web 2014

Таким чином, ЛСП «простір» має ядрову частину лексеми простір, приядрову зону представлену лексемами : *площа, територія, терен довкілля, протяжність, безмежжя, роздолля, просторніє, локум, широчінь, незмірніє, обшир, територія, площа, терен, розмах, воля, роздолля, свобода, поле, безповітря, просторище, просторість, поверхня, територія.*

У російськомовній науковій думці етимологія еквівалентного слова пространство вказує на близьке семантичне ядро до українського простір: пространство запозичене зі старослов'янської мови, суфіксальна похідна від **ПРОСТРАНЬИ** «широкий, просторний», та корелює із сучасними *страна, простирать* (ШЕСРЯ). У словнику Фасмера відсутня етимологія слова пространство, проте присутнє спільнокореневе **ПРОСТОР**, яке визначається тотожним до «укр. простір, род. п. простору, блр. простора ж., русск.-цслав. просторъ ѿпростора, болг. простор, сербохорв. просторија ж., словен. próstor, чеш. prostor» (ФЭСРЯ), що дозволяє нам припустити також походження від **«ПРОСТЕРЕТЬ»** - Ср. др.-інд. staras «слой», лтш. stara

«полоса», stars «солнечный луч», др.-инд. prastarás м. «подстилка, подушка; плоскость, равнина», возм., лат. torus «ложе, постель» (ШЕСРЯ; ФЭСРЯ).

Виокремлюємо такі значення: ПРОСТИРАТЬ, СЛОЙ, ПОЛОСА, СОЛНЕЧНИЙ ЛУЧ, ПОДСТИЛКА, ПОДУШКА, ПЛОСКОСТЬ, РАВНИНА, ЛОЖЕ, ПОСТЕЛЬ, ШИРОКИЙ.

Про синонімічність простор та пространство говориться у словнику Даля, де Простор – «простое, пустое, порожнее, ничем не занятое место, относительная (не безусловная) пустота; **пространство** (виділення наше), по трем размерам своим; | досуг, свободное, праздное время; | свобода, воля, раздолье, противополо» (ТСЖВЯ).

Тоді ж таки Ушаков диференціює простор і пространство, вказуючи, що простор – це НЕЗАЙНЯТЕ, ВІЛЬНЕ *пространство* (ТСРЯ). Пространство є ширшим за простор.

Зафіксоване у словниках слово «*пространство*» є:

1. «одна из основных форм существования материи, характеризующаяся протяжённостью и объёмом» (БЭС; ОШТСРЯ);
2. «неограниченная протяжённость во всех измерениях, направлениях» (БЭС; ОШТСРЯ);
3. «место, способное вместить что-л.» (БЭС; ОШТСРЯ);
4. «большой участок земной поверхности» (БЭС);

Синонімічний ряд представлений вузьким спектром лексем: место, промежуток (ОШТСРЯ) площадь, промежуток (ССРЯ).

Як результат, аналіз лексеми *пространство* у сучасній російській мові та її історії, дає нам можливість виокремити такі семантичні зв'язки між значеннями у концепті «ПРОСТІР» тоді і зараз:

БОЛЬШОЙ УЧАСТОК ЗЕМНОЙ ПОВЕРХНОСТИ ймовірно від РАВНИНА;

МЕСТО СПОСОБНОЕ ВМЕСТИТЬ ЧТО-ТО – історичне ПЛОСКОСТЬ, СЛОЙ;

НЕОГРАНИЧЕНАЯ ПРОТЯЖНОСТЬ ВО ВСЕХ НАПРАВЛЕНИЯХ – від історичного СОЛНЕЧНЫЙ ЛУЧ, ПРОСТИРАТЬ, ПОЛОСА, ШИРОКИЙ;

ОДНА ИЗ ОСНОВНЫХ ФОРМ СУЩЕСТВОВАНИЯ МАТЕРИИ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩАЯСЯ ПРОТЯЖЕННОСТЬЮ И ОБЪЕМОМ: ЛОЖЕ, ПОСТЕЛЬ, ПОДСТИЛКА, ПОДУШКА.

Таким чином, визначаємо список синонімів, 8 лексем-репрезентант ЛСП «простір» на базі лексикографічних джерел: *протяженность, место, участок, поверхность, промежуток, площадь, простор*. На базі даних, отриманих у корпусі Russian Web 2011, було перевірено частотність вживання таких синонімів. У результаті зафіксовано 884,303 випадків вживання ядра ЛСП «пространство».

Інформацію щодо інших синонімів втілено на рис.2.2. який відображує ієрархічну презентацію корпусної варіативної актуалізації лексем ЛСП «пространство»: на першому місці лексема *место*, на другому – *площадь* і на третьому – *поверхность*. Лексеми *место, площадь, поверхность, участок* мають більшу частотність вживання, ніж архілексема *пространство*, тому відправляються до ядрової зони як більш широкі семантично. Усі інші досліджені лексеми входять до ЛСП «пространство» на рівні приядрової зони : *простор, протяженность, промежуток*.

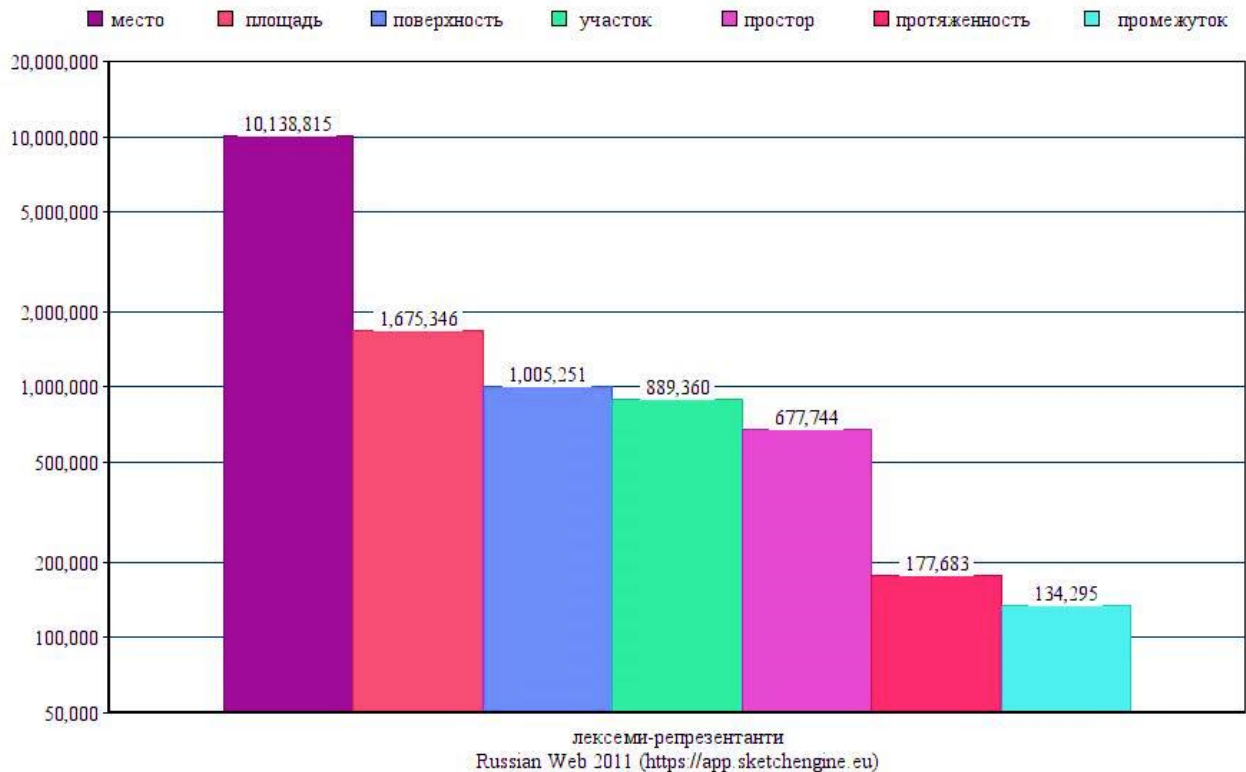

Рис. 2.2 Частотна презентація синонімів «ПРОСТРАНСТВО» у Russian Web 2011

У російськомовному корпусі функція тезаурус видає такі синонімічні слова за порядком спадання кількості випадків: зона, поле, територія, помещение, структура, среда, часть, об'єкт, мир, сфера. Таким чином, додаємо до ЛСП «пространство» 7 лексем: територія, структура, среда, часть, об'єкт, мир, сфера. І отримуємо загальну кількість у 16 лексем-репрезентант приядрової зони ЛСП «пространство».

У англійськомовних лексикографічних джерелах входження слова *space* фіксується у XIII столітті. Відсутність даних в етимологічних словниках щодо слова *space* за період до XIII ст. змусив нас вдатися до пошуку джерел в онлайн-форматі, що наштовхнуло нас на онлайн-словник із сучасної мови на Староанглійську мову (V-XI ст.) majstro.com. Так, за період до запозичень з Французької мови, які розпочались у XII ст., слово *space* перекладено як *hwil* та *rȳmet* (MA). Відповідно до інших лексикографічних джерел староанглійське слово *hwil* «*an indefinite space of time*» (ASDO), проміжок часу, значить «час» або «в той час», запозичене з протозахідногерманської *hwīlu*, спільне з

давньофризьким *hwile*, старосаксонським *hwīla*, давньоверхньонімецьким *wila*, давньоскандинавським *hvila*, готичним *hveila*. Також до XIII ст. існувала прислівникова форма *hwilum* «іноді, часом» яка перейшла до середньоанглійської з формою *whilom*, а в XII ст. отримало значення «раніше» (ASDO; MWD). Спільне з готським *hveila*, що в свою чергу походило від Давньоскандинавського «відпочинок» (*hvila* «ліжко», *hvidl* «відпочинок»). У свою чергу, *gýmet* «n. room, space, extent» кімната, простір, протяжність (CASD).

Таким чином, бачимо спільне історичне значення між латинським «ложе» яке лягло в основу значення російської лексеми «пространство» та давньоскандинавським «ліжко» в основі англійського «space». Логічним вбачаємо і порівняння з українськомовним історичним значенням «стелити», яке передбачає процес «підготовки ложа для відпочинку».

У XIII столітті значення ЧАС та ПРОСТІР об'єдналися під запозиченим старофранцузьким *espace*, яке, в свою чергу, запозичили від латинського *spatium* (ЕТОЕ, ОЕТД). З латини *spatium* – це зона / простір, кімната (для інтервенційного простору, зазор / інтервал, довжина / ширина, простір.

Відповідно, додалися значення ЗОНА, КІМНАТА, ШИРИНА, ІНТЕРВАЛ, ДОВЖИНА.

Таким чином, *space* було запозиченням форми для поєднання трьох початкових концептів ЧАС, МІСЦЕ, ДИСТАНЦІЯ в одному знакові.

У сучасних англомовних словниках представлено такі дефініції запозиченої форми *space* у тлумачних словниках:

1. «extent or area» (OCDOEE); «empty area» (CED; OED)
2. «room» (ЕТОЕ);
3. «extension as distinct from material substances» (ЕТОЕ);
4. «largeness: distance between objects» (MWD; ЕТОЕ; OCDOEE);
5. «interval between lines or words in books» (MWD; ЕТОЕ);
6. «quantity of time» (CED; MWD; ЕТОЕ; OCDOEE);

7. «distance between two points of time; a short time; interval» (OED; ЕТОЕ);
8. «a place, especially a room or a building, that can be used for a particular purpose» (OED);
9. «outside earth's atmosphere» (CED; OED; MWD);
10. «physical space independent of what occupies it» (CED; OED; MWD);
11. «where things exist/move» (CED; OED);
12. «the freedom and the time to think or do what you want to» (OED).

Таким чином, порівнюючи етимологічний аналіз лексеми *space* та аналіз у словниках сучасної англійської мови, ми можемо виокремити такі значення у ЛСП «space»: DISTANCE, TIME та ROOM, які збереглися до наших днів, та нові додаткові значення в сучасній англійській мові: PLACE, COSMOS, BUILDING, INTERVAL, OCCUPIED PLACE, FREEDOM, FREE AREA, MOVEMENT, ZONE.

Вивчення визначень поняття *space* вказало на його найповнішу семантичну відповідність до поняття *простір*. У словнику Меріама-Вебстера «*space*» – це частина території, яка пуста або доступна для використання; територія, що використовується, або доступна для використання за призначенням; вільне місце між об'єктами (MWD). Дослідження дефініцій у тлумачних словниках вказує на зберігання часового значення слова *space* у сучасній англійській картині світу, а також виокремлення космічного простору, простору фізичного і простору абстрактного, простору міжбуквенного, міжсловесного.

Синонімічний ряд представлений так у спеціалізованих словниках: *place, room, way* (MWD), *area, room, volume, capacity* (COLED), *cavity, an empty area, chamber, hole, room* (CED), *room area* (OED). Найчастіше в лексикографічних джерелах він представлений лексемами *space, area, room, place, volume, capacity, distance, interval, extension, freedom, building*. Лексема *space* є ядром концепту та ЛСП. Лексеми *area, room* мають найвищий рівень частотності у синонімічному ряду.

Частоту вживання було встановлено на основі англомовного корпусу English Web 2015 (enTenTen15), який вміщує корпус сучасної англійської мови загальним обсягом понад 13,190,556,334 слів. Також використовувалась функція Word list. Ядро: «*space*» отримало 4,932,541, випадки реалізації у корпусі загалом.

Нижче, на рис.2.3. наочно зображено різну частоту вживання лексем *place*, *area*, *room* та *building*, які у порівнянні з архілексею «простір» мають більшу частоту вживання ніж архілексема «*space*» та лесеми синоніми *capacity*, *freedom*, *volume*, *distance*, *extension*, *interval* відповідно до корпусних баз мови. За кількістю вживань ядрову зону ЛСП «*space*» складають 5 ЛР *space*, *place*, *area*, *room*, *building*.

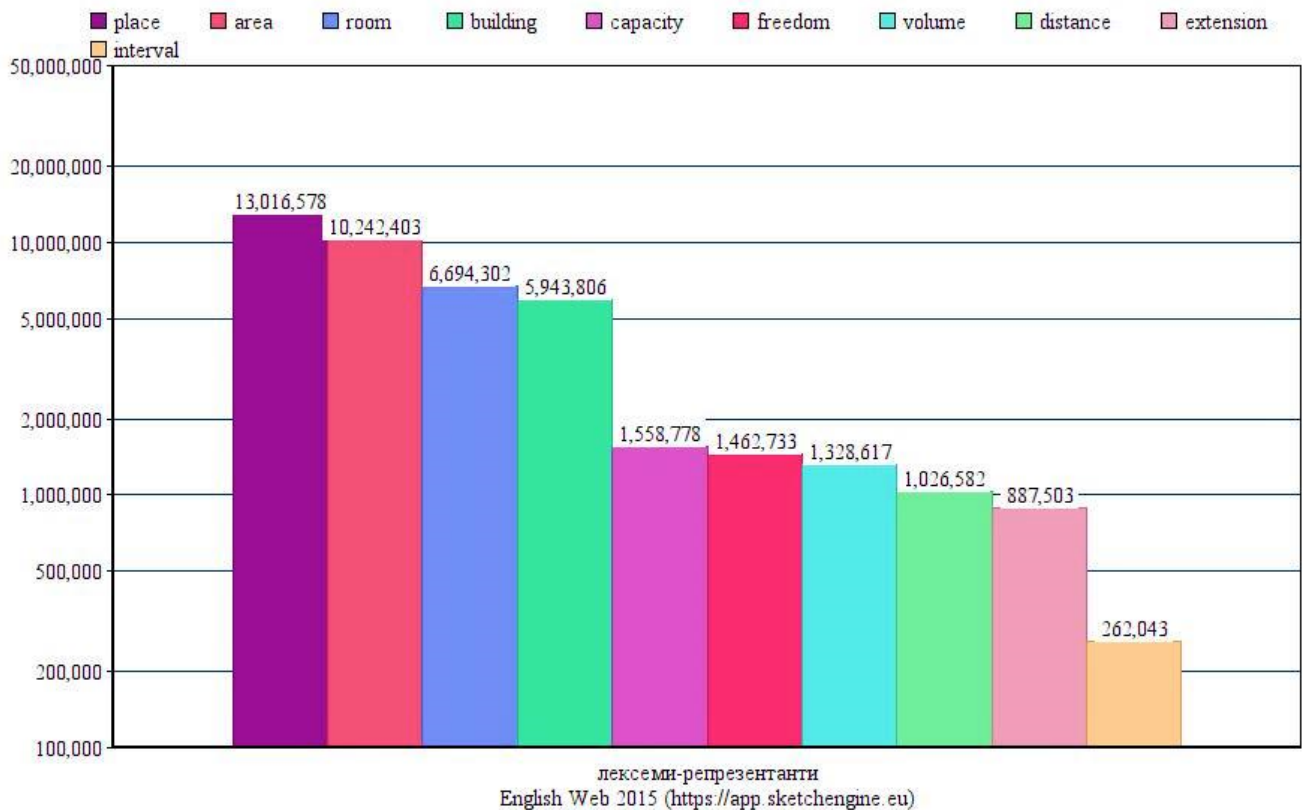

Рис. 2.3 Частотна презентація синонімів «*space*» у English Web 2015

Спільними синонімами постають слова *structure*, *location*, *site*, *field*, *facility*, *volume*, *capacity*, *extension*, *distance*, *interval*, *way*, *area*, *cavity*, *chamber*, *hole*, *largeness*, *freedom*, *time*, які ми відносимо до приядрової, тлумачної зони ЛСП *space* як альтернативні варіанти експлікації ядра.

Враховуючи можливості корпусних баз даних, та функціонал програми Scetch Engine, ми скористалися функцією Тезаурус, яка дозволяє на матеріалі того самого корпусу визначити лексеми, які зустрічаються у подібних колокаціях / комбінаціях / словосполученнях, і визначаються корпусом як синонімічні до *space* за порядком спадання від найчастіше вживаного: *environment, room, area, building, structure, place, location, site, facility* (Sketch Engine, English Web 2015)

Проте, варто враховувати, що такі дані без опрацювання контексту є дуже узагальнюючими, адже лексеми *giraffe* (жираф) і *zebra* (зебра) вважаються синонімічними, що логічним методом проекції одного значення на інше викликає дисонанс у реципієнта. Таким чином, і результати стосовно лексеми *space* несуть ознайомлювальний характер та мають право на віднесення до ЛСП «простір» як гіпотетичної бази репрезентації ядра: додаємо 1 лексему *environment*, таким чином отримуємо 23 лексеми-репрезентанти на базі лексикографічних джерел та корпусних даних.

За своєю семантикою, еквівалентом до лексеми *space* у французькій мові постає лексема *espace*, про що говорить спільне запозичення слова з латини. Подібно до англійськомовного, у франкомовному дискурсі «*espace*» так само постає в словнику як «особлива властивість об'єкта, яка займає певну площу, певний обсяг в межах області, яка обов'язково більша обсягу, що може бути виміряно загалом; обсяг, площа, обсяг довкола; частина сфери, що зайнята чимось, або дистанція між двома об'єктами, двома точками» (LDO). Етимологічні дослідження франкомовного еквіваленту концепту «ПРОСТІР» були частково охоплені попередніми вивченнями англійськомовного концепту, частково запозиченого з французької мови оскільки для обох мов спільним ресурсом актуального значення була латина, та її *spatium* (DEF). З латини *spatium* – це зона / простір, кімната (для) інтервенційного простору, зазор / інтервал, довжина / ширина, простір.

Проте, на думку А. Рея (DHDLF), етимологія цього слова не така однозначна, оскільки воно має декілька значень, які є дуже далекими:

«визначена поверхня, шир» (XII ст.), «відстань, інтервал» (XIII ст.), «дистанція, вільне місце» в поліграфії, музиці, журналістиці (XVII ст.).

Відповідно, враховуючи усі попередні значення від XII ст., виокремлюємо базові значення АРЕНА, ЗОНА, КІМНАТА, ІНТРЕВАЛ, ВІДСТАНЬ, ДИСТАНЦІЯ, ВІЛЬНЕ МІСЦЕ, ШИРНА, ДОВЖИНА, які, власне, збереглися до наших днів, як це відтворено у словниках сучасної французької мови, де фіксовані наступні визначення:

«1. ce qui est vide entre des choses, 2. le temps entre deux evenement, 3. la terre, l'air, partout où l'on peut aller, où l'on peut voir» (DFDLF).

Le Robert дає категоріальне визначає простору як 1) середовище, де можна розміститись (фізичний простір, шматки цього середовища, географічний простір, небесний простір; 2) абстрактне середовище (геометрична система координат, дистанція між точками, об'єктами, тривалість) :

« I. milieu où peut se situer qqch.

1. étendue qui ne fait pas obstacle au mouvement
2. milieu idéal dans lequel sont localisées les perceptions.
3. portion de ce milieu
4. capacité, volume de mémoire d'un support de stockage.
5. milieu géographique où vit l'espèce humaine.
6. étendue des airs.
7. le milieu extraterrestre.
- II. milieu abstrait
8. système de référence d'une géométrie
9. distance qui sépare deux points, deux lignes, deux objets.
10. Durée» (LR).

Синонімічний ряд представлений відповідно до зазначених категорій :
 1) immensité, infini, univers, cosmos, atmosphère, ciel, éther, 2) étendue, aire, place, superficie, surface, volume, sphère, zone 3) espacement, distance, écart, écartement, échappée, éloignement, interstice, intervalle, lacune, vide, blanc, interligne, marge,

distance, course, route, trajet, trajectoire (DDS). У словнику синонімів Larousse подано ciel, éther, cosmos, étendue, intervalle, surface, place, trajet, distance (LDO).

Лексикографічний аналіз лексеми *espace* дає нам можливість виокремити такі актуальні значення у ЛСП «*espace*» : ПУСТОТА БЕЗ РЕЧЕЙ, ЧАС МІЖ ПОДІЯМИ, ЗЕМЛЯ, ПОВІТРЯ – все, де можна рухатися БЕЗ ПЕРЕШКОД, МІСЦЕ, НАПРЯМ, ЧАСТИНА СЕРЕДОВИЩА, ГЕОГРАФІЧНЕ МІСЦЕ, ЩО НАСЕЛЯЮТЬ ЛЮДИ, КОСМОС. Таким чином, у французькій мові збереглося найстаріше значення, що майже не зазнало змін до сьогодення.

У франкомовних лексикографічних джерелах, ЛСП «простір» представлено найчастіше лексемами *espace, milieu, étendue, distance, durée, ciel, ether, cosmos, surface, intervalle, place, trajet*. Відповідно до корпусу French Web 2017 (frTenTen17) 5,752,261,039 слів, лексема *espace* має 1,587,460 випадків вживання, тоді як інші синоніми отримали меншу кількість ужитку.

Це продемонстровано на рис. 2.4, де видно що найбільш уживаним для позначення концепту «ПРОСТІР» є лексема *place* яка має 5,464,199 результатів, і входить до ядра ЛСП, Зі значною різницею у 1,939,086 результатів на другому місці за частотністю вживань розташовується лексема *ciel*, третє місце займає лексема *milieu* та четверте – *durée*. Далі, з результатами нижче 1,000,000 вживань, у порядку спадання розташувались лексеми *surface, distance, étendue, trajet, intervalle, cosmos*. Лексема *éther* за кількістю вживань 14,271 не увійшла до десятки перших лексем.

Порівнюючи кількісні представлення синонімів лексеми *espace* на рис.2.4, фіксуємо що синоніми *place, ciel, milieu* мають яскравіше представлення, ніж сама архілексема *простір*. Відповідно, ядрову зону ЛСП «простір» складають 4 ЛР *espace, place, ciel*.

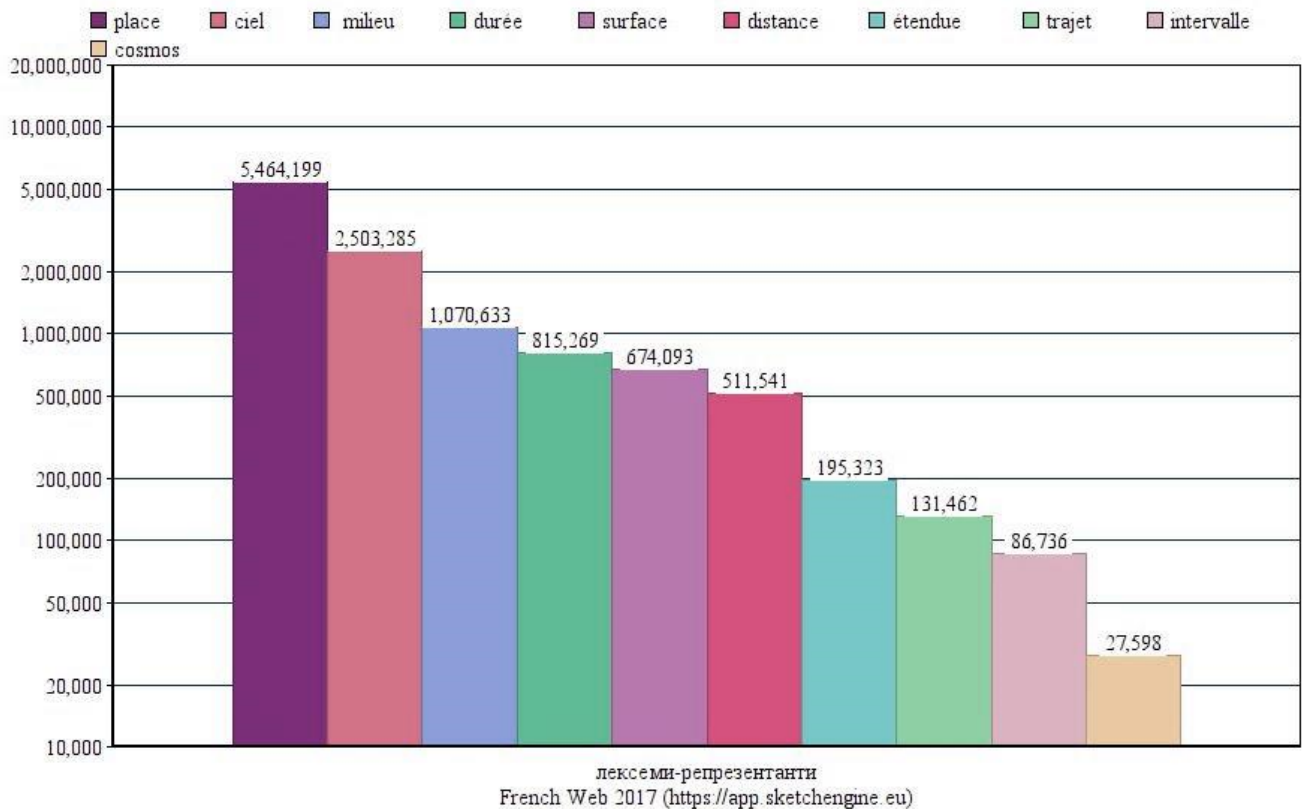

Рис. 2.4 Частотна презентація синонімів «espace» у French Web 2017

Приядрова зона ЛСП «espace» містить інші 32 лексеми-репрезентанти: *milieu, surface, distance, durée, étendue, trajet, intervalle, cosmos, immensité, infini, univers, atmosphère, aire, superficie, volume, sphère, zone, espacement, écart, écartement, échappée, éloignement, interstice, lacune, vide, blanc, interligne, marge, course, route, trajectoire, temps*. Вони відповідають за визначення траєкторії розширення ЛСП «простір» та наповнення периферії.

Тезаурус корпусу визначає наступні синоніми за порядком спадання від найчастіше вживаного : *zone, plan, objet, activité, structure, environnement, partie, ensemble, niveau*. Таким чином, додаємо до ЛСП «espace» 7 ЛР *plan, objet, activité, environnement partie, ensemble, niveau* і отримуємо загальну кількість – 39 лексем-репрезентант приядрової зони ЛСП «espace».

На основі етимологічних словників чотирьох європейських мов (англійська, французька, українська та російська) було встановлено етимологію імен ЛСП «простір» та відповідників – *пространство, space, espace* в англійській, російській та французькій мовах відповідно. Актуальне значення,

концепція простору як вільного місця доступного для існування та переміщення людини, як середовища її існування, спільне для всіх чотирьох культур і представлене у мовах різними лексемами, має різне пряме джерело запозичення актуальної мовної форми проте розвивалось як оформлення латинського значення «ложе», «постіль», «стелю», «розстилаю».

Ми встановили еквівалентне ядро в європейських національних концептосферах світу, відштовхуючись від словникових дефініцій архілексеми *простір*, і відповідно до лексикографічних джерел англійської, російської та французької мов її відповідниками у вказаних мовах є SPACE, ПРОСТРАНСТВО, ESPACE. Аналіз лексем, наявних у тлумачних словниках англійської, української, російської та французької мов, показав, що лексема *простір* у всіх чотирьох мовах є полісемантичною.

У результаті аналізу словникових дефініцій та порівняння даних у корпусах чотирьох досліджуваних мов ми з'ясували, що лексема *місце* є не тільки спільною для всіх чотирьох мов ЛР ЛСП «простір», але й частотний аналіз у корпусних джерелах вказує на кількісне домінування лексеми *місце* над лексемою *простір*. Її домінуюче положення за кількісною яскравістю спільне для чотирьох мов: в українському корпусі лексема *місце* має 2,612,803 випадків вживання, а лексема *простір* – 122,435, у французькій мові *місце* також має більшу кількість вживань 5,464,199, тоді як архілексема *простір* має 1,587,460 вживань, в англійській мові: *місце* – 13,016,578, *простір* – 4,932,541, в російській: *місце* – 10,138,715, *пространство* – 884,303.

Окрім лексеми *місце*, в кожній мові виокремились додаткові лексеми з більшою частотністю входження в ЛСП «простір», ніж сама архілексема *простір*. Усі лексеми, які мають вищу частотність за лексему-ім'я, ЛСП розташувались у ядровій зоні разом із нею. Відповідно, ми виокремили домінуюче значення в ЛСП «простір» довкола якого нашаровується склад поля – МІСЦЕ. У ядровій зоні ЛСП «простір» ми розмістимо дві лексеми *місце* та *простір*. У ЛСП «пространство» – *пространство, место, площадь*,

поверхность, участок. У ЛСП «space» – *space, place, area, room, building*, а в ЛСП «espace» – *espace, place, ciel, milieu*.

Відповідно до сем, виокремлених у просторі, ядрової та приядрової зони для англійськомовної, українськомовної, франкомовної, та російськомовної культур спільні базові семи для всіх чотирьох:

ВІЛЬНЕ МІСЦЕ, куди ми відносимо географічні об'єкти, рівнини, долини, пустелі і т.д.; СЕРЕДОВИЩЕ: сема МЕСТО, СПОСОБНОЕ ВМЕСТИТЬ ЧТО-ТО російського ЛСП, французьке MILIEU GÉOGRAPHIQUE OÙ VIT L'ESPÈCE англійськомовна сема HUMAINE OCCUPIED PLACE, BUILDING (країна, регіон, місто, село, вулиця, проспект та їхні власні назви), українськомовне СПОРУДА (назви будівель, будинок, кімната).

2.1.1 Синоніми архілексеми ЛСП «простір» в електронному дискусі на прикладі жанру соціальних мереж

Процес комунікації передбачає собою передачу концептів від людини до людини та зміну попередніх уявлень реципієнта про них. У результаті обміну концептами людство створило різні засоби та форми комунікацій. На сьогоднішній день актуальним місцем комунікації стає мережа Інтернет з усім різноманіттям її форм (письмові (електронні листи, форум, блоги, соціальні мережі, чати); аудіальні (месенджери, подкасти); відео (месенджери, подкасти) і т.д.) та жанрів (новинні, інформаційні, розважальні, рекламні, політичні і т.д.) (Горошко, Землякова, 2011; Гудзь, 2013). Інтернет став місцем поєднання всіх можливих форм і жанрів дискурсу в одному локусі. Основна його перевага – електронна форма, яка є місткою, портативною та легкодоступною з будь-якої точки світу. За допомогою цієї форми спілкування можна спостерігати різні оцінки просторового досвіду у лексико-семантичному полі «простір».

Проте, ще до появи мережі Інтернет, до процесу спілкування людини доєдналися додаткові електронні пристрої (комп'ютери, радіо, телевізори), які пізніше отримали змогу дистанційного обміну даними завдяки Інтернету. Тому, аби охопити комунікацію з допомогою електронних пристроїв до та після епохи

Інтернет, ми вважаємо, доречним вживати саме термін *електронний дискурс*. Він є універсальним у порівнянні з термінами «комп'ютерний дискурс», «віртуальний дискурс», «мережевий дискурс» та «Інтернет-дискурс» (Гудзь, 2013), оскільки охоплює комунікацію через усі можливі пристрої і передбачає обмін інформацією не тільки через глобальну мережу Інтернет WWW, але й локальні мережі та стільниковий зв'язок. Електронний дискурс також є загальною назвою всіх дискурсів, пов'язаних з електронікою та її продуктами, та збережений у їх межах. **Електронний дискурс** – це дискурс про електронні об'єкти, електронне середовище, та дискурс у межах середовища електронного простору та його складових. До електронного простору належать не тільки комп'ютери, але й інші пристрої: планшети, телефони, телевізори, USB-карти, хмарні середовища та інші прилади й онлайн-сервіси, що утворюють власні макросередовища та дискурси. Відповідно, ми будемо працювати з *електронним дискурсом*: по-перше, як з цифровою сукупністю усіх жанрів дискурсу, по-друге, як із сукупністю лексем ЛСП «простір», з логосферою простір.

Електронний дискурс поєднує дискурси різної ступені інституційності (Карасик, 2001). Інституційність дискурсу є засобом уніфікації інформації для всіх реципієнтів. Тобто, на концептуальному рівні, інституційні дискурси мають здатність формувати спільні уявлення про конкретний концепт у свідомості цілої групи людей, всього суспільства. Тому, окремі сайти є певного роду інституціями під егідою модератора, адміністратора та власника, які визначають політику користування.

Щоб встановити актуальний шар ЛСП «простір», ми також вирішили перевірити частотність вживань ЛР ядрової зони ЛСП «простір» чотирьох мов у найактуальніших базах людського досвіду – у соціальних мережах. За даними досліджень, проведених у кінці 2020 року компанією Kerios, більше 3,8 мільярдів населення планети мають сторінку в соціальних мережах (Digital 2020 Global Overview, o.s.).

Соціальна мережа – це соціальна структура, що складається з багатьох агентів (індивідуальних, або колективних) і визначених серед них різноманітних типів відносин (Губанов, 2010). На відміну від інформаційних, новинних сайтів, соціальні мережі мають нижчий ступінь інституційності та дають більшу свободу мовцям-концептуалізаторам у вербалізації концептів. Соціальні мережі виступають зручним джерелом для дослідження дискурсу, що спричинено особливістю побудови форм спілкування всередині них. У соціальних мережах великий відсоток спілкування відбувається у відкритому доступі для «гостей», тобто сторонніх людей (Копитіна, 2018а). Таким чином, соціальні мережі створюють відкрите поле для лінгвістичних досліджень актуального сучасного стану ЛСП «простір».

У процесі соціолінгвального дослідження ЛСП «простір», «пространство» та їх ЛР на сторінках популярних соціальних мережах *Facebook.com, Twitter.com, LinkedIn.com, Instagram.com* досліджувались ядра ЛСП та перші три позиції з рейтингу одиниць приядрової зони : *простір, місце, шир, пространство, место, площадь, поверхность, участок*. В основу лягла формула пошуку **X site:Y**.

Таблиця 2.1 Частотність вживання ЛР *простір, місце, шир та ЛР пространство, место, площадь, поверхность, участок* у соціальних мережах

ЛР	ЛСП «простір»			ЛСП «пространство»				
	<i>простір</i>	<i>місце</i>	<i>шир</i>	<i>пространство</i>	<i>место</i>	<i>площадь</i>	<i>поверхность</i>	<i>участок</i>
Facebook	1 230 000	2 110 000	171 000	1 350 000	5 530 000	1 090 000	13 400 000	259 000 000
Twitter	11 700	47 900	5 980	320 000	832 000	169 000	4 590 000	1 010 000 000

Продовж.табл. 2.1 Частотність вживання ЛР простір, місце, шир та ЛР пространство, место, площадь, поверхность, участок у соціальних мережах

LinkedIn	2 450	4 850	132	13 800	53 700	9 460	9 630 00	230 000
Instagram	8 230	83 800	1 350	93 200	673 000	336 000	196 000	10 500
Загалом:	1 252 3	2 246 55	24 56	1 777 00	6 257 53	1 604 46	27 816 0	1 509 50
	80	0	2	0	2	0	00	0 000
ЛР	<i>простір</i>	<i>місце</i>	<i>шир</i>	<i>пространство</i>	<i>место</i>	<i>площадь</i>	<i>поверхность</i>	<i>участок</i>

У таблиці 2.1. зображено як мовці-концептуалізанти українського електронного дискурсу були одноставні у виборі лексеми на позначення частин простору: по вертикалі – лексеми у стовпчиках розташовувались за порядком частотності вжитку в корпусі, а сірим кольором виділені найчастотніші лексеми у кожній із соціальних мереж, жирним виділено, яку лексему найчастіше використано в усіх мережах. Читаючи таблицю 2.1 по горизонталі, можемо простежити, як лексеми зустрічаються в окремих соціальних мережах. Найчастотнішою виявилась, як і в корпусі, лексема *місце* (2 246 550), яка була на першому місці у приядерній зоні на пояснення просторових відношень. Другу позицію в соціальних мережах займає власне ядро лексема *простір*, третя позиція належить *шир*. Тобто значення шир частотно віддаляється в ЛСП «простір». У російськомовному дискурсі соціальних мереж панівною лексемою за кількістю вживань учасниками дискурсу виявилась лексема *участок* (1 509 500 000), яка займала лише четверте місце у приядровій зоні на основі лексикографічних джерел. Стан частотності вживання ЛР російської мови абсолютно не збігається з корпусними даними. Лексеми *участок* та *поверхность* розташувались першими у списку за кількістю вживань. Лексема

место, яка була на першому місці, у російськомовному дискурсі соціальних мереж займає третю позицію, четверту - *пространство*, а п'яту – *площадь*.

Індивідуальне конструювання та наповнення системи ЛСП «space» та «espace» в електронному дискурсі було також досліджено на матеріалі соціальних мереж *Facebook.com*, *Twitter.com*, *Skyrock.com*, *MySpace.com*, *LinkedIn.com*, *Instagram.com*, користувачами яких є англомовні та франкомовні комуніканти, було виявлено різну частотність вербалізації ядра ЛСП «space», «espace» та перших трьох приядрових ЛР, представлених у таб. 2.3 *space, place, area, room, espace place, ciel*. Окрім того, фонематична збіжність лексем у французькій та англійській мовах була врахована та виставлена, оскільки в налаштуваннях пошуку в корпусі даних Google є функція налаштування мови відображуваних прикладів. Частотність вжитку втілено у табл. 2.2:

Таблиця 2.2 Частотність вживання ЛР *space, place, area, room* та ЛР *espace place, ciel* у соціальних мережах

ЛР	ЛСП «space»					ЛСП «espace»		
	<i>space</i>	<i>place</i>	<i>area</i>	<i>room</i>	<i>building</i>	<i>espace</i>	<i>place</i>	<i>ciel</i>
Facebook	136 000 000	803 000 000	234 000 000	224 000 000	524 000 000	12 000 000	21 600 000	6 530 000
Twitter	23 400 000	57 000 000	94 400 000	45 900 000	186 000 000	2 150 000	3 960 000	1 440 000
LinkedIn	93 600 000	94 400 000	470 000 000	15 000 000	297 000 000	5 050 000	11 100 000	278 000
MySpace	7 020 000	95 500	7 800 000	4 680 000	6 380 000	1 340	1 250	1 010
SkyRock	10 800	25 100	11 000	16 000	49 600	269 000	973 000	461 000
Instagram	4 170 000	11 700 000	4 250 000	6 770 000	3 160 000	46 100	171 000	63 400
Загалом:	264 200 800	966 220 600	810 461 000	296 366 000	1 016 58 9 600	19 516 4 40	37 805 2 50	8 773 41 0

У таблиці 2.2 вказано кількість вживань кожної з обраних лексем англословного та франкословного ЛСП «простір» у різних соціальних мережах. Виділення фоном вказують на домінуючі конкретної лексеми у конкретній соціальній мережі. Так, наприклад, на відміну від інших мереж, лише у франкословному дискурсі соціальної мережі MySpace домінуючою є ядро лексема *espace*. Це, можливо, спричинене назвою соцмережі, що містить ядрову лексему і становить актуальність для згадувань її користувачами. Курсивом у таблиці 2.2 виділено кількість вживань панівної лексеми в усіх досліджуваних соціальних мережах. На основі таблиці 2.2, можна стверджувати, що під час вибору ЛР ЛСП «простір» для позначення місця у просторі в англословному електронному дискурсі суспільство частіше вдається до використання ЛР *building* (1 016 589 600), у той час як у франкословному електронному дискурсі у процесі використання одиниць ЛСП «простір» за частотністю вживання також переважає лексема-репрезентант *place* (724 809 800). На другому місці в англословному дискурсі вживається лексема *place*, на третій позиції – *area*, а лексема ім'я ЛСП *space* на останній позиції. У франкословному дискурсі соціальних мереж лексема-ім'я на другому місці, а *ciel* співпадає зі своїм місцем у корпусному порядку відносно *place*. Отже, з досліджених 5 лексем у ЛСП «*space*» та «*espace*» саме лексема *building* має найчастіше потрапляння до ЛСП «простір» у дискурсі англословних соціальних мереж, а у франкословних частотно яскравіша лексема *place*.

Таким чином, відповідно до даних соціальних мереж, було підтверджено актуальність лексем-репрезентант *простір, місце, шир, площа, пространство, место, площадь, поверхность, space, place, area, room, espace place, ciel*, що підтвердило домінуюче значення МІСЦЕ у ЛСП «простір» у чотирьох мовах.

Принагідним вважаємо згадати про прийменники, які не досліджуються як потенційні складники ЛСП «простір», оскільки заздалегідь відомо, що вони є його складовими. Прикметники ж відносяться до приядрової зони як семантичні складові для конкретизації відношення до МІСЦЯ, ПРОМІЖКУ,

ДИСТАНЦІЇ та інших сем концепту «ПРОСТІР», що дозволяє нам аналізувати лексеми-репрезентанти, які стоять поруч із такими прийоменниками.

Ядро: *простір, місце, шир*

Приядрова зона: *площа, територія, терен, довкілля, протяжність, безмежжя, роздолля, просторінь, локум, широчінь, незмірїнь, обшир, територія, площа, терен, розмах, воля, роздолля, свобода, поле, безповітря, просторище, просторість, поверхня, територія.*

Ядро: *пространство, место, площадь, поверхность, участок*

Приядрова : *территория, структура, среда, часть, объект, мир, сфера , зона, поле, помещение, структура, протяженность, простор.*

Ядро: *space, place, area, room, building*

Приядрова : *structure, location, site, field, facility, volume, capacity, extension, distance, interval, way, area, cavity, chamber, hole, largeness, freedom, time, environment.*

Ядро: *Espace, place, ciel, milieu.*

Приядрова : *milieu, surface, distance, durée, étendue, trajet, intervalle, cosmos, immensité, infini, univers, atmosphère, aire, superficie, volume, sphère, zone, espacement, écart, écartement, échappée, éloignement, interstice, lacune, vide, blanc, interligne, marge, course, route, trajectoire, temps.*

У спектрі соціальних мереж, найпоширенішому жанрі, було проаналізовано індивідуальні випадки використання таких ЛР ЛСП *простір, місце, шир, пространств, место, площадь, поверхность, участок, space, place, area, room, building, espace, place, ciel* та встановлено частотність вживання кожного ЛР у соціальних мережах.

Відштовхуючись від отриманого ядра та приядрової зони, ми можемо рухатись далі до окреслення дальньої периферії лексико-семантичного поля «простір» в європейських мовах та його суміжних концептів, його ціннісної складової.

2.2 Система ЛСП «простір» на матеріалі електронного дискурсу

2.2.1. Соціальний та індивідуальний модули ЛРЛСП «простір»

Електронний дискурс займає значне місце у соціокультурному аспекті вивчення концепту «ПРОСТІР», адже він поєднує різноманітні інформаційні блоки: політичний, новинний, розважальний, рекламний тип інформації і т.д., і репрезентується різноманітним набором жанрів. У різних типах дискурсу присутня ступінь нейтралізації особистого досвіду, що також відноситься до соціолінгвальних параметрів вербалізації просторового досвіду. Електронний дискурс та його піджанри в різній ступені тяжіють до оновлення лексичного різноманіття. ЛР ЛСП мають як індивідуальний, так і соціальний характер, у дослідженні яких електронний дискурс виступає зручним фіксатором. Пошук лексем-репрезентант ЛСП «простір» ми звузили до розважального та новинного дискурсу у письмовому і аудіовізуальному форматі.

Як згусток культурного досвіду (Степанов, 1997), всіх представників певного соціуму концепт «ПРОСТІР» зберігає тільки суспільні денотати та відкидає персональні конотації та оцінки до чернетки у вигляді ЛСП «простір». ЛСП зберігає усі варіанти вербалізації простору в т.ч соціально-фіксовані, узгоджені разом та його індивідуальні ЛР.

Оскільки концепти існують самі по собі, а люди реконструюють у різній ступені (не)впевненості, і виникає проблема розпливчатості їх реконструкцій, відтворень (Дем'янков, 2007). Антропологічний характер концепту виявляється у різній залученості лексем на різних історичних етапах його існування. Отримані лексеми-репрезентанти ядра та приядрової зони ЛСП «простір», представлені синонімами, становлять семантичну опору, історичну константу для фіксації тієї різнопланової актуалізації одиниць ЛСП «простір» у мовленні мовців-концептуалізаторів.

До периферії входять одиниці, які традиційно не зберігаються у лексикографічних та енциклопедичних, наукових джерелах, та функціонують на рівні мовлення, вони визначаються людиною самостійно, проходять етапи реалізації у мові (зародження, вербалізація, соціалізація) та/або залишаються на

рівні дальньої периферії як індивідуальний модус ЛР ЛСП, або як ближня периферія – соціальний модус ЛР ЛСП, у вигляді соціально значущих ознак архелексеми. Тобто лексеми з соціальною цінністю та індивідуальною, за що відповідають соціальний модус (ближня периферія) лексико-семантичного поля «простір» – прийнятий культурний досвід, досвід оточуючих про просторові відносини, представлений за допомогою таких мовних знаків. Коли соціальний досвід домінує в лексико-семантичному полі «простір», мовець-концептуалізатор використовує присвійні, кількісні прикметники, використовуються прикметники з соціально-значущою позицією.

Враховуючи семи ЛСП «простір», зібрані у ядрову та приядрову зони, як основні менші значення концепту «ПРОСТІР», у лексикографічних джерелах ми шукали серед виразів лексеми, що стоять поруч із ними, або семантично відповідають значенням цих ядрових та приядрових ЛР.

Тепер, через пошукову систему Google, ми шукали лексеми-репрезентанти приядрової зони та лексеми, які відповідають спільним для чотирьох концептів семам ВІЛЬНЕ МІСЦЕ, СЕРЕДОВИЩЕ виділеними у лексикографічних джерелах. Ми шукали наступні лексеми: *місце, територія, простір, місто, квартира, будинок, вулиця, місцевина, регіон, село, місто, будинок*. У результаті ми зібрали приклади з лексемами-репрезентантами ЛСП «простір» ядрової та приядрової зони та його сем в українськомовному електронному дискурсі, серед яких ми знайшли також додаткові лексеми-репрезентанти, що відповідають семам ВІЛЬНЕ МІСЦЕ, СЕРЕДОВИЩЕ. Ми зібрали 15 виразів і зафіксували мікрополя:

СИНОНІМИ ПРОСТОРУ, які були визначені раніше у ядровій та приядровій зоні: *місце, територія, проміжок, регіон*.

Довкола них утворились окремі мікрополя:

ЧАСТИНА ПРОСТОРУ – «місця» або «під-простори» (Klein, 1993) як конкретизація сем ядрової зони : *земля, країни, майданчик, квартирах, будинках, мікрорайону, сіл, хат, місто, дім, музей, будинок, квартал, провулок, особняк, кав'ярня, центри, вулички, приміщення, аеропорту, місцевина*.

КОЛЕКТИВНИЙ ПРОСТІР, до якого належать означення частин простору та синонімів простору з соціального модусу : *свій, чужий, життєвий, поділяється, буває, вільний, контрольований, забудова, традиційних, внутрішній, відкритий, організація, створити, великому, дістався, оновлення, розташована, вузькі, сепаратистському, деградації, орних, є, виїхали, обстежать, прилеглу.*

Окрему групу соціального досвіду становлять ТОПОНІМИ, які є «власними географічними назвами» (СУМ, с.198), тобто соціально узгодженими назвами частин простору : *Африка, Львів, Придністров'я, Києві, Україні, Ліпінка.*

ОСОБИСТИЙ ПРОСТІР вибудовується довкола ціннісної складової, закладеної у вербалізацію концепту «ПРОСТІР», тобто відповідає особистісній суб'єктивній оцінці просторового досвіду – індивідуальний модус: *горе-«палаці», гарне, особливе, оповите, сакральному, якісний, атмосферного, дихають, непримітний, стильна, забута богом.*

У наведених нижче прикладах ми хвилястою лінією у реченнях відмічали лексеми, які вказують на ознаки простору, що відносяться до просторових лексем на основі атрибутивних, асоціативних відносин (який простір?), подвійне підкреслення – для позначення дій з простором та його частинами (що робити з простором, або що простір робить?), підкреслення для виділення каузативних відносин між лексемами із суміжних концептів та просторової лексеми, та **жирним виділенням** ми позначали самі просторові лексеми, що називають простір або його частини:

Так, у прикладі №3 ми фіксуємо лексему *життєвий, внутрішній*, які в якості атрибутів додатково описують просторовий досвід, втілений у лексемах *простір* та *територія*, лексему *організація*, яка є вербалізацією дій з простором та його частинами, та лексему *життя*, до якої навпаки ЛР *замістька* виступає у якості атрибута, означення. 3) **«Ліпінку відрізняє унікальне поєднання переваг міського та заміського життя, плюс надсучасна організація життєвого простору в квартирах, будинках та всій внутрішній території мікрорайону»**

(71, o.s.). Таким чином ПРОСТІР ОРГАНІЗОВУЄТЬСЯ, він може бути ПРОСТІР ЖИТТЄВИЙ, ПРОСТІР ВНУТРІШНІЙ;

1) «У теплу пору року функціонує як відкритий майданчик» (59, o.s.): ВІДКРИТИЙ ПРОСТІР;

2) «Триває хаотична забудова сіл і проміжків між ними, замість традиційних хат – горе-«палацц», торжество несмаку, везок і колонад» (65, o.s.): ПРОСТІР ЗАБУДОВУЄТЬСЯ, ПРОСТІР ТАРДИЦІЙНИЙ, ПРОСТІР СПРИЧИНЯЄ ГОРЕ;

4) «**Простір** не поділяється на свій або чужий, **простір** буває або вільний, або контрольований» (31, o.s.): ПРОСТІР ПОДІЛЯЄТЬСЯ, ПРОСТІР СВІЙ, ПРОСТІР ЧУЖИЙ, ПРОСТІР ВІЛЬНИЙ, ПРОСТІР КОНТРОЛЬОВАНИЙ, ПРОСТІР БУВАЄ;

5) «У **Києві** осінь – час самотності. Тому ми вирішили піти достатньо егоїстичним шляхом – гарне місто, гарні люди, гарна сцена...» (73, o.s.): ПРОСТІР ГАРНИЙ;

6) «Попри це для героїні Аби та прабабці це завжди особливе місце, оповите ностальгією, тому «**Дім** з вітражем» можна назвати романом-спогадом» (69, o.s.): ПРОСТІР ОСОБЛИВИЙ, ПРОСТІР ОПОВИТИЙ ;

7) «Можна створити на цьому великому сакральному місці якісний музей, який залучатиме не лише туристів, а й киян та взагалі українців» (21, o.s.): ПРОСТІР СТВОРЮЄ, ПРОСТІР ВЕЛИКИЙ, ПРОСТІР САКРАЛЬНИЙ;

8) «Сюди варто їхати хоча би тому, що такого атмосферного міста в **Україні** більше нема, бо тут кожен будинок, квартал, провулок дихають історією» (11, o.s.): ПРОСТІР АТМОСФЕРНИЙ, ПРОСТІР ДИХАЄ.

9) «Господарю в спадок дістався абсолютно непримітний особняк, який він віддав на оновлення місцевому архітектору Миколі Сенику» (72, o.s.): ПРОСТІР ДІСТАЄТЬСЯ, ПРОСТІР НЕПРИМІТНИЙ, ПРОСТІР ОНОВЛЮЄТЬСЯ.

10) «Стільна кав'ярня розташована в самому центрі міста» (60, o.s.): ПРОСТІР СТИЛЬНИЙ, ПРОСТІР РОЗТАШОВАНИЙ;

11) «Львів – це кав'ярні, вузькі вулички, захоплива архітектура та неочікувані страви й наливки» (11, o.s.): ПРОСТІР ВУЗЬКИЙ;

12) «Однак, це була точно Африка: забута богом місцевина посеред вічно сирих дощових джунглів, де «схопити» малярю або якусь іншу «екзотику» було дуже просто» (64, o.s.): ПРОСТІР, ЗАБУТИЙ БОГОМ;

13) «Напередодні делегати Генасамблеї ООН проголосували по сепаратистському регіону Придністров'я» (81, o.s.): ПРОСТІР СЕПАРАТИСТСЬКИЙ;

14) «Проблема деградації земель є критичною для України, оскільки вона охоплює 20 відсотків орних земель країни, або 6,5 млн га в цілому» (82, o.s.): ПРОСТІР ДЕГРАДУЄ, ПРОСТІР Є, ПРОСТІР ОРНИЙ;

15) «На місце виїхали вибухотехніки, кінологи та слідча-оперативна група, які обстежать приміщення аеропорту та прилеглу територію» (11, o.s.): НА ПРОСТІР ВИЇЖДЖАЮТЬ, ПРОСТІР ОБСТЕЖУЄТЬСЯ, ПРОСТІР ПРИЛЕГЛИЙ.

Таким чином, можна вивести такі ознаки, притаманні ПРОСТОРУ в українськомовній концептуальній картині світу: ПРОСТІР ОРГАНІЗОВУЄТЬСЯ, ПРОСТІР ЖИТТЄВИЙ, ПРОСТІР ВНУТРІШНІЙ, ВІДКРИТИЙ ПРОСТІР, ПРОСТІР ЗАБУДОВУЄТЬСЯ, ПРОСТІР ТРАДИЦІЙНИЙ, ПРОСТІР СПРИЧИНЯЄ ГОРЕ, ПРОСТІР ПОДІЛЯЄТЬСЯ, ПРОСТІР СВІЙ, ПРОСТІР ЧУЖИЙ, ПРОСТІР ВІЛЬНИЙ, ПРОСТІР КОНТРОЛЬОВАНИЙ, ПРОСТІР БУВАЄ, ПРОСТІР ГАРНИЙ, ПРОСТІР ОСОБЛИВИЙ, ПРОСТІР ОПОВИТИЙ, ПРОСТІР СТВОРЮЄ, ПРОСТІР ВЕЛИКИЙ, ПРОСТІР САКРАЛЬНИЙ, ПРОСТІР АТМОСФЕРНИЙ, ПРОСТІР ДИХАЄ, ПРОСТІР ДІСТАЄТЬСЯ, ПРОСТІР НЕПРИМІТНИЙ, ПРОСТІР ОНОВЛЮЄТЬСЯ, ПРОСТІР СТИЛЬНИЙ, ПРОСТІР РОЗТАШОВАНИЙ, ПРОСТІР ВУЗЬКИЙ, ПРОСТІР, ЗАБУТИЙ БОГОМ, ПРОСТІР СЕПАРАТИСТСЬКИЙ, ПРОСТІР ДЕГРАДУЄ, ПРОСТІР Є, ПРОСТІР ОРНИЙ,

НА ПРОСТІР ВИЇДЖАЮТЬ, ПРОСТІР ОБСТЕЖУЄТЬСЯ, ПРОСТІР ПРИЛЕГЛИЙ.

У російськомовному дискурсі ми шукали *пространство, место, поверхность, район, участок, город, стран*, були зібрані 14 виразів, в середині яких також утворилися такі ж менші мікрополя:

СИНОНІМИ ПРОСТОРУ : *землей, промежутки, поверхности, места;*

ЧАСТИНА ПРОСТОРУ (19): *квартира, район, конец, света, участок, стран, планета, комната, равнины, города (3), кофейни, планет, граница, дом, аэропортов, пункт, бок.*

КОЛЕКТИВНИЙ ДОСВІД (25): *курсирует, чужой, ехать, других, другой, купить, земельный, заселенный, временной, красными, обширные, открылись, закрылись, вошли в топ, безгранично, существующий, начальный, разный, гостевой, экологически чистом, общественных, разных.*

ТОПОНІМИ: *Окситании, европейских, Дании, Великобритании, Ялтинским, Земля;*

ОСОБИСТИЙ ПРОСТІР : *наша, лучших, незнакомая.*

Ми визначили сценарії вербалізації ПРОСТРАНСТВА та його ознаки:

16) «*Незнакомая квартира. Чужой район*» (68, о.с.) демонструє ознаки ПРОСТІР НЕЗНАЙОМИЙ, ПРОСТІР ЧУЖИЙ;

17) «*Не обязательно ехать на другой конец света в поисках потрясающих пейзажей: обширные пространства Окситании, заселённые с незапамятных времен, полны захватывающих сюрпризов, которые можно увидеть между небом и землей, равнинами и плоскогорьями, реками и горами...*» (80, о.с.): ПРОСТІР ІНШИЙ, НА ПРОСТІР ЇДУТЬ, ПРОСТІР ШИРОКИЙ, ПРОСТІР ЗАСЕЛЕНИЙ;

18) «*Сегодня мы расскажем, как правильно выбрать и купить земельный участок, что нужно тщательно изучить перед заключением договора купли-продажи, и как грамотно провести сделку*» (24, о.с.): ПРОСТІР КУПУЄТЬСЯ, ПРОСТІР ЗЕМЕЛЬНИЙ;

19) «Однако в последнее время в ряде европейских стран начали планировать иные форматы вакцинации: временной промежуток между уколами решили увеличить, в частности, в **Дании** и **Великобритании**» (23, o.s.): ПРОСТІР ЄВРОПЕЙСЬКИЙ, ПРОСТІР ЧАСОВИЙ;

20) «Если колонка поглощает голубой свет, например, красный свет останется, делая поверхности красными» (12, o.s.): ПРОСТІР ЧЕРВОНИЙ;

21) «Издравле наша планета Земля — это начальный пункт для развития любой вселенской науки, будь то философия, астрономия или физика» (46, o.s.): ПРОСТІР НАШ, ПРОСТІР ПОЧАТКОВИЙ.

22) «Год назад мы составляли аналогичный список лучших кофейен города, но недавно обратили внимание, что он утратил свою актуальность – какие-то кофейни закрылись, другие открылись и сразу вошли в топ кофейен» (20, o.s.): ПРОСТІР КРАЩИЙ, ПРОСТІР ЗАКРИВАЄТЬСЯ, ПРОСТІР ВІДКРИВАЄТЬСЯ, ПРОСТІР СТАЄ НАЙКРАЩИМ;

23) «Это могут быть места, где мы бываем наяву, а могут быть равнины других планет или несуществующий за пределами сновидения город» (76, o.s.): ІНШИЙ ПРОСТІР, ПРОСТІР ІСНУЄ;

24) «Пространство снов безгранично» (76, o.s.): ПРОСТІР БЕЗМЕЖНИЙ;

25) «Гостевой дом расположен в экологически чистом районе, на границе с Ялтинским горно-лесным заповедником и горным озером» (63, o.s.): ПРОСТІР ЕКОЛОГІЧНИЙ, ПРОСТІР ЧИСТИЙ, ПРОСТІР ДЛЯ ГОСТЕЙ;

26) «Педиатр также порекомендовал меньше обниматься и меньше бывать в общественных местах, хорошо питаться, тепло одеваться и не нервироваться» (70, o.s.): ПРОСТІР ГРОМАДСЬКИЙ;

27) «4 свадьбы, 4 незабываемые недели в разных городах» (79, o.s.): ПРОСТІР РІЗНИЙ.

28) «Я решил создать купальник с ассиметричным рукавом, вырезам на боку и элементами добавить такие зебровые полосы» (75, o.s.):

29) «Мы наблюдаем, как Андрей курсирует между щетком и **комнатой**, щетком и комнатой» (66,о.с.): КУРСУВАТИ У ПРОСТОРИ МІЖ ОБ'ЄКТАМИ.

Таким чином, можна вивести такі ознаки, притаманні ПРОСТОРУ в російськомовній концептуальній картині світу: ПРОСТІР НЕЗНАЙОМИЙ, ПРОСТІР ЧУЖИЙ, ПРОСТІР ІНШИЙ, НА ПРОСТІР ЇДУТЬ, ПРОСТІР ШИРОКИЙ, ПРОСТІР ЗАСЕЛЕНИЙ, ПРОСТІР КУПУЄТЬСЯ, ПРОСТІР ЗЕМЕЛЬНИЙ, ПРОСТІР ЄВРОПЕЙСЬКИЙ, ПРОСТІР ЧАСОВИЙ, ПРОСТІР НАШ, ПРОСТІР ПОЧАТКОВИЙ, ПРОСТІР КРАЦІЙ, ПРОСТІР ЗАКРИВАЄТЬСЯ, ПРОСТІР ВІДКРИВАЄТЬСЯ, ПРОСТІР СТАЄ НАЙКРАЩИМ, ІНШИЙ ПРОСТІР, ПРОСТІР ІСНУЄ, ПРОСТІР БЕЗМЕЖНИЙ, ПРОСТІР ЕКОЛОГІЧНИЙ, ПРОСТІР ЧИСТИЙ, ПРОСТІР ДЛЯ ГОСТЕЙ, ПРОСТІР ГРОМАДСЬКИЙ, ПРОСТІР РІЗНИЙ, КУРСУВАТИ У ПРОСТОРИ МІЖ ОБ'ЄКТАМИ.

Спільними ознаками простору в українськомовній та російськомовній картинах світу стала ознака ПРОСТІР РІЗНИЙ та ПРОСТІР ЧУЖИЙ.

В англійськомовному дискурсі ми шукали *place, space, place, building, movement, area, room, street, center, world, country* були зібрані 13 виразів в середині яких утворилися менші мікрополя:

СИНОНІМИ ПРОСТОРУ : *place, spaces, places, building, movement, areas, rooms;*

ЧАСТИНА ПРОСТОРУ: *streets, restaurant, centers, world, rooms, countries, hostel, school;*

КОЛЕКТИВНИЙ ПРОСТІР : *dangerous, accessible, have, public, are, serves, was, livable, urban, study, people, to have a meal, been to, go, compact, developing, blend, coverage, non-5G coverage.*

ТОПОНІМИ : *United Nations; Disneyworld*

ОСОБИСТИЙ ПРОСТІР (8): *pretty, great prettiest, lovely, convenient, peaceful, worst, disgusting.*

У прикладах №30 – 42 ми досліджували вербалізації SPACE в англійськомовному електронному дискурсі та його якості SPACE в англомовній концептуальній картині світу:

30) «*The most dangerous place for women is in the home, according to a new **United Nations study**— about six women are killed every hour around the **world** by people they know*» (52, o.s.): містить ознаки ПРОСТІР НЕБЕЗПЕЧНИЙ, ПРОСТІР ВИВЧАЄТЬСЯ;

31) «*Accessible **spaces** have a high parking turnover and, ideally, are convenient to public transit*» (41, o.s.): ПРОСТІР ДОСТУПНИЙ, ПРОСТІР МАЄ;

32) «*Great public **spaces** are those **places** where celebrations are held, social and economic exchanges occur, friends run into each other, and cultures mix*» (39, o.s.): та демонструє ознаки ПРОСТІР ПУБЛІЧНИЙ, ПРОСТІР Є;

33) «*By combining cutting-edge technologies and cultural influences, the **building** serves as a global icon that is both a model for future urban centers and speaks to the global **movement** towards compact, livable urban areas*» (11, o.s.); такі ознаки простору: МІСЬКИЙ ПРОСТІР, КОМПАКТНИЙ, ЖИВИЙ ПРОСТІР, та функції ПРОСТІР СЛУГУЄ;

34) «*Making the right technology available to developing countries not only presents a financing challenge, but also underlines the profound need for accessible, open-source technology*» (57, o.s.): ПРОСТІР РОЗВИВАЄТЬСЯ;

35) «*Philly has a lot of pretty streets. We think these are the prettiest*» (40, o.s.): МИЛИЙ ПРОСТІР;

36) «*That was the worst hostel we've ever been to...The **room** was disgusting*» (53, o.s.): НАЙГІРШИЙ ПРОСТІР, БУТИ У ПРОСТОРИ, ПРОСТІР БУВ, ПРОСТІР ОГИДНИЙ;

37) «*On-site dining options include a **restaurant**, which is a convenient place to have a meal*» (53, o.s.): ПРОСТІР ПІДХОДЯЩИЙ, ПРОСТІР ДЛЯ ПРИЙОМУ ЇЖИ;

38) «Our *peaceful rooms* perfectly *blend* ease and elegance and feature *Miraval's signature cloud-like bedding*» (40, o.s.): МИРНИЙ ПРОСТІР, ПРОСТІР ЗМІШУЄ;

39) «5G is now rolling out in selected areas. In *non-5G coverage areas*, you'll automatically switch to our 4GX/4G or 3G» (48, o.s.): ПРОСТІР З ПОКРИТТЯМ 5G.

40) «Goals of one of the *world's* richest people for “a prosperous and sustainable Eden in the Pacific” include everything ...» (13, o.s.): ПРОСТІР ВОЛОДІЄ ЛЮДЬМИ.

41) «I said, seriously: You know, guys you are not going to *go* to *school* next Wednesday» (49, o.s.): ІТИ ДО ПРОСТОРУ.

42) «Me and mum are gonna take you out of *school*, because...we are *going* to *Disneyworld!*» (49, o.s.): ЗАБИРАТИ З ПРОСТОРУ.

Англомовна концептуальна картина світу передбачає такі уявлення про простір: ПРОСТІР НЕБЕЗПЕЧНИЙ, ПРОСТІР ВИВЧАЄТЬСЯ, ПРОСТІР ДОСТУПНИЙ, ПРОСТІР МАЄ, ПРОСТІР ПУБЛІЧНИЙ, ПРОСТІР Є, МІСЬКИЙ ПРОСТІР, ПРОСТІР БУВ, БУТИ У ПРОСТОРИ, КОМПАКТНИЙ, ЖИВИЙ ПРОСТІР, ПРОСТІР СЛУГУЄ, ПРОСТІР РОЗВИВАЄТЬСЯ, МИЛИЙ ПРОСТІР, НАЙГІРШИЙ ПРОСТІР, ПРОСТІР ОГИДНИЙ, ПРОСТІР ПІДХОДЯЩИЙ, ПРОСТІР ДЛЯ ПРИЙОМУ ЇЖІ, МИРНИЙ ПРОСТІР, ПРОСТІР ЗМІШУЄ, ПРОСТІР З ПОКРИТТЯМ 5G, ПРОСТІР ВОЛОДІЄ ЛЮДЬМИ, ІТИ ДО ПРОСТОРУ, ЗАБИРАТИ З ПРОСТОРУ.

Спільною для англійськомовної та українськомовної ККС стала ознака простору ПРОСТІР Є.

У французькомовному дискурсі ми шукали лексеми *territoire, zone, étendue, milieu, place, ciel*, також були зібрані одинадцять виразів, у яких ми зафіксували й визначили семантичні мікрополя :

СИНОНІМИ ПРОСТОРУ : *territoire, zones, étendue, milieu, place, ciel*;

ЧАСТИНА ПРОСТОРУ: *terrasse, Sud, monde*.

КОЛЕКТИВНИЙ ПРОСТІР: *vieux, sont, étroites, extérieurs, coté métropolitaine, divisée, garde, académiques, touchés, géographique, de travail, privilégié;*

ТОПОНІМИ : *Strasbourg, France, Lognes, Pontault Combault, Evry, Corbeil Essonnes, Bruxelles;*

ОСОБИСТИЙ ПРОСТІР : *rêvé, belle, importante, assez dégagé.*

У французькомовному дискурсі ми визначили сценарії вербалізації ESPACE та його якості:

43) «*On est dans le vieux **Strasbourg**, les **rues sont étroites**» (55, o.s.): ПРОСТІР СТАРИЙ, ПРОСТІР ВУЗЬКИЙ, ПРОСТІР Є.*

44) «*Le **territoire rêvé** est un **territoire ouvert**» (6, o.s.): ПРОСТІР ОМРЯНИЙ, ПРОСТІР ВІДКРИТИЙ ;*

45) «*Plusieurs **espaces extérieurs**: une **belle terrasse** avec cuisine d'été **coté Sud** avec des beaux muriers platanes pour une ombre très appréciable l'été...» (9, o.s.): ПРОСТІР ЗОВНІШНІЙ, ПРОСТІР ГАРНИЙ, ПРОСТІР РОЗТАШОВАНИЙ;*

46) «*La **France métropolitaine** est **divisée** en 3 zones **académiques** auxquelles il faut ajouter l'académie de Corse» (17, o.s.): ПРОСТІР МІСЬКИЙ, ПРОСТІР ПОДІЛЕНИЙ, ПРОСТІР АКАДЕМІЧНИЙ;*

47) «*Étendue **géographique** de la clause de non-concurrence : nouvelle précision de la Cour de cassation» (33, o.s.): ПРОСТІР ГЕОГРАФІЧНИЙ ;*

48) «*L'évaluation et la remise en question de l'accessibilité en **milieu de travail** devraient tenir compte de tous les aspects de l'emploi, y compris le **milieu de travail** et le processus d'embauche» (47, o.s.): ПРОСТІР РОБОЧИЙ;*

49) «*Covid-19 : doit-on vacciner en priorité les **territoires** les plus **touchés**?» (17, o.s.): ПРОСТІР ПОСТРАЖДАЛИЙ;*

50) «*Aujourd'hui encore le meuble **garde** une **place importante** à travers de grandes enseignes» (11, o.s.): ПРОСТІР ВАЖЛИВИЙ, ПРОСТІР ЗБЕРІГАЄТЬСЯ;*

51) «*La Grand-Place est considérée comme l'une des plus belles places du monde (selon Victor Hugo, entre autres, qui séjourna à **Bruxelles**)*»: (58, o.s.): ПРОСТІР ГАРНИЙ.

52) «*Ces photos ont été prises sur la N104 du côté de **Lognes, Pontault Combault, Evry, Corbeil Essonnes**; où le ciel était assez...dégagé à 8h du matin*» (11, o.s.): ПРОСТІР ЯСНИЙ;

53) «*Le verbe y tient incontestablement une place privilégiée : c'est lui la «tête»* (26, o.s.): ПРОСТІР ПРИВІЛЕЙОВАНИЙ.

У франкомовній концептуальній картині світу ПРОСТІР має такі ознаки: ПРОСТІР СТАРИЙ, ПРОСТІР ВУЗЬКИЙ, ПРОСТІР Є, ПРОСТІР ОМРІЯНИЙ, ПРОСТІР ВІДКРИТИЙ, ПРОСТІР ЗОВНІШНІЙ, ПРОСТІР ГАРНИЙ, ПРОСТІР РОЗТАШОВАНИЙ, ПРОСТІР МІСЬКИЙ, ПРОСТІР ПОДІЛЕНИЙ, ПРОСТІР АКАДЕМІЧНИЙ, ПРОСТІР ГЕОГРАФІЧНИЙ, ПРОСТІР РОБОЧИЙ, ПРОСТІР ПОСТРАЖДАЛИЙ, ПРОСТІР ВАЖЛИВИЙ, ПРОСТІР ЗБЕРІГАЄТЬСЯ, ПРОСТІР ЯСНИЙ, ПРОСТІР ПРИВІЛЕЙОВАНИЙ; з яких ознака ПРОСТІР Є – спільна з англійськомовною ККС, а ознака ПРОСТІР ГАРНИЙ – з українськомовною ККС.

Таким чином, було встановлено, що простір має не тільки структурну систему у вигляді частин простору, поділу на топоніми, колективний та особистий простір, але й у процесі вербалізації отримує різні властивості, вдаючись до атрибутивно-комплементарних та каузативних відносини з лексемами з різних ЛСП.

Іменники на позначення частин простору та топоніми (*Лінінка, Африка, Придністров'я, Києві, Україні, європейських, Данії, Великобританії, United Nations, Strasbourg, France, Lognes, Pontault Combault, Evry, Corbeil Essonnes*) мають у своєму складі просторові семи вільне місце, локум, середовище, місце, де проживають люди і, відповідно, належать до ближньої периферії ЛСП «простір».

Прикметники та дієприкметники на позначення якості (*прилегла, життєвий, відкрита, внутрішній, вузькі, свій, чужий, вільний*

сепаратистський, великому, сакральному, орних, прилеглих, оновлення, чужої, контрольований, земельний, заселений, временной, красными, обширные, другой, разные, лучших, безгранично, гостевой, екологически чистом, dangerous public, livable, urban, compact, developing, blend, coverage, coté, étroites, extérieurs, accessible, divisée, de travail, métropolitaine, académiques, géographique, privilégié i m.д.) та дієслова, іменники утворені методом конверсії з дієслів, на позначення досвіду діяльності з простором (*виїхали, перевіряють, купити, ехатъ, є, деградація, буває, дістався, оповите, поділяється, serves, створити, открылись, закрылись, вошли в топ, have, are, was, to have a meal, been to, sont, оновлення, організація i m.д.)* використовуються з метою показати його належність суспільству, його групам та членам, суспільне ставлення до місця, його положення у суспільстві, визначені обсяги. Якби суспільства не існувало, не було б сенсу розподіляти простір і називати його «приватним» або «публічним», якщо це стосується лише однієї людини. Проте такі лексеми не мають в своєму складі спільних з архілексемою *простір* сем. Отже, ці ЛР соціально позначені, одиниці дальньої периферії ЛСП «простір».

До дальньої периферії також належать ЛР з індивідуальним модусом вербалізації ціннісної складової, яка виявляється у використанні лексем-репрезентант, які є оціночними, і які подано за допомогою мовних символів з особистого досвіду, не нав'язаного соціумом. Соціальний модус ЛСП «простір» є об'єктивним, тоді як індивідуальний – суб'єктивним. Індивідуальний аспект у ЛСП «простір» відображається у мовленні за допомогою прислівників, дієприкметників, іменників та описових прикметників. Так ЛСП розвивається в пізнанні людини без соціального впливу на основі чистого досвіду.

Відповідно, прикметники, дієприкметники та складені іменники (*горе-палаці, забута-богом, гарне, особливе, стильна, незнакома, атмосферного, дихають, непримітний, наша, pretty, prettiest, lovely, onvenient, disgusting, peaceful, worst, rêvé, belle, importante, touchés, assez dégagé*) – це означення, засновані лише на особистому сприйнятті світу, які доводять наявність індивідуального пізнання та досвіду у створенні лексико-семантичного поля

«простір» та входять до дальньої периферії ЛСП «простір». Вербалізуючи такими лексемами простір, в процесі комунікації у реципієнта виникають додаткові питання: красива – це яка саме, велика, порівнюючи з чим, і т.д.

На рис. 2.5 схематично представлено, як ціннісна складова концепту «ПРОСТІР» вербалізується такими лексемами-репрезентантами у двох модусах: індивідуальному та соціальному. Таким чином, периферія ЛСП «простір» несе в собі одиниці індивідуальної та колективної оцінки, вираженої у вигляді лексем:

Рис 2.5 Рівні ціннісної складової ЛСП простір»

ЛСП «простір» (71 ЛР): ближня периферія (34): земля, країни, майданчик, квартирах, будинках, мікрорайону, сіл, хат, місто, дім, музей, будинок, квартал, провулок, особняк, кав'ярня, центрі, вулички, приміщення, аеропорту, місце вина, Африка, Львів, Придністров'я, Києві, Україні, Ліпінка.

дальня периферія (37): свій, чужий, життєвий, поділяється, буває, вільний, контрольований, забудова, традиційних, внутрішній, відкритий, організація, створити, великому, дістався, оновлення, розташована, вузенькі, сепаратистському, деградації, орних, є, виїхали, обстежать, прилеглу, горе-«палаці», гарне, особливе, оповите, сакральному, якісний, атмосферного, дихають, непримітний, стильна, забута богом.

ЛСП «пространство» (52 ЛР): ближня периферія (25): квартира, район, кінець, света, участок, стран, планета, комната, равнины, города, кофейни,

планет, граница, дом, аэропортов, пункт, бок, Окситании, европейских, Дании, Великобритании, Ялтинским, Земля;

дальня периферія (28): *курсирует, чужой, ехать, других, другой, купить, земельный, заселенный, временной, красными, обширные, открылись, закрылись, вошли в топ, безгранично, существующий, начальный, разный, гостевой, экологически чистом, общественных, разных, наша, лучших, незнакомая.*

ЛСП «space» (44 ЛР): ближня периферія (11): *streets, restaurant, centers, world, rooms, countries, hostel, school, United Nations, Disneyworld;*

дальня периферія (33): *dangerous, accessible, have, public, are, serves, was, livable, urban, study, people, to have a meal, been to, go, compact, developing, blend, coverage, non-5G coverage, pretty, great prettiest, lovely, convenient, peaceful, worst, disgusting.*

ЛСП «espace» (31): ближня периферія (12): *terrasse, Sud, monde, Strasbourg, France, Lognes, Pontault Combault, Evry, Corbeil Essonnes, Bruxelles;*

дальня периферія (19): *vieux, sont, étroites, extérieurs, coté métropolitaine, divisée, garde, académiques, touchés, géographique, de travail, privilégié, rêvé, belle, importante, assez dégagé.*

2.2.2 Контекстуалізація у новинному жанрі електронного дискурсу

Новинний дискурс, політичні дискусії, прагнуть традиційної, історичної, а головне – суспільно-усталеної лексичної вербалізації. Ми шукали дані у письмових дискурсах новин на новинних сайтах *tsn.ua, 24news, rbk.ua, lenta.ru, vesti.ru, bbc.com, france24, tv5monde.com* та ін. На матеріалі телевіпусків новин з новинних сервісів, представлених на окремих сайтах, та їх збережених записів у відеохостингу *Youtube.com*. ми занотували на слух 32 вирази з просторовими лексемами-репрезентантами в українськомовному, російськомовному, англійськомовному та франкомовному електронному дискурсах на основі ключових мікрополей: СИНОНІМИ ПРОСТОРУ,

ЧАСТИНИ ПРОСТОРУ, ТОПОНІМИ, СЦЕНАРІЇ ПРОСТОРУ, ЯКОСТІ ПРОСТОРУ, СУБКОНЦЕПТИ.

Ми сприймаємо не сам «ПРОСТІР» як узагальнене явище, а лише його окремі репрезентанти. У новинному електронному дискурсі точкові репрезентації простору зібрані в мікрополя таким чином:

Мікрополе СИНОНІМИ ПРОСТОРУ: 81) «*She is holding that **space!***» (38, o.s.); 82) «*Un concert d'un orchestre symphonique russe a eu **lieu**, jeudi, au **milieu** des ruines de la cité antique de Palmyre, en Syrie, à **l'endroit** même où, un mois plus tôt, l'organisation État islamique avait exécuté des dizaines de personnes*» (15, o.s.); 83) «*Les principaux delegations sont deja sur **place***» (54, o.s.); 84) «*That's a kind of buying tickets to get in too small **places** with a lot of people, crowds...*» (51, o.s.); 85) «*La **zone** dans un **rayon** de 30 km autour de la centrale nucléaire de Tchernobyl a été contaminée par des radionucléides: le strontium, le césium, le plutonium*» (29, o.s.); 86) «*Ils m'ont vraiment assuré que si je connais un bon camp d'entraînement et que les choses se passent bien, ils vont me trouver de **la place***» (27, o.s.); 87) «*Чи безпечно стояти на цьому **місці**, перевіряють люди з Управління Надзвичайних Ситуацій*» (81, o.s.); 88) «*A trade and investment agreement between the EU and US is an opportunity to create the largest free trade **area** in the world*» (37, o.s.);

ЗВУЖЕНІ ЧАСТИНИ ПРОСТОРУ:

Світ: 89) «*Количество пассажиров, проходящих в течение дня через любой из 50 крупнейших **аэропортов мира**, превышает население многих небольших **городов***» (67, o.s.); 88) «*A trade and investment agreement between the EU and US is an opportunity to create the largest free trade **area** in the **world***» (37, o.s.);

Країна : 90) «*Ce qui se passe ce moment, c'est une large mobilisation nationale partout dans le **pays***»(54, o.s.); 91) «*Turkey is not regarded as a safe **country** by many European **countries***» (30, o.s.);

Місто: 92) «*These tattoos made on my arms signify the journey I made bringing a head from the battlefield to my **village***» (54, o.s.);

Район: 93) «*À quelques pas de l'angle des **rues** Bichat et Alibert dans le 10e **arrondissement**...*» (14, o.s.); 94) «*L'**arrondissement** vient de proposer de livrer le courrier au **bureau de poste** près d'ici, sur la **rue** Masson, mais le **bureau** prévoit fermer dans trois mois*» (27, o.s.).

Вулиця: 94) «*L'**arrondissement** vient de proposer de livrer le courrier au bureau de poste près d'ici, sur la **rue** Masson, «...»* (28, o.s.); 95) «*We filled the rest with the people from the **street***» (50, o.s.)

Пошта: 94) «*L'**arrondissement** vient de proposer de livrer le courrier au **bureau de poste** près d'ici, «...»* (28, o.s.).

Офіс: 94) «*...»le **bureau** prévoit fermer dans trois mois*» (28, o.s.).

Дім: 96) «*Перед входом в **дом** лучше иметь дезинфицирующие коврики*», — *подчеркнул он*» (70, o.s.).

Квартира: 97) «*У вас заберут **квартиру** або машину, не выпустят за кордон, що змінить воєнний стан в Україні*» (81, o.s.).

Мікрополе ТОПОНІМИ, в якому зібрані всі лексеми-репрезентанти, котрі представляють географічні назви та похідні від них означення. Найбільш насиченим на топоніми є франкомовний новинний жанр електронного дискурсу, який нараховує 13 топонімів: 98) «*Il y a 10 milliards d'euros mis sur la table pour faire émerger des projets **en Afrique***» (54, o.s.); 99) «*A **Birmingham**, de l'autre côté de la Manche, la BBC a révélé la présence de traces de matière fécale sur des glaçons au KFC*» (30, o.s.); 100) «*Il est impossible de faire l'aller-retour dans la journée entre **Bordeaux** et **Nantes** en Intercités*» (7, o.s.); 102) «*De **Tokyo** à **New York**, de **Londres** à **Paris**, les indicateurs ont reculé*» (54, o.s.); 82) «*Un concert d'un orchestre symphonique russe a eu lieu, jeudi, au milieu des ruines de la cité antique de **Palmyre**, en **Syrie**, à l'endroit même où, un mois plus tôt, l'organisation État islamique avait exécuté des dizaines de personnes*» (15, o.s.); 83) «*Voilà une nouvelle occasion pour moi de dire: venez chez nous et achetez des produits **américains***» (30, o.s.); 85) «*La zone dans un rayon de 30 km autour de la centrale nucléaire de **Tchernobyl** a été contaminée par des radionucléides: le strontium, le*

*césium, le plutonium» (29, o.s.); 94) «...» sur la rue **Masson**, mais le bureau prévoit fermer dans trois mois» (28, o.s.);*

В англійськомовному електронному дискурсі було зібрано 9 топонімів з ЛСП «простір»: 91) «**Turkey** is not regarded as a safe country by many **European** countries» (30, o.s.); 88) «A trade and investment agreement between the **EU** and **US** is an opportunity to create the largest free trade area in the world» (37, o.s.); 101) «This is about showing that **Crimea**, for his consider, a part of **Russia**, is good now and that despite of the sanctions last year, he thinks it's gonna stay like that way» (3, o.s.); 108) «For «**Game of Thrones**», the map concept grew out of the show's original idea of having a crow fly from King's Landing to **Winterfell**, two of the key locations» (36, o.s.); 107) «**Pine islands** and **Thwaites** are right over hill, 100 milles from here» (34, o.s.);

У російськомовному новинному жанрі електронного дискурсу ми нарахували чотири топоніми: 109) «Что же касается природы и отдыха за пределами города, я бы отметил известный парк **Намисом**, который находится на небольшом острове в форме месяца в паре часов езды от **Сеула**» (70, o.s.); 106) «Мы студенты из **Уссурийска**» (18, o.s.); 103) «Число погибших в пожаре в **лондонской** высотке возросло до 17 человек» (62, o.s.). В українськомовному новинному жанрі електронного дискурсу нараховано три топоніми 104) «У **США** розпочався другий процес другого імпичменту 45го Президента США Дональда Трампа» (81, o.s.); 105) «На **Чаплинці** і **Коланчаку** зараз насправді черг немає» (81, o.s.).

Мікрополе СЦЕНАРІЇ ПРОСТОРУ відтворене на матеріалі таких прикладів, де дієслова у позиції до чи після лексеми-репрезентанти вербалізує власні назви, синоніми простору, звужені частини простору, що вказувало на можливі сценарії розгортання подій у просторі:

- РОЗМІЩУВАТИСЬ У ПРОСТОРІ: 110) «Поруч з Україною у рейтингу розмістилися **Швейцарія** і **Франція** – на 17 і 18-му місцях відповідно» (82, o.s.);

- ПЕРЕВІРЯТИ ПРОСТІР: 87) «*Чи безпечно стояти на цьому **місці**, перевіряють люди з Управління Надзвичайних Ситуацій*» (81, o.s.);
- ЗАБИРАТИ ПРОСТІР: 97) «*У вас заберуть **квартиру** або машину, не випустять за кордон, що змінить воєнний стан в Україні*» (82, o.s.);
- СТАТИ на ПРОСТІР: 87) «*Чи безпечно стояти на **цьому місці**, перевіряють люди з Управління Надзвичайних Ситуацій*» (81, o.s.);
- ЗНАХОДИТИСЬ НА ПРОСТОРИ у прикладі № 109 «...» *который находится на небольшом острове «...»*
- ПРАЦЮВАТИ у ПРОСТОРИ: 111) «*На **Алтае** работают и другие горнолыжные комплексы, поэтому турист всегда может выбрать подходящий для себя вариант с учетом **местоположения**, рельефа и сложности трасс*» (70, o.s.);
- ПРОСТІР ЖИВЕ : 112) «*Как живет **страна** и как нас изменили санкции*» (70, o.s.);
- ЗАЙМАТИ ЧАС і ПРОСТІР: 82) «*Un concert d'un orchestre symphonique russe a eu **lieu**, jeudi, au **milieu** des ruines de la cité antique de Palmyre, en Syrie, à l'endroit même où, un mois plus tôt, l'organisation **État islamique** avait exécuté des dizaines de personnes*» (15, o.s.);
- ШУКАТИ ЧАСТИНИ ПРОСТОПУ: 86) «*Ils m'ont vraiment assuré que si je connais un bon camp d'entraînement et que les choses se passent bien, ils vont me trouver de **la place***» (27, o.s.);
- ПРОСТІР БУВ: 85) «*La **zone** dans un **rayon** de 30 km **autour** de la centrale nucléaire de **Tchernobyl** a été contaminée par des radionucléides : le strontium, le césium, le plutonium*» (29, o.s.);
- ПРОСТІР ПРОПОНУЄ та ПРОСТІР ПЕРЕДБАЧАЄ: 94) «*L'**arrondissement** vient de proposer de livrer le courrier au bureau de poste près d'ici, sur la **rue** Masson, mais le bureau prévoit fermer dans trois mois*» (28, o.s.);
- ПРИНОСИТИ ЩОСЬ У ПРОСТІР: 92) «*..» bringing a head from the battlefield to my **village***» (91, o.s.);

- УВІЙТИ ДО ПРОСТОРУ: 84) «*That's a kind of buying tickets to get in too small **places** with a lot of people, crowds...*» (51, o.s.);

Мікрополе ЯКОСТІ ПРОСТОРУ, яке вказує через прикметники та дієприкметники на стан простору та його частин:

- ЦИВІЛІЗОВАНИЙ ПРОСТІР: 113) «*По всім розрахукам, цивілізованому світу мало би бути не до нас*» (81, o.s.);

- ПРОСТІР ОКУПОВАНИЙ: 114) «*Активність російських військових зменшилась на межі з окупованим Кримом*» (81, o.s.);

- НЕВЕЛИКИЙ ПРОСТІР та ЗОВНІШНІЙ ПРОСТІР: 109) «*Что же касается природы и отдыха **за пределами города**, я бы отметил известный парк Намисом, который находится на небольшом острове в форме месяца в паре часов езды от Сеула*» (70, o.s.);

- БЕЗПЕЧНИЙ ПРОСТІР: 91) «*Turkey is not regarded as a safe country by many European countries*» (30, o.s.);

- МАЛЕНЬКИЙ ПРОСТІР: 84) «*That's a kind of buying tickets to get in too small **places** with a lot of people, crowds...*» (51, o.s.);

- ТОРГОВИЙ ПРОСТІР: 88) «*A trade and investment agreement between the **EU and US** is an opportunity to create the largest free trade area in the **world***» (37, o.s.);

- ЗАРАЖЕНИЙ ПРОСТІР: 85) «*La **zone** dans un **rayon** de 30 km **autour** de la centrale nucléaire de **Tchernobyl** a été contaminée par des radionucléides : le strontium, le césium, le plutonium*» (29, o.s.).

Загалом зафіксовано наступні нові ЛР ЛСП «простір»:

ЛСП «простір» отримує додаткові 13 лексем: ближньої периферії *світу, Чаплинці, Коланчаку, США, Кримом, Франція, Швейцарія*; дальньої периферії: *окупованим, цивілізованому, стояти, перевіряють, розмістилися, заберуть*.

ЛСП «пространство» містить 12 лексем: ближня периферія: *лондонской, местоположения, дом, страна Алтае, Намис, Сеул*; дальня периферія: *живет, находится, работают, крупнейших, меньших*.

ЛСП «space» отримує 18 лексем-репрезентант: з них до ближньої периферії належать: *village, Turkey, European, Birmingham, Crimea, Russia, Pine, Thwaites, Winterfell, EU, US*; та дальньої периферії: *small, trade, to get in, bringing, safe*.

ЛСП «espace» отримав 20 лексем-репрезентант: ближня периферія: *paus, arrondissement, bureau, de poste, américains, Afrique, Bordeaux, Nantes, Tokyo, New York, Londres, Paris, Palmyre, Syrie, Masson, Tchernobyl, État islamique*; та дальня периферія: *a, a été, trouver, proposer, contaminée*.

Таким чином, ми визначили, що в новинному електронному дискурсі простір є ЖИВИМ, що виражається семами простір ЖИВЕ, ПРОПОНУЄ, ПЕРЕДБАЧАЄ, ПРОСТІР БУВ, МАЄ у просторі можна ЗНАХОДИТИСЬ, РОЗМІЩУВАТИСЯ, ПРАЦЮВАТИ, СТАТИ, КУРСУВАТИ, простору можливо ПРИНОСИТИ, його можна ЗАБИРАТИ, ЗАЙМАТИ, ПЕРЕВІРЯТИ, ШУКАТИ, простір буває НЕВЕЛИКИЙ, МАЛЕНЬКИЙ, ЦИВІЛІЗОВАНИЙ, РІЗНИЙ, ОКУПОВАНИЙ, ЗАРАЖЕНИЙ, БЕЗПЕЧНИЙ.

2.2.3 ЛР ЛСП «простір у соціальних мережах

Окрему групу прикладів становили вирази, вилучені з соціальних мереж, які є фіксаторами останніх актуальних значень довкола просторового досвіду. Через формулу $X \text{ site} : Y$ ми зібрали вирази з соціальних мереж, де містилися лексеми ядрової, приядрової зони та ближньої периферії. Поруч з ними було зафіксовано дієслова, які прописують наступні можливі сценарії вербалізації концепту «ПРОСТІР»:

- ВИМІРЮВАТИ ПРОСТІР: 62) «Наочно про те, як обчислюється площа сфери» (11, о.с.);
- ПРОСТІР РОЗШИРЮЄТЬСЯ: 63) «У Вінниці з'явилась **площа Тараса Шевченка**» (11, о.с.);
- ЗАКРИТИ ПРОСТІР : 61) «Короче, новая акція: теперь не «перекладываем плитку» а «**закрываем площадь**»!» (56, о.с.);

- РАПТОВО ОПИНІТИСЯ у ПРОСТОРИ: 59) «21 июля 1969 Нил Армстронг *ступил на поверхность Луны*» (35, o.s.);
- ЗАХОПИТИ ПРОСТІР: 56) «*Invade the Space will be playing the Benefit Show for Dusk at Chans Pensacola on 9 Mile Rd at 3pm.. Lots of other Great Bands Too!!!See You Guys There!!*» (11, o.s.);
- ЗБІЛЬШИТИ ПРОСТІР : 57) «*To double space or not to double space, that is the question. Anybody?*» (56, o.s.);
- МАРНУВАТИ ПРОСТІР: 60) «*Architecture is the art of how to **waste space**. - Philip Johnson*» (5)
- ПРОСТІР ПРОПОНУЄ СЕБЕ : 58) «*Situé à Paris-Nation, Le **Milieu s'offre** à être un espace de pratiques, de créations, d'échanges et de rencontres autour de la philosophie du Yoga, de la Téhima et de la poésie sous toutes ses formes*» (11, o.s.);

На основі зафіксованих прикметників, які стоять поруч з ЛР ЛСП «простір», ми встановили поля довкола семи РОЗПОДІЛ ПРОСТОРУ на частини за їх ЯКОСТЯМИ:

- ВЛАСНИЙ ПРОСТІР: 66) «*Іншим прийнятним варіантом при відсутності океану є власна територія суші, головне, щоб не сусідня держава*» (32, o.s.);
- ЗРУЧНИЙ ПРОСТІР: 69) «*Тому найбільш зручним місцем вважається точка, при запуску з якої ступені ракети будуть падати в океан*» (32, o.s.); 70) «*Затишна зелена **територія** готелю з бездоганно доглянутими садами, безліч басейнів та комфортабельні номери зроблять Ваш відпочинок **незабутнім!***» (11, o.s.);
- ЗАТИШНИЙ ПРОСТІР: 70) «*Затишна зелена **територія** готелю... «...»* (11, o.s.);
- ОСОБЛИВИЙ ПРОСТІР: 71) «*Для приладів Fliке виділено особливе місце і на наших складах, і в наших серцях*» (11, o.s.);

- ПРОСТІР ТАКТИЛЬНИЙ: 72) «*Поверхность матовая и шероховатая, декор представлен бордюрами с вертикальными рельефными полосами*» (56, o.s.);
- ЗОВНІШНІЙ ПРОСТІР: 65) «*Dank memes from outer space*»; 54) «*You can smell the autism from outer space*» (11, o.s.);
- ЗЕЛЕНИЙ ПРОСТІР: 67) «*Watch Aaken's new music video: «Un Espace Vert», a song co-written with Portuguese songstress Bévinda, and shot in Paris and Taipei*» (35, o.s.);
- ЗАБРУДНЕНИЙ / ЧИСТИЙ ПРОСТІР: 68) «*I like the analogy of the messy room vs the clean room for explaining phase change memory*» (11, o.s.);
- ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР: 73) «*Excelent information space for all!*» (11, o.s.);
- КІБЕРПРОСТІР: 74) «*What else but **Cyberspace**?*» (11, o.s.);
- ЗАКРИТИЙ ПРОСТІР 64) «*Te souviens-tu de **l'espace fermé** à l'étage, indiquant 'En cours de rénovation'?...» (11, o.s.);*
- ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР: 75) «*Il a réaffirmé l'importance du rôle joué par le conseil économique, social et culturel dans l'élaboration de nouvelles politiques et plans visant la réalisation du développement global et durable dans les Etats membres, à même de faire de ce groupement un espace économique intégré, complémentaire et plus solidaire*» (45, o.s.);
- ЖИТТЄВИЙ ПРОСТІР: 76) «***L'Espace Vital** est un club qui bouge et il va puiser cette énergie dans les sourires, les commentaires, le bonheur, les satisfactions et le bien-être de ses adhérents*» (11, o.s.);

На матеріалі вказаних соціальних мереж, було зібрано добірку прикладів вживання досліджених лексем. Довкола першої периферії ЛСП «простір» вибудовується п'яте коло структури, в якому розміщуються суміжні концепти, що знаходяться на стику різних ЛСП і, поєднуючи семи, можуть утворювати нові мікрополя (Talmy, 1980). Під час проведеного нами дослідження на сторінках соціальних мереж було виявлено ряд лексем-репрезентант, що вживаються разом з ядром «*space*», «*espace*», «*простір*», «*пространство*».

Отримані лексеми англійськомовного дискурсу (5): *invade, to double, to waste, messy, outer, clean*; франкомовного дискурсу (8): *économique, s'offre, vital, vert, fermé, intégré, complémentaire, solidaire*; російськомовного дискурсу (4): *закриваем, матовая, шероховатая, ступил*; та українськомовного дискурсу (7): *з'явилась, обчислюється, зручним, власна, затишна, зелена, особливе*, є одиницями індивідуального та соціального атрибутів ЦС ЛСП «простір», які, в свою чергу, належать до дальньої периферії ЛСП «простір» відповідних мов.

Таким чином, ми визначили, що в соціальних мережах простір має такі сценарії вербалізації: простір РОЗШИРЮЄТЬСЯ, ПРОПОНУЄ СЕБЕ, простір можна ЗАХОПИТИ, ЗБІЛЬШИТИ, МАРНУВАТИ, ЗАКРИТИ, ВИМІРЮВАТИ та в просторі можливо РАПТОВО ОПИНІТИСЯ. Простір буває ЗАКРИТИЙ, ЗОВНІШНІЙ, ВЛАСНИЙ, ЗЕЛЕНИЙ, ЗАБРУДНЕНИЙ, ЧИСТИЙ, ЗРУЧНИЙ, ЗАТИШНИЙ, ОСОБЛИВИЙ, ТАКТИЛЬНИЙ, з точки зору суспільного призначення простір може бути ІНФОРМАЦІЙНИЙ, КІБЕРПРОСТІР, ЕКОНОМІЧНИЙ, ЖИТТЄВИЙ. Серед ознак вербалізації просторового досвіду було зафіксовано бінарні пари: ВІДКРИТИЙ/ЗАКРИТИЙ, ЧИСТИЙ/ЗАБРУДНЕНИЙ.

2.2.4 Суміжні концепти ЛСП «простір» на матеріалі електронного дискурсу

Мова жива і мінлива, як людина. Вони обидві змінюються відповідно до внутрішніх та зовнішніх причин. Як зазначив Ж. Айчісон: «З одного боку, існують зовнішні соціолінгвістичні фактори – тобто соціальні фактори поза мовною системою. З іншого боку, є внутрішні психолінгвістичні фактори – тобто лінгвістичні та психологічні фактори, які перебувають у структурі мови та розуму мовців» (Aitchison, 2001, с.134). Соціокультурні (зовнішні) чинники, події, що впливають або трансформують лексико-семантичне поле, у мові проявляються як запозичення та обмін лексемами з одного поля до іншого.

Простір, як контейнер, здатний відобразити не тільки світ, у якому ми живемо, а й результати роботи нашої свідомості у пізнанні його окремих

складових та в цілому (Левицький, 2013). Тому дослідження лексем-репрезентант ЛСП «простір», як таких мовних вербалізацій окремих складових простору, дає змогу простежити актуальні соціокультурні явища та процеси, важливі для окремих груп людей та навіть цілих культур, та порівняти цінність окремих подій для кожної такої групи.

Враховуючи встановлені ядрові та приядрові одиниці ЛСП «простір», відштовхуючись від них, ми можемо визначити соціальні фактори, які утворюють актуальні інформаційні блоки довкола простору, і є джерелом для утворення ціннісної (оцінювальної) складової концепту та ЛСП «простір».

У наступних прикладах ми демонструємо аналіз речення на наявність суміжних концептів, тобто на встановлення ЛР на основі будь-якого типу відносин, які запозичуються з інших ЛСП, для опису просторового досвіду.

У прикладі № 77 «*Квест-комната «Возрождение» ждѐт новых смельчаков!*» (11, о.с.), ми фіксуємо лексему *квест* – тобто лексему з ЛСП «гра», яка на основі комплементарних відносин входить до ЛСП «простір» з метою деталізації опису просторового досвіду у вигляді лексеми *кімната* – частина простору, яка обмежує територію розгортання гри. Тобто концепти ПРОСТІР та ГРА об'єдналися у межах контексту речення та утворюють додатковий субконцепт КВЕСТ-КІМНАТА. Для українськомовної ККС простір.

Далі фіксуємо також такі сценарії входження субконцептів до ЛСП «простір» :

ПРОСТІР + ПОЛІТ + ТРАНСПОРТ = КОСМІЧНА РАКЕТА: 78) «*В октябре-ноябре Украина запустит свою космическую ракету Alpha*» (11, о.с.). У частині ПРОСТОРИ, у КОСМОСІ рухається об'єкт РАКЕТА, що є ТРАНСПОРТОМ для руху поза межами атмосфери.

ПРОСТІР + ЇЖА = ПЛОЩАДЬ БУЛКИ, СЛОЙ МАСЛА: 79) «*Закон бутерброда никто не отменял – «Чем больше площадь булки, тем тоньше слой масла!»*» (56, о.с.). Булка – це вид їжі, вироблений з тіста, який має певний

розмір, поверхню, певну площу, а масло – молочний продукт, що займає простір у вигляді *шару* тобто рос. *слой*.

ПРОСТІР + ЛЮДИ = МІСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА : 80) «*Іллінецька міська територіальна громада увійшла в трійку кращих громад Вінницької області станом на 1 січня 2021 року*» (11, o.s.). Це окремий орган, об'єднання ЛЮДЕЙ, які займаються вирішенням проблем ТЕРИТОРІЇ окремого МІСТА.

ЧУЖИЙ + ПРОСТІР + НАЦІЯ = ДІАСПОРА: тобто ПРОСТІР – це НАЦІЯ, це люди, які живуть на конкретній території. У прикладі ми зафіксували топоніми – США, Україна, Канада – та похідне означення – *українська* – від топоніму Україна, що має атрибутивно-комплементарну функції: 115) «*Від початку незалежності України і донині, всі ці роки створення і розбудови олімпійського руху, розвитку фізичної культури і спорту в Україні, ми – українці США, Канади і всіх країн, де існує українська діаспора, були поруч з вами, допомагали і словом, і ділом*» (82, o.s.). У позиції після означення ми визначили новий концепт «ДІАСПОРА», тобто який отримав просторове означення *українська*. Проте він не є лексемою-репрезентантою тільки ЛСП «простір», оскільки значення лексеми *діаспора* можна пояснити як *нація, що знаходиться в іншому місці, у чужому просторі*. Таким чином пояснення уявлення іде через семи з різних ЛСП концептів «ПРОСТІР», «ЧУЖИЙ» та «НАЦІЯ», які обмінялися лексемами-репрезентантами з їх значеннями. Таким чином, відбувся концептуальний блендинг.

ПРОСТІР + РОБОТА = ОФІС 94) «*L'arrondissement vient de proposer de livrer le courrier au bureau de poste près d'ici, sur la rue Masson, mais le bureau prévoit fermer dans trois mois*» (28, o.s.). Робота є важливою складовою буття людини, яка залежить від просторового досвіду, та впливає на його сприйняття. ОФІС – це ПРОСТІР, де ПРАЦЮЮТЬ.

Концепт «РЕЛІГІЯ» вступає в інтеграцію з просторовими лексемами у прикладі : 82) *Un concert d'un orchestre symphonique russe a eu lieu, jeudi, au*

milieu des ruines de la cité antique de Palmyre, en Syrie, à l'endroit même où, un mois plus tôt, l'organisation État islamique avait exécuté des dizaines de personnes» (15, o.s.); Відповідно, ПРОСТІР, представлений ЛР, – держава з конкретною РЕЛІГІЙНОЮ ознакою *ісламська*.

КРАЇНА + ВОДА: = ЛІВІЙСЬКІ ВОДИ: 116) «*The military option to deal with the boats inside **Libyan waters** or outside is not considered humane*» (10, o.s.). У прикладі продемонстровано поєднання концептів «ПРОСТІР» та «ВОДА», у вигляді їх продукту субконцепту «ЛІВІЙСЬКІ ВОДИ», який за семним складом відноситься до концепту «ЛІВІЯ», що є *топонімом*, тобто назвою країни, та належить до ЛСП «простір» та до концепту «ВОДА» з однойменним ЛСП. Разом вони утворюють зв'язки на основі атрибутивної комплементарності, тобто ЛР *лівійські* використовується для додаткової характеристики означення ЛР ЛСП «вода», що вербалізує концепт «ВОДА» (Корутіна, 2020)..

ВИСОТА + ПРОСТІР = ТОПОВІ МІСЦЯ: 117) «*Just two miles and a short boat ride away from **Necker Island**, Richard Branson continues to share the love on «**Moskito Island**» to pick the top places to retire for affordable, high-quality retirement living*» (13, o.s.). Означений приклад також демонструє атрибутивно-комплементарні відносини між ЛР двох ЛСП, де лексема *top* позначає об'єкт ВЕРХ, а в конкретному прикладі виступає як означення ВЕРХНІЙ, який вживається у переносному метафоричному значенні КРАЩИЙ та служить компонентом до лексеми *місце*, що належить до лексичних засобів вербалізації концепту ПРОСТІР.

Таким чином, ГРА, ПОЛІТ, ТРАНСПОРТ, ЛЮДИ, ЇЖА, ВИСОТА, НАЦІЯ, ВОДА, ВИСОТА, ЧУЖИЙ, РОБОТА – це суміжні концепти ЛСП «простір», які вказують на зв'язок простору з важливими процесами, які вплинули на утворення нових уявлень. У результаті інтеграції із суміжними концептами в контексті виникли нові субконцепти: КВЕСТ-КІМНАТА, КОСМІЧНА РАКЕТА, МІСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ПЛОЩАДЬ БУЛКИ, СЛОЙ МАСЛА, ЛІВІЙСЬКІ ВОДИ, ОФІС, ТОПОВЕ МІСЦЕ.

Також, у результаті аналізу, ми зафіксували особливі випадки вживання нових лексем поруч з ядровими лексемами *area*, *land*, *місце* та топонімами з ближньої периферії:

39) «5G is now rolling out in selected areas. In non-5G coverage areas, you'll automatically switch to our 4GX/4G or 3G» (48, o.s.) : субконцепт ЗОНИ 5G/ ЗОНИ БЕЗ 5G розпадається на значення ЗОНА – тобто простір, як зафіксовано у лексикографічних джерелах, та додатковий атрибут З 5G ІНТЕРНЕТОМ або БЕЗ 5G ІНТЕРНЕТУ, який, у свою чергу, є швидкістю передачі ІНФОРМАЦІЇ, відповідно є запозичення ЛР з ЛСП «інтернет» та «інформація». ІНФОРМАЦІЯ – це ПРОСТІР, де зберігаються цифрові, аналогові варіанти реальних об'єктів буття (Корутіна, 2020).

Інший субконцепт продемонстровано в наступному прикладі: 55) «У всіх відділеннях *Заріченської лікарні* є вільні «*ковідні*» місця» (77, o.s.). Концепт «КОВІДНЕ МІСЦЕ» є новим об'єктом реальності, є МІСЦЕМ, тобто ПРОСТОРОМ, який через запозичення додаткових атрибутів з концепту «ЕПІДЕМІЯ», а саме КОВІД та його атрибутивна лексема *ковідний* уточнює поняття, новий вид ПРОСТОРУ з конотацією НЕБЕЗПЕЧНИЙ. Тобто, це таке НЕБЕЗПЕЧНЕ МІСЦЕ, де ймовірно зараження вірусом COVID-19. ПРОСТІР – це НЕБЕЗПЕКА (Корутіна, 2020).

У прикладі №119 демонструється продукт суміжності концептів ВІЙНА, ГРА, ПРОСТІР: 119) «*Azerbaijan wins some land, while Turkey and Russia carve out spheres of influence*» (8, o.s.). Відповідно, можна ВИГРАТИ ЗЕМЛЮ, в результаті ЗБРОЙНОГО ЗМАГАННЯ. За лексикографічним аналізом було визначено, що *Земля* – це поверхня, або частина простору, тобто відповідно запозичення сем ГРА, в якій наявні ПЕРЕМОЖЕЦЬ та ТОЙ, ХТО ПРОГРАВ, що є спільним з концептом «ВІЙНА», адже війна як концептуальна метафора – це і є ГРА, де є сторона, яка ПЕРЕМОГЛА та яка ПРОГРАЛА. В цьому випадку йдеться про виграш частини простору ЗЕМЛІ. ЛСП «простір» надає комплементарні одиниці для ЛСП «Війна», для опису елементів ситуації цього соціокультурного чинника.

Трансубститивація у концепті ЄС спричиняє зміни у ЛСП «простір». У прикладі № 118 ми фіксуємо концептуальну інтеграцію концептів «ПРОСТІР», «ПОЛІТИКА», «СОЮЗ», спричинених позамовними чинниками – зміною складу Європейського Союзу: 118) «*The 2016 referendum called by May's predecessor David Cameron had delivered a narrow majority in favour of leaving the EU, and **Brexit** had become both a word and a plan*» (42, o.s.). Як було встановлено раніше, *вихід*, тобто *рух* – це переміщення у просторі, *країна* – це частина простору, яка об'єднує людей, що проживають на певній *території*. ПОЛІТИКА – це реалізація ідеї розвитку, *руху* певної людини, групи людей чи *країни*. СОЮЗ – це об'єднання декількох або багатьох людей чи країн за певною ідеєю, метою, ціллю.

ВИХІД КРАЇНИ ІЗ + ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: в свою чергу ці значення підпадають під дроблення на менші значення, які було поєднано на основі асоціативних зв'язків:

ВИХІД КРАЇНИ за ЗОНИ ПОЛІТИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ декількох КРАЇН:

РУХ ГРУПИ ЛЮДЕЙ, які ПРОЖИВАЮТЬ на одній ТЕРИТОРІЇ, за МЕЖІ ОБ'ЄДНАННЯ ГРУПИ ЛЮДЕЙ з ПОЛІТИЧНИМИ ІНТЕРЕСАМИ:

BREXIT – відповідає такій сукупності значень: ВИХІД одного ПРОСТОРУ з ОБ'ЄДНАННЯ декількох ЧАСТИН ПРОСТОРУ за ПОЛІТИЧНИМИ ІНТЕРЕСАМИ. Тобто, BREXIT – це продукт поєднання концептів ПРОСТІР, ПОЛІТИКА, СОЮЗ.

У результаті аналізу прикладів на суміжні концепти ми також отримали додаткові лексеми до ЛСП «простір»: *лікарні, область, Іллінецька, Вінницька, Зарічненської, українська* для ближньої периферії та для дальньої периферії: *увійшла, громада, є, вільні, ковідні* та п'ять суміжних концептів: ЛЮДИ, ЧУЖИЙ, НАЦІЯ, ЕПІДЕМІЯ, НЕБЕЗПЕКА. До ЛСП «пространство» увійшли такі лексеми: *слой, Украина* до ближньої периферії, та *квест, запустит, космическую, булки, масла, ждёт* для дальньої та чотири суміжні концепти: ПОЛІТ, ТРАНСПОРТ, ЇЖА, ГРА. До ЛСП «space» увійшли лексеми: до

ближньої периферії *island, land, waters, Azerbaijan, Libyan*, та до дальньої периферії лексеми *selected, to pick, to retire, non-5G, coverage, to carve out, leaving* та п'ять суміжних концептів: ВИСОТА, ВОДА, ІНТЕРНЕТ, ВІЙНА, ПОЛІТИКА, СОЮЗ. До ЛСП «espace» увійшов такий суміжний концепт: TRAVAIL.

Окрім того, були зафіксовані наступні ознаки «ПРОСТОРУ» в українськомовній ККС: ПРОСТІР ВХОДИТЬ, ПРОСТІР ІСНУЄ, ПРОСТІР Є; ПРОСТІР ЧЕКАЄ, ПРОСТІР ЗАПУСКАЄ у російськомовній ККС; та ознаки ОБИРАТИ ПРОСТІР, ПРОСТІР ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕНСІЇ, ПРОСТІР ВИГРАЄ, ОБРАНИЙ ПРОСТІР, ПОКРИВАТИ ПРОСТІР, ПОКИДАТИ ПРОСТІР в англійськомовній ККС.

Групи всередині поля входять у непередбачувані та хаотичні співвідношення: «Нерідко трапляються випадки, коли слово, набуваючи нового значення, впливає на появу подібних значень у всіх інших семантично пов'язаних із ним слів. Іншими словами, відбувається семантичне «зараження» слів певної мікросистеми, внаслідок чого у системних об'єднаннях виникає паралелізм значень, а нерідко й форм» (Кочерган, 2006). Отже, спостерігаючи за змінами в ЛСП «інтернет», «пандемія», «війна», «союз», «економіка», «політика», ми можемо прогнозувати модифікації і в суміжних з ними полях, в тому числі в ЛСП «простір». Охоплення таких різноманітних суміжних концептів, що відтворюють різні сфери буття, ще раз підтверджує категоріальну сутність простору для ділення всього, що існує в бутті.

У випадку з чинниками 5G та BREXIT ми зафіксували створення нових концепцій для подальшого розширення ЛСП «інтернет» та «політика». Як було сказано, зміни в одній системі, в одному ЛСП викликають зміни в інших полях (Корутіна, 2020).. Названі соціальні події створили асоціативні, семантичні та лексичні зміни в концептах «ІНТЕРНЕТ», «ВІЙНА», «КОВІД», «ПОЛІТИКА». Останні, в свою чергу, виступають як суміжні концепти, що збагачують концептуальні метафори на стику концептів.

Тобто, окрім фіксації важливих соціокультурних явищ, суміжні концепти ще й фіксують нові соціальні процеси які відбуваються в межах певної групи людей. За цими суміжними концептами ми вбачаємо інформацією для побудови концептуального поля (КП) «простір». Уможлиблюється висунення гіпотези, що в майбутньому лексемний склад ЛСП «простір» збільшиться за рахунок появи нових вірусів, у результаті утворення нових політичних союзів, їх розпаду, в результаті завершення розпочатих та можливих нових військових конфліктів, з появою нових професій та місця роботи. Звичайно, в результаті активізації пандемії, що змусила більшість людей планети Земля опинитися «замкнутими» в просторі своїх домівок, відбулось активне перенесення процесів людської діяльності з об'єктивного світу в мережу Інтернет. Посилення цього процесу може призвести до відпадання ЛР частин простору – *ресторан, кафе, аеропорт* – та інших, пов'язаних з видами діяльності, які будуть перенесені в онлайн-формат.

2.3 Структура ЛСП «простір» на матеріалі електронного дискурсу

Отримано 441 унікальну лексему-репрезентанту логосфери «простір». Ми вивели на п'ятирівневу структуру лексико-семантичного поля «простір» у кожній мові, заснованій на принципі суспільної узгодженості лексем-репрезентант, на основі семантичної близькості до ядра лексико-семантичного поля, яка має ОПС, ЦС. Перший рівень, ядро – є ключовим абстрактним уявленням, що виникає в уяві і через наступні рівні шукає своє втілення у мові. Приядрова зона – перша мікросистема слів, яка тісно пов'язана з основними «просторовими синонімами». Третя макросистема слів, ближня периферія – це назви частин простору. Четвертий рівень, дальня периферія – тобто такі лексеми, які індивідуально описують і конкретизують ядрову або приядрову лексему, включають її в тіло тексту, дискурсу і самі по собі не є просторовими одиницями, топоніми. П'ята, лексико-семантична група «суміжних понять і метафор» – ЛСП «простір» позичає концептуальні ознаки для створення нових ознак простору, його частин чи продуктів, нові концепти. Кількість суміжних

ЛСП полів є необмеженою, як кількість зв'язків між поняттями. Усі рівні можуть взаємодіяти між собою та утворювати інші концепти та ЛСП.

Сутність концепту «ПРОСТІР», специфіка використання 121 лексеми на його позначення в українськомовній картині світу на матеріалі лексикографічних, корпусних та джерел електронного дискурсу зображується нижче, на рис 2.6, який представляє польову організацію концепту «ПРОСТІР» в українськомовному дискурсі.

Рис.2.6 Лексико-семантичне поле «простір»

Ядро ЛСП становить 3 лексеми-репрезентанти *простір, місце, шир*, що виражає концепт в усіх можливих його значеннях. Приядрову зону становлять 18 лексем-репрезентант, котрі є синонімічними до концепту, проте мають певну відмінність у контекстуальному вжитку: *територія, терен довілля, протяжність, безмежжя, просторінь, локум, широчінь, незмірїнь, обшир, площа, розмах, воля, роздолля, свобода, поле, безповітря, просторище*.

Ближню периферію становлять 40 лексем: *світу, земля, країни, майданчик, квартирах, будинках, мікрорайону, сіл, хат, місто, дім, музей, будинок, квартал, провулок, особняк, кав'ярня, центрі, вулички, приміщення, аеропорту, місцевина, лікарні, область, українська, Іллінецька, Вінницька,*

Зарічненської, Африка, Львів, Придністров'я, Києві, Україні, Ліпінка, Чаплінці, Коланчаку, США, Кримом, Франція, Швейцарія.

Дальню периферію складають 55 лексем-репрезентант простору, індивідуальні оцінки діяльності з простором, які самі слугують накладанням одного інформаційного шару на ядрові лексеми з інших концептів, але є такими, що часто вживаються мовцями-концептуалізаторами, і є зрозумілими, доступними до перцепції способами його лексикалізації з яскравим проявом ЦС: *свій, чужий, життєвий, поділяється, буває, вільний, контрольований, забудова, традиційних, внутрішній, відкритий, організація, створити, великому, дістався, оновлення, розташована, вузькі, сепаратистському, деградації, орних, є, виїхали, обстежать, прилеглу, горе-«палаці», гарне, особливе, оповите, сакральному, якісний, атмосферного, дихають, непримітний, стильна, забута богом, окупованим, цивілізованому, стояти, перевіряють, розмістилися, заберуть, з'явилась, обчислюється, зручним, власна, затишна, зелена, особливе, увійшла, громада, є, вільні, ковідні.* У свою чергу, 5 суміжних концептів – НЕБЕЗПЕКА, ЕПІДЕМІЯ, НАЦІЯ, ЧУЖИЙ, ЛЮДИ – незалежні від «ПРОСТОРУ» концепти, що за різних комунікативних обставин вживаються разом із концептом «ПРОСТІР».

На рис. 2.7. відтворено польову організацію 97 ЛР ЛСП «пространство» в іншій європейській географічній приналежності, в російськомовній картині світу. Нижче на рис. 2.7, зображено склад ядрового рівня ЛСП «пространство»: *пространство, место, площадь, поверхность, участок, приядрова зона* представлена у лексикографічних та корпусних базах даних у вигляді 10 лексем: *простор, протяженность, промежутки, территория, структура, среда, часть, объект, мир.* Ближня периферія у нашій роботі представлена 34 лексемами-репрезентантами, які вказують на звужені назви простору, топоніми: *квартира, район, конец, света, участок, стран, планета, комната, равнины, города, кофейни, планет, граница, дом, аэропортов, пункт, бок, лондонской, местоположения, дом, страна, слой, Украина, Алтае, Намис, Сеул Окситании, европейских, Дании, Великобритании, Ялтинским, Земля.*

Рис 2.7 Лексико-семантическое поле «пространство»

Дальняя периферія представлена 44 лексемами індивідуального та соціального модусу: *курсирует, чужой, ехать, других, другой, купить, земельный, заселенный, временной, красными, обширные, открылись, закрылись, вошли в топ, безгранично, существующий, начальний, разный, гостевой, экологически чистом, общественных, разных, наша, лучших, незнакомая, живет, находится, работают, крупнейших, небольших, закрываем, матовая, шероховатая, ступил, квест, запустит, космическую, булки, масла, ждёт.* Виявлено 4 суміжні концепти, кількість яких не є обмеженою в роботі: ПОЛЕТ, ТРАНСПОРТ, ИГРА, ЕДА.

Рис 2.8 відтворює польовий устрій 114 ЛР ЛСП «space», зібраних із лексикографічних джерел, різних форм і жанрів Інтернет-дискурсу. Лексеми-репрезентанти, що вербалізують власне концепт, окрім соціокультурної, становлять лінгвістичну відмінність.

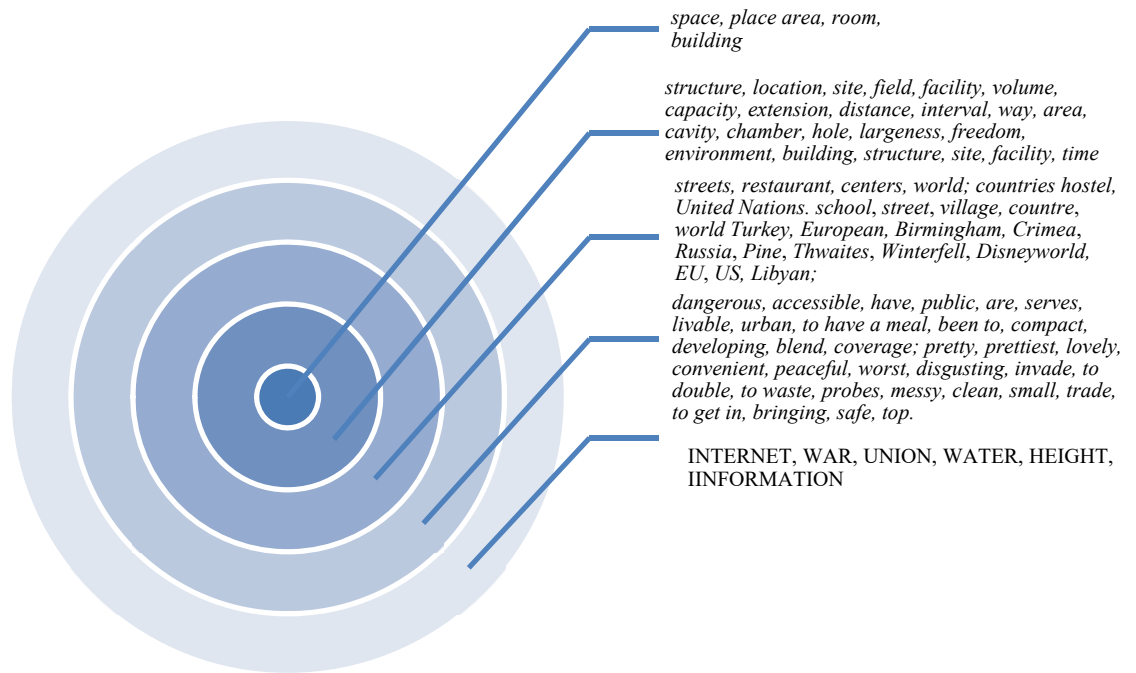

Рис. 2.8 Лексико-семантичне поле «space»

Ядро ЛСП *space* та *ESPACE* має спільну етимологію від латини, проте ядрова зона ЛСП «*space*» має 5 лексем: *space, place area, room, building*. ЛСП «*space*» має 18 лексем-репрезентант приядрової зони: *structure, location, site, field, facility, volume, capacity, extension, interval, way, cavity, chamber, hole, largeness, freedom, environment, structure, facility, time*.

27 лексем-репрезентант займають ближню периферію – звужені назви простору, власні назви, топоніми: *streets, restaurant, centers, world, rooms, countries, hostel, school, United Nations, Disneyworld; village, island, land, waters, Azerbaijan, Libyan, Turkey, European, Birmingham, Crimea, Russia, Pine, Thwaites, Winterfell, EU, US*.

Дальня периферія представлена 59 лексемами індивідуального та соціального модусу : *dangerous, accessible, have, public, are, serves, was, livable, urban, study, people, to have a meal, been to, go, compact, developing, blend, coverage, non-5G coverage, pretty, great prettiest, lovely, convenient, peaceful, worst, disgusting, small, trade, to get in, bringing, safe, invade, to double, to waste, messy, outer, clean, selected, to pick, to retire, non-5G, coverage, to carve out,*

leaving та. Виявлено 5 суміжних концептів: HEIGHT, WATER, INTERNET, WAR, POLITICS, UNION.

У свою чергу, польова організація концепту «ESPASE» зі 109 лексем-репрезентант, представлена на Рис 2.9.

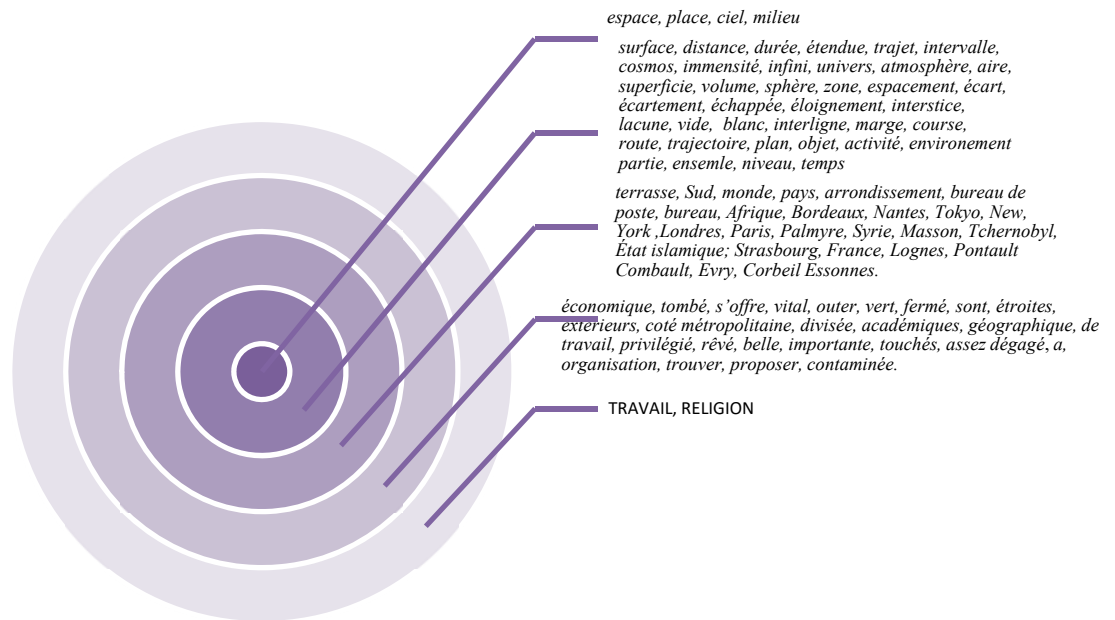

Рис. 2.9 Лексико-семантичне поле «espace»

ЛСП «espace» передбачає 4 лексеми ядрової зони: *espace, place, ciel, milieu*; 38 лексеми-репрезентанти приядрової зони: *surface, distance, durée, étendue, trajet, intervalle, cosmos, immensité, infini, univers, atmosphère, aire, superficie, volume, sphère, zone, espacement, écart, écartement, échappée, éloignement, interstice, lacune, vide, blanc, interligne, marge, course, route, trajectoire, plan, objet, activité, environnement partie, ensemble, niveau, temps*.

32 лексеми-репрезентанти займають ближню периферію, тобто звужені назви простору, власні назви, топоніми: *terrasse, Sud, monde, Strasbourg, France, Lognes, Pontault Combault, Evry, Corbeil Essonnes, Bruxelles, pays, arrondissement, bureau, de poste, américains, Afrique, Bordeaux, Nantes, Tokyo, New York, Londres, Paris, Palmyre, Syrie, Masson, Tchernobyl, État islamique*.

Дальня периферія представлена 33 лексемами індивідуального та соціального модусу: *vieux, sont, étroites, extérieurs, coté métropolitaine, divisée, garde, académiques, touchés, géographique, de travail, privilégié, rêvé, belle,*

importante, assez dégagé, a, a été, trouver, proposer, contaminée, économique, s'offre, vital, vert, fermé, intégré, complémentaire, solidaire. Суміжних концептів зафіксовано 2: TRAVAIL, RELIGION.

Отримані дані дозволяють нам побудувати кількісну презентацію лексем-репрезентант ЛСП «простір», зібраних в електронному дискурсі в українській, російській, англійській та французькій мовах. Рис 2.10 наведений нижче демонструє частотний, нерівномірний розподіл зібраних ЛР у різних МКС.

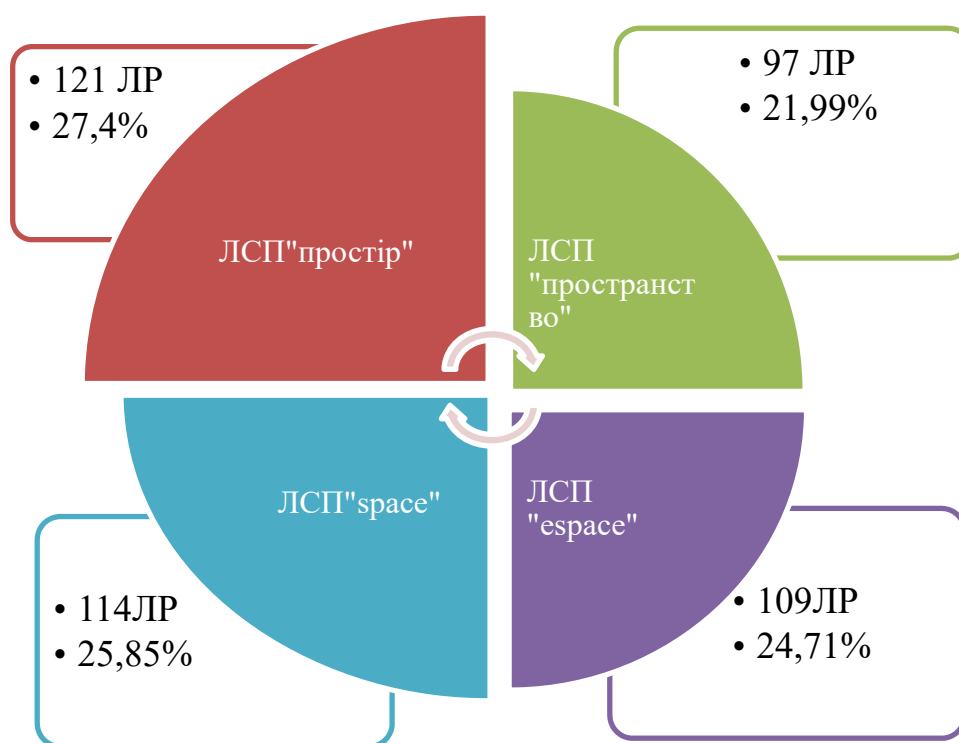

Рис. 2.10 Кількісна складова логосфери простору в дослідженні

Найбільша кількість ЛР зібрана в українській мові, далі англійській, далі – французькій, і на останньому місці – в російській 97 ЛР. Сукупність усіх лексем-репрезентант складають логосферу «простір» на матеріалі нашого дисертаційного дослідження загальною кількістю 441 унікальних лексем.

Висновки до розділу 2

1. Простір – це категорія буття, яка представлена в мові у вигляді точкових репрезентацій - вербалізацій, оформлених у лексико-семантичне поле з притаманними їм парадигматичними зв'язками.

Другий розділ дисертаційного дослідження охопив аналіз словникових дефініцій та контекстуальний аналіз ЛР ЛСП «простір» в чотирьох мовах: українській, російській, англійській та французькій. Аналіз словникових дефініцій охопив опрацювання 28-ми етимологічних, тлумачних та словників синонімів української, російської, англійської, французької мови.

2. У результаті опрацювання етимологічних словників було зібрано початкові семи у концепті ПРОСТІР, ПРОСТРАНСТВО, SPACE, ESPACE. Аналіз здійснювався через опрацювання назв ЛСП, якими було обрано лексеми *простір*, *пространство*, *space*, *espace*. Аналіз словникових дефініцій цих архілексем визначив такі базові семи архілексеми *простір* (16): ВІДСУТНІСТЬ ПЕРЕШКОД, УСКЛАДНЕНЬ; РУХАТИ, ТРЯСТИ, КИДАТИ, СИПАТИ; НЕОБМЕЖЕНА ПРОТЯЖНІСТЬ; СТЕЛИТИ; ВІЛЬНЕ МІСЦЕ; ОБОРІГ; ВІЛЬНИЙ, ВЕЛИКИЙ ОБШИР; ПРОСТОРИНЬ; ДОЛИНА, ЗЕМНА ПОВЕРХНЯ. Базові семи архілексеми *пространство* (17): БОЛЬШОЙ УЧАСТОК ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНОСТІ, РАВНИНА, МЕСТО, СПОСОБНОЕ ВМЕСТИТЬ ЧТО-ТО, ПЛОСКОСТЬ, СЛОЙ; НЕОГРАНИЧЕННАЯ ПРОТЯЖНОСТЬ ВО ВСЕХ НАПРАВЛЕНИЯХ, СОЛНЕЧНЫЙ ЛУЧ, ПРОСТИРАТЬ, ПОЛОСА, ШИРОКИЙ; ОДНА ИЗ ОСНОВНЫХ ФОРМ СУЩЕСТВОВАНИЯ МАТЕРИИ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩАЯСЯ ПРОТЯЖЕННОСТЬЮ И ОБЪЕМОМ, ЛОЖЕ, ПОСТЕЛЬ, ПОДСТИЛКА, ПОДУШКА. Базові семи архілексеми *space* (13): DISTANCE, TIME, ROOM, PLACE, COSMOS, BUILDING, INTERVAL, OCCUPIED PLACE, FREEDOM, FREE AREA, MOVEMENT ZONE. Базові семи архілексеми *espace* (13): ПУСТОТА БЕЗ РЕЧЕЙ, ЧАС МІЖ ПОДІЯМИ, ЗЕМЛЯ, ПОВІТРЯ, БЕЗ ПЕРЕШКОД, МІСЦЕ, НАПРЯМ, ЧАСТИНА СЕРЕДОВИЩА, МІСЦЕ, ЩО НАСЕЛЯЮТЬ ЛЮДИ, КОСМОС.

3. 4 корпуси слугували статистичною базою апробації отриманих даних. Після корпусних перевірок частотності лексеми у базі Sketch Engine та у соціальних мережах Facebook, Twitter, Instagram, Skyrock, MySpace, LinkedIn які мали більшу кількість вживань, ніж архілексема *простір*, були включені до

приядрової зони простору. Відповідно, у ядровій зоні ЛСП «простір» ми розмістили дві лексеми *місце* та *простір*. У ЛСП «пространство» – *пространство, место, площадь, поверхность, участок*. У ЛСП «space» – *space, place, area, room, building*, а в ЛСП «espace» – *espace, place, ciel, milieu*.

4. Встановлено 20 лексем приядрової зони ЛСП «простір», 10 лексем ЛСП «пространство», 22 лексеми ЛСП «space» та 38 лексем ЛСП «espace», яке виявилось лексично найбільш варіативним.

5. Для дослідження дальньої периферії індивідуальної та колективної цінності ЛСП було обрано метод аналізу вживання концептів у різних жанрах та формах електронного дискурсу. Особливості фіксації ЦС ЛСП «простір» пов'язані антропоцентричністю вербалізації концепту «ПРОСТІР», оскільки від мовця та підбору лексем-репрезентантів залежить ясність та зрозумілість комунікативного акту. У разі встановлення людини як центру подій відбувається зміна сприйняття концепту реципієнтом, який не розділяє з мовцем просторовий досвід. Саме тому ми виокремили два модули ЦС ЛСП «простір»: індивідуальний атрибут та соціальний, загальновизнаний. ЦС виражається у вигляді означень, вжитих разом з лексемами-репрезентантами приядрової зони (ОПС).

6. У результаті опрацювання 119 зібраних прикладів вербалізації концепту «ПРОСТІР» у новинних та розважальних ресурсах електронного дискурсу в письмовій, аудіальній та візуальній формах ми визначили такі ключові мікрополя ЛСП «простір»: ЧАСТИНИ ПРОСТОРУ, ТОПОНІМИ, КОЛЕКТИВНИЙ ПРОСТІР, ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПРОСТІР.

7. На основі контекстуального аналізу встановлено такий спільний соціолінгвальний аспект конструювання ЛСП «простір» в українській, російській, англійській та французькій мовах : простір є об'єктом і суб'єктом дій в усіх чотирьох концептуальних картинах світу.

8. В українськомовній МКС було виокремлено такі сценарії вербалізації простору як: НА простір ВИЇЗЖАЮТЬ, РОЗМІЩУВАТИСЬ у просторі, простір ОБСТЕЖУЄТЬСЯ, НА простір ВИЇДЖАЮТЬ,

ПЕРЕВІРЯТИ простір, ЗАБИРАТИ простір, СТАТИ на простір, простір ОРГАНІЗОВУЄТЬСЯ, простір ЗАБУДОВУЄТЬСЯ, простір СПРИЧИНЯЄ ГОРЕ, простір ПОДІЛЯЄТЬСЯ, простір БУВАЄ, простір СТВОРЮЄ, простір ДИХАЄ, простір ДІСТАЄТЬСЯ, простір ОНОВЛЮЄТЬСЯ, простір ДЕГРАДУЄ, ПРОСТІР Є. Окремо було визначено такі ознаки простору для українськомовної МКС: ЖИТТЄВИЙ, ВНУТРІШНІЙ, ВІДКРИТИЙ, ТРАДИЦІЙНИЙ, СВІЙ, ЧУЖИЙ, ВІЛЬНИЙ, КОНТРОЛЬОВАНИЙ, ГАРНИЙ, ОСОБЛИВИЙ, ОПОВИТИЙ, ВЕЛИКИЙ, САКРАЛЬНИЙ, АТМОСФЕРНИЙ, НЕПРИМІТНИЙ, СТИЛЬНИЙ, РОЗТАШОВАНИЙ, ВУЗЬКИЙ, ЗАБУТИЙ БОГОМ, СЕПАРАТИСТСЬКИЙ, ОРНИЙ, ПРИЛЕГЛИЙ, ЦИВІЛІЗОВАНИЙ, ОКУПОВАНИЙ.

У російськомовній ККС було виокремлено наступні сценарії простору: НА простір ЇДУТЬ, простір КУПУЄТЬСЯ, простір ЗАКРИВАЄТЬСЯ, простір ВІДКРИВАЄТЬСЯ, простір СТАЄ НАЙКРАЩИМ, простір ІСНУЄ, КУРСУВАТИ У просторі МІЖ ОБ'ЄКТАМИ, ЗНАХОДИТИСЬ НА просторі, ПРАЦЮВАТИ у просторі, простір ЖИВЕ, РАПТОВО ОПИНИТИСЯ у просторі, ЗАКРИТИ простір, простір ЧЕКАЄ, простір ЗАПУСКАЄ, та його ознаки НЕВЕЛИКИЙ, ЗОВНІШНІЙ, ТАКТИЛЬНИЙ, НЕЗНАЙОМИЙ, ЧУЖИЙ, ІНШИЙ, ШИРОКИЙ, ЗАСЕЛЕНИЙ, ЗЕМЕЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ, ЧАСОВИЙ, НАШ, ПОЧАТКОВИЙ, КРАЩИЙ, ІНШИЙ, БЕЗМЕЖНИЙ, ЕКОЛОГІЧНИЙ, ЧИСТИЙ, ДЛЯ ГОСТЕЙ, ГРОМАДСЬКИЙ, РІЗНИЙ.

В англійськомовній МКС було виокремлено наступні сценарії вербалізації простору: ЗАХОПИТИ простір, ЗБІЛЬШИТИ простір, МАРНУВАТИ ПРОСТІР, простір ВИВЧАЄТЬСЯ, простір МАЄ, ПРОСТІР Є, простір БУВ, БУТИ У просторі, ПОКРИВАТИ простір, ПОКИДАТИ простір, простір СЛУГУЄ, простір ВИГРАЄ, простір РОЗВИВАЄТЬСЯ, простір ЗМІШУЄ, простір ВОЛОДІЄ ЛЮДЬМИ, ІТИ ДО простору, ОБИРАТИ простір, ЗАБИРАТИ З простору, ПРИНОСИТИ ЩОСЬ У простір, УВІЙТИ ДО простору, та ознаки МИЛИЙ, НАЙГІРШИЙ, З ПОКРИТТЯМ 5G,

ДОСТУПНИЙ, ОГИДНИЙ, ПІДХОДЯЩИЙ, ДЛЯ ПРИЙОМУ ЇЖИ, ПУБЛІЧНИЙ, ЖИВИЙ, МИРНИЙ, КОМПАКТНИЙ, МІСЬКИЙ, МАЛЕНЬКИЙ, ТОРГОВИЙ, ЗЕЛЕНИЙ, ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕНСІЇ, ОБРАНИЙ, ЗОВНІШНІЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ, КІБЕРПРОСТІР, ЗАБРУДНЕНИЙ / ЧИСТИЙ, НЕБЕЗПЕЧНИЙ/БЕЗПЕЧНИЙ.

У франкомовній МКС було виокремлено наступні сценарії простору: ПРОСТІР Є, простір ЗБЕРІГАЄТЬСЯ, ЗАЙМАТИ простір, ШУКАТИ ЧАСТИНИ простору, простір БУВ, простір ПРОПОНУЄ, простір ПЕРЕДБАЧАЄ, ПРОПОНУЄ СЕБЕ, та ознаки ЗАКРИТИЙ, ЕКОНОМІЧНИЙ, ЖИТТЄВИЙ, СТАРИЙ, ЗАРАЖЕНИЙ, ВУЗЬКИЙ, ОМРІЯНИЙ, ВІДКРИТИЙ, ЗОВНІШНІЙ, ГАРНИЙ, РОЗТАШОВАНИЙ, МІСЬКИЙ, ПОДІЛЕНИЙ, АКАДЕМІЧНИЙ, ГЕОГРАФІЧНИЙ, РОБОЧИЙ, ПОСТРАЖДАЛИЙ, ВАЖЛИВИЙ, ЯСНИЙ, ПРИВІЛЕЙОВАНИЙ.

9. Спільними ознаками простору в українськомовній та російськомовній картинах світу стала ознака ПРОСТІР РІЗНИЙ та ПРОСТІР ЧУЖИЙ. Спільною для англійськомовної та українськомовної МКС став сценарій простору ПРОСТІР Є. Сценарій ПРОСТІР Є спільний з українськомовною та англійськомовною МКС, а ознака ПРОСТІР ГАРНИЙ – з українськомовною МКС.

10. На основі електронного дискурсу було зафіксовано актуальні соціокультурні чинники (епідемія, війна, інтернет, релігія, політика, ігри, транспорт, робота) як вагомні соціокультурні причини субституцій та трансубстантивацій ЛСП «простір». Було зафіксовано суміжні концепти – НЕБЕЗПЕКА, ЕПІДЕМІЯ, НАЦІЯ, ЧУЖИЙ, ЛЮДИ в українськомовному електронному дискурсі, ИГРА, ЕДА, ПОЛЕТ, ТРАНСПОРТ – у російськомовному, HEIGHT, WATER, INTERNET, WAR, POLITICS, UNION – в англійськомовному та TRAVAIL, RELIGION – для франкомовного ЛСП «простір». У результаті концептуальних інтеграцій виникли такі субконцепти: МІСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ДІАСПОРА, ПЛОЩАДЬ БУЛКИ,

СЛОЙ МАСЛА, КОСМИЧЕСКАЯ РАКЕТА, КВЕСТ КОМНАТА, LIBYAN WATERS, TOP PLACES, BUREAU DE POSTE, ETAT ISLAMIQUE.

Основні положення розділу висвітлені в публікаціях автора:

Копитіна, Анастасія Сергіївна (2016). *Мовна репрезентація концепту «простір» в англійськомовному та франкомовному теледискусі.* «Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення»: Міжнародна науково-практична конференція. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень». С.73-75.

Копитіна, Анастасія Сергіївна (2016). *Вербалізація концепту «Простір» на прикладі англomовного та франкомовного газетного дискурсів.* «Мова та література у полікультурному просторі» Мова та література у полікультурному просторі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС». С.162-165

Копитіна, А.С. (2018). *Актуалізація лексико-семантичного поля «простір» в інтернет-дискусі.* Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Серія «Філологічні науки» Мовознавство, 1 (8). С. 105-109. ISSN 2312-6353.

Копитіна, А. (2020). *Socio-cultural factors of conceptual field changes (on the example of the conceptual field space).* Розвиток філології та лінгвістики на сучасному історичному етапі. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Одеса, 11-12 грудня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений». С.48-51. ISBN 978-966-992-322-6

РОЗДІЛ III. МІКРОПОЛЕ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР У СИСТЕМІ ЛСП «ПРОСТІР»

3.1. Суміжні концепти «ІНФОРМАЦІЯ» та «ПРОСТІР»

З розвитком кібернетики, у 1990-их роках минулого століття, людина штучно створила нову підкатегорію простору (Greenhill, Fletcher, 1996) з додатковою ознакою ІНФОРМАЦІЯ. Ця підкатегорія використовує старі інформаційні контейнери у новому форматі і змушує людину підлаштовувати надалі реальні фізичні об'єкти під існування в альтернативному електронному просторі.

На рис. 3.1. зображено, як у процесі еволюції та діяльності людства категорію простір було структуровано і роздроблено до менших складових (середовищ). У ній ми виокремлюємо середовище електронний простір або «е-простір». Можна простежити, як кожне наступне середовище утворювалось довкола знаків, букв чи звуків, носіїв інформації, які утворювали базис і отримували нову інтерпретацію та засіб вираження: звуки отримали нове життя у радіоприймачі, букви і тексти переформатувалися на диски, флеш-носії і т.д, знаки стали доступними через екрани телевізора. Пізніше всі ці нові форми інформації стали зберігатися в Інтернет-середовищі, яке, на відміну від аутернету, не потребувало фізичного тіла для зберігання інформації.

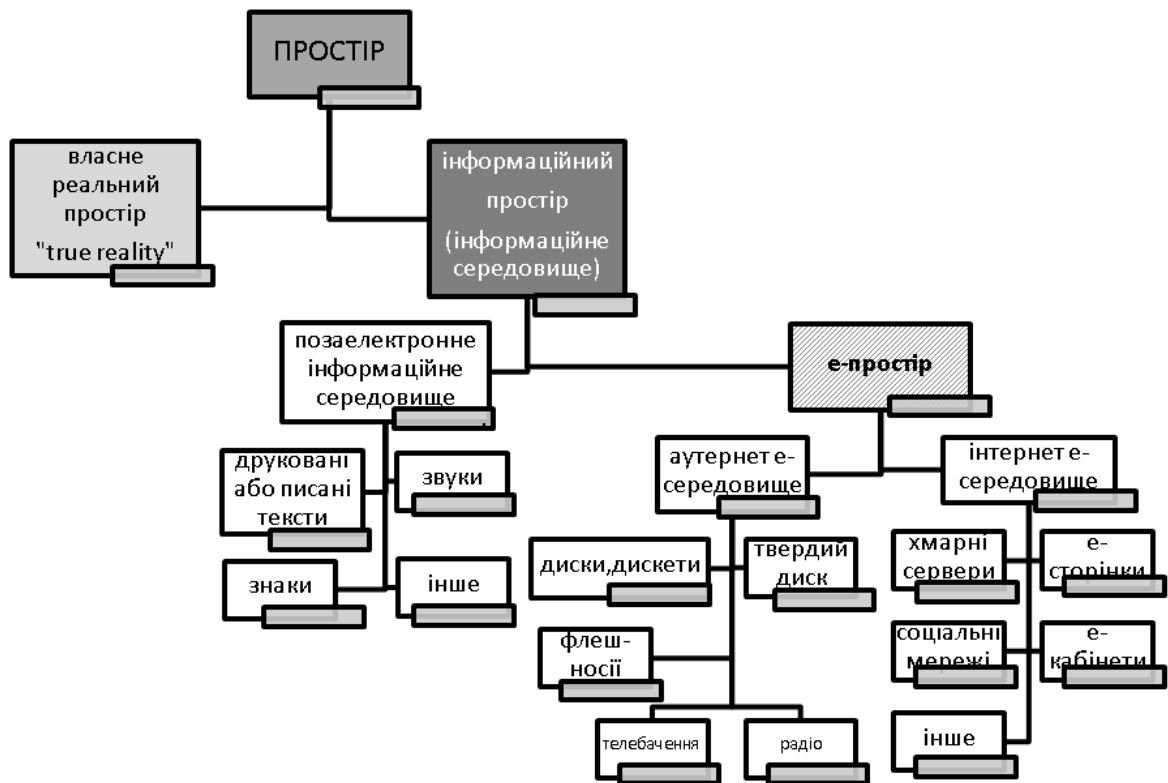

Рис. 3.1 Структура простору (Копитіна, 2018b, с.97)

Наслідки відкриття електронного простору відзначаються, по-перше, зміною в категорії простір та системі концепту «ПРОСТІР», що її представляє, завдяки запозиченню нових ознак. По-друге, задля адаптації до електронного простору відбулася зміна характеру людської комунікації та відносин. У новому середовищі замість паперових листів на зміну приходять електронні повідомлення, замість друкованих фото – цифрові, а замість друкованих книг та журналів – також їх електронні версії. Звичний, прийнятний процес створення, отримання та опрацювання інформації зазнає змін в е-просторі.

У результаті контекстуального аналізу виразів, які містять назви частин простору, топоніми, та середовища простору, ми зафіксували приклади, в яких поруч з ЛР ЛСП «простір» стояли не просторові лексеми *usb*, *Інтернет*, *віртуальному*, *mouse*, *спам-розсилок*, *електронних*, які, власне, мали на меті показати нову електронну природу старих середовищ. Пояснення цьому знаходимо у виокремленні нового підсередовища у структурі ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ: 120) «Встановлення *usb-портів* для

*підзарядки телефонів у вагонах Укрзалізниці» (74, o.s.); 121) «No longer does a consultant need the big firm to gain access to what's going on in the **world** of finance: It's all available with the click of a mouse» (22, o.s.); 122) «День безпечного Інтернету надає унікальну можливість для проведення заходів із безпеки в мережі разом зі всім **світом**...» (84, o.s.); 123) «На найбільшому туристичному ярмарку **світу** ITB Berlin 2018 показують віртуальний документальний фільм про **український Чорнобиль**» (3, o.s.); 124) «У середу, 21 березня, в **Україні** було зафіксовано значну кількість спам-розсилок електронних листів» (2, o.s.). Фіксація таких випадків вживання просторових ЛР змусила нас детальніше звернути увагу на причини використання нових контекстів, які мають соціолінгвальну природу.*

Протягом розмежування простору людину оточують нові поняття та явища, які отримують свою назву. Його внутрішні складові та операції, проведені над ними, також потребують номінацій. Ці нові лексеми на позначення частин електронного простору входять до системи лексико-семантичного поля «простір», у якому зберігається вся інформація про концепт «ПРОСТІР» і категорію простір. Оскільки встановлення меж між периферіями і наповнення секцій в лексико-семантичному полі залежить від координат початково заданих людиною, тобто має антропоцентричний характер, то до його системи можуть входити також індивідуальні лексичні одиниці, пов'язані з електронним простором.

У результаті встановлення ЛР ЛСП «простір» та визначення структурної організації такого поля нами було зафіксовано мікрополе ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР, яке утворилося як угруповання парадигматично-пов'язаних одиниць, які з різним ступенем семантичної наближеності відтворюють результат концептуальної інтеграції концептів ПРОСТІР та ІНФОРМАЦІЯ.

Інформація – це так само, як простір, категорія, яка є мірилом буття, як сукупність всіх знань про нього. Просторові відносини – це теж тип інформації про світ (Mark, 1999, с.82).

Усвідомлення, що «ПРОСТІР – це ІНФОРМАЦІЯ» виникає на основі асоціативного типу зв'язків між об'єктами, які мають спільні ознаки, які дають змогу перемішувати ці ознаки і утворювати новий, третій продукт ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР або ПРОСТІР ІНФОРМАЦІЇ.

Таблиця 3.1. *Спільні ознаки концептів «ПРОСТІР» та «ІНФОРМАЦІЯ»*

Спільна Ознака	Актуалізація ознаки у концепті «ПРОСТІР»	Актуалізація ознаки у концепті «ІНФОРМАЦІЯ»
Людина	Людина користувач простору	Людина створювач інформації
Клас	Людина класифікує простір відповідно до потреб (робота, проживання, відпочинок);	Людина класифікує інформацію (за темою, формою, датою, мовою і т.д.);
Поділ	Людина розподіляє простір створюючи менші середовища (країни, міста, вулиці, будинки);	Людина створює середовища для зберігання інформації (Інтернет, електронні носії, техніка і т.д.);
Рух	Людина переміщується з місця до місця, подорожує;	Людина змінює веб-сторінки, відкриває різні носії і т.д.;
Буття	При зміні місця змінюється уявлення про буття	При зміні інформації змінюється уявлення про буття
Контейнер	Інформацію про буття несуть фізичні об'єкти, предмети	Інформація про буття вміщається на е-носіях, хмарних сервісах, і т.д.
Межі	Має межі (географічні, фізичні, уявні і т.д.)	Має межі доступу (онлайн, офлайн, 4G, 5G і т.д.)
Тіло	Людина тілом переміщується між даними, яке містять різні місця	Людина переміщується кліком вказівника між даними на веб-сайтах

У таблиці 3.1. подано спільні ознаки концепту ІНФОРМАЦІЯ та ПРОСТІР, які отримують різне втілення у межах актуалізації концептів, проте дозволяє говорити про можливий перетин ознак, який передбачається у теорії концептуальної метафори (Cormac, 1985) та концептуального блендінгу (Fausinier, Turner, 2008).

Таким чином, інформація – це простір і навпаки. Новий окремий інформаційний простір не просто фіксує об'єкти природи, людей та їх локацію,

а виступає мірилом буття людини. Це штучно створена людиною, абсолютно антропоалежна категорія буття, яка існує завдяки та заради людини.

Так, наприклад, з точки зору когнітивної лінгвістики, концепт ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ став ціллю перенесення значення концепту РУХ У ПРОСТОРИ, який є джерелом запозичення. Оскільки е-простір та його складові є інформаційними контейнерами то й середовища е-простору стають також частинами концептуальної метафори ІНТЕРНЕТ та СЕРЕДОВИЩЕ та подальших складових інтеграцій. USB-ПОРТ – це ВХІД у ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР, до яких додаються ознаки просторових відношень, таким чином утворюється зв'язок ІНТЕРНЕТ-ІНФОРМАЦІЯ-ПРОСТІР з ознак більше двох концептів (Fausinier, Turner, 2008).

Попередні дослідження вказують, що процес отримання інформації у мережі Інтернет виражається, як метафоричний рух у напрямку інформації, людина пересікає пов'язані шляхи до місця знаходження інформаційних об'єктів – веб-сторінки та сайти. Так, процес отримання інформації уподібнюється руху по траєкторії або до контейнеру: «I went to his homepage» (homepage – траєкторія), «Yahoo! had what I wanted» (Yahoo! – контейнер) і т.д (Maglio, Matlock, 2003).

Імітація реальності та елементів буття виявляється не тільки в формах інформації, вміщеної в простір, але й у структурі організації електронного простору та інформації у ньому: «Таким чином, межі, накладені доступом до Інтернету, або структурою самого Інтернету – інфраструктурою комп'ютерів, проводів, волокон, Wi-Fi та протоколами – відмежовують окремі одиниці в цифровому середовищі так само, як стіни та огорожі у фізичному світ» (Maglio, Matlock, 2003). Сема МЕЖА, КОНТЕЙНЕР зберігається і в електронній імітації простору отримуючі нові номінації *computers, wires, fibers, wifi, protocol* і т.д.. Таким чином, електронний простір та його інформаційне складова стали фактором мовних змін.

Традиційно, зміни у мовній системі розглядаються мовознавцями як внутрішньомовні (інтралінгвальні) та зовнішньомовні (екстралінгвальні)

(Панфілов, 1971; Карпіловська, 2008; Стишов, 2019; Ахманова, 2004; Pllana, Pllana, 2019). Нашу увагу привертає саме група екстралінгвальних чинників. До екстралінгвальних чинників належать: економічні, суспільно-політичні; культурні та культурно-побутові; наукові; соціально-психологічні фактори (Архипенко, 2005, с.5). Тобто, до екстралінгвальних факторів ми відносимо зміни в процесі існування людини в суспільстві, зміни, що відбуваються у її концептуальній картині світу, що провокують утворення нових концептів, явищ.

Традиційними екстралінгвальними чинниками, що впливали на мовну систему в минулому, були переважно мовні контакти, вперше досліджені в роботах І.А. Бодуена де Куртене (197), Л. Щерби (11974). Проте в сучасному суспільстві нові мовні контакти зводяться до мінімуму. На планеті майже не залишилося таких племен чи народів, які б не вступали в контакти з іншими. Постійно продукуючими залишаються науково-технічна та інформаційна сфери діяльності людини, які є провідними у сучасному суспільстві. Перша з них покращує старі досягнення та породжує нові відкриття та разом з ними створює нові терміни, поняття, концепти. Друга, інформаційна, займається питанням їх поширення та розповсюдження у світі. Саме внаслідок науково-технічного прогресу утворилось нове електронне середовище існування людини – екстралінгвальний чинник з наукової сфери, який є об'єктом нашого дослідження.

Серед сучасних досліджень соціальний аспект електронного простору або кіберпростору втілено в роботах, присвячених його впливу на соціалізацію людини (Gibbs, 2007), на суспільні процеси (Морзе, Махачашвілі, 2021), на освітній процес (Махачашвілі, Семеніст, 2021), на політично-правову систему (Williams, 1998). Серед мовознавців актуальними є питання впливу електронного простору на мовну систему та мовну картину світу. Такі дослідження здійснювали Є.А. Карпіловська (2008), Р.К. Махачашвілі (2008, 2013, 2021), М.А. Кізіль (2016), Д. Крістал (1997), Н. Байрон (2008) та ін..

Про екстралінгвальну природу інформаційного та електронного простору говорить М.А. Кізіль та називає їх причиною розповсюдження англійськомовних комп'ютерних інновацій у різних сферах комунікації: «...зараховуємо інформатизацію, комп'ютеризацію англійськомовних спільнот і світового співтовариства загалом, створення та поширення інтернет-сфери й кіберпростору, а також процеси глобалізації, експансії англійської мови і пріоритетність кодування понять, реалій і фрагментів комп'ютерно-опосередкованої дійсності її засобами (Кізіль, 2016, с.78)». Варто звернути увагу на домінування саме англійської мови у сприяттні впливу електронного простору на всю мовну систему як таку, це спричинено тим, що середовище розвитку комп'ютерних технологій бере свої витоки у США, де офіційна мова спілкування – англійська. Не виключаємо, що стрімкі темпи роботизації та гонка на випередження між США та Китаєм у сфері ІТ в майбутньому спровокує поповнення *комп'ютерної термінології* (термін Махачашвілі Р.К.) саме лексемами китайської мови.

Мова та мовлення потребують дослідження актуальних результатів пристосування до електронного простору, які відображаються у мовній картині світу. Наша задача полягає у встановленні ЛСП «е-простір» як продукту людської діяльності, *носія* ККС та МКС, та встановлення можливих, спричинених ним як екстралінгвальним фактором, змін у ЛСП «простір».

Якщо відштовхуватись від твердження, що всі іменники, що позначають простір, можна поділити на такі лексико-семантичні групи: 1) слова загальної локативної семантики; 2) топонімічна лексика; 3) лексика, пов'язана із окресленням населених пунктів; 4) лексика, яка позначає сторони світу; 5) різні приміщення, призначені для житла, господарської діяльності (Сільвестрова, 1985). Виходячи з класифікації, виникає запитання: електронний простір можна віднести до певної категорії, а якщо ні, то чи є тоді взагалі е-простір простором.

Саме з такої парадигматики питань про е-простір впливає інтерес до нього у широкого кола не тільки технічних та інформаційних, але й філософських, соціологічних, психологічних, культурологічних та мовознавчих

досліджень, оскільки його осягнення впливає на всі ці категорії існування людини.

3.2. Неологізми у ЛСП «простір»

Протягом розмежування простору людину оточують нові поняття та явища, які отримують свою назву. Його внутрішні складові та операції, проведені над ними, також потребують номінацій. Ці нові лексеми на позначення частин електронного простору входять до системи лексико-семантичного поля «простір», у якому зберігається вся інформація про категорію простір. Оскільки встановлення меж між периферіями і наповнення секцій в лексико-семантичному полі залежить від координат, початково заданих людиною, тобто має антропоцентричний характер, то до його системи можуть входити також індивідуальні лексичні одиниці, пов'язані з електронним простором.

На матеріалі новинного Інтернет-дискурсу ми зафіксували лексеми на позначення нових комірок простору, дій з простором, в межах простору, та нові ознаки нового середовища, які ми поділили на три групи лексем за принципом їх семантичної новизни:

1) Абсолютні неологізми, тобто такі лексеми на позначення частин простору чи дій, пов'язаних з ним, які не існували раніше і входять до мікроконцепту «Е-ПРОСТІР»: *аутернет, акаунт, дискета, спам, кібератака, сервер, віртуальний, інтернет* тощо:

Аутернет – середовище поза межами Інтернету: 125) *«Наступного року у світі планують почати реалізацію масштабного за своїм розмахом проекту «Аутернет» (60, о.с.);*

Дискета – цифровий носій інформації: 126) *«Умови участі в конкурсі РАН зобов'язують виконувати роботи в текстовому редакторі Word 6 зразка 1993 року і надсилати їх на дискетах» (78, о.с.);*

Спам – непотрібна розсилка інформації адресату без його бажання та потреби: 124) «У середу, 21 березня, в **Україні** було зафіксовано значну кількість спам-розсилок електронних листів» (2, o.s.).

Сервер – головний комп'ютер, який розповсюджує інформацію по інших під'єднаних пристроях: 127) «На **сервер** Агентства цивільної авіації Міністерства економіки і стійкого розвитку Грузії здійснили **кібератаку** 2 травня» (1, o.s.);

Віртуальний – такий, що не існує в реальності, і є лише в межах електронного чи Інтернет-середовища: 128) «На найбільшому туристичному ярмарку світу ITB Berlin 2018 показують віртуальний документальний фільм про український Чорнобиль» (3, o.s.);

Інтернет – мережа пов'язаних комп'ютерів, пристроїв: 122) «День безпечного Інтернету надає унікальну можливість для проведення заходів із безпеки в мережі разом зі всім **світом**...» (84, o.s.);

Багатозначні лексеми, нове значення яких вказує об'єкти, частин простору чи дій, пов'язаних з ним, значення вже наявних слів: *диск, слайс, сокет, під'єднати, контент, поділитись, стежити, миша, лист, плата, пристрій* тощо: 121) «No longer does a consultant need the big firm to gain access to what's going on in the **world** of finance: It's all available with the click of a mouse» (22, o.s.); 129) «Функція «Поділитись» дає вам змогу поділитися контентом з мобільної версії сайту з іншими користувачами через електронну пошту або соцмережі» (3, o.s.); 124) «У середу, 21 березня, в **Україні** було зафіксовано значну кількість спам-розсилок електронних листів» (2, o.s.).

Просторові лексеми, які раніше входили до лексико-семантичного поля «простір» і діють у межах мікроконцепту «Е-ПРОСТІР» з новою семою ІНФОРМАЦІЯ: *безпечний, сітка, мережа, перевантажений, пластмасовий, металевий, мобільний, порт, сучасний, шукати* тощо: 122) «День безпечного Інтернету надає унікальну можливість для проведення заходів із безпеки в мережі разом зі всім **світом**...» (84, o.s.); 120) «Встановлення usb-портів для підзарядки телефонів у вагонах Укрзалізниці» (74, o.s.); 129) «Функція

«Поділитись» дає вам змогу поділитися контентом з мобільної версії сайту з іншими користувачами через електронну пошту або соцмережі» (3, о.с.).

До його системи входять також лексеми на позначення дій, пов'язаних з ними (гуглити, підключити, поділитись, стежити, шукати), ознаки простору (безпечний, відкритий, віртуальний, локальний, перевантажений, публічний, під'єднаний).

Оскільки встановлення меж між периферіями і наповнення секцій в лексико-семантичному полі залежить від координат, початково заданих людиною, тобто має антропоцентричний характер, то до його системи можуть входити також індивідуальні лексичні одиниці, пов'язані з електронним простором.

Як результат, утворено середовища «електронний простір», лексеми, які входять до першої та другої груп субконцепту «Е-ПРОСТІР», розширили лексико-семантичне поле «простір». Таким чином, одним із факторів, що спричинив зміни в лексико-семантичному полі «простір», є: по-перше, утворення нового середовища «е-простір», який ми визначаємо як секцію «глобально-інформаційного простору», що охоплює лише ту частину простору, котра існує в електронному цифровому світі, доступ до якої здійснюється лише за умови наявності технічних засобів; по-друге, відокремлення у структурі «е-простору» середовища «аутернет» та «Інтернет-простору», які потребують нових просторових визначень і є новим суспільним середовищем існування та спілкування, де продукуються нові лексеми на позначення просторових відношень. Ці два основні фактори призвели до утворення нових лексичних одиниць у ЛСП «простір». Проте, згадуючи слова американської дослідниці Н. Барон, «вчорашні зміни часто стають нормою сьогодні» (Baron, 2008, с.161) та враховуючи темпи науково-технічного прогресу (програми польотів на Марс; проект Hyperloop; VR окуляри; робототехніка тощо), ми визначаємо «е-простір» та «Інтернет-простір» як такі, що мають здатність до нових змін лексичного складу лексико-семантичного поля «простір» у майбутньому.

У результаті нашого дослідження було встановлено, що продукт науково-технічного прогресу «Е-простір» є середовищем існування людини, доступ до якого здійснюється через фізичні електронні пристрої та носії і має тенденцію до роздроблення на менші середовища. Ми стверджуємо, що поява електронного простору спричинила зміни у лексико-семантичному полі «простір», які виражаються кількісними (утворення нових лексем на позначення нового середовища) та якісними показниками (нові конотативні значення вже наявних раніше слів). Функціонування середовища «е-простір» спричинило утворення нового субконцепту в лексико-семантичному полі «простір».

Ми стверджуємо, що концепт «ЕЛЕКТРОННИЙ ПРОСТІР» або «Е-ПРОСТІР» є субконцептом у структурі концепту «ПРОСТІР», який існує в його системі однаково з субконцептами «географічний простір», «інформаційний простір», «позаелектронний простір» тощо. Субконцепт Е-ПРОСТІР – ментально-лінгвістична одиниця мови, що позначає сукупність лексичних одиниць, об'єднаних на основі синонімічності, антонімічності, тематичної єдності, граматичної сполучуваності, на позначення досвіду людини в межах середовища, доступ до якого здійснюється лише через електронні засоби. Електронний простір не є обмеженим і в майбутньому породжуватиме нові точки координат та нові значення для наявних лексем. Саме тому він є актуальним екстралінгвальним чинником, соціолінгвальні, лінгвокогнітивні дослідження якого допоможуть в осягненні принципів систематизації лексики, довершені комп'ютерних словників та перекладачів. Варто зазначити, що все вищесказане підтверджує динамічність мови і певну хаотичність її змін, коли подібно «ефекту метелика» кожна найменша зміна в світі провокує зміни в мовній системі.

3.3 Семантичні інновації ЛСП «простір»

Нашу увагу привертають дві останні групи неологізмів: багатозначні лексеми з новими просторовими семами, та входження старих просторових лексеми з новою семою ІНФОРМАЦІЯ.

Електронний простір тісно взаємопов'язаний з мовою і її лексичним складом. Використовуючи вже наявні лексичні одиниці, змінюючи частотність їх вживання, створюючи нові одиниці на позначення нових явищ, використовуючи старі лексичні одиниці в новому контексті, е-простір впливає на лексичний склад мови. Обираючи слова для заповнення лакун, він використовує різні засоби і джерела творення, створюючи різні типи неологізмів.

Неологізми, безеквівалентна лексика, сленг, скорочення завжди займали особливе місце у дослідженнях міжкультурної комунікації. Вони становлять собою бар'єр у спілкуванні між носіями різних мов і між поколіннями в межах мови. Зіштовхуючись з такими Інтернет-неологізмами, у людей, які не є учасниками Інтернет-спілкування, виникає хибна думка щодо їх статусу і значення. Не знайшовши пояснень у словниках, вони помилково сприймають їх як «сленг», мову «низького» пласту, вузьковживану лише молоддю й окремими специфічними групами населення. Саме електронний дискурс допоможе у виявленні діахронічних змін у семантиці лексичних одиниць, які використовуються у новому контексті і мають право бути зафіксованими у загальних тлумачних словниках.

Динаміку зміни семантики слів досліджували наступні науковці: П. Ньюмарк (1988), Д. Крістал (1997), Л. Макдональд (2005), А.Є. Левицький (2013), О. Потебня (1862), В. Телія (1986), та ін.. Варто відзначити праці, присвячені функціонуванню неологізмів у цифровому або електронному медіадискурсі та вивчення додаткових значень уже існуючих слів в англійській мові: L.Mcdonald (2005), (*e-llowance, e-diot, e-vite, e-tailing*), Ф. Хардіні, Е. Сетіа, У. Моні (2016) (*cookie, Tweet, account, application, block, browser*). Ш. Кріз (2018) досліджувала питання фіксації неологізмів у мові на базі онлайн-

словників англійської мови. Махачашвілі Р.К. (2013) з онтологічної точки зору дослідила, яким чином утворюються нові елементи комп'ютерного буття, навівши формотворчі елементи, які діляться на 6 груп відповідно до функціональності: 1) віртуальний простір із маркованою динамічною компонентою; 2) елемент простору, місцезнаходження суб'єктів комп'ютерного буття; 3) буттєвий стан під'єднаності / непід'єднаності до Всесвітньої комп'ютерної мережі; 4) неперевершений фахівець у комп'ютерній сфері; 5) комп'ютерний підприємець, магнат комп'ютерно-індустріального комплексу; 6) страх; неприйняття інновацій комп'ютерного буття.

Питання семантичних інновацій розглядали наступні науковці: В.І. Заботкіна (1989), Ю.І. Дзюбіна (2016), О.А. Стишов (2019), О.М. Галичкіна (2001). У своєму дослідженні Р.К. Махачашвілі (2007) досліджує комп'ютерні новотвори англійської мови, явище синонімії комп'ютерної термінології та вплив людини на їх виникнення й розвиток. А.Д. Белова (2011) розглядає способи творення неологізмів на основі уже зафіксованих неологізмів е-простору. О.С. Чирвоний (2007) дає загальну оцінку нових електронних значень таких англійських лексем: *mouse*, *e-library*, *attack*, *firewall*, *hacking*. Серед останніх досліджень впливу цифрового або електронного дискурсу на мову варто відзначити працю А. Кітсопулос (2005), де автор констатує вплив технологій на просторові відносини, на багатозначність концепції «Espace». С. Ребул-Туре (2005) розглядає франкомовні неологізми Інтернету, утворені різними засобами словотворення. Малодослідженим вважаємо діахронічний аспект семантики таких одиниць: *диск*, *миша*, *портал*, які були зафіксовані у виразах з вербалізантами ПРОСТОРУ та їх російськомовних, англійськомовних, франкомовних відповідників *disk*, *mouse*, *portal* та порівняння їх рівня фіксації у мовах (Копитіна, 2020; Копитіна, Махачашвілі, 2021). Визначення семантичного складу через контекст вживання допоможе не тільки встановити їх статус у відношенні до ЛСП «простір» досліджуваних мов, але й соціокультурні маркери та їх різницю між чотирма ЛСП.

Методом контекстуального аналізу на матеріалі електронного дискурсу та за допомогою лексикографічного аналізу ми дослідили, яким чином до лексико-семантичного поля «space», «espace», «простір», «е-пространство», увійшли вже існуючі у мові лексичні одиниці. По-друге, ми виконали аналіз дефініцій у тлумачних словниках, які мають підтвердити наступний рівень фіксації у загальних словниках. Серед франкомовних словників ми обрали онлайн-версію 9-ти видань (1694р., 1718р., 1740р., 1762р., 1798р., 1835р., 1878р., 1932-1935р., 1992-2014р.) Словника Французької академії та словника Le Petit Larousse (1991), а також чотири сучасні онлайн-словники Le Robert, Larousse, Le Dictionnaire, L'Internaute; українські словники різних років видання: Словник української мови Б.Д. Грінченка (1958), Словник української мови в 11-ти томах (2006), Тлумачний словник термінів інформатики (2012); онлайн-версії англійських словників, які постійно оновлюється Macmillan Dictionary, Cambridge Dictionary та Webster's complete dictionary of the English language (1886); Словник російської мови 1935-1940 років, словник Ожегова та Шведової (1997) та Англо-російський словник комп'ютерних термінів 2009р.

Окрім того, у нещодавніх вітчизняних дослідженнях було зафіксовано уже похідні від вказаних лексем комп'ютерні терміни, відповідно, їх імплікація в електронну логосферу просувається і фіксується ще більше (Махачашвілі, 2007; Кізіль, 2016).

Ми дослідили визначення досліджуваних лексем у словниках та порівняли стадію фіксації їхніх нових визначень в англійській та українській лексикографії. По-друге, було обрано сторінки шести новинних порталів України, Великобританії Франції та Росії, які займали перші позиції в пошукових запитах Google як **базу** прикладів використання семантичних інновацій. Ними стали українські портали *Уніан*, *ТСН*, *Газета*, британські *BBC*, *SkyNews*, *Independent*, франкомовні : *France 24*, *RFI*, *France Diplomatie News*, *Le Monde diplomatique* та російські портали *Ведомости*, *Комерсант*, *Лента*. Збір даних обмежувався лише такими словами, визначеними нами як семантична інновація, без вживання артикля. На другому етапі відбувся збір

даних через пошукову систему Google з використанням функції запиту окремих слів та словоформ на конкретних заданих веб-сайтах новинних порталів. Потім серед цитат було зібрано ті фрази, які містили досліджувані лексичні одиниці, використані у новому контексті. Досліджено 95 виразів, які містили випадки вживання лексем *диск*, *миша*, *портал* з новою семантикою, з яких 21 англійською мовою, 30 французькою мовою, 18 з них – українською та 26 російською мовою. На останньому етапі було порівняно ступінь фіксації семантичних інноваційних лексем в англійській та українській мовах.

Нові середовища, нові сфери, нова діяльність людей, їх активності утворюють нові координати, нові інструменти та продукти діяльності. Щоб обмінюватись інформацією про них, на допомогу людям завжди приходять мова. За позначення у мові нових явищ життя відповідають саме неологізми. Як підтвердження цьому, Д. Крістал (1997) визначив неологізми не просто як нові слова, але саме як реакцію людей на зміну обставин. З ним погоджуються й інші вчені (Бондаренко, 2010) у своїх дослідженнях, також додаючи, що через певний проміжок часу, закріпивши за собою загально зрозуміле значення, неологізми входять в загальноновживану лексику та стають похідними для утворення нових неологізмів.

Для нашого дослідження ключовою є типологія неологізмів на основі їх новизни. Ще у 80-их роках минулого століття П. Ньюмарк (1988) стверджував що неологізми, це не тільки нова форма і значення, але й використання старої форми з додаванням нового значення. Такий підхід до творення нових семантичних варіантів слова називають «семантичні неологізми» (Стишов, 2019) або «семантичні інновації» – вид неологізму, коли нове значення передається через форму, вже наявну в мові (Заботкина, 1989). Саме семантичні інновації автор називає домінуючим способом творення досліджених нею лексичних одиниць, утворених комп'ютерним дискурсом.

У своєму дослідженні комп'ютерних неологізмів мовознавиця виокремлює три види неологізмів за новизною значення і форми: 1) власне неологізми (новизна форми поєднується з новизною змісту); 2) трансномінації,

що поєднують новизну форми слова зі значенням, яке раніше передавалося іншою формою; 3) семантичні інновації або переосмислення (нове значення позначається формою, вже наявною в мові) (Заботкіна, 1989). Таку типологію ми беремо за основу нашого дослідження нових семантичних значень, доданих електронним простором до вже існуючих слів, і визначаємо семантичні інновації слів *диск*, *миша*, *портал* та їх еквіваленти в англійській, французькій та російській мовах предметом нашого дослідження.

Відштовхуючись від твердження, що комп'ютерна термінологія є одночасно засобом осмислення (перцепції) і засобом безпосередньої лінгво-онтологічної актуалізації техносфери (Махачашвілі, 2014), ми знову обрали електронний дискурс та його складові водночас як засіб передачі неологізмів від мовця до мовця, і як місце зародження нових неологізмів для власного існування.

Майбутнє неологізму, його використання широкими масами та фіксація у мові та у словнику залежить не тільки від актуальності концепту, зручності його форми та легкості у меморизації, але й від якості його впровадження у рамках цифрового або електронного дискурсу. Проте для того, щоб неологізми стали надбанням суспільства, вони мають пройти наступні стадії розвитку: первинна фіксація у засобах масової інформації → первинна фіксація у спеціальних словниках → остаточне закріплення у мові, фіксація у словниках (Туровська, Василькова, 2008). Ми розглядаємо критерії лексикалізації неологізмів подібними до етапів фіксації лексико-семантичного поля, як однієї з можливих траєкторій розвитку певного концепту: фіксація більшістю мовців – соціокультурний обмін, фіксація у лексикографічних джерелах – лінгвістичний етап. Когнітивний етап неможливо зафіксувати, але, як відомо, процесу вербалізації передуює процес уяви (СУМ), тобто появи у дискурсі та словниках передуює когнітивний етап.

Які семантичні зміни зазнали лексеми *диск*, *миша*, *портал* та їх відповідники в англійській, французькій та російській мовах, як вони продовжують функціонувати в електронному просторі та їх рівень фіксації у

мові – усе це ми простежили далі. Спробуємо унаочнити думку Махачашвілі Р.К., що *«в такій ситуації йдеться про динамічний процес градієнтної дискретизації зони проєкції концептуального ядра логосфери на англомовну інноваційну логосферу комп'ютерного буття завдяки додатковим екзистенційним ознакам»*.

3.3.1 Диск – контейнер простору

Перша досліджувана нами лексична одиниця є *диск*. Словник української мови Б.Д. Грінченка від 1958 р. не фіксує слово «диск» (СУМГ). У тлумачному словнику, укладеному в 70-их – 80-их роках минулого століття, за диском уже закріплене значення як *«Предмет, який має вигляд плоского круга»* і також зазначаються спортивний, сонячний, автоматний та автомобільний види дисків (СУМ). У наступних цитатах з українських новинних порталів розглянемо, як було вжито лексему *диск*: 130) *«Силовики вилучили у нього українську символіку, прапори партії «Свобода», червоно-чорні прапори, портрет Степана Бандери, техніку і домашні CD-диски»* (83, о.с.); 131) *«Я записував порнушку на диски і продавав її в школах, у мене був доступ до Інтернету»* (81, о.с.); 132) *«Рок-група Deer Purple звернулася до своїх фанатів з проханням не купувати недавно перевиданий диск»* (83, о.с.); 133) *«Школяр Артем Погиба, 14 років, минулої суботи, проходячи ринком «Петрівка», знайшов на тротуарі DVD-диск із фільмом «Зоряні війни»* (19, о.с.); 134) *«Скасували контрольні марки (голограми) на диски з фонограмами, відеограмами, базами даних»* (81, о.с.); 135) *«Биструшкін записав диск поезій Тичини»* (19, о.с.).

CD-диск, диск з фільмом, перевиданий диск, диск з фонограмами, диск з поезією – в усіх цих випадках йдеться про диск як про контейнер інформації. Саме такою є спільна риса всіх визначень цих термінів у «Тлумачному словнику з інформатики» (2010). У ньому відсутнє єдине загальне визначення терміну «диск», слово зустрічається лише у виразах на кшталт *магнітний диск, жорсткий диск, оптичний диск, компакт-диск*. Спільною рисою всіх цих дисків є саме функція збереження інформації. Це також

пояснює, чому віртуальне середовище для збереження інформації назвали саме «Google disk». Таким чином, зважаючи на шлях перенесення спільної ознаки всіх термінів на обрані приклади, вбачаємо доречним стверджувати, що саме значення носія інформації вкладали мовці у слово «диск» у своїх виразах. Фактично неологізм *диск* пройшов тільки первинну фіксацію в засобах масової інформації, та часткову фіксацію у спеціальних словниках.

В англійськомовній МКС знаходимо коротке й просте пояснення таким новим умовам використання слова «диск» на сайтах сучасних словників Cambridge Dictionary (CED) та Mcmillan Dictionary (MED), які визначають диск як плоский, круглий пристрій, який використовують для збереження інформації. Таке визначення подається першим у словниках і є загальноживаним. У словнику Вебстера диск розглядається лише як кругла, плоска тарілка (MWD).

У сучасному англійськомовному Інтернет-дискурсі ми знайшли приклади використання семантичної інновації лексеми *disk* з маркерами-підказками про нове значення лексеми *disk*, *floppy*, *hard*, *computer*: 136) «Original artworks by Andy Warhol which have been lost for three decades have been found on **floppy disks**» (44, o.s.); 137) «Oxford and Cambridge club members face **hard disk** theft» (4, o.s.); 138) «No action needs to be taken over the loss of a **computer disk** containing the details of 42,000 ambulance patients, an investigation has found» (4, o.s.); 139) «Marvell faces huge patent fine over **hard disk chips**» (4, o.s.); 140) «Pace profits halve after **disk drive** supply problems» (4, o.s.); так і вирази без маркерів у вигляді означень: 141) «Charismatic and hysterically funny, Intuition rapped several songs-like «Nowhere», off his latest album-as well as cuts from his debut **disk**, Intuition Is a Rapper» (22, o.s.); 142) «He told me from the very start that he'd printed off and put onto **disk** the images that had been sent online the night before, and that if I didn't do what he said, or if I told anybody, that he would distribute those» (4, o.s.); 143) «Four mechanical ways to destroy **disk** data» (4, o.s.). Подібно до українських цитат, зазначені вирази містять лексему *disk* у значенні носія інформації. Лексема *disk* увійшла до лексико-семантичного поля «Е-

SPACE» шляхом додавання значення «носії інформації», вона є фіксованою з новим визначенням у сучасних англійських ЗМІ, спеціальних словниках, є прийнята як мовна норма.

Еквівалентом у франкомовній МКС виступає *le disque*. У виданні словника Французької Академії (1694) подане визначення диску як пласке коло, сонячний або місячний диск, видимий на небі. Уперше визначення зі сфери ІТ ми зустрічаємо в останньому виданні 1986р. (DAF). У словнику *Le Petit Larousse* (1991) першим є визначення диску як плаского термостатного об'єкту з записаним на ньому аудіо або відеозаписом для відтворення. *Le Dictionnaire* дає вісім визначень диску в різних сферах вжитку, першим з яких є визначення диску як поверхні у формі кола. *L'internaute* (DFOI) дає чотири визначення, одне з яких визначає диск як плаский круглий вініловий, або з інших синтетичних матеріалів, об'єкт для запису і відтворення музики. Таке визначення вважаємо перехідним між традиційним визначенням «поверхні у формі кола» та ІТ визначенням, яке дають нам словники *Larousse*, *Le Robert* та дев'яте видання словника Французької Академії (DAF). Диск – це пристрій круглої форми, що дозволяє записувати інформацію на свою магнетичну поверхню (DAF;LR; LD). Ми відзначаємо, що інформаційне визначення диску є зафіксованим у п'яти з шести досліджених словників французької мови, хоча і є другорядним у загальному списку.

На противагу словниковим дефініціям, на другому рівні фіксації семантичних інновацій є рівень вжитку семантичних інновацій у сучасному франкомовному Інтернет-дискурсі як фіксації звичайної мови пересічних громадян. Як зазначає швейцарська мовознавиця D. Smyk-Bhattacharjee (2009), лексикон, представлений у словнику, часто вважається лексикою (гіпотетичного) носія мови, проте лексика справжнього мовця, швидше за все, буде цілком обмеженою і, ймовірно, він має обмежений доступ до певних реєстрів.

Ми зафіксували реальні приклади використання семантичної інновації електронного дискурсу у слові *disque*. Варто відзначити, що у восьми

прикладах з одинадцяти слово *disque* отримує додаткове уточнення семантики завдяки додатковим лексемам – *dur*, *numerique* та *compact*. Такі лексеми слугують сигналом, маркером процесу семантичних змін: 144) «*En 1977, les sondes Voyager destinées à quitter le Système solaire emportent avec elles un **disque numérique***» (28, o.s.); 145) «*... de bulletins d'informations, de séries ou encore de magazines rassemblés sur une clef USB ou **un disque dur***» (28, o.s.); 146) «*Les pilotes humains auraient uniquement besoin d'insérer ce **disque dur** dans le poste de pilotage et de surveiller le vol depuis un compartiment séparé*» (5, o.s.); 147) «*Les pilotes humains auraient uniquement besoin d'insérer ce **disque dur** dans le poste de pilotage et de surveiller le vol depuis un compartiment séparé*» (5, o.s.); 148) «*Il nécessite une consommation réduite en électricité : environ un milliard de fois moins par enregistrement d'un bit qu'avec un **disque dur** classique*» (5, o.s.); 149) «*Qui aurait pu imaginer que le microsillon sorti en 1948 par Columbia supplante le **disque compact** des années 1980 ?*» (43, o.s.); 150) «*Un **disque dur** censé contenir les travaux non publiés de l'écrivain britannique Terry Pratchett, décédé en 2015*» (16, o.s.); 151) «*En fouillant dans le **disque dur** de cet ordinateur portable, il a découvert des courriels qui attesteraient que Joe Biden a usé de son influence politique pour aider Burisma...*» (16, o.s.).

Приклади контекстуалізації лексеми *disque* з новим значенням без додаткових маркерів семантичної інновації: 152) «*Si le marché du **disque** est en crise, c'est à cause du téléchargement illégal de musique sur Internet...*» (28, o.s.); 153) «*Sur mon nouveau **disque**, il y a une mémoire d'un patrimoine local*» (16, o.s.); 154) «*À peine sorti, son album est l'un des cinq **disques** plus écoutés dans le monde sur les plateformes musicales*» (43, o.s.).

Можна підсумувати, що семантична інновація *le disque* є фіксованою з новим цифровим визначенням у сучасних франкомовних ЗМІ, словниках і прийнятою як мовна норма.

Тоді, як російськомовні лексикографічні джерела розглядають диск у такій площині: плаский, круглий предмет, диск для метання, круглий обрис сонця та планет, диск місяця (Ушаков, 135-1940). У 90-их роках минулого

століття у списку дефініцій з'являються ще нові значення: диск для автомату; магнітний диск для ЕОМ; те саме, що й пластинка (Одегов, Шведова, 1997). Таким чином, у загальноживаних словниках фіксується нова інформаційна природа диску. Повертаючись до англійськомовної природи комп'ютерних термінів, ми звернулись до англо-російського словника комп'ютерних термінів, де знайшли наступне пояснення терміну диск: кругла пластина для запису даних, які бувають магнітні та оптичні (Колісніченко, 2009). Таким чином, семантична інновація диск фіксована у спеціальних та загальноживаних словниках російської мови.

У дискурсі носії російської мови, представленого новинними порталами, лексема *диск* також отримала нове контекстуальне поле, у яких виступає як **ВІЛЬНЕ МІСЦЕ** для збереження **ІНФОРМАЦІЇ**: 155) «Как отдельное устройство, **диск** пока не поставляется» (61, o.s.); 156) «Seagate выпустила первый **жесткий диск** объемом 3 терабайта» (61, o.s.); 157) «Сегодня принадлежащая ему доля биткойна стоит более \$2500, но цифровой кошелек, хранившийся на старом ноутбуке, оказался стерт – очевидно, в результате чистки **диска**» (61, o.s.); 158) «Автор документа писал, что любой человек, купивший лицензионный **диск**, уже заплатил авторам и исполнителям» (61, o.s.); 159) «**Диск** с вещдоками открылся только прокуратуре» (67, o.s.); 160) «В настоящее время **диски** как формат хранения информации неуклонно отступают на задний план и теряют популярность «...»(67, o.s.); 161) «Американцу пригрозили тюрьмой за забытый **диск** из видеопроката» (70, o.s.); 162) «Германия купила второй **диск** с ворованными данными о налоговых уклонистах» (70, o.s.); 163) «На Международном симпозиуме по оптическим типам памяти, который откроется 13 июля на Гавайях, компания Pioneer представит самый емкий в мире **оптический диск**» (70, o.s.).

Контекстуальний аналіз демонструє поєднання значень концептів **ПРОСТІР** та **ІНФОРМАЦІЯ** у вигляді значення **ДИСК** – це **ВІЛЬНЕ МІСЦЕ** для зберігання **ДАНИХ**: *записав; записувати на; база даних; оптичний; забитий; чистка; формат; для хранения больших объемов; хранения*

информации; numerique; il y a une memoire; fouillant; contenir; disk data; containing; found on; put on.

Лексико-семантичне змішування ПРОСТІР-ІНФОРМАЦІЯ призвели до того, що лексема *disk* входить до чернетки ЛСП «простір» як маркер просторових відношень, що базується на семі ВІЛЬНЕ МІСЦЕ, ЧАСТИНА ПРОСТОРУ. Це елемент простору, місцезнаходження суб'єктів комп'ютерного буття. Фіксація семантичного зсуву лексеми *disk* у загальноживаних лексикографічних джерелах в англійській, французькій та російській мовах свідчить про входження лексеми *disk* до ЛСП «простір» на рівні ближньої периферії як семантично віддаленої одиниці. В українській мові семантична інновація лексеми *disk* входить до тематичних словників та до електронного дискурсу, що дає право нам також відправити її до ЛСП «простір», але як суміжний концепт, що є семантично далеким.

3.3.2 Миша – агент простору.

Наступна досліджувана лексема – *миша*. Академічний словник подає її як «невеличка тварина ряду гризунів, перев. сірого кольору, з гострою мордочкою і довгим тонким хвостом» (СУМ). Словник Грінченка (1958) згадує про мишу як еквівалент російського «мишь», тобто також тварина. У Тлумачному словнику з інформатики (2010) термін «миша» втрачає будь-який зв'язок з тваринним світом і визначається як «Пристрій введення, забезпечений однією або декількома клавішами і сконструйований таким чином, що його можна переміщати в горизонтальній площині на поверхні стола поряд з клавіатурою». М. Гассер (2012) пояснює саме такий вибір іменника для позначення пристрою на основі подібності між категорією «тварина» і «вказівний пристрій», через розмір та наявність дроту подібного до хвоста, тобто шляхом метафоричного розширення.

В українськомовному електронному просторі семантична інновація лексеми *миша* має таке втілення : 164) «Але ж не всі знають, що використання *миши* небезпечно для здоров'я» (83, о.с.); 165) «Контролер може емулювати

клавіатуру і **мишу**, що за задумом повинно було додати зручності при грі на ньому в стратегії» (83, o.s.); 166) «До рейтингу найдорожчих необхідних для повсякденного життя предметів, складеного інтернет-ресурсом *Luxuryrules*, потрапили **комп'ютерна мишка**, книга, мобільний телефон та автомобіль» (81, o.s.); 167) «Перша **миша** була великою та громіздкою, в дерев'яному корпусі» (2, o.s.); 168) «HP презентували комп'ютер *Sprout* без клавіатури і **миші**» (19, o.s.); 169) «Для оперативної роботи за комп'ютером дуже важливо навчитися обходитися без **миші**» (19, o.s.); 170) «Зокрема, можна буде перетворити телевізор в ігровий пристрій: вони підтримують навігацію за допомогою **вказівника миші** або клавіатури на пульті ДУ, курсору, голосових команд і жестів» (19, o.s.). Серед наведених прикладів лише вирази «**комп'ютерна мишка**» та «**вказівника миші**» дають підказку реципієнту про відмінність між *мишею*, про яку йдеться, від традиційно закладеного концепту «МИША» в уяві реципієнта. В інших випадках використання лексеми *миша* без додаткових пояснювальних маркерів провокує когнітивний дисонанс.

Отже, бачимо, що семантична інновація лексеми *миша* в українській мові пройшла первинну фіксацію в засобах масової формації і спеціальних словниках та очікує на остаточну фіксацію в мові у загальних словниках.

Ситуація в англійськомовному дискурсі простежується далі. У словнику Вебстера *mouse* має три визначення, перше з яких визначає мишу як маленького чотириноного гризуна, який живе в будинках, далі – як тип вузла, а в кінці – назви інших тварин, які містять слово *mouse* у назві (MWD). Словники (CED) та (MED) дають перше визначення «*mouse*» як маленької тварини з довгим хвостом, а вже потім як невеликий пристрій, який рухають на поверхні, щоб перемістити курсор на екрані комп'ютера. Завдяки цьому визначенню, читачі наступних цитат з новинних порталів не сприймають *computer mouse* як чотириноного гризуна, що живе в середині комп'ютера : 171) «*How to guides: I find a keyboard or **mouse** hard to use*» (4, o.s.); 172) «*Samsung has introduced a new **mouse** which can be controlled by using your eyes instead of hands*» (44, o.s.); 173) «*Unfortunately the controls (especially for the **Mouse** and Keyboard) can be*

*quite tedious and downright frustrating at times» (22, o.s.); 174) «Commanding your mouse and keyboard to manipulate pixels into sleek designs» (22, o.s.); 175) «No longer does a consultant need the big firm to gain access to what's going on in the world of finance: It's all available with the click of a mouse» (22, o.s.); 176) «The image is still but for her computer mouse, which dangles off the edge of the desk, swinging back and forth» (22, o.s.). В одному прикладі використовується маркер *computer*. Загалом, в англійській мові семантична інновація лексеми *mouse* пройшла два рівня фіксації в мові і є зафіксованою в загальних словниках.*

У словнику (LD) слово *souris* має вісім визначень, перше з яких визначає мишу як маленького гризуна, а вже друге визначення вказує на мишу як на комп'ютерний пристрій, систему введення. Восьме видання словника Французької Академії визначає *souris* в зоологічній та кулінарній парадигмі (DAF). Le Petit Larousse (1991) надає чотири визначення, останнє з яких належить до сфери інформатики і визначає мишу як пристрій, який при ручному пересуванні дозволяє обрати зону на екрані візуалізації. LR дає чотири визначення, LDO – п'ять, DFOI – два. Серед шести словників п'ять містять ІТ-термін *souris* як контейнер, підключений до комп'ютера, що дозволяє керувати курсором на екрані комп'ютера. Таким чином, можна констатувати, що семантична інновація слова *souris* у французькій мові пройшла стадію фіксації у спеціальних та загальних лексикографічних джерелах.

Новинні франкомовні дискурси фіксують випадки вживання семантичної інновації лексеми *la souris*: 177) «*Tout est là, à portée de souris, dans les mémoires gigantesques des moteurs de recherche...*» (28,o.s.); 178) «*Le site RT illustre un article d'une vidéo à 360 degrés, dans laquelle l'internaute peut se déplacer avec sa souris*» (28,o.s.); 179) «*Ces automates numériques, appelés «bots» — diminutif de robots —, miment des mouvements de curseur et des clics de souris, donnant l'impression qu'une vraie personne est en train de visiter le site*» (28,o.s.); 180) «*...au premier clic de souris, tous les fléaux de l'univers – histoire de ramener les téléspectateurs, ces brebis égarées, vers les bons bergers dont ils n'auraient jamais dû s'éloigner*» (28,o.s.); 181) «*Ce pionnier de l'informatique a révolutionné*

*l'usage de l'ordinateur dans les années 1960 avec l'invention de la **souris***» (43,o.s.); 182) «*Relever le défi d'une **souris**, uniquement via les touches du clavier, permet de mieux comprendre le tour de force que réalisent ceux qui sont privés d'un ou plusieurs de leurs sens*» (43,o.s.); 183) «*Pour faciliter la navigation cliquez sur plein écran et utilisez la molette de votre **souris**, pour les **ordinateurs**, ou votre doigt, pour les tablettes*» (43,o.s.); 184) «*Pour la trouver, il vous suffit de lancer la B.O. de «Stranger Things» saison 1 ou 2 sur desktop, puis de ne plus toucher à la **souris** de votre **ordinateur***» (16,o.s.); 185) «*Les objets les plus contaminés étaient les **souris**, suivies des poubelles et des lits et poignées de portes*»;186) «*Ou fait ralentir ou tomber en bas de l'écran le curseur de la **souris**, pour symboliser le symptôme de la fatigue chronique*» (16,o.s.). Отже, враховуючи зібраний матеріал у електронному дискурсі, у лексикографічних джерелах, можна стверджувати, що у французькій мові семантична інновація слова *la souris*, спричинена електронним простором, пройшла три рівня фіксації в мові: є зафіксованою ЗМІ, у спеціальних та загальних словниках.

Мышь російської МКС представлена у загальноновживаних лексикографічних джерелах як невеликий гризун з родини миші, з гострою мордочкою, чорними очима, вусиками і довгим, майже голим хвостом (Ушаков, 1935-1940; Ожегов, Шведова, 1997). Спеціальний словник комп'ютерних термів *mouse – мышь* – пристрій-маніпулятор для переміщення графічного вказівника на екрані (Колісніченко, 2009). Отже, стан семантичної інновації *мышь* поки є неоднозначним та залишається на рівні спеціальних професійних джерел, тоді, як загальнодоступний дискурс новинних порталів представляє таке різноманіття нового вживання лексеми *мышь*: 187) «*Суд приговорил компьютер и **мышь** к уничтожению за репосты антироссийского контента*» (61, o.s.); 188) «*Коммерческое использование **мыши** началось лишь в 1984 г., когда компания Apple сделала **мышь** одним из ключевых элементов своей новой модели компьютера Macintosh*» (61, o.s.); 189) «*Вот только играют они без **мыши** и клавиатуры – одной силой мысли*» (61, o.s.); 190) «*Впервые поддержка **мыши** появилась в бета-версии iPad OS 13.0, однако для ее активации*

необходимо было совершить ряд довольно непростых действий в настройках iPad» (67, o.s.); 191) «Отправляем им «чистые» **мыши**, клавиатуры и прочее почтой, получаем обратно готовую продукцию и рассылаем заказчикам или в торговые точки» (67, o.s.); 192) «Сегодня, 4 октября, китайская компания Tonggu Jiangqiao Bamboo (провинция Цзянси) выпустила на рынок Европы первую в мире клавиатуру и **мышь** из бамбука, переписав историю традиционных пластиковых клавиатур» (70, o.s.); 193) Razer выпустила **мышь** для геймеров с рекордными показателями» (70, o.s.); 194) «Группа дизайнеров из Южной Кореи разработала надувную компьютерную **мышь**, передает сайт Yanko Design» (70, o.s.); 195) Под фотографией *metamensch* указал, что сосед кликал по **мышке** с сумасшедшей скоростью и что-то сосредоточенно слушал в наушниках» (70, o.s.).

Враховуючи отримані дані з електронного дискурсу, МИША:

- має різноманітні фізичні властивості: *небезпечно, новой модели, дизайнеров, чистые, бамбука, contaminés, комп'ютерна; за допомогою; використання; использование; поддержка; ключевых элементов своей новой модели компьютера; компьютерную; из бамбука; computer; to use; vraie personne; le curseur de.*

- постійно потребує контакту з людиною: *використання, кликал по, отправляем, cliquer, toucher, can be controlled by using your eyes, геймер, l'internaute, навігацію; кликал; au premier clic; to manipulate commanding; la navigation;*

- дозволяє рухатися в аналоговому просторі: *навігацію за допомогою, l'internaute peut se déplacer avec , navigation sur internet sans l'aide de la, sur plein écran et utilisez la molette de votre souris, en bas de l'écran le curseur de la souris, swinging back and forth, to gain access to what's going on in the world, à portée de; peut se déplacer; sans l'aide de la; available with.*

Лексема *миша* входить до чернетки ЛСП «простір» як об'єкт втілення, імітації динаміки ТІЛА ЛЮДИНИ у просторових відношеннях реальності. Тобто курсор на екрані – це людина у просторі, а миша – це засіб переміщення

людини у цьому просторі. Фіксація семантичної інновації *миша* у загальноживаних лексикографічних джерелах в англійській, французькій мовах про входження лексеми *миша* до ЛСП «простір» на рівні ближньої периферії як семантично віддаленої одиниці. В українській та російських мовах семантична інновація *диск* входить до професійних словників та до електронного дискурсу і розташовується в ЛСП «простір» на рівні суміжних концептів.

3.3.3. Портал – контейнер простору

Остання досліджувана семантична інновація лексеми *портал*. На відміну від *диск* та *миша*, визначення в українськомовному загальному лексикографічному полі вказує на те, що лексема *портал* з початку утворення належала до лексико-семантичного поля «ПРОСТІР», позначаючи предмет поділу простору: *«Архітектурно оформлений вхід до монументальної споруди, переважно громадського призначення; архітектурне обрамлення сцени, яке відокремлює її від залу для глядачів. Також може матися на увазі різновид вікон та спосіб швидкого переміщення в фантастиці»* (СУМ). У словнику Б.Д. Грінченка слово «портал» відсутнє (СУМГ). Тобто, концепт «ПОРТАЛ» став формуватися в українській культурі приблизно у другій половині ХХ ст.

Простежити за актуальною семантикою слова нам допоможуть приклади використання лексеми *портал* та її контекст у новинних порталах: 196) *«Запрацював геопортал із відомостями про землю»* (81, о.с.); 197) *«За його словами, дані про бенефіціарів можна буде знайти на Єдиному державному порталі відкритих даних»* (81, о.с.); 198) *«Український інтернет-портал bigmir.net зламали хакери, які називають себе «скітлз-маніяки»* (81, о.с.); 199) *«Міністерство цифрової трансформації запустило у відкритий доступ портал державних послуг «Дія»* (83, о.с.); 200) *«Уряд України збирається створити єдиний туристичний портал»* (19, о.с.); 201) *«Про це 2 квітня сказав прем'єр-міністр Денис Шмигаль під час онлайн-зустрічі з представниками Американської торговельної палати в Україні, передає Урядовий портал»* (81,

o.s.). Як бачимо з прикладів, жоден з випадків вживання лексеми *портал* не відповідає визначенню в українських тлумачних словниках.

На допомогу приходить «Тлумачний словник з інформатики», у якому подається три нових визначення терміну «портал», перше з яких: «Сервер, що надає прямий доступ користувачам до деякої безлічі серверів, включаючи встановлені на них інформаційні ресурси, а також веб-застосування, які реалізують веб-сервіси, що відповідають призначенню порталу. Може бути веб-сайтом, який функціонує як «вхід» («*doorway*») в Інтернет або як частина Інтернету і представляє певну предметну область» (ТСІ, с.479). Визначення пояснює причину вживання лексеми *портал* у наведених вище прикладах. Саме з таким значенням лексема *портал* увійшла до лексико-семантичного поля «Е-ПРОСТІР».

В англійській мові відповідником є слово *portal*. У словнику Вебстера (MWD) портал визначається як двері або ворота, паркан, будь-який прохідний шлях, або як арка над дверима чи ворітьми. В онлайн-версії словника Кембриджського університету (CED) першим визначенням слова «портал» є «*a page on the internet that allows people to get useful information, such as news and weather, and to find other websites*», а вже за ним на веб-сторінці слідує визначення «*a large and often highly decorated entrance to a building*». Тотожний порядок визначень видає і веб-сторінка словника Mcmillan (MED). Можна прийти до висновку, що перше визначення, пов'язане з мережею Інтернет, є першочерговим на думку британських та американських мовознавців. Доступність такого визначення для користувачів говорить про відкритість англомовного суспільства до прийняття нових семантичних варіантів слів та відкритість мовознавців до змін мовної системи.

Актуальність використання семантичної інновації демонструється на популярних новинних порталах Британії: 202) «*The existing shareholders will retain a majority of the **portal's** shares, aligning them with its future performance, according to the source*» (44, o.s.); 203) «*He has been a director of the property*

portal since 2005» (44, o.s.); 204) «*The Duke of Cambridge will unveil the web portal called Mental Health At Work at an event in Bristol on Tuesday*» (44, o.s.); 205) «*Pete's portal is one of our Weather Watchers from the Lisburn District*» (4, o.s.); 206) «*In fact the whole stunt was the creation of Deutsche Anwaltauskunft, an information portal for the German Bar Association*» (4, o.s.); 207) «*A gaming portal launched by the UK government is looking for the next generation of cyber security professionals interested in working for the likes of GCHQ in roles that could pay around £100,000 a year*» (22, o.s.); 208) «*The Santa Barbara County Public Health Department (PHD) released a new information portal to augment its current website in response to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)*» (22, o.s.); 209) «*I'd call the L.A. Times and yell into the one-way void of their telephonic voice portal*» (22, o.s.). Фіксуємо, що в англійськомовній науковій думці нове визначення *portal* як частини е-простору є домінантним і загальноприйнятим лексичним значенням. Семантична інновація *portal* пройшла первинні фіксації у загальних словниках.

У французькій мові відповідником є слово *le portail*. У перших семи виданнях словника Французької Академії дається єдине визначення слова *portail* як вхідного отвору до церкви. У восьмому виданні визначення узагальнюється до великих дверей (DAF). У словнику Le Petit Larousse (1991) подано два визначення зі сфери архітектури. У сучасних онлайн-словниках ми знаходимо два визначення у словнику Le Robert. Larousse дає п'ять визначень, L'Internaute – два, Le Dictionnaire – шість, два з яких – зі сфери Інформатики (LR, LD, DFOI). Підсумувавши перше визначення в усіх згаданих вище словниках, портал постає як великі двері. У дев'ятому виданні словника французької академії та в шести сучасних онлайн-словниках портал постає як веб-сторінка, яка дає доступ до різних інших сторінок з інформацією та сервісами. Таким чином, у п'яти з шести досліджених словників лексема *le portail* має тлумачення зі сфери ІТ.

Проходження етапу фіксації семантичної інновації лексеми у французьких ЗМІ демонструється на популярних новинних порталах:

210) «Google a annoncé la semaine dernière ne plus vouloir censurer les résultats des recherches sur son **portail** chinois, Google.cn, renversant ainsi la stratégie adoptée en 2006» (28, o.s.); 211) «Décliné en une édition papier, une chaîne de télévision, une station de radio et un **portail d'information**, Rûdaw est l'un des plus importants médias du Kurdistan irakien» (28, o.s.); 212) «À la gare Kilomètre 94, il commande un taxi sur le **portail** Web Yandex pour effectuer les cinq kilomètres restants vers le lotissement Droujba n° 6» (28, o.s.); 213) «La UK Space Agency (UKSA) a récemment annoncé un investissement de 2m£ pour développer des technologies d'observation de la Terre et l'ouverture d'un **portail en ligne** donnant accès à des données satellites stratégiques» (28, o.s.); 214) «Le **portail** EnArgus repose sur un système d'information centralisé qui permet aux politiques, aux porteurs de projets et au grand public d'avoir un accès facilité au paysage de la recherche...» (5, o.s.); 215) «L'Institut européen de bioinformatique (EMBL-EBI) et ses partenaires ont lancé le **portail** de données COVID-19» (5, o.s.); 216) «France Télévisions lance son **portail** ultramarin, une "fenêtre sur tous les Outre-mer» (16, o.s.); 217) «Des craintes sur l'avenir d'Index étaient apparues en mars après l'achat d'une participation de 50 % dans l'agence de publicité du **portail** par un homme d'affaires proche du gouvernement, Miklos Vaszily» (16, o.s.); 218) «Sous le regard des gendarmes en faction, un artisan s'active à réparer la commande électronique du **portail**» (16, o.s.); 219) «Naver le premier **portail** internet de Corée du Sud annonce qu'il va déplacer son centre de sauvegarde des données à l'étranger, de Hong Kong à Singapour» (43, o.s.). Семантична інновація *le portail* пройшла первинні фіксації в Інтернет-дискурсі та спеціальних і загальних словниках.

У французькій мові семантична інновація лексем *disque*, *souris*, *portail*, викликана процесом діяльності електронного простору, пройшли всі три рівні фіксації в мові: у мовленні пересічних громадян через ЗМІ, у спеціальних словниках та в загальних словниках. Таким чином, можемо стверджувати, що у франкомовній концептосфері ЛСП «espace» містить лексему-репрезентант *le disque* як місце, вид е-простору для збереження інформації, з фізичним тілом та

le portail, вид е-простору лише з віртуальним тілом, *la souris*, як засіб, транспорт для досягнення нового е-простору.

Портал у російських лексикографічних джерелах загального вжитку представлений як лексема відмежування частин простору, засіб переходу за межі: архітектурно оформлений вхід у будівлю, рама, яка відділяє театральну сцену від залу для глядачів (ОШТСРЯ), головний вхід великої архітектурної споруди, портал готичного собору, портал з колонами і т.д. (ТСРЯ). У комп'ютерній термінології портал – це великий сайт, який надає користувачам певний спектр послуг (АРТС). Подібно до української мови, фіксуємо початкову фіксацію семантичної інновації на рівні спеціальних лексикографічних джерел.

В електронному дискурсі ми зафіксували наступні випадки вживання лексеми *портал*: 220) «В начале апреля Генпрокуратура запустила **портал** правовой статистики, который призван показать полную картину преступности в стране» (61, o.s.); 221) «Но к нему сразу возникло множество нареканий: к системе авторизации пользователей, к поисковой системе по **порталу**, которая то и дело выводила контент, содержащий порнографию» (61, o.s.); 222) «Владелец Openspace меняет концепцию **портала**, команду и главного редактора» 61, o.s.); 223) «Администратор также обязан разместить на **портале** информацию о лице, подавшем сообщение о проведении собрания, и предложенные им вопросы по повестке» (67, o.s.); 224) «На самом деле **портал** Ashley Madison способствует сохранению брака» (67, o.s.); 225) «**Портал**, который должен содержать информацию о социально-экономическом развитии Прикамья, существующих и планируемых производствах...» (67, o.s.); 226) «Те, кто считают необоснованной блокировку карты – в возрасте младше 65 лет и не имеющие хронических заболеваний, могут обратиться за разъяснениями на **портал**», – говорится в сообщении (70, o.s.); 227) «IMDb – крупнейший **интернет-портал**, посвященный кинематографу» (70, o.s.).

На матеріалі електронного дискурсу було встановлено, що ПОРТАЛ в англійській, французькій, українській та російській мовній картині світу – це відкритий для доступу контейнер для збереження та передачі інформації, який має певні межі, визначені суспільною користю, тобто визначає прохід у наступні типи ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ:

- загально-інформаційний напрям: *правової статистики, відомостями про землю, социально-экономическом развитии, COVID-19, Mental Health At Work, d'information centralisé, Урядовий, туристичний, о лице, подавшем сообщение о проведении собрания.*

- поодинокі випадки розважального спрямування: *посвященный кинематографу, Weather Watchers, Télévisions, taxi;*

- простір, маркований географічним показником (*державному, France Télévisions, Прикамья, chinois, UK Space Agency, Lisburn District, Deutsche*) також захованим за назвою домену.

На відміну від диску, який має фізичну форму, **ПОРТАЛ – це віртуальне МІСЦЕ для зберігання ДАНИХ**, яке має лише візуалізацію, форму картинки, що містить лише комбінації цифр 0 та 1, проте не має предметного, об'єктного представлення у бутті: *відкритих даних; інтернет-портал; із відомостями про землю; кинематограф; разъяснения; информацию о социально-экономическом развитии; информацию о лице; содержащий; правовой статистики; sauvegarde des données; de données COVID-19; des données satellites stratégiques; information; the web.*

Лексема *портал* входить до чернетки ЛСП «простір» як маркер просторових відношень, базується на семах МІСЦЕ, СЕРЕДОВИЩЕ, ВМІСТ. У лексикографічних джерелах англійської, французької мов є закріпленим ІКТ-термін *портал* як типовий елемент МКС, що свідчить про входження лексеми *портал* до ЛСП «простір» на рівні ближньої периферії як семантично близької одиниці. Відмінність між диском-контейнером та порталом-контейнером полягає у приналежності до фізичного простору першого явища, та другого об'єкта до абстрактного, віртуального. В українській та російській мовах семантична

інновація *портал* не має офіційного втілення у загальних лексикографічних джерелах як елемент МКС, він утілений у базі спеціалізованих словників та електронному дискурсі, тобто фіксований у ККС. Це дає право нам також відправити її до ЛСП «простір», але як суміжний концепт, що є семантично далеким.

Наш корпус виразів свідчить про те, що лексеми *диск*, *миша*, *портал* з новими лексичними значеннями вже вийшли за межі спеціальної, вузьковживаної лексики й професіоналізмів та активно застосовуються в електронному дискурсі.

Ми констатуємо соціокультурну відмінність між ЛСП чотирьох досліджуваних мов, яка фіксується саме в українськомовному ЛСП «простір». В українській мовознавчій думці та в повсякденному користуванні є певна різниця у рівні сприйняття нової семантики слова «портал». Тоді, як ЗМІ через електронний дискурс вже поширюють нову семантику, в українській мовознавчій думці нове значення слова *портал* трактується як професіоналізм сфери інформаційних технологій. Відповідно, можна стверджувати, що семантична інновація лексеми *портал* в українській мові знаходиться у стані первинної фіксації у спеціальних словниках.

Серед причин, чому українські мовознавці не поспішають включати до словників української мови нові семантичні інновації, вбачаємо, перш за все, прагнення сучасного українського суспільства та загальної мовної політики українізації всіх запозичень. Тому фахівці шукають шляхи створення українських відповідників, досліджуючи й народні українські аналоги, як англ. «selfie», яке українською пропонують називати «самознімка», «самчик», та англ. «like», що стає укр. «вподобайка» і т.д.

Тим не менш, наведені приклади свідчать про те, що лексеми *диск*, *миша*, *портал* з новими лексичними значеннями вже вийшли за межі термінології та професіоналізмів і активно застосовуються в електронному дискурсі, на сторінках новинних порталів. Ключовим для всіх трьох нових значень лексем є введений концепт «ІНФОРМАЦІЯ». Концептуальна інтеграція ПРИСТРОЇ – це

ІНФОРМАЦІЯ, а ІНФОРМАЦІЯ – це ПРОСТІР, тобто ПРИСТРОЇ – це ПРОСТІР для ІНФОРМАЦІЇ призвели до того, що саме *обмін інформації* є ключовим актом в межах електронного дискурсу; нові семи лексем *диск*, *портал* – контейнер ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ, *миша* – ЛЮДИНА в ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ має суттєве значення для успішного завершення акту міжособистісної та міжкультурної комунікації в сучасних умовах життя.

Різний стан фіксації значень лексем-репрезентант *диск*, *миша*, *портал* української, російської, англійської та французької МКС є фактом фіксації різного ступеня впливу таких позамовних факторів як інформаційний розвиток, технологічний прогрес на лексико-семантичне поле «простір». Це, в свою чергу, підтверджує властивості ЛСП до відображення асоціативних репрезентацій не тільки персонального, але й колективного просторового досвіду. Таким чином, проявляється лінгвокогнітивна природа лексико-семантичного поля «простір», як залежність від процесів мислення людини, її акумуляції даних, та соціолінгвальна природа, як залежність від суспільного нашарування нових смислів, їх визнання.

3.4 Субконцепти мікрополя інформаційний простір

Протягом останніх десятиліть з'явилися нові комірки, розміри та середовища, які змінили межі простору. Космічний простір, Інтернет, віртуальна реальність – це абстрактні виміри, обмежені лише людським сприйняттям. Особистий досвід просторових відносин змінюється і потребує відновлення.

Англійськомовна природа ІТ-технологій спричиняє насиченість інших мов запозиченнями для заповнення лакун, утворених появою нових явищ буття. Саме тому у вербалізації частин простору фіксується явище його номінативної варіативності в різних мовах. Подальше дослідження було проведено довкола гіпотези, що частина простору кіберпростір зафіксована в електронному дискурсі, а виокремлений нами новий електронний простір є тотожна номінація

одного й того ж простору, що пояснюється запозиченнями з інших мов, оскільки англійські афікси (префікси -cyber, -techno, -tele, e- та суфікси -er -not -ior -ie -ing -ist) та конкретизація значень вже відомих слів часто стають основою для утворення кіберлексики (Кізіль, 2016b, с.146) і в інших мовах, в тому числі в українській.

При дослідженні лексичного поля необхідно враховувати не тільки відомі, зафіксовані в словниках назви, але і неологізми, нові лексеми, які ще не стали офіційними, зафіксованими, але використовуються певною групою людей або окремою людиною-мовцем.

Реакції на е-простір та кіберпростір втілені у мовній формі, тобто вербалізовані реакції, емоції щодо таких просторів мають змогу визначити досвід, пережитий мовцем. Такі реакції зумовлені попереднім досвідом, завдяки яким одне уявлення, що з'являється у свідомості, викликає інші уявлення на основі схожості, суміжності або протилежності (Климкова, 1991, с.45). Збір таких реакцій щодо е-простору та кібер-простору відбувався методом асоціативного (психолінгвістичного експерименту).

На підготовчому етапі збору реакцій ми визначили стимули «е-простір» та «кіберпростір». Саме е-простір, а не повна форма електронний простір, була обрана для експерименту, оскільки ми хотіли встановити, наскільки форма е-простір доступна для усвідомлення як такої, що є відносною до ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ. Стимул «кіберпростір» подавався в повній формі й, відповідно, отримавши реакції на е-простір та кіберпростір, ми мали змогу порівняти, чи вони належать до ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ для всіх респондентів. Чи є скорочення е-простір таким, яке саме собою сприймається як частина ІІІ.

Далі ми обрали форму асоціативного експерименту, а саме поєднання вільного типу запитань та закритого типу. Для збору даних ми обрали Google Forms. **Матеріалом** асоціативного дослідження є відповіді респондентів, залишені в анкеті, представлений в електронній онлайн-формі в Google Forms.

Посилання на анкетування (Анкета «E-SPACE») розміщалося у соціальних мережах, на форумах та розсилалися електронною поштою.

Інструкція була надана у текстовій формі на другій, окремо винесеній сторінці анкетування чотирма мовами, відповідно до мови анкетування, яку респондент обирає на першій сторінці: англійську, російську, українську або французьку.

Вигляд інструкції українською мовою представлено на рис. 3.2. Вгорі подавався загальний опис мети дослідження та бази дослідження, а в нижньому вікні подані *правила заповнення анкетування*.

E-простір

Доброго дня, шановний респонденте!
 Дана форма створена для проведення лінгвістичного дослідження концептуального поля "ПРОСТІР" і його суб-концепту "Е-ПРОСТІР". Анкетування проводиться Копитіною А.С. в межах виконання дисертаційного дослідження в Київському університеті імені Бориса Грінченка.
 Мета експерименту полягає у встановленні спільних та відмінних складових у структурі суб-концепту "Е-ПРОСТІР" в українській, англійській, російській та французькій мовних картинах світу. Результати дослідження дадуть змогу виявити соціолінгвальні відмінності зазначених культур. Особисті дані респондентів зазначаються лише для наукових цілей і не фігуруватимуть у результатах дослідження, а відповіді залишаться повністю анонімними.

Правила заповнення анкетування
 Приблизний час заповнення форми: 10-15 хв.
 Ви маєте дати відповідь на 14 питань. В анкеті немає правильних чи хибних відповідей!
 Питання 1-4 мають встановити соціальні, культурні та лінгвістичні передумови для відповідей на 6-14 питання.
 У питаннях 6-14 не витрачайте час на роздуми і записуйте свої перші асоціації, які спадають вам на думку. Ви можете записувати їх будь-якою мовою, незалежно від мови анкетування.
 З результатами дослідження можна буде ознайомитись за запитом за електронною поштою:
a.kopytina@kubg.edu.ua
 Дякуємо, кожна Ваша відповідь важлива для нас!

Рис. 3.2 Інструкція до анкетування

Ми вважаємо, що в умовах інтернаціоналізації та широкого використання іншомовної лексики асоціації респондентів можуть виникати різними мовами. Також ми не виключаємо ймовірність білінгвальних респондентів, для яких дві мови є рідними і які однаковою мірою впливають на індивідуальну мовну картину світу кожного респондента (Kopytina, Makhachashvili, 2021).

Додатково на кожній новій сторінці анкети дублювалось посилання у вигляді речення, розташованого перед новим блоком запитань. На рис 3.3 продемонстровано, як біля запитань в середині анкетування коротко дублюється інструкція до проходження. У дужках можна побачити, що кількість реакцій у запитаннях обмежувалась від 3-ох до 7-ми для того, щоб респондент відповідав не лише першим рядом асоціацій, але й другим (як наближеність ЛР до ядра ЛСП).

Е-простір

У питаннях 6-14 не витрачайте час на роздуми і записуйте свої перші асоціації, які спадають вам на думку. Ви можете записувати їх будь-якою мовою, незалежно від мови анкетування. Пам'ятайте, немає вірних чи хибних відповідей!

6. Е-простір - це...(вказіть асоціації з 3-7 слів) *

Ваша відповідь

Рис 3.3. Скорочена інструкція всередині анкетування

В анкетуванні було визначено наступні **типи запитань**:

№ 1-4 – питання з варіантами вибору (стать; рідна мова – рідна МКС) та відкриті запитання, що слугували для визначення соціального походження (вік) та культурного досвіду людини (мови спілкування – володіння іншими МКС).

№ 5-10 – запитання щодо лексеми *е-простір*, яка повинна встановити його особисте сприйняття респондентами та визначити ядро та периферію поняття.

№ 11-14 – запитання для тих респондентів, які співвідносять «електронний простір» як тотожний з «кіберпростором». Вони повинні визначити особисті асоціації з «кіберпростором» та визначити ядро та периферію концепції.

Запитання № 5-10 визначають значення префіксу в результаті його іменникового, дієслівного та прикметникового значення, а також синоніми до поняття.

Відкриті запитання та вписування реакцій на стимули «е-простір» та «кіберпростір» у запитаннях № 6 (див. Рис. 3.3.) та № 11 винесені по одному, аби не наштовхнути респондента на конкретну відповідь в асоціативному ряді. Також окремо винесене запитання № 10 щодо відповідності Е-простір з іншими.

Запитання з частинами мови навпаки винесені разом, оскільки не є дублюючими як вказана на рис. 3.4. Водночас такі питання є і перевірочними, які мають показати, як уважно респондент проходив анкетування у відкритих питаннях.

Е-простір

У питаннях 6-14 не витрачайте час на роздуми і записуйте свої перші асоціації, які спадають вам на думку. Ви можете записувати їх будь-якою мовою, незалежно від мови анкетування. Пам'ятайте, немає вірних чи хибних відповідей!

7. Напишіть 3-5 іменників, що асоціюються зі словом "Е-простір". *

Ваша відповідь _____

8. Напишіть 3-5 дієслів, що асоціюються зі словом "Е-простір". *

Ваша відповідь _____

9. Напишіть 3-5 прикметників, що асоціюються зі словом "Е-простір". *

Ваша відповідь _____

[Назад](#) [Далі](#)

Рис.3.4. Відкриті запитання з обмеженням вибору реакцій

Питання № 11-14 є опціональними та залежать від відповіді на питання № 10, зображеному на рис.3.5. У разі, якщо респондент давав інший варіант, ніж кіберпростір, експеримент для нього закінчувався. Це спричинено тим, що, відповідно до нашої гіпотези, е-простір – це електронний простір і є синонімом

до кіберпростору. Відповідно, запитання № 11-14 визначають тлумачні асоціації до кіберпростору, а також іменникові, дієслівні та прикметникові асоціації.

Е-простір

Електронний простір має інше ім'я в сучасному світі. Що є синонімом?

10. "Е-простір" це те саме що і... *

Географічний простір

Кіберпростір

Медичний простір

Навчальний простір

Культурний простір

Космічний простір

Інше: _____

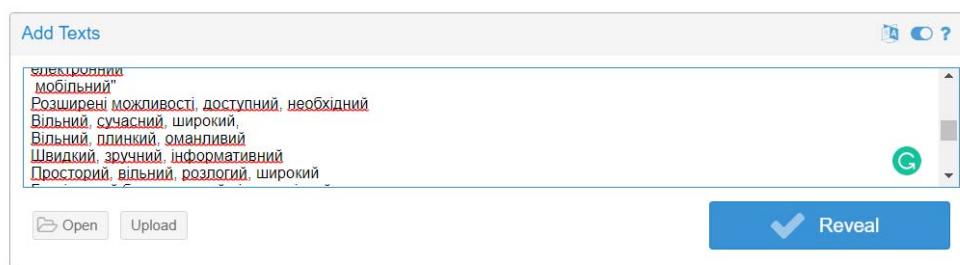
Назад Далі

Рис.3.5 Закриті питання

Іменники мали встановити семи всередині таких субконцептів, їх приядрову зону, ближню периферію. Прикметники вказують на ЯКІСТЬ ПРОСТОРУ, ТИПИ ПРОСТОРУ, його ознаки, індивідуальний та суспільний просторовий досвід для дальніх периферії. Дієслова відповідають семі РУХ та сценаріям вербалізації субконцепту «Е-ПРОСТІР» та «КІБЕРПРОСТІР» та дальню периферію.

Після підготовки анкети, її поширення зібрані дані було піддано інтерпретації. Перевірка анкет на відповідність вимогам, відкидання зіпсованих анкет, дослідження асоціативного поля кожного стимулу.

Інтерпретація даних здійснювалась із залученням традиційних загально-наукових методів аналізу, узагальнення, опису. Дані експортувались у файл формату .xls, звідки блоками завантажувались до програми Voyant Tools. На рис.3.6 показано, як у програму було внесено зібрані реакції на стимул «е-простір».

Voyant Tools is a web-based reading and analysis environment for digital texts.

Рис.3.6 Запис отриманих реакцій до Voyant Tools

В цій же програмі було проведено кількісні автоматичні прорахунки загальної кількості реакцій та одинарних у їх складі, тобто таких, які були вжиті лише один раз. Виокремлення сем, які належать до соціально та культурно визнаних, відбувалося на основі реакцій – як індивідуальних, так і групових.

3.4.1 Інтерпретація реакцій на стимули «е-простір» та «кіберпростір»

В процесі проведення асоціативного дослідження було зібрано 105 анкет: з них українською 56, російською – 30, англійською – 13 та французькою – 6. Серед них носіями української ККС, тобто учасниками української логосфери буття, є:

- респонденти, котрі відповідали іноземною, але українську визначили як рідну: 4 анкети англійською, 9 анкет російською та 1 французькою мовою.
- респонденти, які володіють українською, але рідна мова інша, відповідали іншою мовою: 1 анкета французькою та 15 анкет російською.

Таким чином, з отриманих 105 анкет 1 анкета була зіпсована, 4 мали апробаційний характер, 20 були іноземною мовою, і респонденти не обрали українську ні як рідну, ні як таку, якою володіють, що було спричинено

загальною вседоступністю до посилання анкети у соцмережах. Тому в результаті було обрано 86 анкет для подальшої інтерпретації.

Соціокультурний фон реакцій респондентів представлений такими змінними:

– Вік учасників: 86 респондентів добровільно взяли участь в опитуванні віком від 15 до 51 року. Таким чином середній арифметичний вік респондентів: 33 роки.

– Стать учасників: 82,56% респондентів склали жінки, та 17,44% – чоловіки, або 15 чоловіків та 71 жінка.

– Рідна мова: для 21 респондента російська мова рідна та для 66 респондентів з 86 – українська рідна (з яких одна людина визнала себе білінгвалом). Таким чином ми виокремили дві групи респондентів на основі отриманих даних:

1. Респонденти, чиї відповіді були українською мовою;
2. Респонденти, чиї відповіді були іноземною мовою, але обрали українську як рідну або такою, що добре володіють .

Серед респондентів, які відповіли українською мовою, 7,1% обрали інтерпретацію аброрфеми е- як «емоційну», а 92,9% респондентів обрали визначення е-простору як «електронний простір» (Корутіна, Махчашвілі, 2021).

У результаті відповіді на питання № 6 було зібрано 348 реакцій. Складено 247 вільних асоціацій українською мовою, 116 лексем, що вербалізують її, повторюються, а решта, 131 реакція, вербалізована лексемами лише один раз. Найбільшу частотність має вільна реакція *Інтернет* – 14 повторень.

Серед 30 анкет респондентів-посередників української ККС, які відповіли на інші запропоновані мови, 73% розшифрували аброрфему е- як «електронну»: 10 респондентів відповіли іншою мовою (російською та англійською), але вказали українську як рідну, 12 респондентів вказали українську як свою мову та розшифрували електронну як «електронну». Респонденти, які дали відповіді французькою мовою, не вибрали електронний варіант як реакцію на аброоснову

е-, тому їх відповіді не долучені в асоціативні дослідження Е-ПРОСТІР. Всього в ще 101 зібраній вільній реакції 72 з них є одноразовими (Корутіна, Махачашвілі, 2021).

Беручи до уваги 348 реакцій, отриманих на питання №6 усіма мовами, серед посередників української ККС було виокремлено одинадцять найпоширеніших вільних реакцій на стимул Е-ПРОСТІР з кількісним показником більше трьох випадків:

Таблиця 3.2 *Найчастотніші реакції на стимул «е-простір» в українській логосфері*

	Реакція	Частота	З іншої мови	Якість %
1.	Інтернет	22	8	6,32
2.	Інформація	14	4	4,02
3.	Простір	13	2	3,73
4.	Електронне	11	3	3,16
5.	Мережа	10	4	2,87
6.	Соціальне	8	1	2,29
7.	Навчання	7	3	2,01
8.	Онлайн	6	4	1,72
9.	Спілкування	5	1	1,43
10.	Комунікація	4	-	1,14
11.	Доступ	4	2	1,14

Таблиця 3.2. вказує на наявність високочастотної реакції Інтернет, яка складає 22 реакції, з них 8 іноземною мовою. Наявність відповідників іноземній мові перевірялась через корпус реакцій, зібраних у Voyant Tools: кожна лексема проходила пошук у корпусі трьома мовами з використанням двомовних словників за необхідності. Лексеми в таблиці 3 представляють нові ЛСП «простір» як Інтернет, онлайн. Четверта колона представляє собою якість вербалізанта, розрахована за формулою $Ч / ЗКР = ЯВ$, де Ч – частота вжитку лексеми-репрезентанти як реакції на стимул, ЗКР – це загальна кількість

зібраних вільних та цілеспрямованих іменникових ЛР, а ЯВ – це якість вербалізації.

Завданням питання №7 було встановлення цілеспрямованих асоціацій у формі лексем-реакцій, у формі іменників та іменникових конструкцій. Було зібрано в цілому 255 цілеспрямованих реакцій: 122 повторні та 133 одноразово вжиті. Українською мовою було зібрано 184 реакції, з них 84 одноразові.

Зафіксовано високочастотну реакцію *Інтернет*, яка складає 21 реакцію українською мовою. 26 унікальних іменникових-лексем стали вербалізантами е-простору українською мовою.

Респонденти, які дали відповіді французькою мовою, не обрали електронний варіант як реакцію на абстрактну е-, тому їх відповіді не включені в асоціативні дослідження Е-ПРОСТІР.

Таблиця 3.3 *Найчастотніші цілеспрямовані реакції на стимул «е-простір»*

	Реакції	Частота	З іншої мови	Якість %
1.	Інтернет	26	6	10,19
2.	Мережа	12	4	4,70
3.	Інформація	9	3	3,52
4.	Навчання	9	1	3,52
5.	Комунікація	7	1	2,74
6.	Комп'ютер	7	1	2,74
7.	Швидкість	6	3	2,35
8.	Середовище	6	1	2,35
9.	Можливості	5	-	1,96

У таблиці 3.3 зібрано реакції на стимул «е-простір» всіма мовами анкетування, з частотністю більше 4 випадків, загальної кількості 255 реакцій, отриманих у запитанні № 7.

Таким чином, спираючись на вільні та спрямовані асоціації респондентів, ми отримуємо наступне поле концепту «Е-ПРОСТІР»:

Таблиця 3.4 Асоціативне поле стимулу «е-простір»

№	Лексеми	Частота	Якість %
1.	Інтернет	48	7,96
2.	Інформація	23	3,814
3.	Мережа	22	3,64
4.	Навчання	16	2,65
5.	Простір	14	2,32
6.	Комунікація	11	1,82
7.	Середовище	11	1,82
8.	Комп'ютер	11	1,82
9.	Можливості	10	1,65
10.	Соціальне	10	1,65
11.	Спілкування	9	1,49
12.	Онлайн	8	1,32
13.	Швидкість	7	1,16
14.	Доступ	6	0,99

У таблиці 3.4, в порядку спадання подані лексеми, які найчастіше стали вербалізантами реакцій респондентів на стимул «е-простір». У другому стовпчику вказано загальну кількість вживань лексем як реакцій, враховуючи українську форму та її словникові відповідники в англійській та російській мовах. Четверта колонка вказує на відсоткове значення з урахуванням всіх реакцій, отриманих у запитаннях 6 та 7. Якість семантичної відповідності лексем-репрезентантів для вербалізації концепту е-простір вимірюється відсотковим значенням, розрахованим з усіх зібраних реакцій, відсотковими обчисленнями $Ч / ЗКР = ЯВ$. ЗКР. Всього було зібрано 603 реакції, 282 з яких були визнані одночасно декількома респондентами, що становить 46,7% всіх реакцій, і представлені у формі 52 повторюваних лексем з різною частотою. Друга частина складається з 321 унікальної реакції, що становить 53,2% усіх реакцій, і відповідає 263 унікальним лексемам трьома мовами: українській, російській та англійській. Відповідно прорахунок якості $Ч / ЗКР = ЯВ$, де ЗКР становить 603.

Відповідно до реакцій, ми виокремлюємо вісім семантичних мікрополей, об'єднаних довкола сем: ІНФОРМАЦІЯ, МОЖЛИВОСТІ, АНАЛОГОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ВСЕОХОПЛЮЮЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ДОБРО, МЕЖА, ПРИСТРОЇ, КОНТАКТИ, які відносяться до приядрової зони субкоцнепту Е-ПРОСТІР, а лексеми, віднесені в ці мікрополя, розташовуються у периферії:

ІНФОРМАЦІЯ: *де наявна потрібна нам інформація, безліч інформації, якесь вмістище чи протяжність чогось, зміни, знання, технології, Бібліотеки, статті, тести онлайн; нова система пошуку чогось, типу вікіпедія; мова, контекст, безліч формації, база корисних даних, Электронный курс, Дистанционка, Учеба, онлайн-конференции etc;*

МОЖЛИВОСТІ: *можливості, простір для онлайн комунікації; електронна мережа, де можна виконувати ряд дій; саморозвиток, маніпуляція, соціалізація, уподобання, проведення навчально-наукових досліджень, шлях до саморозвитку, обмін інформацією, накопичення інформації, середовище для розвитку і навчання, місце дослідження носіїв різних мов, нові можливості, один з шляхів до саморозвитку, навчання, зв'язок, мобільність, швидкість, виклики, доступ, A place in the internet for sharing educational nfo, Пространство для общения, Свободное место для размышлений, etc;*

АНАЛОГОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ: *цифровий світ, електронний простір, параллельный мир, виртуальное общество, неземное смешанная реальность, digital environment in which we regularly function, Інтернет, Интернет, сеть интернет, мережа, онлайн, платформа, форум, соцмережа, соціальна мережа, група, фальш, пошуковик, блог, сайт, електронна пошта, код, віртуальна реальність, пошукова система, спільнота, Фейсбук, гугл, cloud, social networks;*

ВСЕОХОПЛЮЮЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ: *Космос, Вселенная, всемирная паутина, простір, евклідов простір.*

ПРИСТРОЇ: *пристрій, Екран, засіб, Комп'ютер, електрон, технологія технології, телефон, ікт, ноутбук, смартфон, computer;*

КОНТАКТИ: спілкування *chats*, веб-сайти, браузер, соціальні мережі, величезний спільний чат, оточення; соціальна мережа, соціальне, медіа, аккаунт в Інтернеті, блог, електронна платформа, соцмережі, співпраця;

ДОБРО: незалежність, простір, де комфортно, цікаво, безпечно, легкість, простота, успіх, легкодоступність;

МЕЖА: територія, область, шир, розмах, місце розташування, простір, середовище сфера, земля, повітря, дім, свобода, українське, молодість, дорослі.

Вибір кіберпростору синонімом до електронного простору було розподілено таким чином: серед груп: 35 респондентів з 52, які відповідали українською, 5 респондентів, які відповідали російською, та 3 – англійською, для котрих українська мова рідна, і 8 з 12 респондентів, які відповідали російською, але володіють українською.

Вільні реакції на кіберпростір було зібрано у питанні №11 із 132 реакціями українською мовою через наступні 36 повторюваних лексем та 96 одноразових. Серед вільних реакцій на кіберпростір українською мовою респондентів зафіксовано 14 іменникових-реакцій та 4 прикметникові: *віртуальний, електронний, штучний, інформаційне*.

Таблиця 3.5. Найчастотніші вільні реакції на стимул «кіберпростір» в українській логосфері

№	Реакції	Частота	З іншої мови	Якість %
1.	Інтернет	12	4	5,97
2.	Інформація	8	2	3,98
3.	Технології	8	3	3,98
4.	Мережа	6	1	2,98
5.	Середовище	5	1	2,48
6.	Простір	5	2	2,48
7.	Безпека	4	1	1,99

З поданих реакцій українською мовою, російською та англійською мовами ми можемо виокремити 7 високочастотних лексем, які використовували

вербалізацію концепту «КІБЕРПРОСТІР» представники усіх вивчених 3 груп респондентів. Таблиця 3.5 демонструє найпоширеніші реакції серед респондентів у відповіді на запитання №13: *Інтернет, інформація, технології, мережа, середовище, простір, безпека*. Рейтинг складався з урахування еквівалентних лексем у відповідях англійською та російською мовами.

Завданням питання № 14 було встановлення спрямованих асоціацій у вигляді лексем-реакцій на КІБЕРПРОСТІР у формі іменників та іменникових конструкцій. Усього було зібрано 151 реакцію.

Респонденти-медіатори української ККС дали 49 спрямованих реакцій на подразник КІБЕРПРОСТІР: 13 реакцій повторюються лексемами, представленими в таблиці, інші 36 реакцій оказіональні:

Кількість респондентів, що відповідали російською мовою, переважає, а відтак переважає і кількість реакцій російською мовою над англійською. Так, більше була використана реакція *Інтернет* (5 реакцій), як і в українськомовній картині стимулу кіберпростір, де першою була реакція *Інтернет* (6 реакцій).

Варто зазначити, що лише 1 респондент навмисно не надав вербалізованої реакції на кіберпростір стимулу. Серед решти 150 спрямованих реакцій українською, російською та англійською мовами в топ-список лексем, що вербалізують поняття КІБЕРПРОСТІР, входять:

Таблиця 3.6. *Найчастотніші спрямовані іменникові реакції на стимул «кіберпростір» в українській логосфері*

№	Реакції	Частота	З іншої мови	Якість %
1.	Інтернет	11	5	7,28
2.	Інформація	8	3	5,29
3.	Технології	8	1	5,29
4.	Мережа	8	3	5,29
5.	Комп'ютер	6	1	3,97

Продовж. табл.3.6. *Найчастотніші спрямовані іменникові реакції на стимул «кіберпростір» в українській логосфері*

№	Реакції	Частота	З іншої мови	Якість %
6.	Середовище	6	2	3,97
7.	Комунікація	5	-	3,31
8.	Дані	5	1	3,31
9.	Майбутнє	5	1	3,31
10.	Інтелект	4	1	2.64

Таблиця 3.6 містить список із десяти іменникових реакцій, які мають частотність повторів вище трьох випадків як респондентами, що належать до першої групи, так і до двох інших, що було розраховано на матеріалі 150 реакцій, отриманих на запитання 12. П'ята колонка містить дані про соціолінгвальні якості кожної ЛР, що відтворює асоціативну реакцію на стимул відтворювати концепт у мовленні.

Таблиця 3.7. *Асоціативне поле концепту КІБЕРПРОСТІР*

	Лексеми	Частота	Якість %
1.	Інтернет	24	6,81
2.	Інформація	21	5,96
3.	Технології	17	4.82
4.	Мережа	14	3.97
5.	Середовище	12	3,40
6.	Система	9	2,55
7.	Комунікація	8	2.27
8.	Комп'ютер	7	1,92
9.	Простір	7	1,92
10.	Дані	6	1,70
11.	Інтелект	6	1,70
12.	Майбутнє	5	1,42
13.	Безпека	4	1,13

У таблиці 3.7 представлено лексеми-репрезентанти: *Інтернет, Інформація, технології, мережа, комп'ютер, середовище, система, комунікація, комп'ютер, простір, дані, інтелект, майбутнє, безпека* в порядку спадання. Ці лексеми зібрані в 11 та 12 запитаннях асоціативного експерименту на виявлення вільних та цілеспрямованих реакцій на стимул «кіберпростір», що разом утворюють його асоціативне поле. Найчастіше респонденти вдавалися до реакції Інтернет. У стовпчику Частота подано кількість вживань унікальних реакцій з частотою вище 3 випадків, відповідно, таких було зафіксовано 13 лексем-репрезентант, що послуговували реакціями на стимул. Якість лексеми на відтворення концепту вимірювалась шляхом відсоткового розрахунку кількості повторів лексеми від загальної кількості реакцій отриманих на запитання 11 та 12, що представлені у четвертому стовпчику.

На основі відповідей з опитувальників усіх трьох груп респондентів, на запитання № 11 та № 14, включаючи повторювані та унікальні лексеми, ми виокремлюємо наступні мікрополя поняття КІБЕРПРОСТІР на основі їх тематичної сумісності: «цифровий»; спричинений цифровою природою другого мікрополя «штучний світ»; пристрої, штучне середовище «Інтернет»; контакти, сучасність; ризик і можливості:

ЦИФРОВИЙ: *кодування, програмування, кодування, іт-технології, подвійний шифр, цифровий простір, цифрова среда, цифра, кібернетика, код;*

ШТУЧНИЙ СВІТ: *ілюзія, нереальний світ, інший світ, світ бажань, електронний світ, штучність, штучний інтелект, знаючі люди, прагматичність, ігри, певне «місце» в комп'ютерному середовищі, де знаходяться всі дані та програми, місце, де машини головні, роботизований простір, інтелект, искусственный, мир, gaming, environment in which human interaction is mediated by ai, поглотяющий нереальный мир, абстракція, операционные системы, інженер, робот, життя, виртуальна реальність, автоматизований програмований спосіб отримання інформації.* Власне, сам творець терміну В. Гібсон говорив про штучність, «галюциногенність» кіберпростору у науково-фантастичному творі *Neuromancer* (Gibson, 1984,

с. 47), пояснюючи, що це просто абстрактна колекція графічних зображень людського життя в комп'ютері ;

ПРИСТРОЇ: *комп'ютерна система, техніка, компьютерные системы, комп'ютер,*

ІНТЕРНЕТ: *Интернет, середовище пов'язане з новітніми технологіями та інтернетом, увесь інтернет, світова павутина, онлайн, глобальна мережа, віртуальний простір мережі, интернет, он-лайн, скайп, сервер, гугл; сеть интернет, технологи, google drive, moodle and any other, platform,.*

КОНТАКТИ: *платформи, блоги, соціальні мережі, е-пошта, спілкування, platform for co-working,*

СУЧАСНІСТЬ: *сучасність, інновації future, мультифункціональність, інтерактивність, нова історія, прогрес, новизна;*

РИЗИК: *небезпека, безпека спілкування, невизначеність, інформаційна безпека, зацита, кибербезопасность, осторожность, хакерство, анонимность, атака;*

МОЖЛИВОСТІ: *інформаційне середовище, інформаційний простір, обмін, доступ, підключення, отримання, спосіб, накопичення, навчання, можливості, вдосконалення, робота, медіа, є основою для можливості існування космополітичного суспільства, глобалізація, підключення, розуміння, комунікації, дані, телекомунікації, информация, учеба, информационная среда, co-working, sharing, communication, широкие возможности, свобода, онлайн, услуги.*

Отримані мікрополя **МОЖЛИВОСТІ** та **КОНАТКТИ** вказують також на можливі сценарії вербалізації концепту **КІБЕРПРОСТІР**.

На основі 352 вільних та спрямованих асоціацій на стимул «кіберпростір» у ЛСП «кіберпростір» увійшли семи **ЦИФРОВИЙ**, **МОЖЛИВОСТІ**, **ПРИСТРОЇ**, **КОНТАКТИ**, **ШТУЧНИЙ СВІТ**, **СУЧАСНІСТЬ**, **РИЗИК**, **ІНТЕРНЕТ**.

Спільними семами для **Е-ПРОСТІР** та **КІБЕРПРОСТІР** стали **МОЖЛИВОСТІ**, **ПРИСТРОЇ**, **КОНТАКТИ**.

3.4.2 Вербалізація якості е-простору та кіберпростору

Відповідно до Фріза, людина народжується з просторовими відношеннями. Вона усвідомлює їх до того, як починає описувати їх, використовуючи слова. Дорослішаючи, людина описує їх обмеженим набором лексем, наданими культурою і оточенням, у якому розвивалась і росла. Фріз ділить весь досвід людини на приємне та неприємне. Проте він зазначає, що це не стосується фізичного простору (Frith, 2007). Як було встановлено раніше, концепти – це континууми персонального та соціального (колективного) досвіду. Тут виникає запитання стосовно складових середовищ простору: «е-простір» та/або «кіберпростору», які є абстрактними явищами у фізичній оболонці, відповідно, чи вони також можуть пройти розподіл, базуючись на персональному досвіді. За функцію приємне/неприємне зазвичай відповідають прикметники, які допомагають підсилити значення об'єкту, про який йдеться. Тому, в запитанні № 9 ми збирали ЛР-прикметники е-простору, та зібрали їх у Voyant tools в корпусній базі прикметникових реакцій на стимул «е-простір».

На матеріалі 239 слів, зібраних на запитання № 9, із кількісними зазначенням випадків вживання в дужках: 164 реакцій українською мовою: *доступний (11); цікавий (7); швидкий (7); широкий (7); корисний (6); інформативний (5); безмежний (4); вільний (4); електронний (4); зручний (4); сучасний (4); креативний (3); легкий (3); новітній (3); великий (2); відкритий (2); мобільний (2); науковий (2); незалежний (2); необмежений (2); необхідний (2); правдивий (2); просторий (2); пізнавальний (2); цифровий (2); цікаво (2); цілодобовий (2); швидко (2); інноваційний (2); з них 62 одинарні реакції.*

Серед 8 іншомовних анкет носіїв української ККС зібрано наступні реакції: *быстрый (2), электронный (3), большое (1), современный (2), виртуальный (1) всемирное (1), неисчерпаемое (1), удобный (1), экономический (1), интернациональный (1), компьютерный (1), общий (1), окружающее (1), доступное (1), сложное (1), тяжелое (1), уставшее (1), прогрессивный (1), компетентный (1), развитый (1), landfill (1), unrestricted (1), unregulated (1),*

digital (2), virtual (1), usable (1), free-access (1), educational (1), time-consuming (1), manipulated (1).

Іноземці відреагували на стимул е-ПРОСТІР наступним чином: *легкое (2), виртуальный (2) простое (2), быстрый (2), большой (1), большое (1), внешнее (1), параллельное (1), неземное (1), виртуальное(1), онлайн (1), засоренное (1), неконтролируемое (1), непознаное (1), открытое (1), непростое (1), свободное (1), информативный (1), необходимый (1), объемный (1), удобное (1), полезное (1) качественный (1), интересный (1), сетевой (1), электронный (1), современный (1), развитый (1), продвинутый (1), улучшенный (1), удобно (1), компактно (1), комфортно (1).*

Нижче, на рис. 3.7 зафіксовано вигляд екрану сторінки з корпусом реакцій з питання №9 у Voyant Tools, куди ми вносили та підраховували кількість реакції, які повторювались.

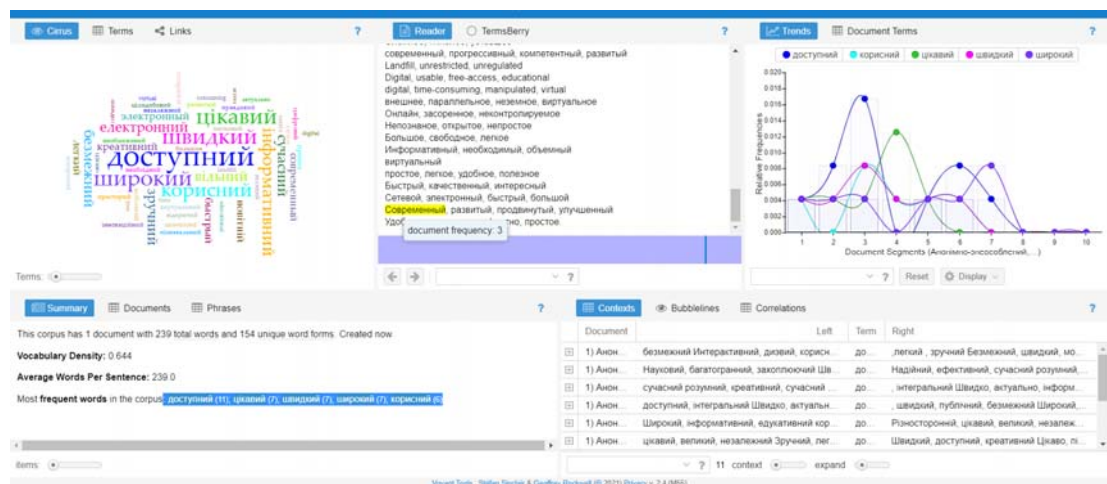

Рис. 3.7. Вигляд корпусної бази прикметникових реакцій е-простір у Voyant tools

Таким чином: загальна кількість – 36 лексем, які було вжито більше 1го разу, і загалом 123 – не унікальні реакції (повторювані): *доступний (11); цікавий (7); швидкий (7); широкий (7); корисний (6); інформативний (5); безмежний (4); вільний (4); електронний (4); зручний (4); сучасний (4); быстрый (3); креативний (3); легкий (3); новітній (3); современный (3); электронный (3); digital (2); большое (2); великий (2); виртуальный (2); відкритий (2); легкое (2); мобільний (2); науковий (2); незалежний (2);*

необмежений (2); необхідний (2); правдивий (2); просте (2); просторий (2); пізнавальний (2); развитий (2); цифровий (2); цікаво (2) ; цілодобовий (2); швидко (2); інноваційний (2);

Далі ми вручну вилучили зі списку всіх реакцій ті, які повторюються. Таким чином, ми отримали результати, в яких 101 лексема-репрезентанта в результатах зустрічалась всього один раз. Окрім того, у реакціях зафіксовано також 15 прислівників: *швидко (2), цікаво (2), актуально, інформативно, пізнавально, довго, нудно, неефективно, весело, круто, удобно, компактно, комфортно*, та 1 іменник *можливості*, які ми виключили з підрахунків, оскільки запитання вимагало вживання прикметників. Таким чином, з 236 реакцій ми опрацьовуємо 220, з яких унікальних 101.

На основі отриманих реакцій та з метою доведення чи спростування ідеї Фріза про «приємну/неприємну» реальність ми спробували поділити лексеми на дві групи слів, два мікрополя довкола сем, відповідно, ПРИЄМНЕ, НЕПРИЄМНЕ. У результаті, віднесенням 220 реакцій до мікрополей було встановлено невідповідність 35 лексем жодній з двох сем. Оскільки вони мають нейтральну імплікацію, і лише за контекстуальних умов мають право бути віднесені до «приємне» / «неприємне». Як результат, ми об'єднали їх довкола значення НЕЙТРАЛЬНЕ, тобто таке, що не є оцінюючим, а становить деталізацію образно-перцептивної складової концепту. У таблиці 3.7 вказано семи (значення) ПРИЄМНЕ, НЕПРИЄМНЕ, НЕЙТРАЛЬНЕ, які утворили довкола себе мікрополя, що отримали такий якісний зміст, представлений реакціями (лексемами) у другій колонці, кількісний зміст у третій (кількість реакцій) та в четвертій колонках (відсоткова частка з загального масиву).

Таблиця 3.7 Склад мікрополей нейтральне, приємне, неприємне стимулу «е-простір»

Мікропо	Реакції (лексеми)	Кіл-сть реакцій	Відсоток
Неприємне	<i>оманливий, сухий, обтяжливий, анонімно-знеособлений, засоренное, сложное, тяжелое, уставшее, непростое, непознаное, неконтролируемое, time-consuming, landfill, manipulated, unregulated.</i>	15	6,81 %
Приємне	<i>Доступний (11) ,цікавий (7), швидкий (7), корисний (6), інформативний (5), зручний (4), вільний (4), сучасний(4), быстрый (3), современный (3), безмежний (4), креативний (3), новітній (3), незалежний (2), легкий (3) пізнавальний (2), цілодобовий (2), правдивий (2), необхідний (2), необмежений (2), просторий (2), інноваційний (2), развитый(2), простое (2), великий(2), большое (2), мобільний (2), чудовий (2), гнучкий (2), багатогранний, безкоштовний, безкінечний, безграний, багатоманітний, всеосяжний, всеохоплюючий, (гручкий*), дизвий*, допоміжний, достовірний, захоплюючий, ефективний, місткий, міцний, молодіжний, надійний, новий, розумний, різносторонній, різноманітний, привабливий, повсякчасний, передовий, простий, основний, технологічно розвинений, швидкісний, удобний, удобное, большой, доступное, информативный, компетентный, улучшенный, продвинутый, свободное, прогрессивный, полезное, неисчерпаемое, необходимый, качественный, интересный, free-access, unrestricted.</i>	146	66,36%
Нейтральне	<i>Широкий (7), електронний (4), электронный (3), цифровой(2), науковий (2), виртуальний (2), digital (2), візуальний, едукативний, діджиталізований, дослідницький, дистанційний, загальний, інтенсивний, інтегральний, інформаційний, комп'ютерний, публічний, технологічний, плинкий, пошуквий, повсюдний, розлогий, розширені, онлайн, об'ємний, український, виртуальное, всемирное, внешнее, окружающее, параллельное, экономический, интерактивный, интернациональный, неземное, компьютерный, общий, открытое, сетевой, educational, usable, virtual.</i>	59	26,81%

У таблиці 3.7 втілено інтерпретацію підходу Ч.Фріза до ділення простору на мікрополя ПРИЄМНЕ та НЕПРИЄМНЕ а також на запропоноване нами мікрополе НЕЙТРАЛЬНЕ шляхом визначення спільної семи лексем, що вербалізують реакції на стимул «е-простір», у другому стовпчику підраховано кількість реакцій, які ми віднесли до спільного мікрополя, та прорахували відсоток якості відтворення субконцепту «Е-ПРОСТІР». Це підтверджує поєднання рис фізичного, конкретного простору, з яким, за Фрізом, у людини можуть зберігатися позитивні чи негативні уявлення, а мікрополе НЕЙТРАЛЬНЕ підкреслює його абстрактну природу, яку неможливо «пережити».

Таблиця. 3.8. *Найчастотніші цілеспрямовані прикметникові реакції вербалізації якості концепту Е-ПРОСТІР*

Лексеми	Загальна кількість	З них іншою мовою	Якість%
Швидкий	14	3	6,36
Доступний	12	1	5,45
Цікавий	8	1	3,63
Широкий	7	-	3,18
Електронний	7	3	3,18
Інформативний	6	1	2,72
Сучасний	7	3	3,18
Зручний	6	2	2,72
Корисний	6	1	2,72
Легкий	5	2	2,27

Таблиця 3.8 відтворює порядок лексем, які представляли реакції респондентів на стимул «е-простір» в асоціативному експерименті та якість їх насичення з усіх зібраних реакцій прикметникових респондентів.

Досвід респондентів щодо кіберпростору, його опис також представлений у запитанні № 14. На матеріалі 151 реакції, зібраної на запитання, ми встановили наступні лексеми-репрезентанти

КІБЕРПРОСТОРУ носіями української ККС: *інформаційний (7); електронний (5); сучасний (5); віртуальний (4); глобальний (4); швидкий (4); інтерактивний (4); доступний (3); новітній (3); обширний (3); digital (2); безпечний (2); бесконечное (2); відкритий (2); захоплюючий (2); зручний (2); интересный (2); информационный (2); комп'ютерний (2); надійний (2); новий (2); складний (2); современный (2); інформативний (2)*. Оцінка е-простору представлена респондентами, носіями української мови, засобами інших мов: *digital (2), защищенное, безопасное, притягательное, развивающий, познавательный, интересный, бесконечное, уязвимое, поглощающее, образовательное, обучающие, развлекательное, цифровой, современный, информационный, электронный, violent, unregulated, uncontrolled, cyber, open, augmented, visual, manipulated*.

Медіатори української мови представили неоднозначну картину е-простору у вигляді 22 поодиноких реакцій: *нематериальное, необъятное, нереальное, онлайн, засоренное, неконтролируемое, интересный, бесконечное, будоражающее, обширное, разнообразное, альтернативный, запутанное, быстрый, объемный, сетевой, информационный, современный, высокоразвитый, надёжно-защищенный, безопасный, комплексный*.

Таблиця 3.9 Склад мікрополей нейтральне, приємне, неприємне стимулу «кіберпростір»

Мікрополе	Реакції (лексеми)	Кіл-сть реакцій	Відсоток
Неприємне	<i>складний (2), беземоційний, небезпечний, потаємний, штучний, загрозливий, засоренное, неконтролируемое, запутанное, уязвимое, поглощающее, violent, unregulated, uncontrolled</i>	15	9,93 %

Продовж.табл. 3.9 Склад мікрополей нейтральне, приємне, неприємне стимулу «кіберпростір»

Приємне	<p><i>Сучасний (3), інформативний (2), швидкий (4), безпечний (2),</i> <i>бесконечное (2), новий (2), надійний (2), доступний (3),</i> <i>захоплюючий (2), зручний (2), интересный (2), обширный (3),</i> <i>відкритий (2), современный (2), необхідний, жаданий,</i> <i>перспективний, потужний, звичний, місткий, корисне,</i> <i>вдосконалений, розумний, широкий, популярний, інноваційний,</i> <i>интересный, будоражащее, багатofункциональный быстрый,</i> <i>динамічний, філігранний, багатогранно, глобальний,</i> <i>всеохлопяющий, безмежний, необъятное, объемный, безопасный,</i> <i>комплексный, разнообразное, обширное, защищенное, безопасное,</i> <i>притягательное, open, augmented, manipulated, объемный,</i> <i>современный, надёжно-защищенный, безопасный, развивающий,</i> <i>познавательный, познавательный, бесконечное, обучающие,</i> <i>образовательное, развлекательное.</i></p>	83	54,96 %
Нейтральне	<p><i>Електронний (5), віртуальний (4), комп'ютерний (2),</i> <i>інформаційний (7), информационный(2), digital (2), глибокий,</i> <i>інтерактивний (4), інтенсивний, комунікативний, комунікаційний,</i> <i>новітний, дистанційний, недокінця осмислений, мережевий,</i> <i>цифрове, досяжний, суспільний, з'єднаний, обчислювальний,</i> <i>нематеріальное, нереальное, онлайн, сетевой, альтернативный,</i> <i>цифровой, информационный, электронный, cyber, visual,</i> <i>комплексный.</i></p>	53	35,09 %

Таким чином, досвід носіїв української ККС щодо кіберпростору, представлений у таблиці 3.9, є переважно позитивним, що становить більше половини (54,96 %) всіх реакцій. Порівнюючи з досвідом респондентів щодо е-простору, ми фіксуємо відносно близькі числові значення, оскільки відсоток позитивного досвіду у мовців-концептуалізаторів щодо Е-ПРОСТОРУ становить 66,36%. Емоційне забарвлення досвіду щодо обох об'єктів дійсності вказує на спільну частотну яскравість семантичної ознаки ПРИЄМНЕ в обох субконцептах Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР.

Таким чином, до приядрової зони ЛСП КІБЕРПРОСТІР та Е-ПРОСТІР увійшли семи ПРИЄМНЕ, НЕПРИЄМНЕ, НЕЙТРАЛЬНЕ, до ближньої периферії – лексеми з частотністю вжитку більше 1 та до дальньої периферії – лексеми, що відповідали поодиноким реакціям на стимули «е-простір» та «кіберпростір».

Серед реакцій на стимул «кіберпростір» частотно вищий показник мали наступні лексеми-реакції з урахуванням їх еквівалентів в англійських та російських реакціях анкетування:

Таблиця.3.10. *Найчастотніші цілеспрямовані прикметникові реакції вербалізації якості концепту КІБЕРПРОСТІР*

	Лексеми- реакції	Загальна кількість	З інших іншою мовою	Якість%
1	Інформаційний	9	2	5,96
2	Сучасний	7	2	4,64
3	Електронний	6	1	3,97
4	Швидкий	5	1	3,31
5	Цифровий	5	3	3,31
6	Безпечний	4	2	2,65
7	Інтерактивний	4	-	2,65
8	Віртуальний	4	-	2,65
9	Глобальний	4	-	2,65
10	Обширний	4	-	2,65

У таблиці 3.10 вписано найчастотніші цілеспрямовані прикметникові реакції вербалізації якості субконцепту «КІБЕРПРОСТІР», пораховані через Voyant Tools. Зібрано 10 реакцій у списку, реакції з найвищою частотністю, що становлять загалом 24 унікальні лексеми, які охопили загалом 70 реакцій на стимул «кіберпростір». До списку увійшли три реакції мікрополя ПРИЄМНЕ (безпечний, швидкий, обширний, сучасний) та 6 лексем (інформаційний, електронний, цифровий, інтерактивний, віртуальний, глобальний) мікрополя НЕЙТРАЛЬНЕ.

3.4.3. Дієслівні реакції мовців-концептуалізаторів на стимули «е-простір» та «кіберпростір»

Мікрополя з семою ДІЯ в межах е-простору для носіїв українською ККС представлені у вигляді відповідей на запитання № 8. Лексеми-реакції респондентів, які відповідали українською мовою, обрали 252 реакції для відтворення цілеспрямованої асоціації у вигляді дієслова: *шукати (12), інформувати (4), поширювати (4), створювати (3), общатся (3), искать (3), знаходити (3), досліджувати (3), грати (3), to (3), узнавать (2), создавать (2), програмувати (2), працювати (2), передавати (2), обмінюватися (2), кодувати (2), использовать (2), информировать (2), захищати (2), думати (2), аналізувати (2),*

Індивідуальні 68 оказійних реакцій (по 1 цілеспрямованій реакції).

30 респондентів, що відповідали іншими мовами, представили картину функціональності Е-ПРОСТОРУ, дій з ним та у його межах: *распространить (2) работать (2), найти (1), понять (1), Сдавать (1), искать (1), Соединять (1), информировать (1), заинтересовать (1), позначать (1), изучить (1), подключиться (1), гуглить (1), отслеживать (1), учиться (1), заниматься (1), развиваться (1), интересоваться (1), думать (1), понимать (1), to browse (2), to surf (1), to work (1), Log-in (1), use (1), share (1), read (1), limit (1), be wary(1).*

Опосередкована передача української ККС втілена у наступних лексемах-реакціях: *Общатся (3), расширять (2), работать(2), Искать (2), читать (2), учиться (2), обновлять (1), удивлять (1), создавать (1), Совершенствовать (1), познавать (1), продвигаться (1), Думать (1), говорить (1), находить (1), учить (1), добывать (1), отдыхать (1), Действовать (1), обучать (1), загружать (1), скачивать (1), получать (1), Печатать (1), анкетировать (1), проводить (1), кооперироваться (1)*

Ми виокремили наступні семні мікрополя субконцепту «Е-ПРОСТІР» на основі семантичної близькості лексем:

ОБРОБКА ІНФОРМАЦІЇ: працювати, вчитися, навчатися, дізнаватися, поширювати, знаходити, аналізувати, досліджувати, писати, переглядати, цікавитись, читати, розвиватися, користуватись, використовувати, вдосконалюватись, створювати, завантажувати, розповсюджувати, розширювати, скачивать, загрузать, *to browse, to surf*.

ПЕРЕДАЧА ІНФОРМАЦІЇ: інформировать, соединять, розширюватись, говорить, учить, *share* і т.д.

РУХ У ПРОСТОРИ: заходити, діяти, клікати, долучатися до нового, печатать, проводить *log-in, limit, use* і т.д..

На основі КІЛЬКОСТІ ЛЮДЕЙ У ПРОСТОРИ залучених до зазначених вище дій ОБРОКИ та ПЕРЕДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ ми виокремлюємо наступні два мікрополя:

- **Моноагентне опрацювання інформації:** працювати, вчитися, навчатися, дізнаватися, поширювати, знаходити, аналізувати, досліджувати, писати, заходити, переглядати, цікавитись, читати, розвиватися, розширюватись, користуватись, використовувати, вдосконалюватись, створювати, діяти, завантажувати, розповсюджувати, розширювати, клікати, долучатися до нового, печатать, скачивать, загрузать, *to browse, to surf, log-in, limit, use* і т.д. Тобто такі дії, які людина в межах е-простору може виконувати самостійно з логічною завершеністю дій;

- **Мультиагентний обмін інформацією:** спілкуватись, навчати, обмінюватись, отримувати інформацію, розвивати, розвинути, інформувати, вдосконалювати, допомогти, встановлювати контакт, зв'язатися, знайомитися, обмінюватись думками, проводить голосовання, анкетировать, кооперировать, говорить, заинтересовать і т.д.

Реакції до кіберпростору було розглянуто через призму тих самих мікрополей, що мало на меті підтвердити або спростувати синонімічну природу двох лексем в українській логосфері.

Дії, пов'язані з кіберпростором, представлено у вигляді 168 реакцій, отриманих на запитання №12: *шукати (12), інформувати (4), поширювати (4), створювати (3), общаться (3), искать (3), находить (3), досліджувати (3), грати (3), to (3), узнавать (2), создавать (2), програмувати (2), працювати (2), передавати (2), обмінюватися (2), кодувати (2), использовать (2), информировать (2), захищати (2), думати (2), аналізувати (2)* і 60 одноразових реакцій.

8 респондентів, які відповідали іншими мовами, представили картину функціональності КІБЕРПРОСТІР, дій з ним та у його межах:

Защищает (1), способствует (1), находит(1), Программировать(1), сообщать (1), информировать (2), Сёрфить(1), использовать (2), хакнуть (1), Учится(1), работают(1), исследовать(1), общаться(1), узнавать (1), To browse (1), to stream (1), to chat (1), Log-in (1), use (1), share(1), upload(1), download(1), play (1), entertain(1), influence(1), manipulate(1).

– 8 анкет респондентів-медіаторів ККС описали функціональність кіберпростору: *Искать (3), Общаться (2), создавать (2), думать (1), обновляют (1), узнавать(1), расширяют (1), помечают (1), смотреть (1), читать, (1), учить (1), играть (1), загружают (1), скачивают(1), переходит(1), обучаются (1), Защищают(1), взламывают (1).*

Функціональний підхід до кіберпростору дозволяє нам виокремити п'ять мікрополей:

ОБРОБКА ІНФОРМАЦІЇ: *читать, узнавать, учиться, вивчати шукати, upload, download, скачивают, загружают, смотреть, помечают, обновляют, думать, создавать, to browse, use, зберігати, узнавать, работают, исследовать, сёрфить, использовать, программировать, информировать, способствует, находит, сообщать, архівувати, розповсюджувати, гуглити, спрощувати, entertain, искать, виконувати завдання і задачі, надавати можливості, брати участь, віртуалізувати, play manipulate influence, грати, играть;*

ПЕРЕДАЧА ІНФОРМАЦІЇ: *Інформувати, кодувати, кодити, share, обцаться, to chat, to stream, впливати, маніпулювати, обмінюватися думками, познайомитись, впливати, забезпечувати, електронні комунікації, з'єднує.*

- **ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ** і пов'язане з цим подолання бар'єрів: *взламывать, захищати, log-in, хакнуть, захищаєт, захищати, захищатися, шифрувати, посилатися.*

РУХ У ПРОСТОРИ: *переходить в новий період, переходити, локалізувати, організовувати, жити, полетіти, орієнтуватися.*

ЗМІНА ПРОСТОРИ: *расширять*

Підлегле мікропіле **ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ** є унікальним для кіберпростору, оскільки не втілюється у функціональності е-простору. Це поле становить соціолінгвальну та лінгвокогнітивну особливість ЛСП «кіберпростір» в українській логосфері.

У результаті інтерпретації даних, отриманих від респондентів в анкетуванні через сервіс Googleform, ми зібрали 1732 реакції на стимул **Е-ПРОСТІР** та кіберпростір, які відповідають 1732 лексемам-репрезентантам ЛСП «е-простір» та ЛСП «кіберпростір». На їх основі ми побудували мікрополя, які об'єднують усі лексеми-репрезентанти.

- особливості номінації концепції **Е-ПРОСТІР**, представленої лексемами: *навчання, простір, можливості, соціальне, онлайн, доступ.* Звідси ми можемо говорити про освітню та пізнавальну, суспільно корисну природу електронного простору, про діяльність з інформацією для власної **КОРИСТІ**.

- семи, що виокремлюються в субконцепті **Е-ПРОСТІР** – це **ІНФОРМАЦІЯ, МОЖЛИВОСТІ, АНАЛОГ ЗАГАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА, ПРИСТРОЇ, СОЦІАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ, ДОБРЕ, МЕЖА, ЗМІНИ.**

- Кіберпростір вирізнявся такими лексемами-реакціями, як *система, дані, інтелект, майбутнє, штучне, безпека.* Таким чином, ключова особливість концепції **КІБЕРПРОСТІР** базується на його цифровій природі та

пов'язаному з цим штучному житті, роботах, професіоналах, які знають, як управляти такими номерами, кодами та навколо стану інформаційної безпеки.

У результаті інтерпретації іменникових реакцій на Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР, можна зробити висновок, що вони використовуються із синонімічним значенням для 59% респондентів. Це доводиться не лише окремими визначеннями та асоціаціями іменників з поняттями у відкритих та спрямованих питаннях, але й частотою подання таких загальних фіксованих сем обох концептів. Якщо порівняти отримані дані про асоціативні поля понять Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР, то можна сказати, що Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР – це Інтернет 7,53%, інформація 4,60%, мережа 3,76% в середовищі 2,40%, простір 2,19%, комунікація 1,98%, комп'ютер 1,88%.

Спільною особливістю є такі семи **МОЖЛИВОСТІ**, як **СПІЛКУВАННЯ**, та форма іншого **АНАЛОГОВОГО** або **ШТУЧНОГО СВІТУ**. Таким чином, отримані лексеми-репрезентанти концептів «Е-ПРОСТІР» та «КІБЕРПРОСТІР» включаються в ЛСП «простір». Маркери *Інтернет, комп'ютер, швидкість, електронний, онлайн, система, дані, база даних, сайт, майбутнє, інтерактивний, віртуальний, цифровий* раніше не входили до ЛСП «простір» і в результаті діяльності інформації з простором зараз увійшли до поля концепту «ПРОСТІР» через ЛСП «простір». Таким чином, підтверджується здатність вербалізації субконцептів розширювати простір. Ієрархінчі зв'язки Е-ПРОСТОРУ та КІБЕРПРОСТОРУ з ПРОСТОРОМ як підлеглих субконцептів підтверджується їх визначенням – середовище **ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ**, який є частиною власне **ПРОСТОРУ**.

Висновки до розділу 3

1. Фізико-філософське поняття «інформація» визначено як активний та широкий ресурс розширення ЛСП поля «простір» у ХХІ ст.,

оскільки воно є мірою змін, які відбуваються у світі, засобом перенесення людини у нову цифрову, віртуальну, електронну реальність, опанування якої припадає на цей період. На стику концептів «ПРОСТІР» та «ІНФОРМАЦІЯ» функціонує основна концептуальна метафора ІНФОРМАЦІЯ – ЦЕ ПРОСТІР, яка, відповідно до динаміки концепту, є можливою траєкторією розвитку концептуального поля «простір». Унаслідок концептуальної метафоризації утворився новий субконцепт «ЕЛЕКТРОННИЙ ПРОСТІР», що увібрав ознаки концепту «ІНФОРМАЦІЯ» та «ПРОСТІР», що й було зафіксовано на основі контекстуального та асоціативного експерименту. До його лексико-семантичного поля увійшли лексеми-репрезентанти з ЛСП «інформація» та ЛСП «простір».

2. Унаслідок функціонування електронного простору відбулась динаміка лексичного складу англійської, французької, української та російської логосфери простір, яка втілилась у вигляді семантичних інновацій. У роботі вони визначені як неологізми, які мають стару форму і нове значення, паралельно існуюче з первинним. Зафіксовані семантичні інновації *диск*, *миша*, *портал* у контекстуальному аналізі ЛСП «простір» отримали своє місце у дослідженні динаміки якісного та кількісного складу ЛСП «простір».

3. Фіксація неологізмів у мові відповідає трьом етапам їх фіксації у соціумі: 1) фіксація у дискурсі пересічних носіїв мови; 2) фіксація у спеціальних словниках; 3) фіксація у загальноживаних тлумачних та енциклопедичних словниках. На основі проведених контекстуальних досліджень в електронному дискурсі, а саме у новинних порталах *Уніан*, *TCH*, *Газета*, *BBC*, *SkyNews*, *Independent*, *France 24*, *RFI*, *France Diplomatie News*, *Le Monde diplomatique*, *Ведомости*, *Комерсант*, *Лента* було встановлено фіксацію лексем *диск*, *миш*, *портал* та їх відповідників в усіх чотирьох досліджуваних ККС: в українській, англійській, французькій та російській.

4. Лексикографічний аналіз семантичних інновацій лексем *диск*, *миша* *портал* дозволив встановити різний діахронічний розвиток їх семантики в англійській, французькій, українській та російській мовах. На матеріалі лексикографічних джерел тлумачного та тематичного призначення було встановлено, що в англійській, французькій, українській та російських ККС існують нові уявлення про *диск*, *мишу*, *портал*, що пов'язані з інформаційним простором. Проте останню стадію фіксації у загальноживаних лексикографічних джерелах пройшли лексеми *mouse*, *portal* в англійській мові, *souris*, *portal* у французькій мові, та лексеми *диск*, *диск*, *диск* в англійській, французькій та російській мовах. Жодна семантична інновація не була зафіксована на останньому третьому етапі в українській мові. Різний рівень фіксації семантичних лексем вказує на соціокультурну відмінність наповнення ЛСП «простір» від ЛСП «пространство», «espace», «espace».

5. Унаслідок запозичення нових лексем-репрезентант утворилися такі кластери простору, які базуються на семах РУХ, ЧАСТИНА ПРОСТОРУ, СЕРЕДОВИЩЕ: *миша* – агент простору, втілення людини в інформаційному просторі, який відповідає за РУХ людини в електронному просторі переміщенням курсору на екрані комп'ютера чи ноутбука, а *диск* та *портал* – це контейнер, СЕРЕДОВИЩЕ, частина простору, де зберігається інформація.

6. Зафіксоване середовище ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР було досліджено через його субконцепти «Е-ПРОСТІР» та «КІБЕРПРОСТІР», які традиційно вважаються синонімами на позначення одного окремого простору для існування інформації. Префікс е-, кібер- визначено як актуальну запозичену словотвірну частку. Враховуючи властивість мовного знака до відношення до декількох об'єктів реальності, було вирішено спірне питання тотожності цих двох найменувань на матеріалі англійськомовних, французькомовних, українськомовних та російськомовних асоціативних реакцій. Окрім того, асоціативний аналіз реакцій на стимули «е-простір» та

«кіберпростір» мав на меті виявити спільні семи субконцептів «Е-ПРОСТІР» та «КІБЕРПРОСТІР» між собою та з концептом ПРОСТІР, відповідно, встановити їхні властивості та відношення до наповнення ЛСП «простір».

7. Змішаний (вільний та цілеспрямований) електронний асоціативний експеримент визначив семи двох субконцептів «Е-ПРОСТІР» та «КІБЕРПРОСТІР» через дослідження реакцій на позначення нового середовища простору. На матеріалі 1732 реакцій, отриманих у ході асоціативного експерименту, було встановлено стан субконцептів: для 59 % респондентів Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР виявились синонімами. Такими лексемами, що характеризують спільні семи обох концептів, стали: *Інтернет, інформація, мережа, комп'ютер, середовище та комунікація*.

8. Спільною також стала загальна характеристика, ціннісна складова ЛСП двох субконцептів, яка визначається у роботі трьома критеріями до їх семантики: ПРИЄМНЕ, НЕПРИЄМНЕ (індивідуальний атрибут) та НЕЙТРАЛЬНЕ (соціальний атрибут). Обидва концепти отримали більшу кількість оцінок за критерієм ПРИЄМНО: 66% та 55%, проте спільною семантичною ознакою стали лише лексема *швидкий* критерію ПРИЄМНЕ, та лексема *електронний* категорії НЕЙТРАЛЬНА.

9. Дієслівні цілеспрямовані реакції на стимули «е-простір» та «кіберпростір» було згруповано у мікрополя, які об'єднані семою ДІЯ у просторі або ДІЯ з простором. Відповідно до сценарію дій у межах субконцептів було зафіксовано наступні 4 мікрополя КІБЕРПРОСТОРОУ: ОБРОБКА ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДАЧА ІНФОРМАЦІЇ, ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ, РУХ У ПРОСТОРИ, ЗМІНА ПРОСТОРОУ та 3 мікрополя Е-ПРОСТОРОУ: ОБРОБКА ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДАЧА ІНФОРМАЦІЇ, РУХ У ПРОСТОРИ. Відповідно до кількості необхідних учасників ДІІ з інформацією у межах простору: моноагентної (*пошуку, знаходження та поширювання*) та мультиагентної (*спілкування*).

10. Спільна семантика двох субконцептів Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР: ЕЛЕКТРОННЕ КОМП'ЮТЕРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ для

ПОШУКУ та ПЕРЕДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ шляхом ШВИДКІСНОГО СПІЛКУВАННЯ та КОМУНІКАЦІЇ через МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ.

11. Відмінними ознаками концепту Е-ПРОСТІР стали: номінації *навчання, простір, швидкість, доступ, спілкування, можливості, онлайн, соціальне*; ціннісна складова Е-ПРОСТОРУ виявляється у вигляді означень: *доступний, цікавий, широкий, корисний, інформативний, безмежний, зручний* та пов'язані з його суспільною роллю лексеми на позначення дії: *навчатись, працювати, читати, дізнаватися, досліджувати, отримувати*. Звідси можна говорити про навчально-пізнавальну, суспільно-корисну природу е-простору.

12. Ключова особливість концепту КІБЕРПРОСТІР базується на його цифровій природі: *система, дані, світ, майбутнє, штучне, безпека* та пов'язаним з цим функціями кіберпростору *інформувати, створювати, захищати, спілкуватися, використовувати, розширяти*, які викликають такі індивідуальні та колективні ознаки довкола стану безпеки інформації, як лексеми *інформаційний, безпечний, інтерактивний, віртуальний, глобальний, ошбірний, цифровий*. Таким чином, конотатом субконцепту «КІБЕРПРОСТІР» є захист, кодування цифрових, глобальних даних. Мікрополя ДІЇ в кіберпросторі вказують на його незалежність від людини, він існує сам по собі, тоді, як Е-ПРОСТІР є місцем РУХУ людини, ДІЯНЬ, Е-ПРОСТІР – це ОБ'ЄКТ, а КІБЕРПРОСТІР – СУБ'ЄКТ. Така природа змусила людину проводити ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ від КІБЕРПРОСТОРУ, який може її вкрасти.

13. Обидва субконцепти Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР є двома векторами збагачення концептуального поля «простір». Наразі, в результаті асоціативного дослідження, було зафіксовано нові лексеми (20), які раніше не входили до ЛСП «простір»: *Інтернет, інформація, мережа, комп'ютер, комунікація, електронний, онлайн, навчатись, працювати, читати, дізнаватися, отримувати, система, дані, майбутнє, інформаційний, інтерактивний, віртуальний, цифровий, інформувати*.

14. Концептуальне поле «простір» в українській логосфері простір містить 20 лексем-репрезентант, отриманих в результаті концептуального поєднання ПРОСТІР-ІНФОРМАЦІЯ на базі асоціативного експерименту. Ці лексеми є основою для подальших концептуальних розширень.

15. Суміжний концепт «ІНФОРМАЦІЯ» є джерелом лексичного та семантичного розширення ЛСП «простір» та гіпотетичною базою формулювання концептуального поля «простір». Продуктом суміжності двох концептів стало утворення субконцептів Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР, що підтверджує динамічну природу концепту та необхідність фіксації гіпотетичних змін у чорновому варіанті – концептуальному полі «простір».

Основні положення розділу висвітлені у таких публікаціях автора:

Копитіна, А.С. (2018). *Електронний простір у системі концептуального поля «Простір»*. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (19). С. 95-100. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/19.167599>

Копитіна, А.С. (2020). *Семантичні інновації англomовного та україномовного електронного дискурсів*. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Філологія. Соціальні комунікації, 31 (2 (3)). С. 26-33. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-3/05>

Махачашвілі, Р.К., Копитіна, А.С. (2021). *Семантичні інновації у концептуальному полі «Espace»* ΛΟΓΟΣ: collection de papiers scientifiques (4). С. 61-65. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v4.15>

Makhachashvili, R.K., Kopytina A.S. (2021). *Associative conceptual constant of subconcepts E-SPACE and CYBERSPACE*. «Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej». Том 44 № 1/2021.

ВИСНОВКИ

У результаті опрацювання першого завдання дослідження ми визначили термінологічно-методологічну базу досліджень концепту та лексико-семантичного поля, уточнили поняття «лексико-семантичне поле» (ЛСП) та необхідні для подальшої роботи терміни. **Категорія простір** – філософське поняття для позначення абстрактної частини буття для виміру відстані між об'єктами. У когнітивному плані простір є **концептом** – ментальним утворенням, одиницею мислення, уявленням, ідеєю, образом про категорію простір та досвід, пов'язаний з ним у свідомості людини як члена соціуму та представника певної культури світу. **Лексема-репрезентант** – матеріальна форма існування концепту, лексичні одиниці, використані для опису концепту, реалізації його у мові, тобто для **вербалізації**. Явище вербалізації має соціокультурну та індивідуальну маркованість у вигляді ціннісної складової. Все, що не оціночне – це образно-перцептивна складова, базиси концепту. ЛСП «простір» – це сукупність парадигматично-пов'язаних лексем-репрезентантів для вербалізації концепту «ПРОСТІР». **Архілексема** – узагальнююча лексема із значенням, яке розповсюджується на всі лексеми ЛСП, довкола якої може оформлюватись поле, а в її полі можуть утворюватися менші **мікрополя**, що у свідомості можуть відповідати окремим **субконцептам**. Теоретичні базиси допомогли нам провести трьохетапне дослідження сукупності вербалізацій концепту «ПРОСТІР» у минулому і теперішньому, продемонструвавши можливі прийоми оцінки майбутнього ЛСП концепту у вигляді **концептуального поля** (КП).

Опанувавши лінгвокогнітивні засади процесу вербалізації концепту «ПРОСТІР» ми змогли виконати друге завдання, і залучивши існуючі теорії лексичних угруповань та їх структуризації, ми вивели наше повне бачення рівневої організації сукупності лексем, які вербалізують концепт «ПРОСТІР» у вигляді ЛСП «простір». **Структура ЛСП «простір»** – п'ятирівнева організація усього лексичного складу ЛСП на позначення просторового досвіду людини, в якій виокремлюються такі п'ять рівнів на основі

семантичної наближеності лексем до імені ЛСП, частотності їх вжитку та перспективи подальшого доповнення лексико-семантичного складу ЛСП: 1) ядро, 2) приядрова зона, 3) ближня периферія, 4) дальня периферія, 5) суміжні концепти. Ядро містить лексеми з узагальнюючим значенням високої частотності вжитку, ближню периферію – соціально визнані частини простору, топоніми, а дальня периферія містить індивідуальні означення, рідковживані конкретизації. Суміжні концепти – ресурси для створення концептуальних інтеграцій та запозичення ЛР.

Третє завдання передбачало встановлення лексикографічних параметрів лексико-семантичного поля «простір» в досліджуваних мовах шляхом проведення лексикографічного аналізу архілексем для подальшого дослідження лінгвокогнітивних та соціолінгвальних параметрів. Було встановлено базові семи архілексеми із залученням етимологічних, тлумачних та словників синонімів. Спільні базові семи для всіх чотирьох архілексем *простір*, *пространство*, *space*, *espace* виявились: ВІЛЬНЕ МІСЦЕ, СЕРЕДОВИЩЕ: МЕСТО, СПОСОБНОЕ ВМЕСТИТЬ ЧТО-ТО російської архілексеми, французької MILIEU GÉOGRAPHIQUE OÙ VIT L'ESPÈCE HUMAINE, що відповідає англійськомовній семі OCCUPIED PLACE, BUILDING та українськомовній СПОРУДА. Семи дали нам змогу наповнювати рівневу структуру ЛСП «простір», оскільки місце лексем у структурі визначається їх семантичним зв'язком, семантичною відповідністю до архілексеми на основі їх значень.

На матеріалі 121 виразів, дібраних за наявності в них хоча б одної ЛР ЛСП «простір», із залученням машинної обробки даних Voyant Tools та Sketch Engine ми дослідили особливості наповнення ЛСП «простір» відповідно до національного, соціального та індивідуального типів досвіду. Тобто, проведений контекстуальний аналіз мав на меті вирішення четвертого завдання, яке полягало у фіксації соціолінгвальних особливостей вербалізації концепту «ПРОСТІР» в українській, російській, англійській та французькій мовах.

У результаті опрацювання зібраних 121 прикладів вербалізації лексем ЛСП «простір» у новинних ресурсах письмової та відео форми, розважальних ресурсах, в соціальних мережах, тобто – в електронному дискурсі, ми виокремили мікрополя з лексем довкола наступних значень: ЧАСТИНИ ПРОСТОРУ, КОЛЕКТИВНИЙ ПРОСТІР та ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПРОСТІР, ТОПОНІМИ, СЦЕНАРІЇ ПРОСТОРУ, ЯКІСТЬ ПРОСТОРУ.

Соціолінгвальні параметри лексико-семантичного поля виявляються не тільки в лексичному різноманітті вербалізації, але й у семантичній організації лексем довкола певних сценаріїв, шаблонів вербалізації концепту «ПРОСТІР». Відповідно до контекстуального аналізу ЛР ЛСП «простір», в електронному дискурсі було встановлено соціолінгвальні параметри вербалізації сценаріїв просторового досвіду. В таких сценаріях ПРОСТІР активно має такі лінгвокогнітивні параметри як здатність вступати у контакт з людиною, бути суб'єктом та об'єктом дії. В українськомовній МКС було виокремлено 10 сценаріїв вербалізації простору, де ПРОСТІР є об'єктом дії: ПЕРЕВІРЯТИ простір, РОЗМІЩАТИСЬ У просторі, ЗАБИРАТИ простір, НА простір ВІЇЖДЖАЮТЬ, СТАТИ на простір, простір ОБСТЕЖУЄТЬСЯ, простір ДІСТАЄТЬСЯ, простір ОРГАНІЗОВУЄТЬСЯ, простір ПОДІЛЯЄТЬСЯ, простір ЗАБУДОВУЄТЬСЯ та 8 сценаріїв де виступає суб'єктом дії: простір СПРИЧИНЯЄ ГОРЕ, простір БУВАЄ, простір СТВОРЮЄ, простір ДИХАЄ, простір ДІСТАЄТЬСЯ, простір ОНОВЛЮЄТЬСЯ, простір ДЕГРАДУЄ, **ПРОСТІР Є**.

У російськомовній МКС було виокремлено 13 сценаріїв вербалізації простору: ПРОСТІР є об'єктом дії у сценаріях НА простір ЇДУТЬ, КУРСУВАТИ У просторі МІЖ ОБ'ЄКТАМИ, ЗНАХОДИТИСЬ НА просторі, РАПТОВО ОПИНИТИСЯ у просторі, ПРАЦЮВАТИ у просторі, простір КУПУЄТЬСЯ, ЗАКРИТИ простір та суб'єктом дії у сценаріях, простір ВІДКРИВАЄТЬСЯ, простір СТАЄ НАЙКРАЩИМ, простір ІСНУЄ, простір ЖИВЕ, простір ЧЕКАЄ, простір ЗАПУСКАЄ, простір ЗАКРИВАЄТЬСЯ.

В англійськомовній МКС було виокремлено 20 сценаріїв простору, де простір виступає об'єктом дії: ЗАХОПИТИ простір, ЗБІЛЬШИТИ простір, ІТИ ДО простору, ОБИРАТИ простір, ЗАБИРАТИ з простору, ПРИНОСИТИ ЩОСЬ У простір, УВІЙТИ ДО простору, МАРНУВАТИ простір, БУТИ У просторі, ПОКРИВАТИ простір, ПОКИДАТИ простір, простір ВИВЧАЄТЬСЯ та суб'єкт дії: простір МАЄ, **ПРОСТІР Є**, **ПРОСТІР БУВ**, простір СЛУГУЄ, простір ВИГРАЄ, простір РОЗВИВАЄТЬСЯ, простір ЗМІШУЄ, простір ВОЛОДІЄ ЛЮДЬМИ.

У франкомовній МКС було виокремлено 9 сценаріїв простору: ЗАЙМАТИ простір, ОТРИМУВАТИ ДАРИ ВІД ПРОСТОРУ, ШУКАТИ ЧАСТИНИ ПРОСТОРУ, **ПРОСТІР БУВ**, простір ПРОПОНУЄ, простір ПЕРЕДБАЧАЄ, **ПРОСТІР Є**, простір ЗБЕРІГАЄТЬСЯ.

Ціннісна складова ЛСП «простір» виявляється також через мікрополе ЯКОСТІ, де за допомогою таких частин мови, як прикметник, дієприкметник, відбувається угруповання лексем в мікрополя за його ЯКОСТЯМИ. Українськомовне мікрополе містить 24 ЯКОСТІ: ЖИТТЄВИЙ, ВНУТРІШНІЙ, ВІДКРИТИЙ, ТРАДИЦІЙНИЙ, СВІЙ, ЧУЖИЙ, ВІЛЬНИЙ, КОНТРОЛЬОВАНИЙ, ГАРНИЙ, ОСОБЛИВИЙ, ОПОВИТИЙ, ВЕЛИКИЙ, САКРАЛЬНИЙ, АТМОСФЕРНИЙ, НЕПРИМІТНИЙ, СТИЛЬНИЙ, РОЗТАШОВАНИЙ, ВУЗЬКИЙ, ЗАБУТИЙ БОГОМ, СЕПАРАТИСТСЬКИЙ, ОРНИЙ, ПРИЛЕГЛИЙ, ЦИВІЛІЗОВАНИЙ, ОКУПОВАНИЙ. Російськомовне мікрополе містить 22 ознаки: НЕВЕЛИКИЙ, ЗОВНІШНІЙ, ТАКТИЛЬНИЙ, НЕЗНАЙОМИЙ, ЧУЖИЙ, ІНШИЙ, ШИРОКИЙ, ЗАСЕЛЕНИЙ, ЗЕМЕЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ, ЧАСОВИЙ, НАШ, ПОЧАТКОВИЙ, КРАЩИЙ, ІНШИЙ, БЕЗМЕЖНИЙ, ЕКОЛОГІЧНИЙ, ЧИСТИЙ, ДЛЯ ГОСТЕЙ, ГРОМАДСЬКИЙ, РІЗНИЙ. Англійськомовне мікрополе містить 28 ознак: МИЛИЙ, НАЙГІРШИЙ, з ПОКРИТТЯМ 5G, ДОСТУПНИЙ, ОГИДНИЙ, ПІДХОДЯЩИЙ, ДЛЯ ПРИЙОМУ ЇЖІ, ПУБЛІЧНИЙ, ЖИВИЙ, МИРНИЙ, КОМПАКТНИЙ, МІСЬКИЙ, МАЛЕНЬКИЙ, ТОРГОВИЙ, ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕНСІЇ, ЗЕЛЕНИЙ,

ЗАБРУДНЕНИЙ/ЧИСТИЙ, НЕБЕЗПЕЧНИЙ/БЕЗПЕЧНИЙ, ОБРАНИЙ, КІБЕРПРОСТІР, ЗОВНІШНІЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ. Французькомовне мікрополе містить 20-ть ознак: ЗАКРИТИЙ, ЕКОНОМІЧНИЙ, ЖИТТЄВИЙ, СТАРИЙ, ЗАРАЖЕНИЙ, ВУЗЬКИЙ, ОМРІЯНИЙ, ВІДКРИТИЙ, ЗОВНІШНІЙ, ГАРНИЙ, РОЗТАШОВАНИЙ, МІСЬКИЙ, ПОДІЛЕНИЙ, АКАДЕМІЧНИЙ, ГЕОГРАФІЧНИЙ, РОБОЧИЙ, ПОСТРАЖДАЛИЙ, ВАЖЛИВИЙ, ЯСНИЙ, ПРИВІЛЕЙОВАНИЙ.

Спільними ознаками простору в українськомовній та російськомовній картинах світу стала ознака ПРОСТІР РІЗНИЙ та ПРОСТІР ЧУЖИЙ. Спільною для англійськомовної, українськомовної та франкомовної МКС став сценарій ПРОСТІР Є. Ознака ПРОСТІР ГАРНИЙ є спільною для англійськомовної та українськомовної МКС.

До соціолінгвальних параметрів також належать кількісні особливості які проявляються у різній кількості ЛР на рівнях структури ЛСП у кожній мові. До 121 унікальної лексеми (без урахування повторів), оформлених у вигляді п'ятирівневого поля ЛСП «простір», до ядра ЛСП належать 3 лексеми-репрезентанти *простір, місце, шир*, що виражають власне концепт в усіх можливих його значеннях. Приядрову зону становлять 18 лексеми-репрезентант, котрі є синонімічними до концепту, проте мають певну відмінність у контекстуальному вжитку: *територія, терен довкілля, протяжність, безмежжя, просторинь, локум, широчинь, незміринь, обшир, площа, розмах, воля, роздолля, свобода, поле, безповітря, просторище*. Близню периферію становлять 40 лексем, а дальню – 55 лексем-репрезентант простору, індивідуальні оцінки, діяльності з простором, які самі слугують накладанням одного інформаційного шару на ядрові лексеми з інших концептів, але є такими, що часто вживаються мовцями-концептуалізаторами і є зрозумілими, доступними до перцепції способами його лексикалізації з яскравим проявом ЦС. У свою чергу, 5 суміжних концептів НЕБЕЗПЕКА, ЕПІДЕМІЯ, НАЦІЯ, ЧУЖИЙ, ЛЮДИ є незалежними від «ПРОСТІР» концептами, що за різних комунікативних

обставин вступають у процес обміну лексемами разом із концептом «ПРОСТІР».

97 ЛР, зібрані в ЛСП «пространство» російськомовної картини світу, розподілилися на рівнях таким чином: ядро містить 5 лексем: *пространство, место, площадь, поверхность, участок*; приядрова зона містить 10 лексем: *простор, протяженность, промежутки, территория, структура, среда, часть, объект, мир, сфера*. Ближня периферія в нашій роботі містить 34 лексеми-репрезентанти: *квартира, район, конец, света, участок, стран, планета, комната, равнины, города, кофейни, планет, граница, дом, аэропортов, пункт, бок, лондонской, местоположения, дом, страна, слой, Украина, Алтае, Намис, Сеул Окситании, европейских, Дании, Великобритании, Ялтинским, Земля*, дальня периферія представлена 44 лексемами: *курсирует, чужой, ехать, других, другой, купить, земельный, заселенный, временной, красными, обширные, открылись, закрылись, вошли в топ, безгранично, существующий, начальный, разный, гостевой, экологически чистом, общественных, разных, наша, лучших, незнакомая, живет, находится, работают, крупнейших, небольших, закрываем, матовая, шероховатая, ступил, квест, запустит, космическую, булки, масла, ждёт*. Останній п'ятий рівень займають зафіксовані 4 суміжні концепти: ПОЛЕТ, ТРАНСПОРТ, ИГРА, ЕДА

ЛСП «space» має організацію 114 лексем-репрезентант: ядро має 5 лексем: *space, place area, room, building*, 18 лексем-репрезентант приядрової зони: *structure, location, site, field, facility, volume, capacity, extension, interval, way, cavity, chamber, hole, largeness, freedom, environment, structure, facility, time*; 27 лексем-репрезентант займають ближню периферію – звужені назви простору, топоніми: *streets, restaurant, centers, world; countries hostel, United Nations. school, street, village, countre, world Turkey, European, Birmingham, Crimea, Russia, Pine, Thwaites, Winterfell, Disneyworld, EU, US, Libyan*; дальня периферія представлена 59 лексемами індивідуального та соціального модусу: *dangerous, accessible, have, public, are, serves, livable, urban, to have a*

meal, been to, compact, developing, blend, coverage; pretty, prettiest, lovely, convenient, peaceful, worst, disgusting, invade, to double, to waste, probes, messy, clean, small, trade, to get in, bringing, safe, top. П'ятий рівень містить 5 суміжних концептів INTENRET, WAR, UNION, WATER, HEIGHT:

ЛСП «*espase*» містить 103 лексеми-репрезентанти, з яких 4 лексеми входять до ядрової зони: *espace, place, ciel, milieu*; 38 лексем-репрезентант до приядрової зони: *surface, distance, durée, étendue, trajet, intervalle, cosmos, immensité, infini, univers, atmosphère, aire, superficie, volume, sphère, zone, espacement, écart, écartement, échappée, éloignement, interstice, lacune, vide, blanc, interligne, marge, course, route, trajectoire, plan, objet, activité, environnement partie, ensemble, niveau, temps*; 31 лексема-репрезентант займає ближню периферію: *terrasse, Sud, monde, pays, arrondissement, bureau de poste, bureau, Afrique, Bordeaux, Nantes, Tokyo, New, York, Londres, Paris, Palmyre, Syrie, Masson, Tchernobyl, État islamique; Strasbourg, France, Lognes, Pontault Combault, Evry, Corbeil Essonnes.* Дальня периферія представлена 29 лексемами *économique, tombé, s'offre, vital, outer, vert, fermé, sont, étroites, extérieurs, coté métropolitaine, divisée, académiques, géographique, de travail, privilégié, rêvé, belle, importante, touchés, assez dégagé, a, organisation, trouver, proposer, contaminée.*

Другий етап контекстуального аналізу передбачав розбір додаткових 106 виразів для дослідження індивідуальних та соціальних факторів динаміки вербалізації концепту «ПРОСТІР». Наше п'яте завдання передбачало дослідити динаміку лексико-семантичного поля «простір» української, російської, англійської та французької мов під впливом розвитку інформаційних технологій. У першій частині контекстуального аналізу дослідження ми зафіксували суміжні концепти ІНТЕРНЕТ та ІНФОРМАЦІЯ. Інтернет є власне ІНФОРМАЦІЙНИМ ПРОСТОРОМ, і саме на дослідженні цієї концептуальної метафори було зосереджено подальше дослідження ЛСП «простір».

Розвиток інформаційних технологій та перенесення об'єктів буття у цифровий формат спричинили нове сприйняття «ПРОСТІР – це ІНФОРМАЦІЯ». На мовному рівні це було зафіксовано у вигляді неологізмів та у семантичному зсуві окремих лексем української, російської, французької та англійської мов, тобто у вигляді **семантичних інновацій**. Останні є переосмислення старих лексем, тобто надання нового значення вже наявній мовній формі та відносяться до лінгвокогнітивних параметрів ЛСП «простір» які є джерелом індивідуального переосмислення просторового досвіду та його засобів проєкції індивідуального на суспільний досвід..

У результаті проведеного лексикографічного та контекстуального аналізу семантичних інновацій лексем *диск*, *миша*, *портал* було встановлено соціолінгвальні та лінгвокогнітивні актуальні параметри ЛСП «простір», спричинені позамовним фактором інформаційного розвитку та відмінністю між ЛСП «простір» «пространство», «espace», «espace» у процесі включення таких лексем. Було встановлено, що лексема *диск* входить до чернетки ЛСП «простір» як маркер просторових відношень і базується на семі ВІЛЬНЕ МІСЦЕ, ЧАСТИНА ПРОСТОРУ для зберігання ІНФОРМАЦІЇ. Фіксація семантичного зсуву лексеми *диск* у загальноживаних лексикографічних джерелах в англійській, французькій та російській мовах свідчить про входження лексеми *диск* до ЛСП «простір» на рівні ближньої периферії як семантично близької одиниці. В українській мові семантична інновація лексеми *диск* входить до тематичних словників та до електронного дискурсу, що дає право нам також відправити її до ЛСП «простір», але як суміжний концепт, що є семантично далеким.

Лексема *миша* входить до чернетки ЛСП «простір» як об'єкт втілення, імітації динаміки ТІЛА ЛЮДИНИ у просторових відношеннях реальності. В англійській, французькій мовах лексикографічні та контекстуальні дослідження свідчать про входження лексеми *миша* до ЛСП «простір» на рівні ближньої периферії, а в українській та російській мовах семантична інновація *миша* входить на рівні суміжних концептів. Вона має наступні

параметри: 1) різноманітні фізичні властивості, 2) постійно потребує контакту з людиною, 3) дозволяє рухатися в аналоговому просторі. Ці властивості ми екстраполюємо на ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР, до якого МИША і є засобом входження. Тобто, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР має різноманітні властивості, що втілюються у різних інтерфейсах, існує лише за рахунок контакту з людиною, яка може переміщатись у його межах як в межах звичайного простору.

Лексема *портал* входить до чернетки ЛСП «простір» як маркер просторових відношень, базується на семах МІСЦЕ, СЕРЕДОВИЩЕ. Було зафіксовано три типи ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ, які вербалізує ЛР портал: загально-інформаційний, розважального спрямування, маркований географічним показником. У лексикографічних джерелах загального спрямування англійської, французької мов є закріпленим ІКТ-термін *портал*, що входить до ЛСП «простір» на рівні ближньої периферії як семантично близької, а в українській та російській ЛСП лише як суміжний концепт.

Останнє, шосте завдання, передбачало заглиблення у вивчення перспективних доменів просторового досвіду, вербалізованих на стику суміжних концептів «ПРОСТІР» ТА «ІНФОРМАЦІЯ»: «Е-ПРОСТІР» та «КІБЕРПРОСТІР». Таким чином, ми прагнули дослідити лінгвокогнітивні особливості актуальної вербалізації просторового досвіду через асоціативне поле яке складається з асоціацій, що мають індивідуальний характер. Вплив зовнішнього чинника «інформація» на асоціативне наповнення лексико-семантичного поля «простір» встановлювався через асоціативний лінгвістичний експеримент.

На матеріалі отриманих **1732** реакцій на стимули, запропоновані 86 респондентам онлайн-анкетування у формі Google Forms, у 56% відповідей респондентів було встановлено синонімічність субконцептів «Е-ПРОСТІР» та «КІБЕРПРОСТІР», утворених на стику концептів «ПРОСТІР» та «ІНФОРМАЦІЯ».

Комплекс вільних та цілеспрямованих реакцій на стимул «е-простір» містить лексеми: *Інтернет (52), Мережа (20), Інформація (27), Навчання (15), Комунікація (11), Простір (14), Доступ (11), Середовище (11), Комп'ютер (10), Швидкість (9), Спілкування (8), Можливості (8)*. Е-простір має вісім мікрополей: **ІНФОРМАЦІЯ, МОЖЛИВОСТІ, АНАЛОГОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ВСЕОХОПЛЮЮЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ, ПРИСТРОЇ, КОНТАКТИ, ДОБРО, МЕЖА.**

КІБЕРПРОСТІР через реакції постає, як: *Інтернет (24), Технології (14), Інформація (23), Мережа (16), Комп'ютер (10), Система (10), Дані (8), Середовище (6), Світ (6), Майбутнє (5), Інтелект (5)*. Кіберпростір складається з восьми мікрополей: **ЦИФРОВИЙ, ШТУЧНИЙ СВІТ, ПРИСТРОЇ, ІНТЕРНЕТ, КОНТАКТИ, СУЧАСНІСТЬ, РИЗИК, МОЖЛИВОСТІ.**

Досвід респондентів щодо Е-ПРОСТОРУ представлений: **приємними означеннями 66,36%:** *Цікавий (9), Доступний (13), Швидкий (11), Широкий (7), Корисний (7), Зручний (6); Безмежний (6), Сучасний (6); нейтральними 26,81% (7), Інформативний (6), Електронний (7); неприємними 6,81%:* *оманливий, неефективно, нудно, довго, сухий, обтяжливий.*

Досвід щодо КІБЕРПРОСТОРУ представлений: **приємними означеннями 54,96%:** *Сучасний (7), Швидкий (5), Безпечний (4), Глобальний (4); нейтральними означеннями, які становлять 35,09 %:* *Цифровий (4), Інформаційний (9), Електронний (7), Інтерактивний (4), Віртуальний (4), Обширний (4); неприємними 9,93%:* *беземоційний, небезпечний, складний, потаємний, штучний, загрозливий.*

Сценарії в ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ розглядаються за спільними семами з різною яскравістю вербалізації: **ОБРОБКА ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДАЧА ІНФОРМАЦІЇ, РУХ У ПРОСТОРИ** (насиченіший у Е-ПРОСТОРИ). Е-Простір – пасивний простір, а кіберпростір – активний відносно інформації та людини.

Таким чином, спільна семантика для двох знаків Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР наступна: ЕЛЕКТРОННЕ КОМП'ЮТЕРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ для ПОШУКУ та ПЕРЕДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ шляхом ШВИДКІСНОГО СПІЛКУВАННЯ та КОМУНІКАЦІЇ через МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ.

Е-ПРОСТІР та КІБЕРПРОСТІР відповідають семам МЕЖА, ОБ'ЄМ, ЧАСТИНА ПРОСТОРУ, ТИП ПРОСТОРУ, ЯКІСТЬ ПРОСТОРУ. ЛР субконцептів «Е-ПРОСТІР», «КІБЕРПРОСТІР», в т.ч. семантичні інновації *диск, миша, портал* є ЛР ЛСП «простір».

У результаті виконання шостого завдання дослідження дальня периферія ЛСП «простір» в українській логосфері збільшилась на 20 лексему-репрезентант, отриману в результаті концептуального поєднання ПРОСТІР-ІНФОРМАЦІЯ на базі асоціативного експерименту: *Інтернет, інформація, мережа, комп'ютер, комунікація, електронний, система, онлайн, дані, майбутнє, навчатись, працювати, читати, дізнаватись, інформувати, отримувати, інформаційний, інтерактивний, віртуальний, цифровий.*

Визначення соціолінгвальних та лінгвокогнітивних параметрів ЛСП «простір» дало змогу встановити антропоцентричну природу концепту «ПРОСТІР» та його залежність від зміни процесів мислення людини та пізнання нею світу.

Таким чином, у результаті дослідження було проведено комплексний аналіз вербалізації людського просторового досвіду. На основі лексикографічних, контекстуальних та експериментальних даних ми дослідили вербалізований просторовий досвід в українсько-, російсько-, англійсько- та франкомовній концептуальній картинах світу. Було досліджено зміни в лексичному, семантичному та асоціативному складі ЛСП «простір» в чотирьох європейських МКС, спричинені інформатизацією буття. Всебічний аналіз допоміг нам встановити лінгвокогнітивні основи вербалізації просторового досвіду та соціолінгвальні параметри наповнення, динаміки ЛСП «простір» та дозволив досягти мети дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьева, Н. Е. (2005). *Концепт «желание» в польском и русском языках. Язык, сознание, коммуникация: Сб. Статей / Отв. Ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. М.: МАКС Пресс, Вып. 30. 260 с. ISBN 5-317-01585-5. С.109-124.*
2. Аристотель. Категории // Аристотель. Соч. в 4-х томах. Т. 2. М., 1978.
3. Архипенко, Л. М. (2005). *Иношомовні лексичні запозичення в українській мові: Етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.): Автореф. Дис. На здобуття наук. Ступеня канд. Філол. Наук: Спец. 10.02.01 «Українська мова». Харків. 20 с. С. 5.*
4. Аскольдов, С. А. (1997). *Концепт и слово. Русская словесность. Антология. М.: Academia. 350с. С. 98.*
5. Ахманова, О. С (2004). *Словарь лингвистических терминов. М.: Едиториал УРСС. 576 с.*
6. Бабушкин, А.П. (1996). *Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж: Изд-во Воронеж. Ун-та. – 104 с.*
7. Балли, Ш. (1961). *Французская стилистика. М., 1961. 200 с.*
8. Бацевич, Ф.С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. Київ: Академія. 342 с.*
9. Бачишина, О. Б. (2014). *Семантика часу і простору: Особливості, стан та проблеми дослідження в українському мовознавстві. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Філологія. Мовознавство. Т. 221, Вип. 209. С. 6-11. Режим доступу: [Http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2014_221_209_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2014_221_209_3)*
10. Белова А. Д. (2011). *Номинативные процессы в современном английском языке как отражение эволюционного и инновационного развития объектов. Лінгвістика ХХІ століття: Нові дослідження і перспективи. Киев: Логос. С. 65–74.*
11. Близнюк К.Р. (2017). *Лексико-семантичне мікрополе «відданість» у*

сучасній українській мові. *Studia philologica*. Вип. 8. С. 42-50.

12. Бодуэн де Куртенэ, И. А. (1917). *Введение в языковедение*. Изд. 5. Пг., с. 160.
13. Бондаренко, О.М. (2010). *Англійські неологізми: Нове у використанні способів утворення*. Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. № 1. С. 127–131.
14. Бондарко, А.В. (1988). Понятия "семантическая категория", "ФСП" и "категориальная ситуация" в аспекте сопоставительных исследований // *Методы сопоставительного изучения языков*. М. С. 12 – 19.
15. Бочкарева, Е.В. (1999). *Влияние формы эксперимента на ядро ассоциативного поля младшего школьника*. Проблемы детской речи: Материалы Всероссийской конференции. Санкт-Петербург, 24–26 ноября. СПб. С. 35-39.
16. Бреник, І.В. (2009). *Емотивна семантика та виділення ЛСП прикметників позитивної оцінки в англійській мові*. Наукові записки. Серія “Філологічна”. – Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 11. С. 140-145.
17. Буніятова, І.Р. (2009). *Типологія мовних змін в історичній перспективі*. Вісник КНЛУ. Сер. Філологія. С. 57-65.
18. Быдина, И.В. (2005). *Концепт “Творчество” в идиостиле Виктора Сосноры*. Культурные аспекты в языке и тексте: Сб. Науч. Тр. Белгород: Изд-во БелГУ. С. 86-93.
19. Васильев, В.П. Васильева, Э.В. (2002). *Ассоциативное поле как экспонент концепта*. Вестник кемеровского государственного университета. Серия Филология. Выпуск 4 (12). Кемерово.
20. Верньо Ж. (1995). *К интегративной теории представления*. Иностранная психология. М. Т. 3. № 5. С.9–17.
21. Воркачев, С.Г. (2003). *Концепт как «зонтиковый термин»*. Язык, сознание, коммуникация. Вып. 24. Москва. С. 5–12.
22. Воробьёва, О.П. (2013). *Концептология в Украине: Обзор*

- проблематики*. Лингвоконцептология: Перспективные направления: Монография; под ред. А. Э. Левицкого, С. И. Потапенко, И. В. Нейдановой. Луганск: Изд-во ГУ ЛНПУ имени Тараса Шевченко. С. 10–37.
23. Галичкина, Е.Н. (2001). *Специфика компьютерного дискурса на английском и русских языках (на материале жанра компьютерных конференций)*: Дис.канд. Филол. Наук: 10.02.20. Астрахань. 212 с.
24. Гешко Н. (2014). *Лексико-семантичне поле як системно структурне утворення та методи його дослідження* / Н. Гешко // Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. № 2. С. 73-78. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apcnim_2014_2_14
25. Глухов, В.П. (2005). *Основы психолингвистики: Учеб. Пособие для студентов педвузов*. М.: АСТ: Астрель. 351 с.—(Высшая школа).
26. Горошко, Е.И. (2005). *Проблемы проведения свободного ассоциативного эксперимента*. Известия Волгоградского государственного педагогического университета. № 3. С. 53-61.
27. Горошко, Е.И., Землякова, Е.А. (2011). *Виртуальное жанроведение: Становление теоретической парадигмы*. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Филология. Социальные коммуникации. Том 24(63). №1. Часть 1. С. 225 – 237.
28. Губанов Д.А., Новиков Д.А., Чхартишвили А.Г. (2010). *Социальные сети: модели информационного влияния, управления и противоборства*. М.: Издательство физико-математической литературы. С.4.
29. Гудзь, Н.О. (2013). *Интернет-дискурс – невід’ємна складова сучасної комунікації*. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. № 70. С. 230.
30. Гумбольд, В. Фон (1985). *Язык и философия культуры*. М.: Прогресс.
31. Демьянков, В.З. (2007). *Термин «концепт» как элемент терминологической культуры*. Язык как материя смысла: Сб. Статей в честь академика Н.Ю. Шведовой/ Отв. Ред. М.В. Ляпон. М.: Издательский центр «Азбуковник». С. 606-622.

32. Денисова, С.П. (1996). *Типологія категорій лексичної семантики*. Київ: Вид-во Київського держ. Лінгвістичного ун-ту. 294 с.
33. Дзюбенко, О.М. (2013). *Динаміка розвитку концепту учитель (на матеріалі епітетів літературно-художнього дискурсу латинської, англійської та української мов)*. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна. Вип. 38. С. 177-179. Режим доступу: [Http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_38_56](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_38_56)
34. Дзюбіна, О. І. (2016). *Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж Twitter та Facebook (на матеріалі англійської мов)*. (дис. Канд. Філол. Наук). Львів, Україна. Режим доступу: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/dis_dzyubina.pdf
35. Довганюк, Е.В. (2017). *Історичні трансформації концепту КРАСА, вербалізованого лексичними засобами англійської мови*. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2017. С. 81–87. Режим доступу: [Http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPG_2017_85_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPG_2017_85_13)
36. Драч, І.Д., Миколенко, А.З., Тихонець, М.П. (2019). *Мовна картина світу у процесі вивчення іноземної мови в медичних університетах..* Медична освіта, С. 79-83.
37. Желтухина, М.Р. (2007). *О содержании дискурса масс-медиа*. Вісник Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Луганськ. № 11 (128), Ч. 1. С. 27-40.
38. Жлуктенко, Ю. А. (1983) *Английские неологизмы* : [монографія] / [отв. ред. Ю. А. Жлуктенко и др.]. Киев : Наукова думка. 172 с.
39. Заботкина, В.И. (1989). *Новая лексика современного английского языка*. М.: Высшая школа. 126 с.
40. Зацний Ю. А. (2008). *Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник.* / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. – Вінниця: Нова Книга. – 360 с.;
41. Иванова, С.В. (2004). *Лингвокультурология и лингвокогнитология:*

Сопряжение парадигм: Учеб. Пособие. Уфа: Изд-во БашГУ. 280 с.

42. Канонік Н.П. (2011) *Граматична організація лексико-семантичних полів ПРОСТОРУ й ЧАСУ в сучасній англійській мові*. Херсон, Херсонський державний університет.
43. Карасик, В.И. (2002). *Языковой круг: личность, концепты, дискурс*. Волгоград: Перемена. 477 с. Библиогр.: С.435–476.
44. Карасик, В.И. (2000). *Етнокультурні типи інституційного дискурсу*. Етнокультурна специфіка мовної діяльності. М.: Прогрес. С. 37—63.
45. Караулов, Ю. Н. (2010). *Русский язык и языковая личность*. – М.: Издательство ЛКИ.
46. Карпільовська, Є. (2008). *Вплив інновацій на стабільність мовної системи: Регулятори системної рівноваги*. Академперіодика, сс. 148-158.
47. Кізіль, М.А. (2016). *Екстралінгвальні фактори появи й розповсюдження англійськомовних комп'ютерних інновацій*. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Перекладознавство та міжкультурна комунікація. Вип. 4. С. 77-80. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvxdupmk_2016_4_16
48. Кізіль, М.А. (2016b). *Структурно-семантичні та соціофункціональні параметри метатерміносистеми англійської мови сфери комп'ютерних технологій*. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук : 10.02.04 германські мови. Запорізький національний університет. Запоріжжя. 298 с.
49. Климкова, Л.А. (1991). *Ассоциативное значение слов в художественном тексте*. Филологические науки. №1. С. 45-54.
50. Колесник, О.С. (2020). *Концепт Вальгала у мові та картині субкультурного світу* Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство).(14). С. 83-90.
51. Копитіна, А.С. (2016) *Вербалізація концепту "ПРОСТІР" на прикладі англійськомовного та франкомовного газетного дискурсу*. Матеріали міжнародної

наково-практичної конференції «Мова та література у полікультурному просторі». ЛОГОС. с. 162-165.

52. Копитіна, А.С. (2018а). *Актуалізація лексико-семантичного поля «простір» в інтернет-дискурсі* Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Серія «Філологічні науки» Мовознавство, 1 (8). С. 105-109. ISSN 2312-6353.

53. Копитіна, А.С. (2018b). *Електронний простір у системі концептуального поля «простір»*. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (19). С. 95-100. ISSN 2308-4855, DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/19.167599>

54. Копитіна, А.С. (2020). *Семантичні інновації англomовного та україномовного електронного дискурсів*. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Філологія. Соціальні комунікації, 31 (2 (3)). С. 26-33. ISSN 2663-6069; 2663-6077, DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-3/05>

55. Косенко, А.В. (2009). *До проблеми дефініції концепту як стрижневого об'єкту мовознавчих розвідок*. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна. Вип. 11. С. 234-239. Режим доступу: Http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2009_11_41

56. Кочерган, М.П. (2006). *Загальне мовознавство: Підруч. для студентів філол. спец. ВНЗ. 2-е вид.* Видавничий центр «Академія». 463 с.

57. Красавский, Н.А. (2001). *Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах*. Монография. Волгоград. С.40-59

58. Красных, В.В. (2003). *«Свой» среди «чужих»: Миф или реальность?* М.: ИТДГК «Гнозис». 375 с. С.18.

59. Красовська К.В. (2009). *Зв'язок концептуальної та мовної картин світу з етнічною ментальністю*. Культура народів Причорномор'я. № 154. С. 120-123

60. Крацило С.О. (2016). *Профілізація концепту MARRIAGE в англійські*

мові: Дис. ... канд. Філол. Наук: 10.02.04. Львів.

61. Кремень В. Г. (2013). *Категорії «простір» і «середовище»: Особливості модельного подання та освітнього застосування*. Теорія і практика управління соціальними системами. Харків. № 2. С. 3–16. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2013_2_3
62. Кубрякова Е.С. (2006). *О ментальном лексиконе: Лексикон как компонент языковой способности человека*. Актуальные проблемы современной лингвистики / сост. Л.Н. Чурилина. М.: Флинта: Наука. 416 с.
63. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З. (2007). *К проблеме ментальных репрезентаций*. Вопросы когнитивной лингвистики. М.: Институт языкознания; Тамбов: Тамбовский гос. Университет им. Г. Р. Державина. № 4. С.8–16
64. Кун Т. С. (2015). *Структура научных революций*. Пер. Налётов И. З. Текст: Непосредственный. Москва: АСТ. 320 с.
65. Лаенко, Л. В. (2012). *Концептуальное поле как способ организации лексикона носителя английского языка*. Воронеж: Изд-во Воронежского государственного университета, №1, С. 29-35.
66. Левицкий А. Э. (2013). *Концепт сон и мечта в восточнославянских и западногерманских лингвокультурах*. Лингвоконцептология: Перспективные направления: Монография; под ред. А. Э. Левицкого, С. И. Потапенко, И. В. Нейдановой. Луганск: Изд-во ГУ ЛНПУ имени Тараса Шевченко. С. 10–37. Режим доступу: Http://www.ndu.edu.ua/storage/injaz/duscuplinu/Potapenko_lingvokonzeptologija.pdf
67. Лихачев, Д.С. (1993). *Концептосфера русского языка // Известия Российской Академии наук. Сер. Лит. И яз. М. Т. 52, № 1*.
68. Маляр Т.Н.. Маляр Т.Н. (2002). *Концептуализация пространства и семантика английских пространственно-дистанционных предлогов и наречий*: Автореф. Дис... Д-ра филол. Наук. М. 44 с. 67.
69. Масенко, Л. (2010). *Нариси з соціолінгвістики*. Нац. Ун-т «Києво-

Могилянська академія». Київ: Києво-Могилян. Акад. 242.

70. Матушевська, Н. В. (2015). *Структура концепту СПОКУСА (на матеріалі англомовних лексикографічних джерел)*. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. Вип. 4. С. 75-80. Режим доступу: [Http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUF_2015_4_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUF_2015_4_17)

71. Махачашвілі Р. К. (2007). *Лінгвофілософські виміри техносфери сучасного буття (на матеріалі інновацій англійської мови)*. Культура народів Причорномор'я. № 110, Т. 2. С. 30–32.

72. Махачашвілі, Р. К. (2008). *Інноваційна термінологіка сучасної англійської мови у сфері новітніх технологій*. Навчальний посібник. ДВНЗ «ЗНУ» МОН України. Запоріжжя: ЗНУ. 97 с.

73. Махачашвілі, Р.К. (2010). *Семіотична динаміка англомовної інноваційної лінгвосфери буття*. Нова філологія. № 42. С. 138-144

74. Махачашвілі, Р.К. (2013). *Динаміка англомовної інноваційної логосфери комп'ютерного буття*. Дис.... Доктора філол. Наук.

75. Махачашвілі, Р.К. (2014). *Феноменологічна неоанглїстика: Теоретико-методологічні засади*: Монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 344 с.

76. Махачашвілі, Р.К., Копитіна, А.С. (2021). *Семантичні інновації у концептуальному полі «Espace» ΛΟΓΟΣ: collection de papiers scientifiques (4)*. С. 61-65. ISSN 978-617-7991-08-2, DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v4.15>

77. Минченков, А.Г. (2015). *Концепт DISRESPECT и возможности его изучения*. Вестник Санкт-Петербургского университета. Выпуск 2.С. 122–130.

78. Нелюба, А. Є. (2014). *Лексико-словотвірні інновації*. Словник / Загальна редакція. Х.: Харківське історикофілологічне товариство. 220 с. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Redko_Yevhen/Leksyko-slovotvirni_innovatsii.pdf

79. Нікульшина, Т.М. (2013). *Лексико-семантичне поле «простір»:*

зіставний аспект дослідження (на матеріалі англійських та українських казок). Одеса: Одеський лінгвістичний вісник.

80. Ньютон, И. (1989) Математические начала натуральной философии = *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica* / Перевод с латинского и комментарии А. Н. Крылова, предисловие Л. С. Полака. М.: Наука, ISBN 5-02-000747-1.

81. Относительности теория // Физическая энциклопедия (в 5 томах) / Под редакцией акад. А. М. Прохорова. — М.: Советская Энциклопедия, 1992. — Т. 3. — С. 493—494. — ISBN 5-85270-034-7.

82. Павлов И.П. (1932) Проба физиологического понимания симптомологии истерии .Л.: Изд-во АН СССР. 36 с.

83. Панфилов, В.З. (1971). *Взаимоотношения языка и мышления*. М.

84. Пасічник, Г.П. (2014). *Концепт пейзаж у семантико-когнітивному просторі англійської детективної прози*. Мовні і концептуальні картини світу.

85. Пименова, М.В. (2004). *Душа и дух: Особенности концептуализации*. Кемерово.

86. Пименова, М.В. (2013). *Типы концептов и этапы концептуального исследования*. Вестник Кемеровского государственного университета. Вып. 2(54). Т.2. С. 127-131.

87. Попова Т.Г., Курочкина Е.В. (2015). *Концепт как оперативная единица памяти*. Вестник МГГУ им. М.А. Шолохова. Серия «Филологические науки». № 1.

88. Попова, З. Д. (2001). *Очерки по когнитивной лингвистике* Воронеж: Истоки, 2001. 191 с.

89. Попова, З. Д., Стернин, И. А. (2007). *Язык и сознание: Теоретические разграничения и понятийный аппарат*. Социальная психолингвистика. М.: Лабиринт, 2007. 336 с.

90. Попова, З.Д. (2015). *Лексическая система языка: Внутренняя организация, категориальный аппарат и приемы описания*. 2-е изд., испр. И

доп. Москва: URSS.. 171 с. : Ил., табл.; 22 см.; ISBN 978-5-397-00853-2

91. Поставалова В. И. (1978). *Существует ли языковая картина мира?* // Сб. Науч. Тр. М. С. 65–72.
92. Потапенко, С. И. (2015). *Сопоставительная когнитивная риторика: В поисках tertium comparationis*. Одеський лінгвістичний вісник.
93. Потапенко, С.І. (2011). *Орієнтаційна семантика: дискурсивне втілення*. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2011. Випуск 5, С. 254. ISSN 2078-5534
94. Потапова О.Е. (2020). *Лексико-семантическое поле «море» как фрагмент языковой картины мира*: монографія. Чебоксары: ИД «Среда». 164 с.
95. Потебня О. (1993). *Мысль и язык*. Харків.
96. Потебня, О. (1992). *Мова. Національність. Денаціоналізація: Статті і фрагменти*. Нью-Йорк.
97. Приходько, А. М. (2013а). *Концептологія дискурсу: Апелювання концепту до дискурсів*. Англістика та американістика. Вип. 10. С. 43-50. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/antame_2013_10_14
98. Приходько, А.М, (2013b). *Концепты и концептосистемы*. Монографія. Днепро- петровск: Белая Е.А. 307 с.
99. Прищеп, О.П. (2018). *Особливості вербалізації концепту Україна в мовомисленні сучасної української молоді*. Наук. Вісн. НУБіП України. Сер. Філолог. Науки. Вип. 292. С. 109–116.
100. Прокопович, Л. (2013). *Лексико-семантичне поле «простір» у поезії Євгена Маланюка*. Культура слова. Вип. 79. С. 97-104. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2013_79_15
101. Раупова, Ш.М. (2018). *Влияние интернет-аффиксов на образование компьютерных неологизмов и появление новых концепций*. Вестник Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики. Серия гуманитарных наук.
102. Романюк, Л.В., (2013). *Проблеми дослідження категорії локативності*

як мовної універсалії. Харків: Лінгвістичні дослідження. Режим доступу: [Http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2013_35_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2013_35_20) є. (б. д.).

103. Ромащенко, А.А., Ромащенко, М.А. (2015). *Актуализация понятий «концепт» и концептуальное поле» в методологии историко-философских исследований // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики.* В 2-х ч. Ч. 1, № 7. С. 147 – 150

104. Селіванова, О.О. (2008). *Сучасна лінгвістика: Напрями та проблеми: Підручник.* Полтава: Довкілля-К. 711 с.

105. Сердїйчук, Л.П. (2014). *Концепт teacher в автобіографічному дискурсі лауреатів нобелівської премії.* Одеський лінгвістичний вісник. Випуск 4. Одеса, С. 225 – 229.

106. Середницька, А. (2008). *Архілексеми як інтегральні лексичні одиниці та їхнє місце в курсі української мови як іноземної.* Теорія і практика викладання української мови як іноземної. Вип. 3. С. 191–197.

107. Сизонов, Д.Ю. (2013). *Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі.* *Studia linguistica.* Вип.7. С. 389-392. Режим доступу: [Http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2013_7_62](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stling_2013_7_62)

108. Сільвестрова, О.Н. (1975). *Компоненты, анализ многозначных слов.* Москва, Наука. 240 с.

109. Скобнікова О.В. (2018) *Аналіз концепту FAMILY на базі американських національних корпусів.* Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика. Херсон,. Вип. 32. С. 115–120.

110. Скобнікова, О. (2017). *Психолінгвістичний аналіз концепту FAMILY.* Актуальні питання іноземної філології: Науковий журнал. Вип. 7. С. 161-165.

111. Скрынникова, И.В. (2004). *Вербализация концепта «Пространственная локализация» в англоязычной лингвокультуре: Автореф. Дисс. На соискание науч. Степени канд. Филол. Наук: 10. 02. 04 «Германские языки».* Волгоград. С. 23.

112. Слышкин, Г.Г. (2000). *От текста к символу: Лингвокультурные*

концепты прецедентных текстов в сознании «дискурсе». М.: Издательство Азбуковник. 240 с.

113. Слышкин, Г.Г. (2001). *Лингвокультурный концепт как системное образование* Вестник ВГУ, Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация» №1. 6 с.

114. Степанов, Ю.С. (1997). *Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования*. М.С.40-67.

115. Стернин, И.А. (2002). *Некоторые проблемы выявления национальной специфики языка*. Воронеж: Издательство Воронежского государственного университета. 144с. С.65

116. Стишов О.А. *Динаміка лексичного складу сучасної української мови*. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Біла Церква : «Авторитет», 2019. 198 с.

117. Сурмач, О.Я (2012). *Асоціативний експеримент та вербальні асоціації у психолінгвістичних дослідженнях*. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна. № 29. С. 22-24. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_29_10

118. Таценко Н.В. (2006). *Теоретичні засади антропоцентризму мовних інновацій*. Режим

доступу:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:sqivqtYFSlsJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DREF%26P21DBN%3DREF%26Z21ID%3D%26Image_file_name%3D/articles/2006//06tnvami.zip%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

119. Телия, В.Н. (1986.). *Коннотативный аспект семантики номинативных единиц*. Наука. 143 с.

120. Трубачев О. Н. (1998). *Славянская филология и сравнительность. От съезда к съезду*. Славянское языкознание. XII Международный съезд славистов: Доклады российской делегации. М.С. 3 – 33.

121. Туровська, Л.В., Василькова, Л.М. (2008). *Нові слова та значення*. Київ:

Довіра. 271 с.

122. Уфимцева, Н.В. (2011). *Языковое сознание: Динамика и вариативность*. М., Калуга: Институт языкознания РАН (ИП Шилин И.В.). 252 с.

123. Чирвоний, О.С. (2007). «Антропоморфізм» та «кіберморфізм» в англomовному комп'ютерному лексиконі. Вісник СумДУ. Серія Філологія. № 2. С. 169–172.

124. Швачко, С.О., Дорда, В.О., Руденко, Н.В, Назаренко, О.В. (2017). *Розробка власних методик перекладу текстів із адекватним збереженням концептуальної складової*. Звіт про науково-дослідну роботу вербалізація концептів: внутрішньомовні та міжмовні аспекти (заключний). Міністерство освіти і науки України Сумський державний університет (СумДУ).

125. Шевлякова, Ю.О. (2013). *Особливості дискурсу Інтернет-ЗМІ (на матеріалі англomовних он-лайн журналів для підлітків)*. / Ю. О. Шевлякова // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Філологічна. Вип. 38. С. 239-242. - Режим доступу: [Http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_38_74](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_38_74)

126. Широков Ю. М. (1979). *Квантовая и классическая механика в представлении фазового пространства*. Физика ЭЧАЯ. Т. 10, № 1. С. 5–50

127. Шрёдингер, Э. (1976). *Избранные труды по квантовой механике*. М.: Наука. С. 335.

128. Шталтовна Ю.А. (2015). *Парадигма структурно-семантических полей концепта «DEMOCRATIZATION» в современном английском языке*. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». С. 291-293.

129. Щёболева, И.Б. (2008). *Функционирование и развитие концептов свобода, власть и вызов в русской языковой картине мира: На материале художественных текстов*: Автореферат дис. ... Кандидата филологических наук: 10.02.01. Юж. Федер. Ун-т. Ростов-на-Дону. 25 с.

130. Щерба Л. В. (1974). *Языковая система и речевая деятельность*.

Ленинград: Наука. 428с.

131. Щербин, В.К. (2013). *Этапы развития лингвоконцептологии в восточнославянском контексте*. Левицкий, А.Э., Потапенко, С.И., Недайнова, И.В. (под ред.). Лингвоконцептология: Перспективные направления, Изд-во ГУ «ЛНУ имени Тараса Шевченко», Луганск, 38-87

132. Щур Г.С. (1974) *Теории поля в лингвистике*. М.: Наука. 256 с.

133. Ющенко М.П. (2007). *Концептуалізація простору у французькій мові*: Автореф. Дис...канд. Філол. Наук: 10.02.05 / М.П. Ющенко; Київ. Нац. Ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 20с. – Укр. Режим доступу: [Http://referatu.net.ua/referats/7569/174582/?page=0](http://referatu.net.ua/referats/7569/174582/?page=0)

134. Ющук, І. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://dyvoslovo.com.ua/vidguky/>

135. Яницька, О.М, Голуб Т.В. (2016). *Лінгвокультурне значення та етимологічна структура номінативних полів французького концепту la foi, британського faith та українського віра*. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». С.262-264

136. Aitchison, J. (2001). *Language Change: Progress or Decay?* 3rd ed..Cambridge: Cambridge University Press. 324 p.

137. Amorapanth, P., Kranjec, A., Bromberger, B., Lehet, M., Widick, P., Woods, A. J., Kimberg, D. Y., Chatterjee, A. (2012). *Language, perception, and the schematic representation of spatial relations*. Brain and language, 120(3), 226–236. <https://doi.org/10.1016/j.bandl.2011.09.007>

138. Baron N. S.(2008). *Always on: Language in an online and mobile world*. New York, NY : Oxford University Press. Pp. 161.

139. Borghi, A. M., Binkofski, F., Castelfranchi, C., Cimatti, F., Scorolli, C., & Tummolini, L. (2017). *The challenge of abstract concepts*. Psychological Bulletin, 143(3), 263–292. DOI: <https://doi.org/10.1037/bul0000089>

140. Cadiot P. (2002). *Sémantique et pragmatique de la préposition schémas et motifs en sémantique prépositionnelle: vers une description renouvelée des prépositions dites «spatiales»*. Travaux de linguistique, pp. 9-24 (no44). URL :

<http://docplayer.fr/21450223-Semantique-et-pragmatique-de-la-preposition.html>

141. Cann, R., Kempson, R., Marten, L. (2007). *The dynamics of language*. Oxford: Elsevier.
142. Chekareva, Ye (2009). *Means of Representation of the Conceptual Sphere of Space in the Lexical-Semantic System of the Ancient Greek Language*. Path of Science, [S.l.], v. 3, n. 12, p. 1001-1010, dec. 2017. ISSN 2413-9009. Doi:<http://dx.doi.org/10.22178/pos.29-3>
143. Clolfi, L. (2004). *Understanding spaces as places: Extending interaction design paradigms*. Cognition, Technology & Work, 6(1), 37—40.
144. Colomb, R.M. (2002). *Information Spaces: The Architecture of Cyberspace*. Springer Science & Business Media.
145. Cormac, E. R. (1985). *A Cognitive Theory of Metaphor*. London: MIT Press, 254.
146. Creese, Sh. (2018). *Neologisms in Online British-English versus American-English Dictionaries*. 18th Euralex International Congress, Lexicography in Global Contexts. Ljubljana.
147. Crystal, D. (1997). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press.
148. Egenhofer M.J., Herring J. (1994). *Categorising topological spatial relations between point, line, and area objects*. The 9-Intersection: Formalism and its use for natural-language spatial predicates. Technical Report 94-1. Santa Barbara, NCGIA.
149. Fauconnier, G.; Turner, M. (2008). *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. Basic Books.
150. Fillmore, Ch. (1985). *Frames and the Semantics of Understanding*. Quaderni di semantica. Vol. VI, No. 2. P. 222–254.
151. Forest, F., Siksou, M. (1994). *Développement de concepts et programmation du sens. Pensée et langage chez Vygotski*.pp. 213-236.
152. Frege, G. (1952). *On sense and reference*.In: Translations from the Philosophical Writings of Gottlob Frege. P. Geagh, M. Black [eds.]. Oxford, 1952,

ñ. 56-78).

153. Frith, Ch. (2007). *Making up the Mind: How the Brain Creates Our Mental World*, by Chris. Wiley-Blackwell Publishing, 248 p. (ISBN 978-1-405-13694-5.

Retrieved from:

https://www.researchgate.net/publication/232544547_Review_of_Making_up_the_mind_How_the_brain_creates_our_mental_world

154. Gasser, M. (2012). *How language works. The cognitive science of linguistics.* 3rd edition. Retrieved from:

<http://www.indiana.edu/~hlw/Meaning/metaphor.html>

155. Gibbs, P. L. (2007). *Reality in Cyberspace: Analysts' use of the Internet and ordinary everyday psychosis.* *Psychoanalytic Review*, 94(1), 11–38.

<https://doi.org/10.1521/prev.2007.94.1.11>

156. Gibson, W. (1984). *Neuromancer*. New York: BasicBooks

157. Grabe, W., Kaplan R.B. (1991). *Introduction to applied linguistics.* William Grabe and Robert B. Kaplan (Eds.). Reading, MA: Addison-Wesley, 1991. Pp. 354

158. Greenhill A., Fletcher, G. (1996). *The Social Construction of Electronic Space.* *Journal «Social Semiotics»*. Griffith University, Volume 6, Issue 2. Pp. 179–196.

159. Hardini F., Setia E., Mono U. (2019). *Translation Norms of Neologism in Social Media Interface.* *Lingua*. No. 16 (1). Pp. 15–24. DOI: 10.30957/lingua.v16i1.571.

160. Hawking, S., Ellis, G. (1973). *The Large Scale Structure of Space–Time.* Cambridge University Press. ISBN 0-521-09906-4.

161. Hundt, M. (2007). *Corpus Linguistics and the Web.* M. Hundt, N. Nesselhauf, C. Biewer. New York: Rodopi, 305 p.

162. Imre, A. (2012). *Space in Cognitive Linguistics.* *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 4, p.247-260.

163. Johnson, M. (1990). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason.* – Chicago – London: The University of Chicago Press.

164. Kitsopoulos, A. (2005). «Espace»: *Un concept central mais ambigu.*

Mémoire présenté à la Faculté des Lettres de l'Université de Lausanne pour l'obtention de la licence ès lettres/ Université de Lausanne . Faculté des Lettres Institut de Géographie.

165. Klein, W. (1993). *L'Expression de la Spatialité dans le Langage Humain* Max-Planck-Institut für Psycholinguistik Wundtlaan 1, 6525 XD Nijmegen, Pays-Bas https://pure.mpg.de/rest/items/item_68726_5/component/file_1088575/content

166. Kolesnyk, O.S. (2019). *The cognitive premises of myth-oriented semiosis*. Cognitive Studies | Études cognitives, ISSN 2392-2397

167. Копытина А. (2019). *Cognition, language and society in the conceptual field «space»* Науковий вісник Херсонського державного університету (35). С. 46-50. ISSN 2663-2748

168. Копытина, А. (2020). *Socio-cultural factors of conceptual field changes (on the example of the conceptual field space)*. Розвиток філології та лінгвістики на сучасному історичному етапі. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Одеса, 11-12 грудня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений». С.48-51. ISBN 978-966-992-322-6.

169. Lakoff G. (1987). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. Chicago: University of Chicago Press

170. Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press

171. Landau, B. (2017). *Update on “What” and “Where” in Spatial Language: A New Division of Labor for Spatial Terms*. Cogn Sci, 41: pp. 321-350. DOI: <https://doi.org/10.1111/cogs.12410>

172. Langacker, R. W. (1991). *Concept, image, and symbol: The cognitive basis of grammar*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter

173. Laska, I.V., Parkhomenko, O.M. (2015). *La corporalité du langage / Вісник НТУУ «КПІ», серія: Філологія, Педагогіка. Київ. No 5. С. 107-113* Retrieved from: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/12425/1/19.pdf>

174. Levinson, S.C. (2003). *Space in language and cognition: Explorations in cognitive diversity / Stephen C. Levinson (Max Planck Institute for*

Psycholinguistics). Cambridge University Press.

175. Maglio, P.P., Matlock, T. (2003). *The Conceptual Structure of Information Space*. Retrieved from:

https://www.researchgate.net/publication/226821864_The_Conceptual_Structure_of_Information_Space

176. Makhachashvili R., Semenist I. (2021). Digital Distance And Blended Learning Quality Assessment In Oriental And European Languages University Programs: Regions Of Ukraine Survey Study 9th International Conference on Information and Education Technology, ICIET 2021, 1. С. 149-156. ISSN 978-166541933-8

177. Makhachashvili R.K. (2016). *Educational e-environment through english vocabulary development*. Електронне наукове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету». К. № 3. С. 161–170. Retrieved from: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/viewFile/18/21>

178. Makhachashvili, R.K. (2020). *Models and digital diagnostics tools for the innovative polylingual logosphere of computer being dynamic*. Berlin: Peter Lang GmbH.

179. Makhachashvili, R.K., Kopytina A.S. (2021). *Associative conceptual constant of subconcepts E-SPACE and CYBERSPACE*. «Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej» Том 44 № 1 / 2021.

180. Mark D M, Egenhofer M J (1995). *Topology of prototypical spatial relations between lines and regions in English and Spanish*. Pp. 245–54.

181. Mark, D.M. (1999). *Spatial Representation: A Cognitive View*. Maguire, D.J., Goodchild, M.F., Rhind, D.W., Longley, P. (eds.). Geographical Information Systems: Principles and Applications, 2nd edn., vol. 1, pp. 81–89. John Wiley & Sons, New York

182. Mcdonald, L. (2005). *The Meaning” of “e-”: Neologisms as Markers of Culture and Technology*. Pp. 82–90

183. Miller, G.A., Johnson-Laird Ph.N. (1976). *Language and perception*. Cambridge, MA: Harvard University Press

184. Morze, Nataliia и Makhachashvili, Rusudan (2021) *Digital Competence in E-Governance Education: A Survey Study* 7th International Conference "Information Technology and Interactions", 2833. C. 93-102. ISSN 0074-2387-5
185. Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Hertfordshire: Prentice Hall.
186. Oakley, Todd (2010). *Image Schemas*. The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics Edited by Dirk Geeraerts and Hubert Cuyckens. Linguistics, Language and Cognition Online Publication Date: Sep 2012 DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199738632.013.0009
187. Perlovsky L., Sakai K.L. (2014). *Language and Cognition*. Switzerland: Frontiers in Behavioral Neuroscience 8 (1), 436p.
188. Picoche, J., Honeste, M.-L. (1993). *L'expérience de l'espace et sa symbolisation vue à travers la polysémie des mots bord et côté*. In: Faits de langues, n°1. Motivation et iconicité. pp. 163-171; doi : <https://doi.org/10.3406/flang.1993.1049>
189. Pllana, G., Pllana, S. (2019). *The impact of different extra-linguistic and intra-linguistic factors of contemporary albanian technical terminology*. Russian Linguistic Bulletin, № 3 (19), 61-64. <http://dx.doi.org/doi.org/10.18454/RULB.2019.19.3.013>
190. Pllana, S., Breznica, A.P. (2017). *Terminological Lexicon of Economy in Albanian Language as a Special Knowledge Field to Compare with English*. The International Journal Of Linguistics, Literature And Culture, 04 (04). P.39. Doi: 10.19044/llc.v4no4a4 Retrieved from: <Http://ijllc.eu/wp-content/uploads/2019/01/Terminological-Lexicon-of-Economy-in-Albanian-Language-as-a-Special-Knowledge-Field-to-Compare-with-English.pdf>
191. Polanyi, L. (1995). *The Linguistic Structure of Discourse*. Stanford: CSLI Publication. P. 55.
192. Popper, K. (1959). *The Logic of Scientific Discovery*. Pp. 479. New York: Basic Books.

193. Quinion, M. (2021). *The E- prefix*. Retrieved from: <https://www.worldwidewords.org/topicalwords/tw-eea1.html> .
194. Rastier, F. (2005). *Sémiotique du cognitivisme et sémantique cognitive: Questions d'histoire et d'épistémologie*. Texto! (En ligne). Retrieved from: http://www.revue-texto.net/Inedits/Rastier/Rastier_Semantique-cognitive.html
195. Reboul-Touré S. (2005). *Les mots et l'internet*. Lexique, terminologie, discours, Mélanges offerts à Marie-Françoise Mortureux, Université Paris X-Nanterre, 193-206. Retrieved from: https://www.academia.edu/23709070/2005_Reboul_Tour%C3%A9_S_Les_mots_et_l_internet_LINX_52_Lexique_terminologie_discours_M%C3%A9langes_offerts_%C3%A0_Marie_Fran%C3%A7oise_Mortureux_Universit%C3%A9_Paris_X_Nanterre_193_206
196. Sapir, E. (1949). *Language: An Introduction to the Study of Speech*. San Diego, CA: Harcourt Brace & Company, pp. 1-4, 11, 150, 192, 218. |
197. Schaffer, D. (2001). *The story of e-*. *English Today*, 17(4), 22-26. Doi:10.1017/S0266078401004035
198. Sharifian F. (2005). *Cultural Conceptualisations in English Words: A Study of Aboriginal Children in Perth*. *Language and Education*, 19:1, 74-88, DOI:10.1080/09500780508668805
199. Shirmova, T.E. (2017). *Problems of intercultural communication and their causes*. Kyiv: KNEU. pp. 79–84.
200. Sinclair, J. McH. (1996). *The search for units of meaning*. In *Textus IX*(1): 75–106.
201. Smyk-Bhattacharjee, D. (2009). *Lexical innovation on the internet. Neologisms in blogs*. University of Zurich. Zürich. Retrieved from: https://www.zora.uzh.ch/id/eprint/163845/1/20090619_002367533_%281%29.pdf
202. Talmy L. (1983). *How Language Structures Space*. Pick H.L., Acredolo L.P. (eds). *Spatial Orientation*. Springer, Boston, MA. DOI: https://doi.org/10.1007/978-1-4615-9325-6_11
203. Talmy, L. (1978). *Figure and ground in complex sentences*. *Universals of*

- human language 4, J. Greenberg et al (eds.).Stanford, CA: Stanford University Press
204. Thornbury, S. (2000). *How to Teach Vocabulary*. Edinburgh: Pearson Education Limited.
205. Tournier, M. (2002). *Préfixes branchés de la communication*, Mots. Les langages du politique [En ligne], 68 | 2002, mis en ligne le 30 avril 2008, consulté le 04 mars 2021; DOI : <https://doi.org/10.4000/mots.7213>
206. Trier J. (1931). *Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes: Dhte eines sprachlichen Feldes I. Von den Anfängen bis zum Beginn des 13. Jhdts*. Heidelberg: Winter, 347 p.
207. Vandeloise, C. (1987) *La préposition à et le principe d'anticipation*. L'expression du mouvement, pp. 77-111. URL: https://www.persee.fr/issue/lfr_0023-8368_1987_num_76_1
208. Vintoniv, M., Grachova, A., Fedorova, Y., Novikova, O., Tiutiuma, T. (2020). *Adverbial Time Indicators of Correlation of the Event with the Actual Moment: Structure, Semantics, Functions*. Postmodern Openings, 11(2Sup1), 327-343. <https://doi.org/10.18662/po/11.2Sup1/196>
209. Whorf, B.L. (1956). *Language, thought, and reality: Selected writings*. Technology Press of Massachusetts Institute of Technology: Cambridge, Mass. Retrieved from: <https://archive.org/details/languagethought00whor?ref=ol&view=theater>
210. Wierzbicka A. (1997). *Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*. Oxford studies in anthropological linguistics: V.8, p.32.
211. Zhang, G., Jacob, E. K. (2011). *Places for digital ecosystems, digital ecosystems in places*. Proceedings of the International Conference on Management of Emergent Digital EcoSystems (MEDES '11). Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, pp. 145–149. DOI:<https://doi.org/10.1145/2077489.2077516>
212. Zhang, G., Jacob, E. K. (2013). *Understanding boundaries: Physical,*

epistemological and virtual dimensions. The Eighth International Conference on Conceptions of Library and Information Science, Copenhagen, Denmark, V. 18 no. Retrieved from: <http://informationr.net/ir/18-3/colis/paperC21.html#.YQAfPugzZPY>

СЛОВНИКИ І ДОВІДКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Chambers, R. (1874). *Etymological Dictionary of the English*. Ed. By J. Donald. Edinburgh: W. And R. Chamber's. Retrieved from: https://i2i.org/wp-content/uploads/2017/11/1874_Chambers_Etymological.pdf.
2. Genouvrier, E., Desirat, C., Hordé, T. (1977). *Dictionnaire des synonymes*. Paris: Larousse Thématique-France Loisirs.
3. Gougenheim, G. (1958). *Dictionnaire fondamental de la langue française*. Paris: Didier.
4. John, R., Hall, C. (2009). *A Concise Anglo-Saxon Dictionary*. Blackmask Online. <Http://www.blackmask.com>.
5. (OCDOEE) *Oxford Concise Dictionary of English Etymology* (2016). Retrieved from: <https://www.pdfdrive.com/oxford-concise-dictionary-of-english-etymology-e187721962.html>.
6. (PLI) *Petit Larousse illustré* (1991). Paris : Librairie Larousse.
7. Rey, A. (2011). *Dictionnaire historique de la langue française* (vol. 1) Paris: Le Robert. 1500 p. ISBN 978-2-84902-646-5.
8. Scheler, J. (1888). *Dictionnaire d'étymologie française*. Bruxelles : P. Weissenbruch, Imp. Du Roi.
9. Даль, В. (1880-1882). *Толковый словарь живого великорусского языка: Т.1-4*. Санкт-Петербург, Москва: издание М.О. Вольфа.
10. (ЕСУМ) *Етимологічний словник української мови : у 7 т.* (1982) Редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) [та ін.] ; АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. Київ : Наук. думка, Т. 1 : А-Г / уклад.: Р. В. Болдирев [та ін.]. 630 с.

11. Івченко, А.О (2002). Тлумачний словник української мови. Харків: ФОЛІО. 543 с.
12. Караванський, С. (2014). Практичний словник синонімів української мови. 5-те вид., опрацьоване і доповн. Львів: бак. XIV + 530 с. ISBN 978-966-2227-29-1.
13. Колисниченко, Д.Н, (2009). Англо-русский толковый словарь компьютерных терминов. 3-е изд. Спб: Наука и Техника, 298с.
14. Кузнецов, А.М. (1998). Поле. Языкознание. Большой энциклопедический словарь., гл. Ред. В.Н. Ярцева. М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. С. 380–381.
15. Ожегов, С.И., Шведова Н.Ю. (1997). Толковый словарь русского языка. – 4-е изд., М., 2314–1556 с.
16. Полюга, Г. Словник синонімів <http://rozum.org.ua/index.php?A=index&d=23>.
17. (СРСССВ) Словарь русских синонимов и сходных по смыслу выражений: Около 5 000 синонимических рядов. Более 20 000 синонимов (1999). 7-е изд., стереотип. М.: Русские словари.
18. (ССРЯ) Словарь синонимов русского языка. Практический справочник (2011). З.Е. Александрова. Режим доступа: <http://rus-yaz.niv.ru/doc/synonyms-aleksandrova/fc/slovar-207-13.htm#zag-24938>.
19. (СУМГ) Словарь української мови (1958). Упор. З дод. Влас. Матеріалу Б. Грінченко : в 4-х т. К. : Вид-во Академії наук Української РСР. Том 3, ст. 482.
20. (СУМ) Словник української мови: в 11 тт. (1970-1980). АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, Т. 7. С. 298.
21. (ТСІ) Тлумачний словник з інформатики (2010). Г.Г. Півняк, Б.С. Бусигін, М.М. Дівізінюк та ін. Д., Нац. Гірнич. Ун-т.
22. Ушаков, Д. (1935-1940). Толковый словарь русского языка. Москва: Гос.Инст.

23. Фасмер, М. (1986-1987). Этимологический словарь русского языка. Т. 3. Перевод с немецкого О.Н.Трубачева, с дополнениями. Под ред. И с предисловием проф. Б. А. Ларина. Первое русскоязычное издание. М.
24. (ШЕСРЯ) Школьный этимологический словарь русского языка. Происхождение слов. (2004) М.: Дрофа Н. М. Шанский, Т. А. Боброва.
25. (CED) Cambridge English Dictionary. URL: www.dictionary.cambridge.org
26. (COLED) Collins English Dictionary. URL: <http://www.collinsdictionary.com/>
27. (DAF) Dictionnaire de l'académie française. URL : <https://www.dictionnaire-academie.fr/>
28. (DFOI) Dictionnaire français Online L'internaute. URL : <https://www.linternaute.fr/dictionnaire/fr/>
29. (LDDS) Le Dictionnaire de définitions et synonymes. URL: <https://www.le-dictionnaire.com/>
30. (LDO) Larousse Dictionary Online. URL: <http://www.larousse.com/en/dictionaries/french>
31. (LD) Le Dictionnaire <https://www.le-dictionnaire.com/>
32. (LR) Le Robert. URL : <https://dictionnaire.lerobert.com/definition/espace>
33. (MED) Macmillan English Dictionary. URL: www.macmillandictionaries.com
34. (MA) Majstro-Aplikaĵoj. URL : <https://www.majstro.com/Web/Majstro/adict.php?Gebtaal=eng&brontaal=eng&dooltaal=ang&tevertalen=space>
35. (MWD) Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>
36. (OETD) Online etymology dictionary. URL: <http://www.etymonline.com/>
37. (OED) Oxford English Dictionary. URL: www.oxforddictionaries.com

СПИСОК ЭЛЕКТРОННЫХ ДЖЕРЕЛ

1. Анкета E-SPACE. URL: <https://forms.gle/CHTXQsjT43HGn2WF9>

2. Sketch Engine Режим доступу до ресурсу : <https://www.sketchengine.eu/>
3. Корпусна база реакцій на стимул «е-простір» у Voyant Tools. URL: <https://voyant-tools.org/?corpus=8783cbb42df02f39f3f304ce7bceba4d&panels=cirrus,reader,trends,summary,contexts>
4. Корпусна база реакцій на стимул «кіберпростір» у Voyant Tools. URL: <https://voyant-tools.org/?corpus=7b315563e311799f131f35b7c64376f4&panels=cirrus,reader,trends,summary,contexts>
5. DIGITAL 2020: GLOBAL DIGITAL OVERVIEW. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-overview>

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 1 NEWS. URL : <https://1news.com.ua>
2. 24 канал. URL: <https://24tv.ua>
3. BBC Ukraine. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/>
4. BBC. URL: <https://bbc.co.uk>
5. Diplomatie : <https://diplomatie.gouv.fr>
6. Canope. URL: <https://www.reseau-canope.fr/>
7. Capital. URL: <https://www.capital.fr>
8. Economist. URL: <https://www.economist.com>
9. Era. URL: https://www.erafrance.com/fiches/4-40-26_43927096/maison-aix-en-provence-avec-piscine-et-t2-independant.html
10. EuObserver. URL: <https://euobserver.com>
11. Facebook. URL : <https://www.facebook.com>
12. Faina idea. URL : <https://fainaidea.com/technologie/sozdan-novyj-nano-printer-94659.html>
13. Forbes. URL: <https://www.forbes.com/>

14. France 24. Edition 08.01.16.URL: <http://www.france24.com/fr/20160108-france-paris-street-art-charlie-hebdo-an-hommage-attentats-terroristes> . Дата перегляду: 10.01.2016
15. France24. Edition 05.05.2016. <https://www.france24.com/fr/20160505-syrie-concert-symphonique-ruines-palmyre-orchestre-russe>
16. France24. URL : <https://france24.com>
17. Franceinfo. URL: <https://france3-regions.francetvinfo.fr/>
18. Friday TV. URL: <https://friday.ru/>
19. Gazeta. URL: <https://gazeta.ua>
20. Gloss. URL: <https://gloss.ua>
21. Hromadske.URL: <https://hromadske.ua/>
22. Independent. URL: <https://independent.com>
23. Interfax. URL: <https://interfax.ru>
24. Kadastru. URL: <https://kadastru.info>
25. La Republique de Seine-et-Marne. URL : https://actu.fr/ile-de-france/brie-comte-robert_77053/seine-et-marne-une-fuite-de-produits-chimique-apres-un-carambolage-de-camions-sur-la-francilienne_39416077.html
26. Lattice. URL: <https://www.lattice.cnrs.fr>
27. Le Journal de Montreal. URL : <http://www.journaldemontreal.com/2014/09/18/il-y-a-des-places-ouvertes-dans-lequipe>. Дата перегляду: 26.12.2016
28. Le monde diplomatique. URL:<https://monde-diplomatique.fr>
29. Le Monde. URL: http://www.lemonde.fr/planete/visuel/2016/04/21/en-bielorussie-sur-les-terres-martyres-de-tchernobyl_4906385_3244.html. Дата перегляду: 24.09.2016
30. Le Parisien. URL: <https://www.leparisien.fr/>
31. Livejournal. URL: <https://ola2011.livejournal.com>
32. Mapme club. URL: <http://mapme.club/poradi/9698-de-na-zemli-same-zruchne-mistse-dlya-zapusku-kosmichnikh-raket.html>
33. MGGVOLTAIREAVOCATS.URL: <https://www.mggvoltaire.com>

34. Morning Star. URL:<http://www.morningstaronline.co.uk/a-03dd-Official-report-admits-TTIP-bad-for-Britain#.Vx5mSPmLTcs>. Дата перегляду 25.04.2016
35. Myspace. URL: <https://myspace.com>
36. New York Times. URL: <http://www.nytimes.com>
37. Office of the United States trade Representative. URL: <https://ustr.gov/trade-agreements>
38. Oprah's Final Farewell. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o5Y9PrQirvA>. Дата перегляду: 25.09.2016
39. Place making Chikago. URL: <http://www.placemakingchicago.com>
40. Printerest. URL: <https://www.pinterest.com>
41. Project for public spaces. URL: <https://www.pps.org/article/grplacefeat?utm-medium=website&utm-source=archdaily.pe>
42. Qz. URL: <https://qz.com/1737484/brexit-is-changing-the-english-language/>
43. RFI. URL: <https://rfi.fr>
44. Sky News. URL: <https://news.sky.com>
45. Skyrock. URL: <https://skyrock.com>
46. Space Gid. URL: <https://spacegid.com/earth.html>
47. Talent. URL: <https://optezpourletalent.ca/main/toolkit-2/inclusive-workplaces/227-comment-creer-un-milieu-de-travail-inclusif>
48. Tesltra. URL: <https://www.telstra.com.au/5g>
49. The graham norton show season 19, Episode 6. URL :<http://www.bbcamerica.com/shows/the-graham-norton-show/video-extras/season-19/episode-06-episode-6/paul-rudd-needs-to-work-on-his-pitch>.
Дата перегляду: 24.04.2016
50. The Greeneville Sun. Edition 24.05.2016. URL : http://www.greenevillesun.com/news/it_happened_here/it-happened-here-for-may/article_0ab16d46-21b9-11e6-a3dc-674cabf06586.html . Дата перегляду: 25.03.2016
51. The Travel Show. URL:<http://www.bbc.co.uk/programmes/p025nwf6>

52. Time. URL: <https://time.com>
53. Tripadvisor. URL: <https://tripadvisor.com>
54. TV5Monde. L'édition du 13.03.2016. URL:
<http://www.tv5monde.com/index.php>
55. TV5Monde. L'édition du 24.04.2016. URL :
<http://www.tv5monde.com/index.php>
56. Twitter. URL: <https://twitter.com>
57. UNEP. URL: <https://www.unep.org/ar/node/28948>
58. Ville de Bruxelles. URL: <https://www.bruxelles.be>
59. БЖ. URL : <https://bzh.life/ua>
60. Вголос. URL: <https://vgholos.ua>
61. Ведомости. URL: <https://vedomosti.ru>
62. Вести. Выпуск від 15.07.2017. URL :
<https://www.youtube.com/watch?v=VQlfQAFcXX0&t=1596s>
63. Гостевой дом над морем. URL: <http://domnadmorem.ru/>
64. Журнал "Самиздат". URL: <http://samlib.ru>
65. Закарпаття Онлайн. URL: <https://zakarpattya.net.ua>
66. Как скручивают счётчики электроэнергии и воды // Чёрный список с Ренатом Агзамовым. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=zKNJD0iG4_4&t=398s
67. Коммерсантъ. URL: <https://kommersant.ru>
68. Корреспондент. URL: <https://korrespondent.net>
69. Критика. URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/dim-z-vitrazhem>
70. Лента. URL: <https://lenta.ru> (Дата перегляду: 07.11.2020)
71. Липінка. URL: <https://lipinka.com.ua/>
72. Львів – місто натхнення. URL: <https://lviv1256.com>
73. Львівська міська рада. URL: <https://city-adm.lviv.ua>
74. Петиції. URL: <https://petition.president.gov.ua>
75. Подиум. 1 сезон 6 випуск. Полная версия URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=vyWrx1w85zs&t=390s>

76. Пространствою URL: <https://www.prostranstvo.media>
77. Район Вараш.URL: <https://varash.rayon.in.ua/>
78. РБК Україна. URL: <https://styler.rbc.ua>
79. Свадьба в стиле рустик VS Провинциальная свадьба // Четыре свадьбы.
3 сезон 5 выпуск <https://www.youtube.com/watch?v=R7VcQ84BSEA&t=2s>
80. Секреты Окситании. URL : <https://occitanie-secrete.fr/ru>
81. ТСН. URL: <https://tsn.ua>
82. Укрінформ.URL :<https://www.ukrinform.ua>
83. Уніан. URL:<https://unian.ua>
84. Центр кращого інтернету. URL: <https://betterinternetcentre.org>

ДОДАТОК А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу

Kopytina, A., Makhachashvili, R. (2021). ASSOCIATIVE CONCEPTUAL CONSTANT OF SUBCONCEPTS E-SPACE AND CYBERSPACE. Scientific Journal of Polonia University, 44(1), 71-84. <https://doi.org/10.23856/4408> ISSN (Print): 1895-9911, ISSN (Online): 2543-8204.

. Публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»

Копитіна, А.С. (2020) Семантичні інновації англomовного та україномовного електронного дискурсів. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Філологія. Соціальні комунікації, 31 (2 (3)). С. 26-33. ISSN 2663-6069; 2663-6077, DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-3/05>

Kopytina, A. (2019). Cognition, language and society in the conceptual field “space” Науковий вісник Херсонського державного університету (35). pp. 46-50. ISSN 2663-2748

Копитіна, А.С. (2018) . Актуалізація лексико-семантичного поля "простір" в інтернет-дискурсі Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Серія "Філологічні науки" Мовознавство, 1 (8). С. 105-109. ISSN 2312-6353

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження

Копитіна, А.С. (2018). Електронний простір у системі концептуального поля «Простір». Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених дрогобицького

державного педагогічного університету імені Івана Франка (19). С. 95-100. ISSN 2308-4855, DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/19.167599>

Махачашвілі, Р.К., Копитіна, А.С. (2021). *Семантичні інновації у концептуальному полі «Espace» ΛΟΓΟΣ: collection de papiers scientifiques (4)*. С. 61-65. ISSN 978-617-7991-08-2, DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v4.15>

Копитіна, А. (2020). *Socio-cultural factors of conceptual field changes (on the example of the conceptual field space)* Розвиток філології та лінгвістики на сучасному історичному етапі. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Одеса, 11-12 грудня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений». С.48-51. ISBN 978-966-992-322-6

Копитіна, А.С. (2018) *"ПРОСТІР" як міжкультурний лінгвістичний елемент: спільні та відмінні риси*. II Міжнародна науково-практична конференція: Пріоритети наукових досліджень – 2018: теоретична та практична цінність, 26-29 червня 2018 р., Wyższa Szkoła Biznesu - National-Louis University, Новий Сонч, Польща.

Копитіна, А.С. (2017). *Лексико-семантичне поле "простір" у сучасному політичному дискурсі* In: International research and practice conference "Contemporary issues in philological sciences experience of scholars and educationalists of Poland and Ukraine", 28-29 квітня, 2017, Люблін, Польща.

Копитіна, А.С. (2016). *Мовна репрезентація концепту «простір» в англomовному та франкомовному теледискурсі* «Сучасна філологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення»: Міжнародна науково-практична конференція. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень». С.73-75.

Копитіна, А.С. (2016). *Вербалізація концепту «Простір» на прикладі англomовного та франкомовного газетного дискурсів* «Мова та література у полікультурному просторі» Мова та література у полікультурному просторі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ΛΟΓΟΣ». С.162-165

ДОДАТОК Б

Асоціативне поле слова-стимулу «е-простір» (Слова-асоціати подаємо в оригінальному написанні респондентів) у запитанні №6:

*Простір спілкування в соцмережах
опосередковано через певні пристрої
Існування інтернет електронний оточення
контекст, Інтернет, Мобільність,
швидкість, інформація, Електронна мережа,
зв'язки, безмежність, Інтернет, комп'ютер,
смартфон, соцмережі, блог
простір, який характеризується співіснування
певних об'єктів., можливості, виклики,
комунікація, накопичення інформації,
Електронний, новітній, відкритий
Інформація, інтелект, віртуальний соціум
Інтернет, легкість, доступність
Зв'язок, безперервний доступ
середовище для розвитку і навчання
Всесвіт, зв'язок, комунікація, інформація,
всеосяжність, соцмережі, пошукові системи,
навчальні портали, хмарні середовища
Інформація, соцмережі, публічність,
доступність. Електронне середовище яке
об'єднує масу інформації різних сфер
свобода, незалежність, простота,
легкодоступність
База корисних даних Дистанційно, навчання,
робота, послуги, зручність, доступність
Середовище, Інтернет, ресурси, КУБГ,
навчання, Проведення навчально-наукових
досліджень, Нові можливості, один з шляхів до
саморозвитку, спілкування, безліч інформації
електронна платформа, Інтернет, блог,
стаття, Аккаунт в інтернеті, інтернет,
соціальні мережі, Інтернет, соціальні мережі,
спілкування, нова інформація
Інформаційний простір, ресурс, доступ,
електронні мережі
Українське, молодість, зміни
Місце дослідження носіїв різних мов
Інтернет, соціальна мережа, соціальне меді
Інтернет, спілкування, мова, обмін
інформацією, Бібліотеки, статті, тести
онлайн, Нова система пошуку чогось, типу
вікіпедія, або величезний спільний чат
Інтернет, Електронна база, комп'ютер
Доступний необмежений простір*

*простір де комфортно, цікаво, безпечно
Електронний інформаційний простір
цифровий світ, Електронний простір, де наявна
потрібна нам інформація, Інтернет, додатки,
комунікація, мережа, свобода, соціалізація
Уподобання, саморозвиток, зручність,
маніпуляція, залежність
Навчання, комп'ютер, час...
Електронний простір, евклідов простір, якість
вмістилище чи протяжність чогось
(наприклад електронного)
Інтернет, браузер, соціальні мережі
інформаційно комунікаційні технології
Е-простір – це термін, який позначає
сукупність даних в Інтернет-мережі
інтернет, можливості, знання
електронна мережа, де можна виконувати ряд
дій, Технології, інтернет, соціальні мережі,
інформація, Простір для онлайн комунікації
Інтернет, сеть, технологии
пространство для использования и обмена
информацией, Электроника, энергия, интернет
виртуальное общество, 1- медиа, 2-смешанная
реальность 2-онлайн, Электронный курс,
Дистанционка, Учеба, Он-Лайн
soft skills, современные технологии,
компетентность
Internet, A place in the internet for sharing
educational info, digital environment in which we
regularly function, Вселенная, параллельный мир,
спутник, внешнее, неземное
Онлайн обучение, онлайн конференции,
социальные сети, Пространство для общения,
свобода выражения мысли
Свободное место для размышлений
Интернет, расстояние, связь, информация,
доступ, имейл, интернет, электронный
информация, доступ, простота
Интернет, всемирная паутина
Удобно, быстро, увлекательно
Сеть интернет, веб-сайты
Онлайн, техника, сеть, икт, информация
Электронный сайт какого-либо заведения
(университета, школы, компании и тд.)*

ДОДАТОК В

Асоціативне поле слова-стимулу «е-простір» у запитанні №7 (Слова-асоціати подаємо в оригінальному написанні респондентів):

<i>Екран, письмо, пристрій, залежність</i>	<i>Територія, досвід, технологія</i>
<i>Оточення контекст бачення</i>	<i>спілкування, можливості, успіх, допомога</i>
<i>Розум, компетентність, знання, розвиток, вміння</i>	<i>Інформація, преса, телебачення</i>
<i>Інформування, засіб, навчання</i>	<i>інновації мережа технології</i>
<i>Простір, мережа, середовище, зв'язки</i>	<i>Інтернет, інформація, комунікація</i>
<i>Співпраця, поширення, знання, комунікація</i>	<i>Комунікація, мережа, можливості, доступ</i>
<i>Е-середовище, сфера, контакт, передавання інформації</i>	<i>Інтернет, телефон, реклама, фальш, політика</i>
<i>слово, людина, швидкість</i>	<i>Навчання, книги, іноземні мови, можливості, швидкість</i>
<i>Комунікація, онлайн платформа, контент</i>	<i>Область, шир, розмах</i>
<i>Інтернет, форум, стаття</i>	<i>телефон, комп'ютер, зв'язок</i>
<i>Легкодоступність, мережа, спілкування.</i>	<i>інтернет, ікт, комп'ютер</i>
<i>Доступність, зв'язок, безперервність навчання, розвиток, знання</i>	<i>Інтернет, комп'ютер, код</i>
<i>Інтернет, інформація, зв'язок</i>	<i>інтернет, навчання, гугл</i>
<i>Інтернет, соцмережі, сайт</i>	<i>Інтернет, ноутбук, смартфон, пошукова система, персональний кабінет</i>
<i>Інформація, соцмережа, ком'ютер</i>	<i>інтернет, спільнота, середовище</i>
<i>Середовище, інформація, освіта</i>	<i>Фейсбук, мережа, новини, спілкування</i>
<i>легкість, простота, доступність</i>	<i>Комп'ютер, інтернет</i>
<i>Дім, інтернет, осередок, група, свобода</i>	<i>Інтернет, пошта, курс</i>
<i>Навчання, робота, послуги</i>	<i>Сеть, общество, интернет, електроніка</i>
<i>Середовище, місце, розташування.</i>	<i>інтернет, сообщество, человек</i>
<i>Інтернет, навчання, можливості</i>	<i>Медиа, портал, знания</i>
<i>Навчання, дослідження, комунікація</i>	<i>Учеба, Пара, Он-Лайн</i>
<i>Інтернет, пошук, дослідження</i>	<i>технологии, умения, навык, образование</i>
<i>електрон, комп'ютер, платформа,</i>	<i>Communication, work, environment</i>
<i>Інтернет, Інтернет, Пошуковик, блог</i>	<i>Place, cloud, info, files, task</i>
<i>Інтернет, соціальна мережа, сайт,</i>	<i>internet, computer, social networks, news, entertainment</i>
<i>електронна пошта</i>	<i>вселенная, мир, оболочка</i>
<i>Мережа, інтернет, павутиння, віртуальна реальність</i>	<i>Сеть, чат, скайп</i>
<i>Інформація, доступ, можливості, Зміна, земля, повітря</i>	<i>Интерес, познание, новизна</i>
<i>Досліди, інтернет, університет</i>	<i>Мир, воздух, мысли, Информация, разум, скорость, имейл, ннтернет, сеть, инет, технологии, знания, Комфорт, удобство, скорость, Интернет, скорость, сайт, подключение, Технологии, современность, информатизация,</i>
<i>Інтернет, телекомунікації, мережі</i>	
<i>Слово, інтернет, мережа, місце</i>	
<i>Швидкість, інформативність, простота</i>	
<i>Допомога, пошук, знайомства, помічник</i>	
<i>Комп'ютер, інтернет, навчання</i>	
<i>Удаленная работа, сайт, гаджеты.</i>	

ДОДАТОК Г

Асоціативне поле слова-стимулу «е-простір» у запитанні №8 (Слова-асоціати подаємо в оригінальному написанні респондентів:

Анонімно-знеособлений, сухий,
інформативний, привабливий
Широкий повсякчасний безмежний
Інтерактивний, дизвій, корисний
Інформативний ,доступний ,легкий ,
зручний Безмежний, швидкий, мобільний,
передовий Креативний, цікавий,
пізнавальний Пізнавальний, допоміжний.
безмежний, інтенсивний, обтяжливий
Новітній, відкритий, цікавий
Науковий, багатогранний, захоплюючий
Швидкий, широкий, доступний
Надійний, ефективний, сучасний
розумний, креативний, сучасний
Всеосяжний, доступний, інтегральний
Швидко, актуально, інформативно
Доступний, швидкий, публічний,
безмежний, Широкий, інформативний,
едукативний, корисний, необхідний,
доступний, Різносторонній, цікавий,
великий, незалежний
Зручний, легкий, доступний
Швидкий, доступний, креативний
Цікаво, пізнавально, швидко
Корисний, науковий, цікавий
Безмежний, цікавий, корисний
електронний, технологічний, пошуковий,
дослідницький, Електронний,
інформаційний, Швидкий, просторий,
інформативний, Цікавий, новітній, без
граний ,Необмежений, вільний,
всеохоплюючий, Міцний, новий,
молодіжний, український
Цікавий, простий, швидкий
Широкий, загальний, основний
Великий, корисний, місткий,
багатоманітний Зручний, цілодобовий,
легкий Цілодобовий, незалежний,
відкритий Довго, нудно, неефективно
Необмежений, доступний, правдивий
чудовий, корисний, гнучкий
Доступний, правдивий, достовірний
Цифровий електронний мобільний
Розширені можливості, доступний,
необхідний Вільний, сучасний, широкий,
Вільний, плинкий, оманливий
Швидкий, зручний, інформативний
Просторий, вільний, розлогий, широкий
Безкінечний, безкоштовний, різноманітний
діджиталізований, дистанційний,
повсюдний Цифровий, електронний,
комп'ютерний весело цікаво круто
Інноваційний, сучасний, технологічно
розвинений широкий, доступний,
новітній, інноваційний Швидкісний,
гнучкий, візуальний Большое, всемирное,
неисчерпаемое Быстрый, удобный,
современный Экономический,
интернациональный, электронный,
компьютерный виртуальный,
электронный, обций Окружающее,
электронное, доступное Сложное,
тяжелое, уставшее современный,
прогрессивный, компетентный,
развитый Landfill, unrestricted,
unregulated Digital, usable, free-access,
educational digital, time-consuming,
manipulated, virtual внешнее,
параллельное, неземное, виртуальное
Онлайн, засоренное, неконтролируемое
Непознаное, открытое, простое
Большое, свободное, легкое
Информативный, необходимый,
объемный виртуальный
простое, легкое, удобное, полезное
Быстрый, качественный, интересный
Сетевой, электронный, быстрый,
большой Современный, развитый,
продвинутый, улучшенный Удобно,
компактно, комфортно, простое.

ДОДАТОК Д

Асоціативне поле слова-стимулу «е-простір» у запитанні №9 (Слова-асоціати подаємо в оригінальному написанні респондентів):

Писати, бачити, витратити
 Творити поєднувати аналізувати
 Навчатись, знати, спілкуватись,
 працювати Досліджувати, шукати,
 навчатися Зв'язатися, розповсюдити,
 отримати Спілкуватися, ділитися,
 дізнаватися, навчатися Інформувати,
 встановлювати контакт, шукати,
 досліджувати осмислювати, реагувати,
 розширюватись Спілкуватися,
 отримувати інформацію, долучатися до
 нового Знайти, пояснити, розвинути
 Вчитися, навчати, працювати
 Отримувати, поширювати,
 користуватися вчитися, працювати,
 вдосконалюватись Поглинає, відтворює,
 зберігає Спілкуватися, навчатися, шукати
 інформацію Заходити, шукати, знаходити,
 читати, вивчати Шукати, дізнаватися,
 знайомитися шукати, писати,
 обмінюватись думками Створювати,
 пізнавати, навчати Вчитися, працювати,
 знаходити Інформувати, комунікувати,
 вдосконалювати Шукати, знаходити,
 аналізувати, розвиватися Вивчати,
 порівнювати, діяти. Дізнаватися,
 спілкуватись, обмінюватись оцінювати,
 досліджувати, знаходити, шукати
 Аналізувати, шукати, вивчати
 Переглядати, отримувати, надсилати
 Шукати, цікавитись, спілкуватись
 Навчатися, розвивати, досліджувати
 Прагнути, робити, перевтілювати
 Досліджувати, збирати, отримувати
 Заходити, створювати, будувати
 Поширювати, знаходити, шукати
 Вчитися, вдосконалюватись, досягати
 Допомогти, написати, прочитати,
 відкрити нове Шукати, писати,
 користуватись Поацювати, досягати,
 вдосконалювати діяти,
 шукати, допомагати, цікавити
 Обмінюватись, взаємодіяти, долучитися
 "завантажувати модифікувати
 поширювати" Шукати, розвиватись,
 дізнаватись Зануритись, розширювати,
 спілкуватись Моніторити, відстежувати,
 читати, дивитися Навчатись, друкувати,
 оновлювати інформацію, носити окуляри))
 Розширювати, переміщатися,
 розповсюджувати переглядати, читати,
 дізнаватись шукати, опрацювати,
 спілкуватись Використовувати,
 відцифрувати, кодувати вчитися
 працювати розважатися Шукати,
 відкривати, переходити, поширювати
 спілкуватись, знаходити, поширювати,
 обмінюватись Клікати, завантажувати,
 постити "Найти, понять,
 распространить Сдавать, искать,
 работать Соединять, распространять,
 информировать заинтересовать,
 познавать, изучить
 Подключиться, гуглить, отслеживать,
 Учитя, работать, занимается развивается,
 интересоваться, думать, понимать
 To surf, to browse, to work
 Log-in, use, share
 browse, read, limit, be wary
 обновлять, расширять, удивлять
 Общатся, создавать, расширять
 Совершенствовать, познавать,
 продвигаться Думать, говорить, читать
 Искать, находить, учить, добывать
 Общатся общатся, работать,
 отдыхать Действовать, учиться, обучать
 Искать, загружать, скачивать, читать
 Учитяся, работать, получают
 информацию Печатать, анкетировать,
 проводит голосования, кооперироваться

ДОДАТОК Ж

**Асоціативне поле слова-стимулу «кіберпростір» у запитанні №11
(Слова-асоціати подаємо в оригінальному написанні респондентів):**

штучність, небезпека, прагматичність
 Безпека спілкування
 Кодування, IT-технології, подвійний шифр
 Інформаційне середовище
 Система, комунікації, інтернет, глобальна мережа
 Багато інформації, спілкування, навчання, ігри
 Інтернет, віртуальний, онлайн ілюзія, інший світ, світ бажань, нереальний світ
 Електронний, технології, ІКТ, програмування, веб-сайти
 Сучасність, нова історія, безпека Мережа, знаючі люди, можливості інформаційний простір
 Інформаційна безпека, інформація, дані Роботи, штучний інтелект, розум
 Інформація, комп'ютерна система, інтерактивність, інформаційне середовище, технології, мультифункціональність
 Увесь інтернет
 Інтернет, телекомунікації, медіа
 Інтернет, комп'ютер, мережа
 Місце — де машини головні
 Інтернет, інформація, технології
 Невизначеність, розуміння, вдосконалення
 робота, штучність, небезпека електронний світ
 Соціальні мережі, платформи, блоги, е-пошта
 Інформація, обмін, доступ

Це глобальне явище, яке є основою для можливості існування космополітичного суспільства
 Інтернет, підключення, інформація, ігри світова павутина, сучасність, інновації
 Певне «місце» в комп'ютерному середовищі, де знаходяться всі дані та програми
 цифровий простір
 середовище пов'язане з новітніми технологіями та інтернетом
 Віртуальний простір мережі
 Інформація, люди, машини, інтелект, інтернет
 Інтернет, мировая паутина, сервер
 Інтернет, Обучение
 технологии, коммуникации, информация, данные I
 Communication, gaming, sharing
 Google drive, moodle and any other platform for co-working
 environment in which human interaction is mediated by AI
 Виртуальная реальность, сеть интернет, компьютер
 Социальные сети, онлайн общение(бизнес и личное)
 Широкие возможности, свобода
 Поглощающий нереальный мир
 виртуальная реальность, технологии, абстракция
 Электронное пространство, обеспечиваемое набором сайтов
 Информационное пространство, IT, технологии
 Система «Интернет», операционные системы, кибербезопасность

ДОДАТОК 3

**Асоціативне поле слова-стимулу «кіберпростір» у запитанні №12
(Слова-асоціати подаємо в оригінальному написанні респондентів):**

<i>модель, корпус, система</i>	<i>Інформація, технології, комп'ютер</i>
<i>Інформація, безпека, середовище</i>	<i>глобальність, глобалізація,</i>
<i>Інтелект, технологія, знання</i>	<i>мережа, комп'ютер, мультимедіа</i>
<i>Середовище, інформація, дані</i>	<i>пошук, комунікація, свобода</i>
<i>Дані, обмін, мережа</i>	<i>середовище, комунікація,</i>
<i>Система, Пошук, Навчання, Гра</i>	<i>майбутнє,</i>
<i>Зв'язок, комунікація, система</i>	<i>Кібернетика, код, комп'ютер</i>
<i>ілюзія, нереальність, необхідність</i>	<i>Інтернет, пошук, технології</i>
<i>Технологія, новизна, зручність</i>	<i>система, комунікація, простір,</i>
<i>Сфера, послуги, мережа</i>	<i>інформація, передача даних,</i>
<i>Інтернет, професіонали, можливість</i>	<i>мережа</i>
<i>ті</i>	<i>Техніка, зацита, мир</i>
<i>Інтернет, технології, знання</i>	<i>Інтелект, искусственный,</i>
<i>Інформація, дані, інформаційний</i>	<i>інформація</i>
<i>вимір</i>	<i>Виртуальная реальность</i>
<i>Сайт, робот, розум, інтелект</i>	<i>Інтернет, Он-Лайн, Учеба</i>
<i>Віртуальність, простір,</i>	<i>информационная среда, цифровая</i>
<i>комунікація, технології</i>	<i>среда, компьютерные системы</i>
<i>Інтернет, майбутнє, ігри</i>	<i>Substitute, network, future</i>
<i>Інтернет, гугл, ютуб</i>	<i>Cloud, platform, place, information</i>
<i>Комп'ютер, інформатика, інженер</i>	<i>technology, computer, AI</i>
<i>Машина, інтелект, механізм</i>	<i>философия, интернет,</i>
<i>Інтернет, технології навчання.</i>	<i>виртуальность</i>
<i>Життя, доля, вдосконалення</i>	<i>Сеть ,чат, скайп</i>
<i>атака, роботи, комп'ютер,</i>	<i>Інформація, знание,</i>
<i>майбутнє, небезпека</i>	<i>осторожность</i>
<i>"технології</i>	<i>Інтернет, компьютер, работа</i>
<i>майбутнє</i>	<i>анонимность</i>
<i>прогрес"</i>	<i>Інтернет, сеть, подключение</i>
<i>Інтерація, середовище, мережа,</i>	<i>Онлайн, интернет, компьютеры</i>
<i>дані</i>	<i>Хакерство, защита, данные</i>

ДОДАТОК І

**Асоціативне поле слова-стимулу «кіберпростір» у запитанні №13
(Слова-асоціати подаємо в оригінальному написанні респондентів):**

<i>Програмувати, використовувати, лінуватися, залежати</i>	<i>жити, працювати, існувати</i>
<i>Грати досліджувати аналізувати</i>	<i>поширювати віртуалізувати</i>
<i>Керувати, захищатися, думати, навчатися кодувати, розшукувати, прагнути Інформувати, подавати нове Програмувати, захищати, відновлювати Забезпечує, інформує, з'єднує</i>	<i>розвивати</i>
<i>Обмінюватись, передавати, отримувати Шукати, інформувати, орієнтуватись</i>	<i>Серфити, досліджувати, локалізувати</i>
<i>Шукати, читати, передавати, спілкуватись грати, писати, обмінюватись думками Шукати, знаходити, створювати</i>	<i>Шукати, маніпулювати, інформувати, розповсюджувати</i>
<i>Зберігати, розширяти, впливати</i>	<i>Розширюватись, організовувати, створювати,</i>
<i>Досліджувати, шукати, дізнаватись</i>	<i>шукати, аналізувати, дізнаватись, грати</i>
<i>шукати, гуглити, кодити, шифрувати</i>	<i>реалізувати, поширювати, спроцювати</i>
<i>Шукати, інформувати, захищати</i>	<i>Кодувати, відкривати, архівувати</i>
<i>Виконувати завдання і задачі, шукати, знаходити</i>	<i>Шукати, переходити, посилаються поширювати, реалізовувати, обмінюватись</i>
<i>Комунікувати, надавати можливості, забезпечувати електронні комунікації</i>	<i>Защищает, способствует, находит Программировать, сообщать, информировать</i>
<i>Знаходиться, приймати участь, вдосконалювати Розширювати, розгалуджувати, відвідувати</i>	<i>Сёрфить, использовать, хакнуть</i>
<i>Шукати, поширювати, знаходити</i>	<i>Учится, работают, исследовать</i>
<i>Вирішити, познайомитись, полетіти Шукати, створювати, думати</i>	<i>общатся, информировать, использовать, узнавать</i>
<i>Працювати, пізнавати, вивчати</i>	<i>To browse, to stream, to chat</i>
	<i>Log-in, use, share, upload, download</i>
	<i>play, entertain, influence, manipulate</i>
	<i>думать, обновлять, узнавать</i>
	<i>Общаются, создают, расширяют</i>
	<i>Искать, познавать, смотреть</i>
	<i>Искать, читать, учить, играть</i>
	<i>Искать, загружать, скачивать, общатся Переходит в новый период, обучаются технологиям</i>
	<i>Защищают, создают, взламывают</i>

ДОДАТОК К

**Асоціативне поле слова-стимулу «кіберпростір» у запитанні №14
(Слова-асоціати подаємо в оригінальному написанні респондентів):**

*Сучасний, беземоційний,
інформативний, швидкий
Безпечний складний глибокий
Безмежний, складний,
перспективний динамічний,
інтерактивний, інтенсивний
Новий, інтерактивний,
інформаційний Надійний,
багатофункціональний,
філігранний Віртуальний,
доступний Глобальний,
електронний, інформаційний,
комунікативний
Захоплюючий, відкритий, обширний
Швидкий, зручний, інформативний
необхідний, жаданий, потаємний
Зручний, новітній, дистанційний
Сучасний, новітній, недокінця
осмислений Цікаво, безмежно,
багатогранно новітній,
інформаційний, інтерактивний
Безпечний, інформаційний
Цікавий, сучасний, захоплюючий,
потужний Глобальний,
електронний, інформаційний
Звичний, обширний
Надійний, всеохоплюючий,
відкритий Комп'ютерний,
мережевий, місткий Новий,
сучасний, швидкий
Цифрове, електронне, корисне
Досяжний, вдосконалений,
доступний штучний, загрозовий,
розумний"віртуальний*

*Електронний цифровий"
Глобальний, суспільний, з'єднаний
Широкий, вільний, популярний
Глобальний, комунікаційний,
інформаційний швидкий,
доступний, віртуальний
інтерактивний, інформаційний,
інноваційний Комп'ютерний,
електронний, обчислювальний
Сучасний, великий, небезпечний
віртуальний, електронний,
обширний Защищенное, безопасное,
притягательное
Развивающий, познавательный,
интересный Бесконечное, уязвимое,
поглощающее Обучающие,
образовательное, развлекательное
цифровой, современный,
информационный, электронный
Violent, unregulated, uncontrolled
Digital, cyber, open
digital, augmented, visual,
manipulated
нематериальное, необъятное,
нереальное Онлайн, засоренное,
неконтролируемое
Интересный, бесконечное,
будоражающее Обширное,
разнообразное, альтернативный
Запутанное Быстрый, объемный,
сетевой Информационный,
современный, высокоразвитый
Надёжно-защищенный,
безопасный, комплексный*

ДОДАТОК Л

Список ілюстративних виразів

- 1) «У теплу пору року функціонує як відкритий майданчик» (59, о.с.):
- 2) «Триває хаотична забудова сіл і проміжків між ними, замість традиційних хат - горе-«палаци», торжество несмаку, вежок і колонад» (65,о.с.)
- 3) «Ліпінку відрізняє унікальне поєднання переваг міського та заміського життя плюс надсучасна організація життєвого простору в квартирах, будинках та всій внутрішній території мікрорайону» (71, о.с.).
- 4) «Простір не поділяється на свій або чужий, простір буває або вільний, або контрольований» (31,о.с.):
- 5) «У Києві осінь – час самотності. Тому ми вирішили піти достатньо егоїстичним шляхом – гарне місто, гарні люди, гарна сцена...» (73,о.с.):
- 6) «Попри це для героїні Аби та прабабці це завжди особливе місце, оповите ностальгією, тому «Дім з вітражем» можна назвати романом-спогадом» (69, о.с.):
- 7) «Можна створити на цьому великому сакральному місці якісний музей, який залучатиме не лише туристів, а й киян та взагалі українців» (21, о.с.):
- 8) «Сюди варто їхати хоча би тому, що такого атмосферного міста в Україні більше нема, бо тут кожен будинок, квартал, провулок дихають історією» (11,о.с.):
- 9) «Господарю у спадок дістався абсолютно непримітний особняк, який він віддав на оновлення місцевому архітектору Миколі Сенику» (72, о.с.):
- 10) «Стильна кав'ярня розташована в самому центрі міста» (60, о.с.):
- 11) «Львів – це кав'ярні, вузьенькі вулички, захоплива архітектура та неочікувані страви й наливки» (11,о.с.):
- 12) «Однак, це була точно Африка: забута богом місцевина посеред вічно сирих дощових джунглів, де «схопити» малярію або якусь іншу «екзотику» було дуже просто» (64,о.с.):
- 13) «Напередодні делегати Генасамблеї ООН проголосували по сепаратистському регіону Придністров'я» (81,о.с.):
- 14) «Проблема деградації земель є критичною для України, оскільки вона охоплює 20 відсотків орних земель країни, або 6,5 млн га в цілому» (82,о.с.):
- 15) «На місце виїхали вибухотехніки, кінологи та слідча-оперативна група, які обстежать приміщення аеропорту та прилеглу територію» (11,о.с.):
- 16) «Незнакома квартира. Чужой район» (68,о.с.):
- 17) « Не обязательно ехать на другой конец света в поисках потрясающих пейзажей: обширные пространства Окситании, заселённые с незапамятных времен, полны

захватывающих сюрпризов, которые можно увидеть между небом и землей, равнинами и плоскогорьями, реками и горами... » (80,o.s.):

18) «Сегодня мы расскажем, как правильно выбрать и купить земельный участок, что нужно тщательно изучить перед заключением договора купли-продажи, и как грамотно провести сделку» (24,o.s.):

19) «Однако в последнее время в ряде европейских стран начали планировать иные форматы вакцинации: временной промежуток между уколами решили увеличить, в частности, в Дании и Великобритании» (23,o.s.):

20) «Если колонка поглощает голубой свет, например, красный свет останется, делая поверхности красными» (12,o.s.):

21) «Издравле наша планета Земля — это начальный пункт для развития любой вселенской науки, будь то философия, астрономия или физика» (46,o.s.):

22) «Год назад мы составляли аналогичный список лучших кофеен города, но недавно обратили внимание, что он утратил свою актуальность - какие-то кофейни закрылись, другие открылись и сразу вошли в топ кофеен» (20,o.s.):

23) «Это могут быть места, где мы бываем наяву, а могут быть равнины других планет или не существующий за пределами сновидения город» (76,o.s.):

24) «Пространство снов безгранично» (76,o.s.):

25) «Гостевой дом расположен в экологически чистом районе, на границе с Ялтинским горно-лесным заповедником и горным озером» (63,o.s.):

26) «Педиатр также порекомендовал меньше обниматься и меньше бывать в общественных местах, хорошо питаться, тепло одеваться и не нервироваться» (70,o.s.):

27); «4 свадьбы 4 незабываемые недели в разных городах» (79,o.s.):

28) «Я решил создать купальник с ассиметричным рукавом, вырезам на боку и элементами добавить такие зеброве полоски» (75,o.s.):

29) «Мы наблюдаем как Андрей курсирует между щетком и комнатой, щетком и комнатой» (67,o.s.):

30) «The most dangerous place for women is in the home, according to a new United Nations study— about six women are killed every hour around the world by people they know» (52,o.s.):

31) «Accessible spaces have a high parking turnover and, ideally, are convenient to public transit» (41,o.s.):

32) «Great public spaces are those places where celebrations are held, social and economic exchanges occur, friends run into each other, and cultures mix» (39,o.s.):

- 33) «By combining cutting-edge technologies and cultural influences, the building serves as a global icon that is both a model for future urban centers and speaks to the global movement towards compact, livable urban areas»;
- 34)«Making the right technology available to developing countries not only presents a financing challenge, but also underlines the profound need for accessible, open-source technology» (57,o.s.):
- 35) «Philly has a lot of pretty streets. We think these are the prettiest» (40,o.s.):
- 36) «That was the worst hostel we've ever been to...The room was disgusting» (53,o.s.):
- 37) «On-site dining options include a restaurant, which is a convenient place to have a meal» (53,o.s.):
- 38) «Our peaceful rooms perfectly blend ease and elegance and feature Miraval's signature cloud-like bedding» (40,o.s.):
- 39) «5G is now rolling out in selected areas. In non-5G coverage areas, you'll automatically switch to our 4GX/4G or 3G» (48,o.s.):
- 40) «Goals of one of the world's richest people for "a prosperous and sustainable Eden in the Pacific" include everything ...» (13,o.s.):
- 41) «I said, seriously: You know, guys you are not going to go to school next Wednesday» (94,o.s.);
- 42) «Me and mum are gonna take you out of school, because...we are going to Disneyworld!» (94,o.s.);
- 43) «On est dans le vieux Strasbourg, les rues sont étroites»
- 44) « Le territoire rêvé est un territoire ouvert» (6,o.s.)
- 45) Plusieurs espaces extérieurs: une belle terrasse avec cuisine d'été coté Sud avec des beaux muriers platanes pour une ombre très appréciable l'été....» (9,o.s.):
- 46) «La France métropolitaine est divisée en 3 zones académiques auxquelles il faut ajouter l'académie de Corse» (17,o.s.):
- 47) «Étendue géographique de la clause de non-concurrence : nouvelle précision de la Cour de cassation» (17,o.s.):
- 48) «L'évaluation et la remise en question de l'accessibilité en milieu de travail devraient tenir compte de tous les aspects de l'emploi, y compris le milieu de travail et le processus d'embauche» (47,o.s.):
- 49) «Covid-19 : doit-on vacciner en priorité les territoires les plus touchés?» (17,o.s.):
- 50) «Aujourd'hui encore le meuble garde une place importante à travers de grandes enseignes» (11,o.s.):

- 51) La Grand-Place est considérée comme l'une des plus belles places du monde (selon Victor Hugo, entre autres, qui séjourna à Bruxelles)»: (59,o.s.):
- 52) «Ces photos ont été prises sur la N104 du côté de Lognes, Pontault Combault, Evry, Corbeil Essonnes; où le ciel était assez dégagé à 8h du matin» (11,o.s.):
- 53) «Le verbe y tient incontestablement une place privilégié : c'est lui la «tête» (26,o.s.):
- 54) «You can smell the autism from outer space» (11,o.s.);
- 55) «У всіх відділеннях Зарічненської лікарні є вільні «ковідні» місця» (77,o.s.).
- 56) «Invade the Space will be playing the Benefit Show for Dusk at Chans Pensacola on 9 Mile Rd at 3pm.. Lots of other Great Bands Too!!!See You Guys There!!!» (11,o.s.);
- 57) «To double space or not to double space, that is the question. Anybody?» (56,o.s.);
- 58) «Situé à Paris-Nation, Le Milieu s'offre à être un espace de pratiques, de créations, d'échanges et de rencontres autour de la philosophie du Yoga, de la Téhima et de la poésie sous toutes ses formes» (11,o.s.);
- 59) «21 июля 1969 Нил Армстронг ступил на поверхность Луны» (56,o.s.);
- 60) «Architecture is the art of how to waste space. - Philip Johnson» (5)
- 61) «Короче новая акция теперь не «перекладываем плитку» а «закрываем площадь!»» (56,o.s.);
- 62) «Наочно про те, як обчислюється площа сфери» (11,o.s.);
- 63) «У Вінниці з'явилась площа Тараса Шевченка» (11,o.s.);
- 64) «Te souviens-tu de l'espace fermé à l'étage, indiquant 'En cours de rénovation'?...» (11,o.s.);
- 65) «Dank memes from outer space»;
- 66) «Іншим прийнятним варіантом при відсутності океану є власна територія суші, головне, щоб не сусідня держава» (32,o.s.);
- 67) «Watch Aaken's new music video: «Un Espace Vert», a song co-written with Portuguese songstress Bévinda, and shot in Paris and Taipei»(56,o.s.);
- 68) « I like the analogy of the messy room vs the clean room for explaining phase change memory » (11,o.s.);
- 69) «Тому найбільш зручним місцем вважається точка, при запуску з якої ступені ракети будуть падати в океан» (32,o.s.);
- 70) «Затишна зелена територія готелю з бездоганно доглянутими садами, безліч басейнів та комфортабельні номери зроблять Ваш відпочинок незабутнім!»
- 71) «Для приладів Fluke виділено особливе місце і на наших складах, і в наших серцях» (11,o.s.);
- 72) «Поверхность матовая и шероховатая, декор представлен бордюрами с вертикальными рельефными полосами» (56,o.s.);

- 73) «Excelent information space for all!» (11,o.s.);
- 74) «What else but Cyberspace?» (11,o.s.);
- 75) «Il a réaffirmé l'importance du rôle joué par le conseil économique, social et culturel dans l'élaboration de nouvelles politiques et plans visant la réalisation du développement global et durable dans les Etats membres, à même de faire de ce groupement un espace économique intégré, complémentaire et plus solidaire» (45,o.s.);
- 76) «L'Espace Vital est un club qui bouge et il va puiser cette énergie dans les sourires, les commentaires, le bonheur, les satisfactions et le bien-être de ses adhérents» (11,o.s.);
- 77) «Квест комната «Возрождение» ждёт новых смельчаков!» (11,o.s.),
- 78) «В октябре-ноябре Украина запустит свою космическую ракету Alpha» (11,o.s.).
- 79) «Закон бутерброда никто не отменял - "Чем больше площадь булки, тем тоньше слой масла!» (56,o.s.).
- 80) «Іллінецька міська територіальна громада увійшла в трійку кращих громад Вінницької області станом на 1 січня 2021 року» (11,o.s.).
- 81) «She is holding that space!» (38,o.s.);
- 82) «Un concert d'un orchestre symphonique russe a eu lieu, jeudi, au milieu des ruines de la cité antique de Palmyre, en Syrie, à l'endroit même où, un mois plus tôt, l'organisation État islamique avait exécuté des dizaines de personnes» (15,o.s.);
- 83) «Les principaux delegations sont deja sur place» (54,o.s.);
- 84) «That's a kind of buying tickets to get in too small places with a lot of people, crowds...» (51,o.s.);
- 85) «La zone dans un rayon de 30 km autour de la centrale nucléaire de Tchernobyl a été contaminée par des radionucléides: le strontium, le césium, le plutonium» (29,o.s.);
- 86) «Ils m'ont vraiment assuré que si je connais un bon camp d'entraînement et que les choses se passent bien, ils vont me trouver de la place» (27,o.s.);
- 87) «Чи безпечно стояти на цьому місці перевіряють люди з Управління Надзвичайних Ситуацій» (81,o.s.);
- 88) «A trade and investment agreement between the EU and US is an opportunity to create the largest free trade area in the world» (37,o.s.);
- 89) «Количество пассажиров, проходящих в течение дня через любой из 50 крупнейших аэропортов мира, превышает население многих небольших городов» (67,o.s.);
- 90) «Ce qui se passe ce moment, c'est une large mobilisation nationale partout dans le pays»(54,o.s.);
- 91) «Turkey is not regarded as a safe country by many European countries» (30,o.s.);

- 92) «These tattoos made on my arms signify the journey I made bringing a head from the battlefield to my village» (54,o.s.);
- 93) «À quelques pas de l'angle des rues Bichat et Alibert dans le 10e arrondissement...» (14,o.s.);
- 94) «L'arrondissement vient de proposer de livrer le courrier au bureau de poste près d'ici, sur la rue Masson, mais le bureau prévoit fermer dans trois mois» (27,o.s.).
- 95) «We filled the rest with the people from the street» (50,o.s.)
- 96) «Перед входом в дом лучше иметь дезинфицирующие коврики», — подчеркнул он» (70,o.s.).
- 97) «У вас заберут квартиру або машину, не випустять за кордон, що змінить воєнний стан в Україні» (81,o.s.).
- 98) «Il y a 10 milliards d'euros mis sur la table pour faire émerger des projets en Afrique» (54,o.s.);
- 99) «A Birmingham, de l'autre côté de la Manche, la BBC a révélé la présence de traces de matière fécale sur des glaçons au KFC» (30,o.s.);
- 100) «Il est impossible de faire l'aller-retour dans la journée entre Bordeaux et Nantes en Intercités» (7,o.s.);
- 101) «This is about showing that Crimea, for his consider, a part of Russia, is good now and that despite of the sanctions last year, he thinks it's gonna stay like that way» (3,o.s.);
- 102) «De Tokyo à New York, de Londres à Paris, les indicateurs ont reculé» (54,o.s.);
- 103) «Число погибших в пожаре в лондонской высотке возросло до 17 человек» (62,o.s.).
- 104) «У США розпочався другий процес другого імпічменту 45го Президента США Дональда Трампа» (81,o.s.);
- 105) «На Чаплінці і Коланчаку зараз насправді черг немає» (81,o.s.),
- 107) «Pine islands and Thwaites are right over hill, 100 milles from here»(34,o.s.);
- 106) «Мы студенты из Уссурийска» (18, o.s.);
- 108) «For «Game of Thrones», the map concept grew out of the show's original idea of having a crow fly from King's Landing to Winterfell, two of the key locations» (70,o.s.);
- 109) «Что же касается природы и отдыха за пределами города, я бы отметил известный парк Намисом, который находится на небольшом острове в форме месяца в паре часов езды от Сеула» (70,o.s.).
- 110) «Поруч з Україною у рейтингу розмістилися Швейцарія і Франція - на 17 і 18-му місцях відповідно» (82,o.s.);
- 111) «На Алтае работают и другие горнолыжные комплексы, поэтому турист всегда может выбрать подходящий для себя вариант с учетом местоположения, рельефа и сложности трасс» (70,o.s.);

- 112) «Как живет страна и как нас изменили санкции» (70,о.с.).
- 113) «По всім розрахукам, цивілізованому світу мало би бути не до нас» (81,о.с.);
- 114) «Активність російських військових зменшилась на межі з окупованим Кримом» (81,о.с.)
- 115) «Від початку незалежності України і донині, всі ці роки створення і розбудови олімпійського руху, розвитку фізичної культури і спорту в Україні, ми - українці США, Канади і всіх країн, де існує українська діаспора, були поруч з вами, допомагали і словом, і ділом» (82, о.с.)
- 116) «The military option to deal with the boats inside Libyan waters or outside is not considered humane» (10, о.с.).
- 117) «Just two miles and a short boat ride away from Necker Island, Richard Branson continues to share the love on «Moskito Island» to pick the top places to retire for affordable, high-quality retirement living» (13, о.с.).
- 118) «The 2016 referendum called by May's predecessor David Cameron had delivered a narrow majority in favour of leaving the EU, and Brexit had become both a word and a plan» (4, о.с.).
- 119) «Azerbaijan wins some land, while Turkey and Russia carve out spheres of influence» (8, о.с.)
- 120) «Встановлення usb-портів для підзарядки телефонів у вагонах Укрзалізниці» (74, о.с.);
- 121) «No longer does a consultant need the big firm to gain access to what's going on in the world of finance: It's all available with the click of a mouse» (22,о.с.);
- 122) «День безпечного Інтернету надає унікальну можливість для проведення заходів із безпеки в мережі разом зі всім світом...» (84,о.с.);
- 123) «На найбільшому туристичному ярмарку світу ITB Berlin 2018 показують віртуальний документальний фільм про український Чорнобиль» (3,о.с.);
- 124) «У середу, 21 березня, в Україні було зафіксовано значну кількість спам-розсилок електронних листів» (2,о.с.).
- 125) «Наступного року у світі планують почати реалізацію масштабного за своїм розмахом проекту «Аутернет» (60,о.с.);
- 126) «Умови участі в конкурсі РАН зобов'язують виконувати роботи в текстовому редакторі Word 6 зразка 1993 року і надсилати їх на дискетах» (78,о.с.);
- 127) «На сервер Агентства цивільної авіації Міністерства економіки і стійкого розвитку Грузії здійснили кібератаку 2 травня» (1,о.с.);
- 128) «На найбільшому туристичному ярмарку світу ITB Berlin 2018 показують віртуальний документальний фільм про український Чорнобиль» (3,о.с.);

- 129) «Функція «Поділитись» дає вам змогу поділитися контентом з мобільної версії сайту з іншими користувачами через електронну пошту або соцмережі» (3, o.s.);
- 130) «Силовики вилучили у нього українську символіку, прапори партії «Свобода», червоно-чорні прапори, портрет Степана Бандери, техніку і домашні CD-диски» (83, o.s.);
- 131) «Я записував порнушку на диски і продавав її в школах, у мене був доступ до Інтернету» (81, o.s.);
- 132) «Рок-група Deep Purple звернулася до своїх фанатів з проханням не купувати недавно перевиданий диск» (83, o.s.);
- 133) «Школяр Артем Погиба, 14 років, минулої суботи, проходячи ринком «Петрівка», знайшов на тротуарі DVD-диск із фільмом «Зоряні війни» (19, o.s.);
- 134) «Скасували контрольні марки (голограми) на диски з фонограмами, відеограмами, базами даних» (81, o.s.);
- 135) «Биструшкін записав диск поезій Тичини» (19, o.s.).
- 136) «Original artworks by Andy Warhol which have been lost for three decades have been found on floppy disks» (44, o.s.);
- 137) «Oxford and Cambridge club members face hard disk theft» (4, o.s.);
- 138) «No action needs to be taken over the loss of a computer disk containing the details of 42,000 ambulance patients, an investigation has found» (4, o.s.);
- 139) «Marvell faces huge patent fine over hard disk chips» (4, o.s.);
- 140) «Pace profits halve after disk drive supply problems» (4, o.s.);
- 141) «Charismatic and hysterically funny, Intuition rapped several songs-like “Nowhere,” off his latest album-as well as cuts from his debut disk, Intuition Is a Rapper» (22, o.s.);
- 142) «He told me from the very start that he'd printed off and put onto disk the images that had been sent online the night before, and that if I didn't do what he said, or if I told anybody, that he would distribute those» (4, o.s.);
- 143) «Four mechanical ways to destroy disk data».
- 144) «En 1977, les sondes Voyager destinées à quitter le Système solaire emportent avec elles un disque numérique» (28, o.s.);
- 145) « ... de bulletins d'informations, de séries ou encore de magazines rassemblés sur une clef USB ou un disque dur» (28, o.s.);
- 146) «Les pilotes humains auraient uniquement besoin d'insérer ce disque dur dans le poste de pilotage et de surveiller le vol depuis un compartiment séparé» (5, o.s.);
- 147) «Les pilotes humains auraient uniquement besoin d'insérer ce disque dur dans le poste de pilotage et de surveiller le vol depuis un compartiment séparé» (5, o.s.);

- 148) «Il nécessite une consommation réduite en électricité : environ un milliard de fois moins par enregistrement d'un bit qu'avec un disque dur classique» (5, o.s.); 149) «Qui aurait pu imaginer que le microsillon sorti en 1948 par Columbia supplante le disque compact des années 1980 ?» (43, o.s.);
- 150) «Un disque dur censé contenir les travaux non publiés de l'écrivain britannique Terry Pratchett, décédé en 2015» (16, o.s.);
- 151) «En fouillant dans le disque dur de cet ordinateur portable, il a découvert des courriels qui attesteraient que Joe Biden a usé de son influence politique pour aider Burisma...» (16, o.s.).
- 152) «Si le marché du disque est en crise, c'est à cause du téléchargement illégal de musique sur Internet...» (28,o.s.);
- 153) «Sur mon nouveau disque, il y a une mémoire d'un patrimoine local» (16,o.s.);
- 154) «À peine sorti, son album est l'un des cinq disques plus écoutés dans le monde sur les plateformes musicales» (43, o.s.).
- 155) «Как отдельное устройство диск пока не поставляется» (61,o.s.); 156) «Seagate выпустила первый жесткий диск объемом 3 терабайта» (61,o.s.);
- 157) «Сегодня принадлежащая ему доля биткойна стоит более \$2500, но цифровой кошелек, хранившийся на старом ноутбуке, оказался стерт – очевидно, в результате чистки диск» (61,o.s.);
- 158) «Автор документа писал, что любой человек, купивший лицензионный диск, уже заплатил авторам и исполнителям» (61,o.s.);
- 159) «Диск с вещдоками открылся только прокуратуре» (67,o.s.);
- 160) «В настоящее время диски как формат хранения информации неуклонно отступают на задний план и теряют популярность «...»(67,o.s.);
- 161) «Американцу пригрозили тюрьмой за забытый диск из видеопроката» (70, o.s.);
- 162) «Германия купила второй диск с ворованными данными о налоговых уклонистах» (70, o.s.);
- 163) «На Международном симпозиуме по оптическим типам памяти, который откроется 13 июля на Гавайях, компания Pioneer представит самые емкий в мире оптический диск» (70, o.s.)
- 164) «Але ж не всі знають, що використання миші небезпечно для здоров'я» (83, o.s.);
- 165) «Контролер може емулювати клавіатуру і мишу, що за задумом повинно було додати зручності при грі на ньому в стратегії» (83, o.s.);
- 166) «До рейтингу найдорожчих необхідних для повсякденного життя предметів, складеного інтернет-ресурсом Luxuryrules, потрапили комп'ютерна мишка, книга, мобільний телефон та автомобіль» (81, o.s.);

- 167) «Перша миша була великою та громіздкою, в дерев'яному корпусі» (2, o.s.);
- 168) «HP презентували комп'ютер Sprout без клавіатури і миші» (19, o.s.);
- 169) «Для оперативної роботи за комп'ютером дуже важливо навчитися обходитися без миші» (19, o.s.);
- 170) «Зокрема, можна буде перетворити телевізор в ігровий пристрій: вони підтримують навігацію за допомогою вказівника миші або клавіатури на пульті ДУ, курсору, голосових команд і жестів» (19, o.s.)
- 171) «How to guides: I find a keyboard or mouse hard to use» (4, o.s.);
- 172) «Samsung has introduced a new mouse which can be controlled by using your eyes instead of hands» (44, o.s.);
- 173) «Unfortunately the controls (especially for the Mouse and Keyboard) can be quite tedious and downright frustrating at times» (22, o.s.);
- 174) «Commanding your mouse and keyboard to manipulate pixels into sleek designs» (22, o.s.);
- 175) «No longer does a consultant need the big firm to gain access to what's going on in the world of finance: It's all available with the click of a mouse» (22, o.s.);
- 176) «The image is still but for her computer mouse, which dangles off the edge of the desk, swinging back and forth» (22, o.s.).
- 177) « Tout est là, à portée de souris, dans les mémoires gigantesques des moteurs de recherche...» (28,o.s.) ;
- 178) «Le site RT illustre un article d'une vidéo à 360 degrés, dans laquelle l'internaute peut se déplacer avec sa souris» (28,o.s.);
- 179) «Ces automates numériques, appelés «bots» — diminutif de robots —, «miment des mouvements de curseur et des clics de souris, donnant l'impression qu'une vraie personne est en train de visiter le site» (28,o.s.);
- 180)«...au premier clic de souris, tous les fléaux de l'univers – histoire de ramener les téléspectateurs, ces brebis égarées, vers les bons bergers dont ils n'auraient jamais dû s'éloigner» (28,o.s.);
- 181) «Ce pionnier de l'informatique a révolutionné l'usage de l'ordinateur dans les années 1960 avec l'invention de la souris» (43,o.s.);
- 182) «Relever le défi d'une souris, uniquement via les touches du clavier, permet de mieux comprendre le tour de force que réalisent ceux qui sont privés d'un ou plusieurs de leurs sens» (43,o.s.);
- 183) «Pour faciliter la navigation cliquez sur plein écran et utilisez la molette de votre souris, pour les ordinateurs, ou votre doigt, pour les tablettes» (43,o.s.);

- 184) «Pour la trouver, il vous suffit de lancer la B.O. de "Stranger Things" saison 1 ou 2 sur desktop, puis de ne plus toucher à la souris de votre ordinateur» (16,o.s.);
- 185) «Les objets les plus contaminés étaient les souris, suivies des poubelles et des lits et poignées de portes»;
- 186) «Ou fait ralentir ou tomber en bas de l'écran le curseur de la souris, pour symboliser le symptôme de la fatigue chronique» (16,o.s.).
- 187) «Суд приговорил компьютер и мышь к уничтожению за репосты антироссийского контента» (61, o.s.);
- 188) «Коммерческое использование мыши началось лишь в 1984 г., когда компания Apple сделала мышь одним из ключевых элементов своей новой модели компьютера Macintosh» (61, o.s.);
- 189) «Вот только играют они без мыши и клавиатуры – одной силой мысли» (61, o.s.);
- 190) «Впервые поддержка мыши появилась в бета-версии iPad OS 13.0, однако для ее активации необходимо было совершить ряд довольно непростых действий в настройках iPad» (67, o.s.);
- 191) «Отправляем им «чистые» мыши, клавиатуры и прочее почтой, получаем обратно готовую продукцию и рассылаем заказчикам или в торговые точки» (67, o.s.);
- 192) «Сегодня, 4 октября, китайская компания Tonggu Jiangqiao Bamboo (провинция Цзянси) выпустила на рынок Европы первую в мире клавиатуру и мышь из бамбука, переписав историю традиционных пластиковых клавиатур» (70,o.s.);
- 193) Razer выпустила мышь для геймеров с рекордными показателями» (70,o.s.);
- 194) «Группа дизайнеров из Южной Кореи разработала надувную компьютерную мышь, передает сайт Yanko Design» (70,o.s.);
- 195) Под фотографией metamensch указал, что сосед кликал по мышке с сумасшедшей скоростью и что-то сосредоточенно слушал в наушниках» (70,o.s.).
- 196) «Запрацював геопортал із відомостями про землю» (81, o.s.);
- 197) «За його словами, дані про бенефіціарів можна буде знайти на Єдиному державному порталі відкритих даних» (81, o.s.);
- 198) «Український інтернет-портал bigmir)net зламали хакери, які називають себе «скітлз-маніяки» (81, o.s.);
- 199) «Міністерство цифрової трансформації запустило у відкритий доступ портал державних послуг «Дія» (83, o.s.);
- 200) «Уряд України збирається створити єдиний туристичний портал» (19, o.s.);

- 201) «Про це 2 квітня сказав прем'єр-міністр Денис Шмигаль під час онлайнзустрічі з представниками Американської торговельної палати в Україні, передає Урядовий портал» (81, o.s.)
- 202) «The existing shareholders will retain a majority of the portal's shares, aligning them with its future performance, according to the source» (44, o.s.);
- 203) «He has been a director of the property portal since 2005» (44, o.s.);
- 204) «The Duke of Cambridge will unveil the web portal called Mental Health At Work at an event in Bristol on Tuesday» (44, o.s.);
- 205) «Pete's portal is one of our Weather Watchers from the Lisburn District» (4, o.s.);
- 206) «In fact the whole stunt was the creation of Deutsche Anwaltauskunft, an information portal for the German Bar Association» (4, o.s.);
- 207) «A gaming portal launched by the UK government is looking for the next generation of cyber security professionals interested in working for the likes of GCHQ in roles that could pay around £100,000 a year» (22, o.s.);
- 208) «The Santa Barbara County Public Health Department (PHD) released a new information portal to augment its current website in response to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)» (22, o.s.);
- 209) «I'd call the L.A. Times and yell into the one-way void of their telephonic voice portal» (22, o.s.).
- 210) «Google a annoncé la semaine dernière ne plus vouloir censurer les résultats des recherches sur son portail chinois, Google.cn, renversant ainsi la stratégie adoptée en 2006» (28, o.s.);
- 211) «Décliné en une édition papier, une chaîne de télévision, une station de radio et un portail d'information, Rûdaw est l'un des plus importants médias du Kurdistan irakien» (28, o.s.);
- 212) «À la gare Kilomètre 94, il commande un taxi sur le portail Web Yandex pour effectuer les cinq kilomètres restants vers le lotissement Droujba n° 6» (28, o.s.);
- 213) «La UK Space Agency (UKSA) a récemment annoncé un investissement de 2m£ pour développer des technologies d'observation de la Terre et l'ouverture d'un portail en ligne donnant accès à des données satellites stratégiques» (28, o.s.);
- 214) «Le portail EnArgus repose sur un système d'information centralisé qui permet aux politiques, aux porteurs de projets et au grand public d'avoir un accès facilité au paysage de la recherche...» (5, o.s.);
- 215) «L'Institut européen de bioinformatique (EMBL-EBI) et ses partenaires ont lancé le portail de données COVID-19» (5, o.s.);
- 216) «France Télévisions lance son portail ultramarin, une "fenêtre sur tous les Outre-mer» (16, o.s.);

- 217) «Des craintes sur l'avenir d'Index étaient apparues en mars après l'achat d'une participation de 50 % dans l'agence de publicité du portail par un homme d'affaires proche du gouvernement, Miklos Vaszily» (16, o.s.);
- 218) «Sous le regard des gendarmes en faction, un artisan s'active à réparer la commande électronique du portail» (16, o.s.);
- 219) «Naver le premier portail internet de Corée du Sud annonce qu'il va déplacer son centre de sauvegarde des données à l'étranger, de Hong Kong à Singapour» (43, o.s.).
- 220) «В начале апреля Генпрокуратура запустила портал правовой статистики, который призван показать полную картину преступности в стране. (61, o.s.);
- 221) «Но к нему сразу возникло множество нареканий: к системе авторизации пользователей, к поисковой системе по portalу, которая то и дело выводила контент, содержащий порнографию» 61, o.s.);
- 222) «Владелец Openspace меняет концепцию портала, команду и главного редактора» 61, o.s.);
- 223) «Администратор также обязан разместить на портале информацию о лице, подавшем сообщение о проведении собрания, и предложенные им вопросы по повестке» (67, o.s.);
- 224) «На самом деле портал Ashley Madison способствует сохранению брака» (67, o.s.);
- 225) «Портал, который должен содержать информацию о социально-экономическом развитии Прикамья, существующих и планируемых производствах...» (67, o.s.);
- 226) «Те, кто считают необоснованной блокировку карты - в возрасте младше 65 лет и не имеющие хронических заболеваний, могут обратиться за разъяснениями на портал», — говорится в сообщении (70, o.s.);
- 227) «IMDb - крупнейший интернет-портал, посвященный кинематографу» (70, o.s.).